

9712

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

HIZIR BİN ABDULLAH
VE
KİTÂBÜ'L - EDVÂR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Sadreddin ÖZÇİMİ

İstanbul - 1989

İÇİNDERİLER

ÖNSÖZ	I
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

HIZIR BİN ABDULLAH VE KİTÂBÜ'L-EDVÂR'I

A - Hızır bin Abdullah ve Kitâbü'l Edvâr	34
B - Kitâbü'l-Edvâr'ın Nüshaları	36
C - Kitâbü'l-Edvâr'ın Muhtevâsı	38

II. BÖLÜM

KİTÂBÜ'L-EDVÂR'IN EDİSYON KRİTİĞİ

Edisyon Kritik	61-216
SONUÇ	217
BİBLİYOGRAFYA	219
Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi ve kısaltmalar	221

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

HIZIR BİN ABDULLAH
VE
KİTÂBÜ'L - EDVÂR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Sadreddin ÖZÇİMI

Danışman : Yard. Doç. Dr. Nûri ÖZCAN

İstanbul - 1989

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

ÖNSÖZ

Türk mûsikîsi, bin seneye yakın bir zaman içinde ortaya koyduğu eserleriyle, Türk Kültür Tarihinin ihmâl edilemeyecek bir bölümünü meydâna getirmesine rağmen hemen hemen hiç dokunulmamış bir araştırma ve inceleme sahasıdır. Onun için, onların incelenip değerlendirilmesi ilmi bir mecburiyettir.

Bu sahada, metin neşri, metin tahlili ve mûsikî tarihi çalışmalarını birlikte yürütme zarûreti vardır. Sağlam hükümlere varabilmek için, inceleme ve tahlile esas teşkil edecek eserlerin Edition Critique'leri yapılmalıdır.

İşte bu inanç, çalışmamızın gâyesi oldu.

Böylece Türk Mûsikîsi tarihinde, Fârâbî'den itibaren te'lif edilen eserler içerisinde, Türkçe olması bakımından ehemmiyet arzeden ve bugüne kadar ancak ismi ve müellifi bilinen Hızır Bin Abdullah'ın Kitâbü'l-Edvârı'nın tenkidli metnini hazırlayıp günışığına çıkararak, millî kültür ve sanatımızı inceleyenlerin tetkik sahasına bir eser daha kazandırmanın sevincini ve huzûrunu duyduk.

Bu çalışmamız şu bölümleri ihtivâ etmektedir:

- 1- İslâm'ın zuhûrundan itibâren, XVI. asra kadar, Türk Mûsikîsinin tarihi seyrini, mûsikîşinas müelliflerini ve eserlerini ihtivâ eden giriş bölümü,
- 2- Hızır Bin Abdullah ve Kitâbü'l-Edvâr'ı hakkında bilgi,
- 3- Kitâbü'l-Edvâr'ın nüshaları ve tanıtımları,

4- Kitâbü'l-Edvâr'ın muhtevâsı ile ilgili bilgi,

5- Kitâbü'l-Edvâr'ın Topkapı nüshası esas alınarak Konya nüshası ile karşılaştırılması ve transkripsiyonlu metin,

6- Sonuç,

7- Bibliyografya.

Metin çalışmasında esas aldığımız Topkapı nüshasının fotokopisini ekte sunmayı da uygun gördük.

Bu hacimli sayılabilecek çalışmayı, hayatımın çok yoğun bir devresinde hazırladığımdan, maalesef indeksini yapma imkânını bulamadım. Bu yüzden afvımı dilerim.

Türk Mûsikîsi tarihi ile ilgili böyle bir master çalışmasının yapılabilmesi için bize imkân bahşeden ve tez konumuzun tesbitinden bitimine kadar bize daima samimiyetle yardımcı olan Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölüm Başkanı, Muhterem Prof. Dr. Mustafa Fayda beyefendiye, tezimin danışmanlığını üzerine alma lütufkârlığında ^{bulunan,} muhterem Yard. Doç. Dr. Nuri Özcan beyefendiye ve bu meyanda daima yakın alâkalarını gördüğüm Muhterem Doç. Dr. Mustafa Tahralı ve Yard. Doç. Dr. Muhiiddin Serin beyefendilere minnet ve şükranlarımı sunarım.

Saygılarımla.

M. Sadreddin ÖZÇİMİ

GİRİŞ

Mûsikî, "duyulabilen, âhenkli ve güzel bir sadânın ruhlar üzerinde bıraktığı derin tesir" dir.

Bu ses, ezelde Cenâb-ı Hak'kın ruhlara hitâbından doğmuş ve insanoğlu, ezelde duyduğu o güzelliğine nihâyet olmayan sesi hatırlamakta, elinde olmaksızın o sesi aramaktadır. İşte bu arayış, âhenkli sesler ve ritmler manzûmesi olan **musîki**'yi doğurmuştur.

Allah'ın ezelde ruhlara hitabından doğan bu sese İslâm dünyasında ilk defa Zünnûn-i Mısri(M:795) Musikî ismini vermiş ve Hz. Mevlânâda bunu te'yîd etmiştir⁽¹⁾. Hz. Mevlânâ Mesnevî'sinde şöyle söyler:

"- Mü'minler derlerki, cennetin te'siriyle bütün kötü ve çirkin seslerde latîf oldu.

- Biz hepimiz Âdem'in cüz'leriydik, Cennette o nağmeleri dinledik, duyduk.

- Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi amma, yine o nağmeleri birazcık hatırlıyoruz.

- Pâdişâhın Rebâb dinlemeden maksadı , iştîyâklar çekenler gibi Allah hitâbını hayâl etmektir⁽²⁾."

İslâmiyeti kabul eden Doğu milletleri, mûsikînin menşeiini dâima dinî olarak kabul etmişlerdi. Bu anlayış içerisindeki Doğu'nun eski dinî eser müellifleri, bu mevzûda şu menkibeyi naklederler :

"Cenâb-ı Hak,dünya'yı halkettikten, ona bir kemâl ve azamet derecesi vererek ilâhî bir kudretin eseri olarak tanıttıktan ve insan denilen varlığı Dünya'ya indirmeye karar verdikten sonra, bu güne kadar gelmiş ve kıyamete kadar gelecek bütün ruhları yarattı. İlâhî azametinin mahsûlü olan bu ruhları yarattıktan sonra Allah yedi

(1) YİĞİTBAŞI, Sadık, *Mûsikî ile Tedavi*, İstanbul 1986.

(2) İZBUDAK, Veled, *Mesnevî Tercümesi*, IV, İstanbul 1965.

seyyârenin ve diğer semâvî cisimlerin harekete geçmesini emretti. Bütün ruhlar bu âhenkli ve ritmli hareketi işittiler. Bu sesleri işiten ve sayısı bilinmeyen mânevî mahlûkâttan ba'zıları bu âhengin zevkine fazla, ba'zıları da az vardılar. Ba'zıları da hissiz kaldılar. Sözü geçen müellifler, insanların büyük bir kısmında görülen umûmî mûsikî zevki ile tekâmül etmemiş ve hissiz diye bakılabilecek ba'zılarında görülen nefretin buradan geldiğini ilâve etmektedirler."⁽³⁾

Yine bu menkîbeyi te'yîd eder mâhiyette Hz. Mevlânâ'nın şu beyitlerini vermeden geçemeyeceğiz :

"- **Hakîmler**, bu mûsikî nağmelerini göklerin dönüşünden aldık demişlerdir.

- **Halkın** tanburla çaldığı, ağızla söylediği bu şarkılar, nağmeler, hep göğün hareketinden alınmadır."⁽⁴⁾

O zamanın Şark Dünya'sında ehl-i tasavvuf müelliflerin yanı sıra, mûsikîşinâs müellifler de mûsikîyi aynı menşee istinâd ettirirler.

Şöyle ki Abdülkâdir Merâğî(1360-1435), Safiyyüddin Abdülmümin(?-1294) in edvârını şerh ederken şu hülâsayı aktarır :

"Allah, Hz. Âdem'i yaratınca, Rûh'a onun vücûduna girmesini emretti ve Âdem'in nabzı harekete geçti. Âdem'in muhakkak sesi de vardı. Çünkü onun nabzının atışları birbirine eşit olduğu için Âdem'in vücûdunda ses ve ritm vardı. **Cenâb-ı Hakk'ı tebcîl için Hz. Âdem yüksek sesle zikreder gibi terennüm eylerdi.**"⁽⁵⁾ Eski mûsikî müellifleri, yukarıda da zikredildiği gibi mûsikînin doğuşunu bu hâdiselere dayandırdıktan sonra, Hz. Âdem'den mûsikînin kısa bir tarihî hülâsasını anlatırlardı. Mûsikî nazariyesini de hâvî bu eserlere, dâirelerle anlatılan ve devirler demek olan **EDVÂR** ismini koymuşlardır.

(3) HIZIR, Bin Abdullah, *Kitâbü'l-Edvâr*, Topkapı. R, 1728 .

(4) İZBUDAK, Veled, *Mesnevî Tercümesi* ,IV , İstanbul 1965.

(5) YEKTA, Raûf, *Türk Mûsikisi*, İstanbul 1986 .

Biz de, bu tezimizde mensubu olduğumuzu zannettiğimiz mûsikîmiz büyüklerinin tarih açısından takip ettikleri anlatım şeklini tercih ederek bizi ilgilendiren XV. ve XVI. asra kadarki kısmına kısaca göz atacağız.

Bize nakledilen menkibelerden de anlaşılacağı gibi, mûsikî **Hz. Âdem**'in ses ve ritmle Cenâb-ı Hakk'ı zikretmesi ile dünyaya gelmiştir. Hz. Âdem'in oğlu **Şît**'in de güzel sesli olduğunu tarih bize naklediyor. Yine Hz. Âdem'in oğlu Kâbil'in oğlu olan **Lâmeş**'in de UD'u icâd ettiği bir mekîbe ile anlatılır. Lâmeş'den sonra UD'un şekli değişerek bugünkü şeklini almıştır. Yine Lâmeş'in kızı **Sala** da davulu icâd etmiş, Tanbur Lut kavmi tarafından icâdedilmiş, Hz. Davûd'un sesinin güzelliğini taklid için NÂY'ın icâd edildiği de söylenir.

"Mûsikînin nazariyesinde ve tatbikinde **Büyük İskender**'in (İskender-i Zülkarneyn) çok maharetli olduğu, filozof **Pythagoras**'ın mûsikî ilminde çok çalıştığı, **Eflâtun**'un KANUN'u icâd ettiği ve **Aristo**'nun da büyük mûsikîşinas olduğu"⁽⁶⁾ bize aktarılan bilgiler arasındadır.

Biz buraya kadar eski devirlere ait ve bizi ilgilendiren yönüyle bu tarihi ve felsefi bilgileri aktardıktan sonra, günümüze kadar gelen nazari bilgileri çeşitli merhalelerden geçiren ve tekâmül ettiren mûsikîmizin nirengi şahsiyet ve eserleri üzerinde durmak isteriz.

Mûsikî, İslâmiyetten sonra da varlığını devam ettirir. Zira Kur'ân-ı Kerîm'in âhenkli ve güzel bir sesle okunması Hz. Peygamber'i çok memnun ederdi. Bu hususta şu menkîbeyi aktarmadan geçemeyeceğiz; "**Birgün Ashab'dan Ebû Mûsâ-el Eş'arî'nin Kur'ân'ı nağme ile okuduğu bir sırada, evinin yakınından geçen Hz. Muhammed'in bunu duyması ve takdirini belirtmesi üzerine Mûsâ, "Ya**

(6) YEKTA, Raûf, *Türk Mûsikîsi*, İstanbul 1986.

Rasûlallah, Beni dinlediğini bilseydim kırâatımı daha hoş nağmelerle süslü bir hale getirmek için elimden geleni yapardım" der.⁽⁷⁾ Kur'ân-ı Kerîm Hz. Peygamberin huzurunda genellikle Rehâvî ve Zengüle makamlarından okunurdu.

Daha sonraları, Emevî ve Abbâsi halifelerini ve bazı yakınlarını bizâtihi mûsikînin içinde görüyoruz.⁽⁸⁾ Bunlardan en meşhur olanlarını zikretmekle iktifâ edeceğiz:

- Emevî halifesi Süleyman bin Abdülmelik (H. 715)
- Emevî halifesi Ömer bin Abdülazîz (H. 717)
- Mûsikî'yi saraya ve sosyal hayata tam anlamıyla ilk sokan Emevî halifesi Yezid bin Abdülmelik (H. 720)
- Emevî halifesi Velid bin Yezid (H. 743)
- Abbâsi halifesi El-Mehdî (H. 775)
- Abbâsi halifesi Hârûn er-Reşid (H. 813)
- Abbâsi prensi İbrahim bin el Mehdî (H. 817)
- İslâm mûsikîsi teorisinin ilk döneminin ünlü simalarından El Kindi ve İshâk el-Mavsilî'ye sahip çıkan ve zamanında mûsikî virtüözlerini sarayında himâye eden:
 - Abbâsi halifesi El-Mu'tasım (H. 833)
 - Abbâsi halifesi El-Vasîh (H. 842)'dir.

Bu meyanda halifelerin oğulları olan bazı mûsikî şînaş şahsiyetleri de şöyle sıralayabiliriz:

- Abdullah bin Mûsâ'l-Hâdî
- Abbâsi halifesi El-Mütevekkil'in oğlu olan Ebû İsâ el-Mütevekkil

Diğer ünlü mûsikîşînaşlar arasında:

(7) DAVUDOĞLU, Ahmet, *Sahîh-i Müslîm Tercüme ve Şerhi*, I.XI, İstanbul 1980.

(8) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadîr*, İstanbul 1986.

- Ebû Muhammed İshâk bin İbrahim-el Mavsilî (M 767-?) yi, teorici, besteci ve ünlü bir üdî olarak, Ahmed Medâyenîy'ul-Haddâd'ı, bestekâr ve ünlü bir mûsikîşinâs olarak da Barbed (Ölm.M 628)'i görüyoruz.

Daha sonraki dönemde ise:

Muhammed Tûsî-i Âşık ve

İbni Kucec bin Arab'ı söyleyebiliriz⁽⁹⁾

Mûsikîmizin nirengi noktaları olarak tavsif ettiğimiz mûsikîşinas müellifler hakkında mufassal bilgilere geçmeden evvel, mûsikîmizin diğer simalarının XVI. yy.'a kadar olan devrede haklarında bilgi edinebildiklerimizi kronolojik bir sırayla aktarmak isteriz.

Bunlardan **Fârâbî**'ye kadar olanlarını şöylece sıralayabiliriz:

Çoğunluğunun çalışmaları bizlere kadar gelmemiş olan **Ahmed İbn-el Mekkî, Yûnus El Kâtîp, Ali İbn Yahya**, bugün "Fisagor dizisi" olarak kabul edilen ıskalanın hakikatte mûcidi olduğu söylenen⁽¹⁰⁾ **Zalzal** (Ölm.M.720 ?).

Zalzal'dan sonra Yunan mûsikîsini konu alan teori kitaplarının tercümelerinin ehemmiyet kazandığı bir dönem yaşanır ki, bunun için bir mûsikî risalesi sahibi olan **El-Kindî** (Ölm.M.874) yi zikredebiliriz.

Daha sonra **Ebu Nasr Muhammed Bin Muhammed Bin Tarhan bin Uzluk el-Fârâbî** (Ölm.M.950), Yunanca'dan Arapça'ya mûsikî bilgilerini tercüme etmiş ve ayrıca "Kitâbü Mûsikî"ül-Kebir" isimli bir eser yazmıştır.

Çok güzel UD çalan ve bu saza bir tel daha ilâvesiyle geliştiren Fârâbî, Ud'uyla dinliyenleri isterse uyutur, isterse güldürür, isterse ağlatırdı.

(9) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadir*, İstanbul 1986.

(10) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

Fârâbî'nin takipçisi olan **İbn-i Sînâ** (Ölm.M.1037), 17 yaşına kadar bütün ilimleri öğrenmiş ve "**İnsan burada, bilim hani**" demesine rağmen, mûsikî ile ilgilenmeye başladıktan sonra "**Bilim burada, insan hani**" sözü ile mûsikînin diğer ilimler arasında ki yerini gayet iyi belirtmiştir.

İbn-i Sînâ ile hem-asır olan **İbn-i Zailâ** (Ölm.M.1048), Fârâbî ile hem-asır olan **El-Mâsûdî** (Ölm.M.957) yi de o devir mûsikî erbabı arasında saymak gerekir.

Bu üstâdların ve eserlerinin yanı sıra, **Ihvânı Safâ rîsâleleri**'yle İslâm mûsikîsi X. ve XI. yy.'da daha gelişerek ve fiziksel temellere oturtulmaya çalışılarak İslâm mûsikîsine bilimsel bir kimlik kazandırılmaya çalışılmıştır.

XIII. yy.'ın sonlarına doğru ise "Ortadoğunun zarlinosu" diye üne kavuşan edvâr sahibi **Mevlânâ Safiyüddin Abdülmümin bin Fâhîr'ul Urmevî** ve **Abdülkâdir Marâgî**'nin eserlerinden, talebeleri olduğunu öğrendiğimiz:

- Şeyh Şemseddin Ahmed-i Suhreverdi
- Ali Sitâî
- Hasan-ı Zâmirî
- Hüsâmeddin Katlıboğa⁽¹¹⁾'yi görmekteyiz.

Safiyüddin'den sonra onun "Kitâb'ül-Edvârını" pek çok kimse şerh etmiştir. Bunlardan biri de o devirde:

"**Şihâbeddin Abdullah Sayrâfî**" dir. Yaptığı bu şerhi, hükümdârı Sultan Uveys'e ithâf etmiştir. Yine bu devirde **Cemâleddin El-Mardinî** "Mukaddimetün fi ilmi Kavânîn el-Enniğâm ve Urcuzetün fi şerh'in neğâmât" isimli eserleriyle ün yapmışlardır.⁽¹²⁾

Kutbeddin Mahmud bin Şîrâzî "Dürret'ül-Tac fi Gurreti'l-Dibac"

(11) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadır*, İstanbul 1986.

(12) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

isimli eseriyle **Muhammed bin Mahmud el-Âmilî** (Ölm.M.1357), "Nefâhisü'l-fünûn" isimli ansiklopedik eserinde;

- **Hasan Kâşanî** XIV.yy.'da "Kenzü'l-Tuhaf" isimli eseriyle; yine Urmevî'nin el-Edvârına bir şerh yazarak ses fiziği hakkında yorumlarıyla **Mübarek Şâh**'ı görüyoruz.

Fahreddin Muhammed Hocendî ve **Lütfullâh Semerkândî** de Urmevî'nin el-Edvârına şerh yazanlar arasında yer alıyorlar⁽¹³⁾.

Artık XIV. asrın sonları ve XV. asrın başlarında da bir mûsikî devri olan **Abdülkâdir Merâğî**'yi görüyoruz (M.1360-1435). "Muhteviyat yönünden birbirine benzeyen altı adet kitabı vardır:

- 1- Câmîü'l-Elhân
- 2- Makâsîdü'l-Elhân
- 3- Şerhü'l-Kitâbü'l-Edvâr
- 4- Fevâid-i Aşere
- 5- Zübdetü'l-Edvâr
- 6- Kenzü'l-Elhân

Abdülkâdir Merâğî, bizlere kendi devri mûsikîşinaslarından "**Hâce Rıyâzeddin Rıdvânşah İbn-i Türkî Tebrîzî**"yi mûsikî icrasında en tanınmış biriydi" diye naklediyor⁽¹⁴⁾

Merâğalı Hoca Abdülkâdir'den sonra XV. yy.'ın ikinci yarısı ve XVI. yy.'ın başlarında ise Osmanlı Devleti padişahı II. Murad Han'ın gayretleri ile pek çok eski Edvâr kitabı Türkçe'ye çevrilmiş ve yeni eserler yazılmıştır. Bunların başında Hızır Bin Abdullah ve eseri Kitâb'ül-Edvârı gelmektedir. Bu müellif, yazdığı edvârda II. Murad'ın huzurunda birlikte mûsikî icrâ ettikleri mûsikîşinas:

Üstâd müezzin Sinân,

(13) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

(14) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadir*, İstanbul 1986.

Üstâd Hacı Ali,
Üstâd Hüseyin,
Üstâd Ali,
Üstâd Hânende Eymen ve
Üstâd Muhammed'den bahsetmektedir⁽¹⁵⁾.

yine bu devirde "Kâbus-nâme" isimli eseriyle **Mercimek Ahmed'i**,
"Muradnâme (Edvârül-makâmât)" isimli eseriyle de Bedr-i Dilşâd'ı
görüyoruz.⁽¹⁶⁾

II. Murad'ın musâhibi meşhur Amasya'lı **Ahmedoğlu Şükrullah**'dan (1388-1465), hakkında geniş bilgi nakledilmiştir. Şükrullah, Urmevî'nin Farsça onbeş fasıl üzerine tertip ettiği Kitâb'ül-Edvârını, İbn-i Sîna, İbn-i-Nasr, Tebrîzî ve Şeyh Hüsâmeddin Kâzerûnî'nin eserleriyle, İhvânüs-Sâfâ ve diğer eserlerden de yirmi bir fasıl daha ilavesiyle tercüme ettiği bilinmektedir⁽¹⁷⁾.

II. Murad'ı tâkiben oğlu Sultan Fâtih'in İstanbul'u fethinden sonra tarihimizde ve kültürümüzde kendine mahsus bir yeri olan İstanbul şehri, mûsikîmizde de müstesnâ bir yere sahip olmuştur. Zira Fâtih bir yandan şehri ma'mûr ederken, diğer yandan da âlimleri ve san'atkârları dâvet ederek beldeyi bir ilim ve san'at merkezi haline getirmeye çalışmış ve babası II. Murad'dan sonra âlim ve san'atkârlar hâmisî olmuştur. Oğlu II. Bâyezîd Han da aynı gayreti göstermiş ve Osmanlılar bu üç padişah zamanında mûsikî sanatında diğer İslâm milletleri ile başabaş hale gelmişler, hattâ onları geçmişleridir.

"Bazı kaynaklar II. Sultan Bâyezîd'in bizzat bestekâr olduğunu ve oğlu **Şehzade Korkut'un ise devrinin en iyi bestekârlarından** olduğunu söyler. Zirâ, âlim, fâzıl ve bir kaç dili bilen san'at ve san'atkâr hâmisî Sultan II. Bâyezîd-i velî, "Adnî" mahlası ile şiirler de

(15) HIZIR, Bin Abdullah, *Kitâbü'l-Edvâr*, Topkapı. R, 1728.

(16) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

(17) UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, II, Ankara 1978.

yazmış ve bugün elimizde olan ^{ve kendisine} izâfe edilen Düyek usûlünde ve Nevâ makamında bir peşrev de bulunmaktadır⁽¹⁸⁾.

Şehzâde Korkud'a ait olduğu kesin olarak bilinen sekiz adet eser ve II. Bâyezîd'e izâfe olunan Nevâ makamındaki Peşrev, bizce bu kaynakları doğrulamaktadır. Fâtih Sultan Mehmed ve II. Bâyezîd devrinde mûsikîmize hizmet etmiş ve bu bâbda eserler vermiş olan mûsikîşinasları da şöyle sıralayabiliriz:

Fâtih zamanında yaşamış ulemâdan "**Şemseddin Nâyîfî**", bir çok iltifatlarla mazhar olmuş âlim mûsikîşinaslardan dı. İlm-i edvâra dair bir risâlesi ve **Evsat usûlünde bir İlâhisi** olduğu söylenir.⁽¹⁹⁾

Bu devirde "Mukaddimetü'l-Usûl" isimli mûsikî nazariyesi ve usûllerini muhtevî eseri ile **Ali Şah bin Hacı Büke** (-1445)'yi;

Fâtih'e ve II. Bâyezîd'e ithaf ettiği "Nakavâtü'l-Edvâr" isimli Farsça eseri ile, Abdülkâdir Merâğî'nin oğlu **Abdülaziz Çelebi** (1400-?) yi; Lâdik'li İsrâfil oğlu Abdülmecid oğlu **Mehmed Çelebi** (1450-1510) yi ise, II. Bâyezîd'e sunduğu "Er-risâletü'l-Fethiye fi'l-mûsikî" ve "Zeynü'l Elhân fi ilm'-it-te'lif ve levzân" isimli eserleriyle görüyoruz.

Büyük matematik bilgini **Fethullah Mü'min Şîrvânî**'nin "**Risâle-i fi ilmü'l-mûsikî**" isimli eseri de Fâtih'e ithâf olunan eserlerindendir⁽²⁰⁾.

Ahîzâde de, "Risâle-i Mûsikî fi Edvâr" isimli eserini II. Bâyezîd'e sunan mûsikî müelliflerimizdendir.

Ayrıca bu devirde mûsikîşinas, sâzende, hânende ve bestekâr olan, ancak günümüze eserleri gelemeyen isimleri de şöyle sıralayabiliriz:

"Fâtih'in sarayına mensub **Şîrmend** adında bir üdi ile **İshak**

(18) TURA, Yalçın, *Türk Mûsikîsinin Meseleleri*, İstanbul 1988.

(19) AREL, Hüseyin Sadeddin, «Fatih Devrinde Türk Mûsikîsi», *Mûsikî Mecmuası*, Sayı 63-65, İstanbul 1953.

(20) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

adında bir kânûnî'den bahsedilir. Yine bu dönemde İstanbul'lu Meşrebî Kalender, Kastamonu'lu Kadı Şemsî, yine Kastamonulu Şemsî ve tanbûrî Muslihiddin, Mudurnulu tanbûrî Zârî ve riyâziyyûndan Muhyiddin Mehmed, hânende Senâyî, Edirneli Ali ve Kopuz çalmakta mâhir olan Sâgârî ile II. Bâyezîd'in oğlu Şehzade Mahmud'un adamlarından Andelip vardı. Sâgârî ve usta Şemsî (Aydınlı) ile fasıl yaparlardı.

Bunlarla muasır olarak sazda mahareti olan Pür bey ve İran'da kemençe çalmakta büyük üstâd olan meşhur Hüseyin Avvâd'ın hocası Zeynelâbidin adındaki büyük üstâd, Anadolu'ya gelerek Amasya valisi Şehzâde Ahmed'in dâiresine intisab etmişti"⁽²¹⁾.

Buraya kadar haklarında ancak bu bilgileri aktarabildiğimiz şahsiyetler ve eserleri için yapılacak olan derin araştırmalarla daha fazla bilginin bulunacağı muhakkaktır. Biz ancak bu müelliflerin en büyüklerinden sayılan Safiyüddin Abdülmü'min ve Abdülkâdir Merâğî'yi burada daha geniş hatlarıyla anlatmaya çalışacağız.

SUFİYÜDDİN ABDÜLMÜ'MİN URMEVİ

(?-1294)

"Safiyüddin Abdülmü'min Urmevî", "Urmiye'li Safiyüddin", "İbn-i Fâhir'ül-Urmevî", Safiyüddin Abdülmü'min bin Yusuf bin Fâhir" gibi değişik isimlerle anılan Türk mûsikîsinin bu ünlü nazariyyatçısının doğum tarihi bilinmiyor. Takriben 70 yaşlarında 1294 senesinde İsfahân'da vefât etmiştir. Ailesi "Rizâiye" li olmakla birlikte, doğum yeri kesin olarak bilinmiyor; Ailesinin (bugün Rizâiye olarak bilinen Azerbaycan'ın Urmiye kentinden gelme Türk asıllı olarak) o zamanın kültür ve sanat beldesi olan Bağdat'a göç etmesi Safiyüddin'in Bağdat'ta doğma ihtimalini akla getirmektedir. Bugün bu, halâ

(21) UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi II*, Ankara 1978.

tartışma konusudur⁽²²⁾.

Son Abbâsi halifesi Mu'tasım'ın (Ölm.1258) musâhipliğinde bulunuşundan daha önceki yıllarına ait hayat hikayesi karanlıktır. Mükemmel bir tahsil gören Safiyüddin, Bağdat sarayında mûsikîşinas ve ud sanatçısı olarak çalışırken, aynı zamanda halifenin ünlü kütübhanesinin idaresine bakan ve müstensih'liğini yapan Urmevî, yılda 5000 dinar gibi bir ücret karşılığında çalışıyordu. Ancak Moğol İmparatoru Hülâgû'nun 1258 yılında Bağdat'ı istilâsı ile herşey bitmiş, halife öldürülmüş, şehir yerle bir edilmiş, kütüphane yakılıp yıkılmış ve bütün kitaplar Dicle nehrine dökülmüştü. Bu karışık günlerde Safiyüddin, yeni hükümdârın huzûrunda ud çalıp mûsikî icrâ etmiş ve mûsikîşinaslığı sayesinde hayatını ve servetini kurtarmıştır. Bu meydana eski saygınlığını tekrar kazanmış ve tahsîsâtı da 10.000 dinara çıkartılmıştır. Bu hizmetlerinin yanında İlhanlılar'ın baş veziri Şemseddin Cüveynî'nin iki oğlu Bahaddin Muhammed (Ölm.1279) ile Şemseddin Harûn (Ölm.1286)'un hocalığını yapıyordu. Bu görevlerinden başka Şemseddin ve Alâaddin Cüveynî'lerin ısrarı ile "İnşâ Divânı" na getirildi. Sonra Bahaddin Muhammed Isfahan valisi olunca onunla birlikte Isfahan'a gitti(1265). Safiyüddin'in gençliğinden itibaren bolluk içinde geçen hayatı, 1284 de Cüveynî ailesinin çöküşüyle değişmiş ve ömrünün son zamanlarını maâlesef sıkıntı ve açlık içinde geçirmiştir. 300 dinarlık bir borç için kapatıldığı hapisane köşesinde vefat etmiştir(1294).

Elde bulunan eserleri, kütüphaneciliği ve diğer görevleri düşünülecek olursa, büyük bir müellif olduğu anlaşılır.

Yakut ve İbn-i Mukle ayarında bir hattât olan Safiyüddin'in bu bâb'da eseri günümüze gelmemiştir.⁽²³⁾

(22) FARMER, H. G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966 .

(23) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966 .

İbn-i Tağribirdî ve İshâk el-Mavsilî'den sonra gelmiş en büyük nazariyatçıdır.⁽²⁴⁾ İleri sürdüğü fikirler için, Sir C. Hubert. H. Parry "Asla düşünölemeyecek bir ses dizisidir." diyor. Dr. Helmholtz ise "Pitagoros sisteminin esaslı bir şekilde geliştirilmiştir"⁽²⁵⁾ diyor.

Safiyüddin, aslında sistematik nazariyatın ilk kurucusudur. Eş-Şerefiyye adlı kitabına, "**Fârâbî'nin eserinin kısaltılmışı**" diyenler olmuşsa da bu yanlıştır. Zira Safiyüddin, Fârâbî'nin fikirlerinin karşısındadır.⁽²⁶⁾

Safiyüddin'in bu kitabı, Irak genel valisi Şemseddin Cüveynî'nin 1286'da ölen oğlu Şerafeddin Harûn Cüveynî adına yazdığı söylenir.

Türk mûsikîsi nazariyesi açısından Safiyüddin'in kitapları hakiki birer kaynak teşkil etmiştir. Kendisinden sonraki müelliflerin yazdığı Edvârlar hep onun sistemi esas alınarak yazılmıştır.

Bu meyanda, O'nun kitaplarına değişik mûsikîşinaslar tarafından defalarca şerh yazılmıştır. Bu şerhleri ve şârihlerini daha sonra zikredeceğiz. Hâl böyle iken, asrımızda bazı mûsikîşinaslar, Fârâbî ve O'nun mûsikî nazariyelerine bugün "ölü nazariyeler" gözü ile bakmaktadır.⁽²⁷⁾

Safiyüddin, "Ebced" notası kullanarak eserler bestelemiş olup elimizde o'na ait olan yegâne eseri "**Nevrûz Remel Beste**" sidir. Mûsikîmizin en eski örneğidir.⁽²⁸⁾ Safiyüddin Urmevî, "Ortadoğunun zarlinosu" ünvanını da alarak Türk mûsikîsi ses sistemini ilk kez bilimsel olarak belgeleyen insandır. Kitâb'ül-Edvâr'ında makamları 15

(24) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(25) YAVAŞCA, Alaaddin, <Safiyüddin Abdülmümin>, Kök Mecmuası, Sayı : 13, İstanbul 1982.

(26) YAVAŞCA, Alaaddin, <Safiyüddin Abdülmümin>, Kök Mecmuası, Sayı : 13, İstanbul 1982.

(27) AREL, Hüseyin Sadeddin, Türk Mûsikîsi Kimindir, İstanbul 1969.

(28) YAVAŞCA, Alaaddin, <Safiyüddin Abdülmümin>, Kök Mecmuası, Sayı : 13, İstanbul 1982.

fasla ayırarak incelemiştir. Mûsikî âletlerinden santur, nûzhe gibi sazları, İsfahân'da bulunduğu sırada icâd ettiği söylenir.⁽²⁹⁾ Safiyüddin'in icâd ettiği sazlara Lavta'yı da ekleyenler olmuşsa da, bu konuda bir kaynak gösterememişlerdir.⁽³⁰⁾

Safiyüddin Urmevî, hayatının tamamını Abbâsiler içinde geçirmesi ve o günün bilim dilinin Arapça olması sebebiyle eserlerini pek tabii olarak Arapça yazmıştır.

Eserlerinden;

Risâletü's-Şerefiyye'yi 1252 yılında Şemseddin Cüveynî'ye ithâf ettiği söylendiği halde⁽³¹⁾, herhangi bir kaynak göstermeden Şerâfeddin Harûn'a sunduğunu iddia edenler de vardır.⁽³²⁾ Diğer kitabı olan Kitab-ül Edvâr isimli nazariye kitabına birçok şerhler yazılmıştır. Bu eser;

- Şihâbeddin Abdullah Sayrâfî
- Hasan Kâşânî (XIV. yy.)
- Fahreddin Muhammed Hocendî
- Lütfullah Semerkândî
- Abdülkadir Merâğî (1360 ?-1435)

- Ahmed oğlu Şükrullah (1388-1465) gibi şârihler tarafından şerh edilmiştir. Mevlânâ Safiyü'd-din Abdü'l-mü'min bin Fâhirü'l Urmevî'nin eserlerinin bizce bilinen nüshaları;

- **Risâletü's-Şerefiyye:**

Nûruosmaniye Küt. 3647

Nûruosmaniye Küt. 3648

Bâyezîd Devlet Küt. 4524

(29) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(30) ÖZTUNA, Yılmaz, <Safiyüddin>, Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi II, İstanbul 1969.

(31) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(32) ÖZTUNA, Yılmaz, <Safiyüddin>, Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi II, İstanbul 1969.

Veliyüddin Küt. 2167

Âtîf Efendi Küt. 1598

Diğer eseri olan

Kıtabü'l-Edvâr;

- Nûruosmaniye Küt. 3653

- Nûruosmaniye Küt. 3654

- Ayasofya Küt. 2413

- Âtîf Efende Küt. 1598

- Fâtih Küt. 3661'de kayıtlıdır.

ABDÜLKÂDİR MERÂĞÎ (1360 ?-1435)

Yerli ve yabancı kaynaklarda Üstâd-ı Sâlis diye vasıflandırılan Merâğa'lı Abdülkâdir, pek değişik isimlerle anılır. Bazı kitabların dibâcelerinde, "**Abdülkâdir bin Gayîy'ül-Hâfızu'l-Merâğî**", batı dünyası "**İbn-i Gaybî**", bazı ortadoğu kaynakları da "**Ebu'l-Fâzıl Hâce Abdülkâdir bin Gaybiyu'l-Hâfızu'l Merâğî**", "**Hoca Abdülkâdir**" ve yalnızca "**Merâğalı**" olarak anılan bu ünlü Türk âlimi ve mûsikîşinâsı, Azerbeycân'ın Merâğa şehrinde doğmuştur. Doğum tarihi kesin belli değildir. Tahminlere dayanan tarihler 1360 civârındadır.

Bu büyük mûsikî âlimini ülkemizde ilk kez inceleyen Râuf Yek-tâ Bey olmuştur.⁽³³⁾ Babası, devrinin ünlü âlimlerinden olan Gıyâseddin Gaybî'dir. Merâğalı, babası için "Birçok bilim dalında üstün bilgisi vardır. Özellikle mûsikînin pratik ve teorisinde üstâd'dı" der.⁽³⁴⁾ Bundan da anlaşılıyor ki, Abdülkâdir, babasından çok istifâde etmiştir. Babasının ölümünden sonra Tebriz'e geldi. Daha sonra İlhanlılar'ın hizmetine girerek önce hükümdar Sultan Hüseyin'e, sonra 1380 yılında Sultan Ahmed Çelâyerî (1374-1382)'ye nedîm oldu. Döneminin büyük mûsikîşinâsı Rızâeddîn Rıdvân Şâh'ın 1377'de

(33) YEKTA, Raûf, *Esâfîz-i Elhân*, İstanbul 1318.

(34) KAM, Rûşen Ferîd, <Abdülkâdir Merâğî>, Radyo Mecmuası II, Sayı :17, 1943.

düzenlediği bir yarışmada bir Ramazan boyunca 30 ayrı Nevbet-i Müretteb besteleyerek bu yıllardaki ününü bize kadar haber veriyor.

Timur'un Azerbaycan'ı istilâsı (1386) ile Sultan Ahmed'le birlikte Bağdat'a gelmiştir. Timur'un Bağdat'ı da ele geçirmesi üzerine Sultan Ahmed Yıldırım Bâyezîd'e sığınmış, Abdülkâdir ise Timur'un eline düşmüştür. Timur birçok ilim ve san'at adamı gibi, O'nu da Semerkand'a gönderdi. 1397'de Timur'un sarayında hizmet ettiği biliniyor. 1399'da ise Timur'un oğlu Miranşâh'ın (Ölm.1400) nedimleri arasındadır.⁽³⁵⁾

Bu nedimler arasında, Merâğalı ile birlikte Kutbeddin-i Nâyî, Habîbî Üdî, Arderîşî Çengî gibi devrin ünlü mûsikîşinâsları da vardı ⁽³⁶⁾.

Bestekâr ve mûsikî nazariyatçısı olan Merâğî, Timur'un sınır hastası olan oğlunun rahatsızlığına, çevresindeki insanların sebep olduğu düşüncesi ile bütün nedimlerin öldürülmesini emrettiyse de, Abdülkâdir bir derviş kılığına girerek Bağdat'a kaçmış, eski efendisi Ahmed Celâyerî'nin yanına sığınmıştır. 1401 yılında Timur'un Bağdat'ı tekrar istilâ etmesi üzerine Abdülkâdir bir süre saklandı ise de bir rastlantı, O'nu Timur'la karşı karşıya getirir. Hiddetlenen imparator idâmını emreder. Ancak Kur'ân-ı Kerîm'den bir sûreyi çok güzel bir üslûbla okuyunca bağışlanır ve eski itibârı da geri verilir. Bir süre Timur'la dolaştı. Timur'un Hindistan seferi sırasında Semerkand'a gitmek üzere izin istedi. Bu ricâsını kabul eden Timur, bir de nişân yazılmasını emretti.

1421 tarihinde, Abdülkâdir'in, Osmanlı ülkesine gelerek günün padişahı II. Murad'a, Makâsîdül-Edvâr isimli kitabını sunduğu ve Osmanlı ülkesindeki siyasi karışıklık yüzünden Semerkand'a geri

(35) FARMER, H. G, <Abdülkâdir Merâğî>, İslâm Ansiklopedisi I, İstanbul 1966.

(36) YAVAŞCA, Alaaddin, <Abdülkâdir Merâğî>, Kök Mecmuası, sayı: 13
İstanbul 1982.

döndüğü iddialarının bulunmasına⁽³⁷⁾ rağmen, bu husus tartışmalara yol açmıştır ve kesin delillere bağlanamamıştır.

Timur'un ölümünden sonra oğlu Mû'ineddin Şâh'a intisâb etti. Torunu Hâil Mirzâ'dan himâye gördü ve Şahrûh'un sarayında bulundu. Şahrûh Mirzâ, taht şehrini Herat'a nakledince Herat'a geldi ve 1435 tarihinde Herat'ta vebâ hastalığına yakalanarak vefat etti.

Abdülkâdir Merâğî, doğu dillerini iyi bilen, bestekâr, nazariyâtçı, hânende, şâir, hâfız ve iyi bir hattât idi. Bu ünlü müzikolog, mûsikîşinas ve Türk mütefekkeri, mûsikîmizin ses unsurunu fizik yönünden incelemiş ve açıklamasını yapmıştır. Bu nazari bilgileri ve devirleri ve mûsikîmiz formlarını ve çalgılarını, muhteviyât bakımından birbirine benzeyen 6 adet kitabda anlatmış ve bunların bazılarını sultanlara ithâf etmiştir.

Bu kitaplar tamamen müstakil eserler olmayıp biri diğerinin kısmen hülâsası veya değişik terkîbdeki bir şeklidir.⁽³⁸⁾ Kitapları incelendiğinde, bunların birbirlerini tamamladığı ve bir kitabda tamâmen ifade edilmemiş konuların bir diğer eserinde açıklandığı görülür.⁽³⁹⁾

Meselâ; "**Makâsidü'l-Elhân**'da, Safiyüddin'in bir oktavda 18 sesi elde ediş metodunu anlatan Abdülkâdir, bunun dışında ve daha geliştirilmiş bir sistem bulduğunu söyler, ancak bahsettiği sistemi **Câmi'ül-Elhân**'da izah eder. Yine Makâsidü'l-Elhân'da sazların yalnızca isimlerini verir, Câmi'ül-Elhân'da açıklar. **Fevâid-i Aşere**'de ise, bir kısmını şekilleri ile gösterir."⁽⁴⁰⁾

Şimdi Abdülkâdir'in bu altı kitabının bugün elimizde bulunan nüshalarını zikredelim:

(37) YEKTA, Raûf, *Esâtiz-i Elhân*, İstanbul 1318.

(38) ARPAD, Ehad, <Abdülkâdir Merâğî>, Küçük Türk İslâm Ansiklopedisi.

(39) BARDAKÇI, Murad, *Marâğalı Abdülkâdir*, İstanbul 1986.

(40) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

1- CÂMÎ'ÜL-ELHÂN (Farsça) :

- İstanbul Nûruosmaniye Küt 3644 numarada
- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3645 numarada (bu nüsha eksiktir⁽⁴¹⁾)
- Oxford Bodlein Küt. March 282 (Bu nüsha 1405 tarihli müellif hattı olup, oğlu Nûreddin Abdurrahmân'a ithâf etmiştir ve yine müellif hattı ile 1413 de bazı ilaveler yapılmıştır)⁽⁴²⁾
- Aynı Küt. Şahrûh'un oğlu Bay Sungur'a ithaf edilmiş nüsha⁽⁴³⁾
- İstanbul Belediye Küt. 057

2- MAKÂSİD'UL-ELHÂN (Farsça) :

- Râuf Yektâ Bey (Şubat 1423 tarihli müellif hattı ve II. Mahmud'a ithaf)
- Topkapı Sarayı Küt. R-1726 numarada
- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3656 numarada
- İran, Meşhed, Razavi Küt. 539 numarada
- Aynı Küt. 6454 numarada
- Tahran Melik Küt. 823/1 numarada
- Aynı Küt. 1656 numarada
- Tahran Üniversite Küt. 3203 numarada
- İstanbul Belediye Küt. K-4 numarada
- Oxford, Bodlein Library 1843 numarada
- Aynı Küt. 1844 numarada
- Aynı Küt. Quesley 385 numarada
- Hollanda, Leiden Üniversitesi Küt OR 271 numarada
- Celâleddin Çelebi Nüs. Konya Mevlânâ Müzesi Küt.

3- ŞERH'UL-KİTÂB'UL EDVÂR :

- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3651/a (müellif hattı)

(41) BARDAKÇI, Murad, *Marâğalı Abdülkâdir*, İstanbul 1986.

(42) BARDAKÇI, Murad, *A.G.E*

(43) BARDAKÇI, Murad, *A.G.E*.

- Topkapı Sarayı Küt. A. 3450 numarada
- İstanbul Belediye Küt O. 24 numarada
- İran, Şiraz, Dr. Visâl Küt. 29 numarada
- Tahran, Melik Küt 1647 numarada

4- **FEVÂ'İD-İ AŞERE** (Farsça) :

- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3651/II de
- İstanbul Belediye Küt. O. 58 de

5- **ZÜBDET'ÜL-EDVÂR** :

- Râuf Yektâ Bey. "Bu nüshanın şu anda nerede olduğu meçhul. Osmanlı İmparatorluğu Tahran büyükelçisi Münif Bey tarafından Tahran'da bulunup, Râuf Yektâ Bey'e hediye edildiği biliniyor".⁽⁴⁴⁾

6- **KENZ'ÜL-ELHÂN** :

- Tahran, Melik Küt. 6317/2 de

"Kayıp olduğu bilinen bu kitabın belki o olabileceği zannı ile bu numara verilmiştir."⁽⁴⁵⁾

Abdülkâdir Merâğî, kendi zamanına kadar gelen ikâ'lara (usûl) 7 adet de kendisi ilâve eder;

1- **DARB-I REBÎ** : 24 zamanlı olan bu Devir'i "Tebriz'de bulunduğu sırada Sultan Hüseyin için yapar"⁽⁴⁶⁾ :

te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen

2- **DARB-I FETH** : 49 zamanlı olan bu Devir'i de, "Uveys Oğullarından Şeyh Ali'nin, ağabeyi Ahmed'e karşı kazandığı savaş gününün⁹ ifâdesi olması için yine Şeyh Ali'nin emri ile yapmıştır"⁽⁴⁷⁾.

te nen te nen te ne nen te ne nen te ne

te nen te ne nen te nen ten te ne nen

te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen.

(44) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(45) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(46) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(47) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

3- DEVR-İ ŞÂHÎ : 30 zamanlı usûldür.

"Bu usûlü de Sultan Ahmed Celâyerî'nin Merâğî ile birlikte Bağdat'da bir kayık gezintisinde, kayığı çeken otuz kürekçinin adedine uygun olarak ve Cüneydî Bağdâdî'nin bir beyti ile beste yapması emri üzerine orada yapmıştır"⁽⁴⁸⁾.

te ne nen te nen ten ten te nen te ne nen
ten ten te nen te nen ten

4- DEVR-İ MİTEYN : 200 zamanlı usûl.

"Timur'un torunu ve veliahdı Gıyaseddin Muhammed'in bütün usûllerden daha büyük olması şartı ile verdiği emir üzerine yapmıştır"⁽⁴⁹⁾.

5- KUMRİYE : 8 zamanlı bir usûldür.

"Hokand şehrinde Sultan Halil'in kumruların ötüşü ile aynı vezinde olması isteği üzerine yapmış"⁽⁵⁰⁾.

te ne nen te ne nen

6- DEVR-İ ADL : 28 zamanlı bir usûldür.

"Abdülkâdir bu usûlü de Şahrûh için yapar"⁽⁵¹⁾:

ten ten te ne nen te ne nen te nen
ten te ne nen ten te ne nen

7- DARB-I CEDÎD : 14 zamanlı usûldür:

te ne nen te ne nen te nen te nen.

(48) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(49) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(50) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(51) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE EDVÂRLAR'IN MUHTEVİYÂTI

İslâm mûsikîsinde teorinin ana bölümlerini ve nazariyesini anlatan "Edvâr" adındaki bu kitaplar incelendiğinde genellikle iki bölümden oluştukları görülür :

a-) Ses sistemi ile bundan kaynaklanan ve genel adıyla mākâmat ve ilgili unsurları ,

b-) İkâ' (ritm).

Edvârlarda genellikle bir Duâ'nın (münâcât) ve çalışmanın ithâf edileceği kişiye medh'in yer aldığı mukaddimeden sonra teknik bilgilere geçilir.

Önce mûsikînin anlamı açıklanır, ses ve sesle ilgili kavramların tarifi ve izâhı verilir. Ses sistemi hayali bir telin üzerinde ifâde edilerek aralıklar belirlenir. Bu aralıkların mülâyim (uyumluluk) ve mütenâfir (uyumsuzluk) özellikleri açıklanır ve birbirleriyle olan münasebetleri anlatılır. Sonra cinsler anlatılır. Bunlardan hareketle Makam konusuna gelinir. Âvâze, Terkîb ve Şu'beler incelenir. Sonra İkâ' bahsine gelinir. İkâ' ın tarifi, temelleri ve oluşumu anlatıldıktan sonra o zamanın usûllerine (devirler) geçilir.

Şimdi; Edvârların yazılış tarzına misâl olmak üzere Urmevî'nin ünlü kitabı "Kitâb'il-Edvâr"ını inceleyelim.⁽⁵²⁾

Mukaddimeden sonra şu fasılları ihtivâ eder:

- 1- Nağmenin tarifi ve tizlik-peslik
- 2- Perdelerin taksimi
- 3- Aralıkların oranları
- 4- Uyumsuzluğun nedenleri
- 5- Uyumluluk

(52) ELHÂC HAŞİM, Muhammedu'r-Receb, *Kitabü'l-Edvâr li Saftuddîn Abdülmü'min Urmevî'ül-Bağdâdî, Şerh ve Tahkik*, Bağdat 1980.

- 6- Devirler ve oranları
- 7- İki telin oranlanması
- 8- Ud telleri
- 9- En çok kullanılan devirler
- 10- Diğer devirler
- 11- Iskalalar
- 12- Akord biçimleri
- 13- İkâ'devirleri
- 14- Nağmelerin tesirleri
- 15- Eser örnekleri

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE GELENEKSEL SES SİSTEMİMİZ

(Perdeler, Cinsler, Makamlar, Âvâzeler, Şu'beler ve Terkîbât)

Tatbikâtı çok eskilere giden, nazariyatı ise ilk defa Safiyüddin Abdülmü'min tarafından izâh edilen ses sistemimiz bir sekizliğin gayri mûsâvî onyedî aralığa bölünmesidir. Bu sistemin ne zamandan beri kullanıldığı bilinmemektedir. İlk defa Safiyüddin tarafından Kitâb'ül-Edvâr'ında sistemin seslerini ve bu seslerin elde edilmesini, aralarındaki nisbetleri bildirmiş ve ondan sonra gelen nazariyatçılarda bu nisbetleri aynen almışlardır⁽⁵³⁾. Bu sistem yaklaşık 1000 seneden beri kullanılmaktadır. Ancak bazı nazariyatçılar ufak tefek ilâvelerde bulunmuşlar ve bu ilâveler sonucu sistemin bazı seslerinin adlarında ve yerlerinde değişmeler olmuştur.

PERDELER : 17 gayri mûsâvî aralığa bölünen bir sekizlide ilk sesin sekizlisi ile birlikte 18 perde meydana gelmektedir. Bu perdelerin bir kısmı Tam (ASL), bir kısmında yarım (Nim veya ârizî) perdeler olarak sayılmıştır. Önce insan sesinin vüs'atı, sonra sazların hududu

(53) TURA, Yalçın, *Türk Mûsikîsinin Meseleleri*, İstanbul 1988.

gözönüne alınarak bir sekizli esas tutulmuş ve bu ana sekizlinin altına ve üzerine taşmak sûretiyle iki sekizli elde edilmiştir.

Ana sekizli şu ana perdelerden oluşur;

Yegâh-Dûgâh-Segâh-Çârgâh-Pençgâh-Şeşgâh-Heftgâh- Heştgâh

Sistemin iki sekizlideki ana perdeleri ise şunlardır;

**Yegâh-H.Aşiran-Irak-Rast-Dûgâh-Segâh-Çârgâh-Nevâ-Hüseynî-Evc-
Gerdâniyye-Muhayyer-Tîz Segâh-Tîz Çârgâh-tîz Nevâ**

Bu sistem Nim (ârizî) perdelerin ilâvesi ile şu hali alır;

YEGÂH, Pest Bayâtî, Pest Hisâr, **H.AŞİRAN**, **A.AŞİRAN**, Irak, Rehâvî, **RAST**, Şûrî, Zengûle, **DÜGÂH**, Kürdî, **SEGÂH**, Bûselik, **ÇÂRGÂH**, Sâbâ, 'Uzzâl, **NEVÂ**, Bâ-yâtî, Hisâr, **HÜSEYNÎ**, **ACEM**, Evc, Mâhûr, **GERDÂNİYYE**, Şehnâz, **MUHAYYER**, Sûnbûle, **TÎZ SEGÂH**, Tîz Bûselik, **TÎZ ÇÂRGÂH**, Tîz Sâbâ, Tîz 'Uzzâl, **TÎZ NEVÂ**

Bu perdeler Ebced nota yazım sistemi ile şu harflerle gösterilirdi : Sistemin başlangıç perdesini "Re-Yegâh" kabul edersek, diğer harfler şu perdelerin karşılıkları olur: Yegâh (A);

Pest Nim Hisar (B); Pest Hisar (C); Hüseyinî Aşiran (D); Acem Aşiran (h); Irak (V); Geveşt (Z); Rast (H); Nim Zengûle (T); Dik Zengûle (Y); Dûgâh (YA); Kürdî (YB); Segâh (YC); Bûselik (YD); Çârgâh (Yh); Nim Hıcaz (YV); Dik Hıcaz (YZ); Neva (YH); Nim Hisar (YT); Dik Hisar (K); Hüseyinî (KA); Acem (KB); Evc (KC); Mahur (KD); Gerdaniye (KH); Şehnaz (KV); Dik Şehnaz (KZ); Muhayyer (KH); Sûnbûle (KT); Tîz Segâh (L); Tîz Bûselik (LA); Tîz Çârgâh (LB); Tîz Nim Hıcaz (LC); Tîz dik Hıcaz (LD); Tîz Neva (LH)

CİNSLER

Bu ses sisteminde üç küçük aralığa bölünmüş olan bir dörtlüye Cins adı verilmiştir. Sistemin ezgi teşkiline yarayan dörtlüleri şunlardır;

1- 'Uşşâk	6- Irak
2- Nevâ	7- Isfahân
3- Bûselik	8- Büzürk
4- Rast	9- Zirefkend
5- Nevrûz	10- Rehâvî

Safiyüddin'de ve daha sonraki diğē nazariyatçılarda makam, Âvâze, Şu'be ve Terkîblerde şunlardır;

MAKAMLAR

Cinslerin yanyana gelmesiyle meydana gelen devirlerdir. Safiyüddin'denberi bu oniki devir esas alınmıştır. Daha sonra "makam" ismini almışlardır:

1- Nevâ	7- Büzürk
2- Bûselik	8- Zirefkend
3- Rast	9- Rehâvî
4- Hüseyinî	10- Zengüle
5- Irak	11- Hicâzî
6- Isfahân	12- 'Uşşâk

ÂVÂZE

Bu oniki makama ilâveten daha dar bir saha içinde yer alan ezgilerdir. Önceleri 6 iken yedinci gezegenin bulunmasıyla 7 tane olmuştur:

- 1- Gûvâşt
- 2- Nevrûz
- 3- Selmek
- 4- Gerdâniyye
- 5- Mâye
- 6- Şehnâz
- 7- Hisâr

ŞU'BELELER

Ezgi seyirleri, başlangıç veya karar perdelerine göre 4 ana perde, 4 şu'be halinde düzenlenmiştir. Bunlar da;

- 1- Yegâh
- 2- Dûgâh
- 3- Segâh
- 4- Çârgâh dır.

TERKİBLER

Muhtelif cinsler,değişik şekillerde bir araya getirilmek suretiyle bir takım terkîbler (makamlar) meydana gelmiştir. Bunların sayısı önceleri 24 iken sonra 48'e çıkarılmış, "terkîbata nihâyet yoktur."⁽⁵⁴⁾ denilerek sayısız terkîb yapılabileceği söylenmiştir. Abdülkâdir'de terkîbler şu'be ismi adı altında zikredilmiştir.Tam ve bağımsız diziler olmayıp,makamların işlenmesine ve eklendikleri makamın zenginleştirilmesine yararlar.⁽⁵⁵⁾

1- Dügâh	7- Mâhûr	13- Evc	19- Zâvilî
2- Segâh	8- NevrûzıHârâ	14- Niyrizî	20- Isfahânek
3- Çârgâh	9- Bayâtî	15- Müberka'	21- Hûzî
4- Pençgâh	10- Hisâr	16- Rekb	22- Nihâvend
5- Aşîran	11- Nühüft	17- Sâbâ	23- Muhayyer
6- Nevrûz-i Arab	12- 'Uzzâl	18- Hûmâyûn	24- Bestenigâr ⁽⁵⁶⁾

Bu ses sistemi kâinatın temel unsurları ile de münâsebete geçirilmiştir:

18 perde	18 bin âlemle
12 makam	12 burçla
7 âvâze	7 seyyâreyle
4 şu'be	Anâsır-ı Erbâ'a ile
24 terkîb de	24 saatle münasebetdedir.

Eski edvâr kitaplarına göre sesin elde edilişi, makam, Âvâze, şu'be ve terkîbler anlatıldıktan sonra ikâ' veya bugünkü deyişle ritim konusu bu kitapların son bölümünü oluşturur.

Eski nazariyâtçılar, Edvârlarında önce ikâ'ın tarifini yaparak,

(54) NÂSİR, Abdülbâki Dede, *Tetkik ü Tahkik*, İstanbul Ün. Küt. 5572 .

(55) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(56) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

unsurlarını, direklerini, birbirleriyle yaptıkları bileşimleri ve o zamanın Devirlerini yani "usûllerini" anlatırlar.

Abdülkâdir, îkâ'ı "aralarında belirli ve sınırlı zamanlar olan vuruşlar topluğu " şeklinde tarif eder.⁽⁵⁷⁾

Klasik edvâr kitaplarında îkâ' ritmik devirdir ve iyi telâffuzla yani "Prozodi" ile yakın alâkası vardır. İkâ'ın birçok kuralları Arûz'un temellerinden oluşur. İkâ'lar Arûz bahirleri ile münâsebettedir.

Arûzda olduğu gibi, îkâ'ın temelini de heceler oluşturur. Bir hecenin sonunda, harfin sesli veya sessiz olmasına (müteharrik veya sâkin) göre değerlendirilir.

Yukarıda geçen Direklere îkâ' bahsinde "rükn" denilir.

Rükn, hecelere tekâbül eder. Hecelerin yani rüknlerin ifadesi için ya ; "ten", "nen", "te", "ne" şeklinde heceler, veya Arûz kalıpları olan "fe i lün", "me fâ i lün" vs. gibi heceler zinciri kullanılır.

İkâ'ın yine kendi aralarında ikiye ayrılan üç "direği" yani "rükn" lerı vardı ki bunlar aynı zamanda Arûzda meydana getiren unsurlardır.

Bu unsurlar "**sebeb**", "**veted**", "**fasıla**" dır.

I. SEBEB

a- Sebeb-i hafif : Biri müteharrik (sesli) diğeri sakin (sessiz) iki harften oluşur "ten" şeklinde ifade edilir. Ölçü değeri 1/4 dür.

b- Sebeb-i Sakîyl : İki harfide müteharrik (sesli) dir. "te ne" şeklinde ifade edilir. 2/8 lik değerdedir.

II. VETED

a- Veted-i Mecnû' : Üç harflidir; ilk iki harfi müteharrik, sonuncusu sakindir. "te nen" şeklinde 1/8+1/4 lük değerdindedir.

b- Veted-i Mefrûk : Bu da üç harflidir. Birinci ve üçüncü harfler

(57) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

müteharrik, ortadaki ikinci harf ise sakindir. "tâ nî" biçiminde ifade edilir.

III. FÂSILA

a- Fâsıla-i Suğrâ : İlk üçü müteharrik ve sonuncusu sakın olmak üzere dört harflidir. "te ne nen" şeklinde ifade edilir. 2/8 ve 1/4 yani dört sekizlik değerindedir.

b- Fâsıla-i Kübrâ : Beş harflidir. Harflerin ilk dördü müteharrik sonuncusu ise sakindir. "Te ne ne nen" şeklinde gösterilir. Değeri; 3/8 ve 1/4 lükdür.

Kısa ve uzun zamanları anlatabilmek için "harf" ve "hece" kavramları ile açıklanan bu "direk"ler, aralarında birleşerek usûlleri meydana getirirler.

Klasik Edvâr kitaplarında îkâ' bahsinde usûlün zamanını ifade eden birde "Nakre" unsuru vardır. Günümüzde vuruş karşılığı olarak kullanılan bu terim eski kitaplarda "direk" lerin birleşmesinden meydana gelen usûllerin birim zamanının bir ifadesidir.

Şimdi eski usûllerden bir kaçını zikrederim:

1-) Sakîyl-i Evvel : (16 zamanlıdır)

te nen te nen te ne nen ten te ne nen

2-) Sakîyl-i Remel : (24 zamanlıdır)

ten ne nen te ne nen ten ten ten ten ten ten te ne nen

3-) Türkî-i asl : (20 zamanlıdır)

ten te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen ten vs gibi.

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE

FORMLAR

Ana hatlariyle incelemeğe çalıştığımız, XIII-XVI. asırlar arasındaki dönemde kullanıldığını Abdülkâdir Merâğî'den öğrendiğimiz dönemin mûsikî formlarını da kısaca şöyle nakledebili-

riz.(58)

1-) NEŞİD-İ ARÂB : Usûllü ve usûlsüz bölümlerden meydana gelir. Önce Arapça bir "Dubeyt" okunur. Buna "nasr'un nağamât" adı verilir. Sonra "Nazm'un-nağamât" denilen bir beyit icrâ edilir. Eser bu şekilde devâm eder. Her bölüme "ŞATIR" adı verilir. Bu formda daha önceleri remel ve muhammes usûlleri kullanılmışsa da, sonraları istenilen usûl kullanılmıştır. eğer güfte Arapça değil de Farsça olursa, forma bu takdirde "NEŞİD-İ ÂCEM" denir.

2-) BASİT : Sakîyl-i evvel veya sakîyl-i sâni usûlleriyle bestelenen Arapça bir kıt'adır. "TARİKA veya PÎŞREV" adını alan sazla icrâ edilen bir giriş kısmından sonra "BÂZGEŞT" yahud TEŞYİ'A" denilen bir nakarat, daha sonra da meyân olarak kabul edilen "SAVT'ÜL-VASAT" kısmı gelir. Savt'ül-Vasat'ın yapılmadığı da görülür.

3-) NEVBET-İ MÜRETTEB : Formların en büyüğü ve bestelenmesi en zor olanıdır. "KAVL-GAZEL-TERÂNE ve FERÛDÂŞT" adı verilen dört bölümden meydana gelir. KAVL Arapça bir şiiirdir. GAZEL Farsça beyitlerden oluşur. TERÂNE kısmı rubâi vezinlerindendir. FERÛDÂŞT ise KAVL biçiminde bestelenmiştir.

"Abdülkâdir 1377 yılında Celâyir Sultanı Hüseyin'in huzurunda Ramazan ayı boyunca her gün bir Nevbet-i Müretteb besteleme" bahsine girmesi üzerine yaptığı bu eserlere, beşinci bir kısım eklemiş ve iki beyitlik bir müstezâdî, Ferûdâşt bölümünden sonra kullanmıştır.

(59)

4-) KULLİ'D-DURÛB : Bütün usûllerin ardarda kullanıldığı bir formdur. Bir saz girişi, yani tarîka'nın ardından nakarat olan "TEŞYİ'A" gelir. Eser bütün ikâ' devirlerinin peşpeşe kullanılması ve karara gidilirken başlangıçdaki devire (usûl) dönülmesi ile tamam-

(58) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(59) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

lanır.

5-) KULLÎ'N-NAĞAM : Bu form iki biçimde olur:

a- 6 Âvâze ve 24 şûbenin tamâmı bir kıt'a içerisinde kullanılır. İstendiği takdirde Terkîblere de yer verilir ve eser böylece 91 diziyi ihtivâ eder.

b- Yine bir kıt'a içerisinde, oktavı meydana getiren 17 sesin tamâmında dolaşılır. Ancak bu iş yapılırken uyumsuz ezgiler yapmaya dikkat edilir.

6-) KULLÎ'D-DURÛB VE'N-NAĞAM : Bir eser içinde bu iki ayrı formun bir arada kullanıldığı şekildir.

7-) DARBEYN : Aynı anda iki ayrı usûl kullanılarak yapılır. Yani sağ elle birinci usûl vurulurken, sol elle ikinci usûl vurulur. MÛT-TEHÎD ve MUHTELÎF isminde iki türü olan darbeynde aynı anda dört usûlde icrâ edilebilir. Yani iki elle iki ayrı usûl vurulurken ayaklarla da iki ayrı usûl vurulur. Zamanlardan artan kısımlarda "Nakarât-ı Hârice" adı verilir.

8-) AMEL : İranlıların kullandığı Farsça güfteli besteleridir. Bir Amel'de "Matlâ-Cedvel-Savt'ul -vasat ve Teşyâ" bölümleri vardır.

9-) NAKİŞ : Gazellerden meydana gelir. Beste biçimi amel'in girişini oluşturan Matlâ gibidir. Savt'ül-vasat ve Teşyâ kısımları yoktur. Bir gazel bittiğinde bir diğerine geçilir.

10-) SAVT : Elfâz-ı Nakarât adı verilen terennüm sözlerinin kullanılmadığı bir formdur. Meyânhâne ve Teşyâ kısımları yoktur.

11-) HEVÂYÎ : Yalnız erkeklerin okuduğu eserlerdir, bunlara MERDOMZÂD da denilir.

12-) PÎŞREV : Güftesiz mûsikî formudur. Hanelerden meydana gelirler, 15 haneye kadar yapılabilirler. Her hanenin sonunda tekrar edilen SERBEND-İ Pişrev adında bir bölüm vardır.

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE ÇALGILAR

O devre ait mûsikî âletleri hakkında en tafsilatlı bilgiyi yine Abdülkâdir Merâğî'nin eserlerinde buluyoruz⁽⁶⁰⁾. Bize bu hususta bilgi veren diğer bir müellifte Merâğî'nin oğlu Abdül'aziz Çelebi'nin Neka-vâtü'l-Edvâr isimli eseridir.⁽⁶¹⁾

Her iki müellif de mûsikîmiz çalgılarını aynı tasniflerle anlatmışlardır.

İslâm mûsikî tarihinde, o dönemde kullanılan çalgıların teknik özelliklerini en düzgün biçimde açıklayan ve bilimsel bir tasnife tâbî tutarak yapım şekillerini ve akordlarını izah eden Merâğî, çalgıları üç grupta toplar. Ayrıca insan sesini de en mükemmel mûsikî âleti olarak vasıflandırır. İnsan sesi dışındaki diğer mûsikî âletlerini, Telli, Nefesli ve kendi icâdı olan Taslar ve Levhalar, yani ritm ve vurmali çalgılar şeklinde sınıflandırır.

Merâğî, telli ve nefesli çalgıları icrâ biçimlerine göre de gruplara ayırmıştır. Üzerinde pozisyonları olan telli ve nefesli çalgılara "MUKAYYEDÂT" ismini vermiştir. Açık tellerden ve bitleştirilmiş kamışlardan meydana gelen sazlara "MUTLAKÂT" adını vermiştir. Telli çalgılar grubunda bulunan yaylı çalgılara ise "MECRÛRÂT" dendiğini nakleder.⁽⁶²⁾

TELLÎ ÇALGILAR

1- ÜD-I KADÎM : 4 çift tel takılır. Yani 8 tellidir. Teller çift çift akord edilir.

2- ÜD-I KÂMİL : Telli sazların en gelişmişidir. 5 çift teli vardır.

3- TARAB'UL-FETH : Beş veya altı tel takılır. Bunların beşi üd

(60) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(61) AREL, Hüseyin Sadeddin, «Fatih Devrinde Türk Mûsikîsi», Mûsikî Mecmuası, sayı : 63-65, İstanbul 1953.

(62) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

gibi akord edilir. Altıncısı ise çalanın isteğine göre herhangi bir sese akord edilir.

4- ŞEŞTAY : Üç değişik şekli vardır. Birinci şekil Şeştay'ın biçimi ^{ar}mut gibi olup teknesi ûda benzer. Altı tel takılır ve bunlar çifter çifter akord edilir. Sapı perdelidir. Perdesiz olanı daha makbuldür. İkinci Şeştay'ın teknesi ve göğsü yine ûd gibidir. Fakat sapı daha uzundur, telleri üç çifttir. Üçüncü çeşit Şeştay ise ikinci tipe benzer, ancak bu tipte göğüs üzerinde 15 çift tel daha vardır, özellikle Anadolu'da kullanılır.

5- TARAB-RÛD : İki ana teli vardır. Şeştay'dan farkı ise göğüs üzerinde her iki tarafta da 30'ar dan 60 tel daha vardır. Teller çifter çifter akord edilir.

6- TANBÛR-U ŞİRVÂNİYAN : Şekli armut gibidir. Sapı uzun olup perdelidir. Üzerinde iki tel vardır.

7- TANBÛRE-İ TÛRKÎ : Teknesi ve göğsü, Şîrvân tanburundan küçük, sapı ondan daha uzundur. Göğsü düz olup isteğe göre iki veya üç tel takılır.

8- RÛH-EFZÂ : Teknesi turunca benzer, altı tel takılır. Bunların ipek olan dördü iki çift olarak Türk tanburu gibi akord edilir. Pirinç olan diğer iki teli ise icrâcının isteğine göre akord edilir.

9- KOPUZ-U RÛMÎ : Ağaç olan gövdesinin içi oyuktur. Küçük bir ûda benzer. Göğsünün yarısına deri gerilir. Beş çift tel takılır ve ûd gibi akord edilir.

10- OZAN : Teknesi diğer sazlardan daha uzundur. Göğsünün 4/6 sına deri gerilir. Üç tel takılır, ağaç bir mızrapla çalınır.

11- REBÂB : Üç, dört, bazen de beş tellidir ve akordu ûd gibi yapılır.

12- RÛD-I HÂNÎ : Göğsünün yarısına deri gerilir. Altı tellidir. Bu tellerin dördü ipek, ikisi ise pirinçtir. Bu ikisi isteğe göre tek tek

veya çift akord edilir. Akordu ûd'a benzer.

13- TERENTAY : Altıgen ve sapı 104 cm.uzunluğundadır. Tek, ipek telli bir çalgıdır.

14- ŞİDİRGU : Teknesi, göğsü ve sapı uzun olup, göğsünün yarısına deri gerilir. Dört adet telinin akordu ûd gibi yapılır.

15- KÜNKERE : İki kabak sıkıca birbirine bağlanarak üzerine bir göğüs tahtası takılır. Perdeli ve tek tellidir.

16- TUHFETÜ'L-ÛD : Eni ve boyu ûd'un yarısı kadar olup 12 teli vardır.

17- PİPA : Teknesi daha sığ olup,göğüs tahtası çok ince ve yüksek perdelidir. Dörd teli vardır.

18- KÂNÛN : Teknesi ve göğsü üçgendir. Sapı olmaz. Telleri pirinç olup üçer üçer akord edilir.

19- YATUGAN : Uzun bir tahta şeklindedir ve göğsüne 17 tel takılır. Tellerin altında eşikler bulunur. Teller sağ elle çalınırken istenilen sese göre sol elle de eşikler oynatılır.

20- ÇENG : Üzerine bir deri gerilmiştir. Deri üstündeki bir eşikten gerilen teller 24 iseğe,35 tel gerildiğinde olur.

21- EĞRİ : Çenge benzer. Ancak Çeng'in deri olan kısmı Eğri'de tahtadır.

22- SÂZ-I DOLAP : Çok eski bir sazdır. Davulu andırır. İç kısmında boydan boya gerili teller bulunur. Dış kısmında ise içerdeki tellere dokunan uzunluklar vardır. İçerde bulunan bir tekerlek, dışarıya uzanan bir kolla çevrildiğinde tellere mızrap görevini yapan uzantıların dokunması ile ses elde edilir.

23 MUĞNÎ : Urmevî tarafından icat edilen bu saz,bir tahta üzerine 24 adet tel gerilmesiyle oluşur.

24- KEMENÇE : Yaylı çalgılardandır. Yapımında Hindistan cevizi kullanılmıştır. Tel olarak at kılı kullanılır. Genellikle,tekne oyul-

muş ağaçdandır. Göğsüne inek kalbinin zarı geçirilir ve ipek tel kullanılır.

25- GİJEK : Gövdesi, içi oyulmuş sandal ağacından yapılır. Göğsüne deri gerilir. Kemençe'den daha büyük olan Gijek'e 10 tel takılır ve bu tellerden daha yüksek olan ikisi üzerinde yay çekilir. Diğer teller âhenk telidir.

26- NÂY-I TANBUR : Tanbûr-i şîrvâniyân veya Tanbûr-i Türkî'nin yay ile icrâ edilenidir. İki veya daha çok tel takılır.

27- YEKTAY : Teknesi dörtgen olup iki yüzüne deri gerilir. Sapı çok kısadır. Üzerinde at kılından tek bir teli vardır. Yayla çalınır.

NEFESLİ ÇALGILAR

1- NÂY-I SEFÎD : Önünde sekiz arkasında bir deliği vardır. Arkadaki deliğe "ŞUCA" denir. Delikler tam veya yarım açılarak ses elde edilir. Üfleminin şiddetine göre iki oktav ses çıkar. Uzunluğu genellikle 7.5 avuçtur.

2- ZEMR-İ SİYEH NÂY : Uzunluğu Nây-ı sefid'in yarısı olup sürekli üflenir. Seslerin elde edilişi Nây-ı sefid'in aynısıdır.

3- SURNÂY : Sefid ve Beyaz neylere nazaran daha gelişmemiş bir çalgıdır. Vûs'ati bir oktav ve bir beşli civârındadır. Sesi çok fazladır.

4- NÂYÇE-İ BALABAN : Surnây'a benzer. Surnây'ın talimi bununla yapılır. Yumuşak bir sesi vardır.

5- NÂY-I ÇÂVER : Genellikle Türkler tarafından çalınır. Nevrûz, Bâ-yâtî, Nevâ'dan ezgiler icrâ edilir. Nağmelerin hepsini çıkartma imkânı yoktur.

6- NEFİR : Nefesli sazların en uzunudur. Boyun ve ağız kısmı eğri olursa "Kerrenây" adını alır. Perdesi yoktur.

7- BAK : Dilli ve perdelidir. Bir karış uzunluğundadır.

8- BORGU : Pirinçden yapılır ve üç surnây uzunluğundadır. Üç

ses elde edilir: YEGÂH,DÛGÂH,NEVÂ.

9- NÂY-I HIYK : Tulum şeklindedir. Üstteki ucunda bir kamış vardır. Diğer uçta ise,üzerinde delikler olan ve aynı boyda bir kamış daha bulunur.

10- MÛSİKÂR : Nefesli sazların mutallekât grubundandır. Çeşitli boylarda ki neylerin yanyana getirilmesiyle yapılmıştır. Uzun kamışların sesi pest,kısalarınki ise tizdir. Bu kamışların akordu,içine balmumu akıtılarak yapılır.

11- ÇİPÇİK : "Mûsikâr-ı Hatâyî" de denilir. Neylerin yanyana getirilerek yapıştırılmasıyla oluşur. Kamışların ucu deliktir. Pirinç bir boru ile üflenlen hava bütün kamışlara gider ve ses bu şekilde elde edilir.

12- ERGANON : Birbirine bağlı borulardan meydana gelir. Bu borulara bir körük yardımıyla hava üflenir. Bir elle körük kullanılırken, diğer ellede borulardan çıkan sese hükmedilir.

KÂSELER VE LEVHALAR

1- Sâz-ı Kâsât-ı Çînî : 76 adet çini kâsenin yanyana gelmesiyle oluşan bu vurmali sazın, kâselerinin içine çeşitli seviyelerde su konulur. Böylelikle akord edilmiş olur. Pest'den tize doğru geldikçe kâselerin boyu küçülmektedir. Bu çalgının mücidi, Abdülkâdir Merâğî, kendisi olduğunu söylüyor. İlk defa 1378 Ramazanında Erdebil'de Safevîlerin şeyhi Sadreddin'in huzurunda çaldığında yine kendisi naklediyor⁽⁶³⁾.

2- Sâz-ı Elvâh (Levhalar sazi) : Çelik plâkalardan meydana gelen bu saz da,pestten tize doğru ses verebilmesi için geniş ebâddan dar ebâda doğru levhalar kullanılır.

(63) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

1. BÖLÜM

HIZIR BİN ABDULLAH VE
KİTÂBÜ'L-EDVÂR

A-) HIZIR BİN ABDULLAH ve eseri KİTÂB'ÜL-EDVÂR

Bizim tesbit edebildiğimiz kadariyle, bütün araştırmalarımıza rağmen bakabildiğimiz kaynaklar içerisinde "Hızır bin Abdullah" ın hayatı hakkında bir bilgiye rastlayamadık. Günümüzde ise bir çok tarih ve mûsikîşinas müelliflerin eserlerinde hep aynı hülâsanın zikredildiğini görüyoruz.

Bu hülâsayı Hızır bin Abdullah, eseri Kitâb'ül-Edvâr'ının mukaddimesindeki zamanın Osmanlı Padişâhı II. Murad Han'a yazdığı medhiyenin hemen arkasından zikretmiştir. Aynı zamanda bu kitabın müellifinin Hızır bin Abdullah" olduğunda bu hülâsadan anlıyoruz.

XX. yy. araştırmacıları da bu bilgiyi ancak aynı hülâsayı kaynak göstererek elde edebilmişlerdir.

Bu, bahsi geçen ve tezimiz açısından da önemli olan hülâsayı, müellifin kaleminden aynen alarak aktarıyoruz.

[Emmâ ba'd', hamdû hudâ ve durûd-i Resûl aleyhisselâm...

Böyle rivayet ider bu edvârün müellifi HIZIR BİN ABDULLAH ki günlerden bir gün ben kemine Pâdişâh-ı mâdelet şî'âr-ı mekremet âsâr-ı âzâm a'del-i ümerâ'il- âlem muharriz memaliküddünya mazhar-ı kelimâtullahi'l'ulyâ.....

Sultan ibn-i sultan sultan Murad bin Bâyezid Hân⁽⁶⁴⁾.....

Şöyle işâret itdi kim bu 'ilm-i Musikî begâyet lâtif ve şerîf 'ilmdür ve hem senün dahı kande hayli sa'y-ı gûşûşın var. N'ola bu bâbda bir kitâb perdâhdesin. Tâkim bu 'ilmün vâsılları ve tâlibleri anı teferrüc idüb seni hayrile analar ve efvah-ı ricâlde mütedâvil ola. Çün bunu işitdüm 'ark-ı hacâlet-i teşviş içinde gark olub eyitdüm kim sultânımın devletlü meclisinde meclis-i sezâver bî huzûr üstâd-ı

mu'azzam ve kudvei ehl-i tarâb üstâd HACI ALÎ ve müzeyyenü'l-mehâfil ve'l-mecâmi'-u mukarrebî Hz. Sultan Üstâd SİNAN ve Üstâd HUSEYN ve üstâd-ı bi'l-istihkâk üstâd 'Alî ve Dâvûd asvad ve zühre neğâmât üstâd EYMEN andelîb-i devrân tûtî-i hoş elhân üstâd MUHAMMEDÎ dâme fazlıhum hazır dururlar. Anların huzûrında benüm haddüm varķı, bunun gibi işe tekâddüm idem. Eyle olsa Pâdişâh-ı "Halladallâhû mülkehû" bu sözü tasdik idüb buyurdu kim belî rast idersin velîkin çün ol işâret sana olundu. Gerekdür kim bu bâbda sa'y-ı cemil gösteresin. Bu ben kemîne dahı "el abdü bimâ fi yedihî kâne li mevlâhu" hükmü birle Allahût'âlâdan 'avni 'inâyet-i isti'ânet taleb idüb ve padişâhın emrine ita'at kılub vus-ı tâkatce bir kaç satır bünyâd itdük. Zira ol Pâdişahun işâretetdi kim yerine getürdüm ol Padişâhın delâletitdi kim söyledüm. Evvelâ medhiyle söz açdum âhire duâsı ile bu kitâbı hatmideyim didim. Okuyanlardan ve dinleyenlerden tevakku' oldur kim hiyn-i kâbülde dutup sehv ü hatâsın varsa lutf idüb anlar kemalleriyle sehv ü hatâsın yerine getirüb tamam ideler ve billâhi'l 'avn-i fi't-tevfik.....]

Yukarıda aynen nakledilen hülâsa, HIZIR BİN ABDULLAH hakkında bu güne kadar bulunabilen ve bizimde sahib olduğumuz yegâne bilgidir. Anlaşıyor ki bu takdîmi kendisi de yazmasaydı ihtimal ki bu gün elimizde bu bilgi dahi olmayacaktı.

Bu yüzden müellifimizin hayatı ve eserleri hakkında daha ziyâde bilgi veremiyoruz.

(64) Sultan II. Murâd Han I. Çelebi Mehmed'in oğludur. (Bu bir istinsâh hatasıdır.)

B- KİTABÜ'L-EDVÂR'ın NÜSHALARI

1- İstanbul Topkapı Revân Yazmaları Kütüphanesi 1728 numarada kayıtlı nüsha:

Bu nüsha 245x165 mm. ebadında âharlı kağıda harekeli Nesih ile 85 mm uzunluğunda 13 satır halinde yazılmış olup, söz başlıkları kırmızı ile belirtilmiştir. Cildi mikleb ve şemseli vişne çürüğü renkte deri cilttir. Nüshanın herhangi bir yerinde müstensih adına ve istinsah tarihine rastlanamamıştır.

Bu nüshanın ilk varağının ilk satırı şöyle başlıyor:

"Müellif-i Muhtasar bu kitabun içinde 'ilm-i Mûsikînüñ kısmı"

Son varağının son satırı ise:

"Uşşak oldur kim Gerdâniyye âğâz ide çıka, Dügâhdan aşğa
'Uşşâk karâr ide."

48 fasıl üzere tertib edilen nüsha birçok İkâ' ve Makam daireleri ve cedvelleri de ihtivâ etmektedir.

2- Konya Mevlânâ Yazmalar Kütüphanesi 5762 numarada kayıtlı nüsha:

Bu nüsha ise 185x133 mm ebadında âharlı kağıda, uzunluğu 63 mm olan 13 satır halinde yazılmıştır. Ortası şemseli ciltli imiş, tamir görmüş, yıpranmış bir durumdadır. İstinsah tarihi H. 1177 olarak eserin son cümlesine yazılmıştır.

İstanbul nüshasından farklı olarak baş tarafında ;

"Hamd ü sipâs-ı bî-kıyâs ol hâlık-ı cinn ü inâs" diye başlayan

bir tevhid bölümü,

"Yüz dutub dergâhına ey pâdişâh-ı bî-zevâl

İsterim 'avn ü hidâyet ey delîl-i cümle dâl." beyti ile başlayan bir MÜNÂCÂT'den sonra;

"Fazluñ ile baña tevfiğ-ı refik zü'l-celâl

Ahmed-i mürsel hakı ki ol rasûl-i hoş hisâl" beyti ile başlayan NÂT ve daha sonra da;

"Pâdişâh-ı bahr ü ber Sultân Murâd bî hemâl

Erdişir şîr-i dil dârây-ı İskender hisâl." beyti ile başlayan bir MEDH yer almaktadır.

Bu Medh'den hemen sonra müellifin, eserin niçin ve nasıl yazıldığını anlatan kısım zikrediliyor. Bundan sonrası İstanbul nüshası ile genelde aynıdır.

3- Ankara Adnân Ötüken İl Halk Kütüphanesi 133 numarada kayıtlı nüsha:

197x149 mm ebadında nohudî renkde âharlı kâğıda 120 mm uzunluğunda muhtelif satır adedinde yazılmış olup 38 varaktır. Müstensih adına ve istinsah tarihine rastlanamamıştır. Yer yer harekeli Rik'a yazı ile istinsah edilmiştir.

Bu nüsha mukaddimesi itibariyle Konya nüshasının aynısı olup diğer fasılları açısından her iki nüsha ile ayrılır. Ancak bu nüsha 37. faslın sonuna kadar istinsah edilmiştir. Bundan sonraki Fasılları, İkâ', Makam, Âvâze, Şu'be, Terkiib, daire ve cedvellere rastlanamamıştır. Bu yönüyle eksik bir nüshadır.

C-) MUHTEVASI

Eserin ilk sahifesinde Bab-ı Evvel bölümünden önce müstensih şu bilgiyi vermektedir:

"Müellifi Muhtasar" bu kitabın içinde mûsikî ilminin ikâ' bahsinde öncekilerin anmadığı, ikâ' sanatının cinsleri, ikâ' nevlerinin ifade ettiği gizli mânâları, bazı nev'lerin zamanları ve nisbeti bahsleri, arûz ilminden de misâller vererek aydınlatmıştır. Bu sûretle bu ilmin yolunda olan kimselerin maksatlarının kolayca hasıl olmasına vesile olunmuştur"

Müellifimiz, Eserini bir bâb içerisinde 48 fasıl üzerine yazmıştır.

"FİHRİST-İ KİTÂB O'DUR" başlığı altında bütün Edvârın varak numaralarınında bulunduğu toplu bir fihristini vermiştir. Daha ileriki sahifelerde ise varak 1b'ye kadar bu toplu fihristi satırlar halinde zikretmiştir.

Fasl-ı Evvel : "1. Fasl" (1b-4a)

"Der beyân-ı Aferînişi a'lem"

Bütün âlemlerin ve Dünyanın yaratılışının beyânındadır.

Fasl-ı Dûvüm : 2. Fasl" (4a-6b)

"Der beyân-ı Felek'ül Burûc"

Feleklerin meydana gelişini, hareketlerini, hareket yönlerini, Burçların tarifini, isimlerini, "Hamel, Sevr, Cevzân, Seratân, Esed, Sünbüle, Mizân, 'Akreb, Cedy, Delv, Hût", konularını, her burcun kaç yıldızdan meydana geldiğini, üçyüz altmış derecenin, dakikanın,

sâniyenin, rabianın, bulunuşlarını, oniki burcun bulunuşunu ve isimlerini, Burçların âlem-i Sifli'ye (Dünya) ve insanlara tesiri ettiğini, Anâsır-ı erbaanın oniki burca nisbeti olduğunu, Şu'belerin adedini, oniki burcun yirmisekiz günde yürüdüğünü ve bu günlerin isimlerini bildiriyor; "Şardin, Batî, Süreyyâ, Debrân, Heka'a, Hena'a, Zirâ', Darafe, Cebhe, Berinde, Sarafe, 'Avâ, Semâk, Ğafer, Rabânâ, Ekilya, Kaşera, Kalb, Şevle, Ne'âyim, Bedle, Zâbih, Belûğ, Süûd, Ehbiye, Mükaddem, Muehhar, Raşâ"

Fasl-ı Sivûm : "3.Fasıl" (6b-7a)

"Der beyân-ı Enzârı Semâniye"

On sekiz ahvalin adlarını ve nisbetlerinin beyânındadır. Ehli nücûm istilâhınca adları; Tesdis, Terbi', teslîs, Mukâbele, Mukârene-i tesdis, ve terbi' ve teslîs.

Fasl-ı Çihârûm : "4. Fasıl" (7a-8a)

"Der beyân-ı ma'nî Enzârı heşt kâyine"

On sekiz ahvalin mânâlarını bildirir;

Tesdis : Yarım dostluk

Terbi' : Yarım düşmanlık

Teslîs : Tamam düşmanlık

Mukâbele ve Mukârene : Tamam düşmanlık, buradan hareketle makâmatla da bu hallerin ilişkilerini bildiriyor.

Fasl-ı Pencûm : "5. fasıl" (8a - 8b)

"Der beyân-ı Burûc düvâzde kâyine be'anâsırı erba'a"

Hamel - Âteşî

Esed - Âteşî

Kavs - Âteşî

Sevr - Hâkî

Sünbüle - Hâkî

Cedy - Hâkî

Cevzâ - Bâdî

Mizân - Bâdî

Delv - Bâdî

Seratân - Âbi

'Akreb - Âbi

Hût - Âbi

Burçların Anâsır-ı erbâ'a'ya nisbetlerini bildirerek, buradan hareketle makamlarında anâsırı Erba'aya olan münasebetlerinden

bahsediyor.

Fasl-ı Şişüm : "6. Fasl" (8b - 10a)

"Der beyân-ı tabâyı burûc isnâ aşeriyye"

Oniki burcun tabiatlarını ve âlâmetlerini bildirir.

Fasl-ı Heftüm : "7. Fasl" (10a - 10b)

"Der beyân-ı şümârı sitârkân burûc essevâbit"

Her Burcun sureti kaç yıldızdan şekillenmiştir; onu bildirmek-
tedir.

"Hamel burcu : Onsekiz yıldızdan

Sevr burcu : Kırkdört yıldızdan

Cevzâ burcu : yirmiüç yıldızdan

Serâtân burcu : onüç yıldızdan

Esed burcu : otuzbeş yıldızdan

Mizân burcu : sekiz yıldızdan

Akreb burcu : yirmi dört yıldızdan

Cedy burcu : yirmiyedi yıldızdan

Sünbüle burcu : otuziki yıldızdan

Delv burcu : kırkbeş yıldızdan

Hût burcu : yirmi yıldızdan"

Fasl-ı Heştüm : "8.Fasl" (10b - 11b)

"Der beyân-ı Felek-i Zühâl"

Zühâl feleğinin meydana gelişini, tealluk ettiği zümreleri

"Reislere, Kal'adarlara, yaşlı pirlere, tağ ehline, kethüdâlara, cühüdlere, fellâhlara" zühâlin 7. kat gökte yaratıldığını ve sebebinin, ahlâkını, tabi'atını, devrini otuz yılda tamamladığını, makamların ve âvâzenin adedinini de burada bildiriyor.

Fasl-ı Nühüm : "9.Fasl" (11b - 12a)

"Der beyân-ı Felek-i müşteri"

Müşteri feleğinin meydana gelişini, "Vezirlere, âlimlere,

imamlara, gâzilere, sâlihler, âbidlere, müftilere,"taalluk ettiğini, altıncı kat semâda olduğunu, on iki yılda devrini tamamladığını bildirir.

Fasl-ı Dehüm : "10. Fasl" (12a - 12b)

"Der beyân-ı Felek-i merrih"

Merrih feleğinin oluşunu, 5. kat gökte yer aldığını, devrini iki yıldan bir buçuk ay eksiğinde tamamladığını, te'alluk ettiği zümreleri "beyler, nâyıbler, subâşlar, çeribaşları, silah takınanlar, öğirler, harâmiler, kasablar, cerrâhlar, cellâdlar ve kan sever, can sever zümre" beyân eder.

Fasl-ı Yâzdehüm : "11. Fasl" (12b - 14a)

"Der beyân-ı Felek-i Âfitâb"

Âfitâb (Şems) feleğinin oluşu ve yerinin 4. kat gökte olduğunu, cemî'i yıldızların sultanı olduğunu, devrini 365 günde tamamladığını, niçin bütûn yıldızların sultanı olduğunu, Âfitâb'a bağlı olarak dört mevsimin meydana gelişini, mevsimlere bağlı olarak da "Fusûl-i Erba'a"nın oluşumunu ve bunların hepsine bağlı olarak insanın dahi nizâm bulduğunu bildiriyor.

Fasl-ı Dûvâzdehüm : "12. Fasl" (14a)

"Derbeyân-ı Felek-i Zühre"

Felek-i zührenin meydana gelişini, devrini 1 yılda tamam ettiğini, bu yıldızın "Hâdimlere, Hâtunlara, Hocañılara, ıyşûişret ehline, müftilere, mutriblere, nedimlere" tealluk ettiğini bildirir.

Fasl-ı Sîzdehüm : "13. Fasl" (14 b)

"Der beyân-ı Felek-i 'Utârid"

'Utârid burcunun oluşunu, bir yılda devrini tamamladığını, tabiatle imtizac kesbittiğini, tealluk ettiği zümrenin "Yazıcılar, divan ehli, hazinedârlar, 'ameldârlar, tâcirler, nakkâşlar, tabîbler, müneccimler, faylesoflar ve tıfillar" olduğunu bildirir.

Fasl-ı Cârdehüm : "14. Fasil" (14b -15a)

"Der beyân-ı Felek-i Kamer"

(Ay) Kamer burcunun oluşunu, hareketini, yirmi yedi günden sekiz saat fazlası ile tamamladığını, bu burca "Elçiler, casuslar, haberciler, hırfet ehli ve avâm" ın tealluk ettiğini ve yıldızların şahı olduğunu bildirir.

Fasl-ı Pençdehüm : "15. Fasil" (15a -15b)

"Der beyân-ı 'Anâsırı Erba'a"

Dört unsur olan Od (Ateş), yıl (hava), su, yir (toprak)'ın izâhını ve oluşlarını bildirmektedir. Bu dört unsur birbirini kaplamışdır ve makamlar dahi birbirin kaplamışdır demektedir.

Fasl-ı Şişdehüm : "16. Fasil" (15b -16a)

"Der beyân-ı Kevâkib-i Seyyâre be Istılâh-ı ehl-i nücûm"

Güneş ve Ay'a neyyireyn, diğer kalan beş yıldızda Hamse-i mütehayyire denmesinin sebebini ve bu yıldızların hareketlerini açıklar.

Fasl-ı Heftdehüm : "17. Fasil" (16b -18a)

"Der beyân-ı Sa'd-ü Nahs Kevâkib seb'a-i seyyâre"

"Hangi burc Sa'd-i Ekber

Hangisi sa'd-i asğar

Hangisi sa'deyn

Hangisi nahs-i Ekber

Hangisi nahs-i Asğar

Hangisi nahseyn" onu beyân ider ve burçların evlerini anlatır. Ayrıca bu fasılda burçların düşmanlıkları dostlıkları, huyları ve ahlâkları anlatılıyor.

Fasl-ı Heştdehüm : "18. Fasil" (18a -18b)

"Der beyân-ı Si Kevâkib enderin burûc"

Hangi burc hangi burcun Evc'idür. Yani yüksekliğini bildirir ve

buna bağı olarak her makamın bir yükselme sınırı olduğunu ve ondan ziyade çıkmaması gerektiğini, çıkıldığında hata olacağını bildiriyor.

Fasl-ı Nüvâzdehüm : "19. Fasil" (18b -19a)

"Der beyân-ı Hazîz Kevâkib enderin burûc"

Hangi burç hangi burcun hazîzidir. Yani inmekliğin bildirir. Buna bağı olarak her makamında bir inme sınırı olduğunu ve ondan ziyade inildiğinde hata olacağını naklediyor.

Fasl-ı Bistüm : "20. Fasil" (19a -19b)

"Der beyân-ı Düvaz-ı ve şîn işân"

Hangi burcun neharî, hangisinin leylî olduğunu ve buna bağı olarak da, gündüze tealluk makamların gündüzün, geceye tealluk makamların geceleyin icrâsının safâ vereceğini, gece ve gündüz seçilecek makamların üstâd olan icrâcının tasarrufunda olduğunu bildiriyor.

Fasl-ı Bisyeküm : "21. Fasil" (19b -20b)

"Der beyân-ı Ahlâtşan"

Burçların, insan vücûdunda bulunan ve hılt tabir edilen "Kan, salya, safra, balgam" dört unsurdan hangisine taalluk ettiğini, ayrıca makamların hangi illetleri sakın kılacağını ve hangisini depreştireceğini bilmek gerek diyor. Onun için Etıbbânında bu oniki makamı bilip hastanın nabzına göre bu makamlardan istifâde etmesi gerektiğini bildiriyor. Dolayısıyla makamlarında bu dört unsura ta'alluku olduğunu söylüyor.

Fasl-ı Bistdüvüm : "22. Fasil" (20b -23a)

"Der beyân-ı Faslehây-ı İşân"

Burçların dört mevsimden hangisine ta'alluk ettiğini bildirir. Buradan hareketle de her makamın bu mevsimlere ta'alluk ettiğini tek tek zikrediyor. Yine hangi makamın hangi mevsimde eyitseler safâ veya az safâ vereceğini de beyân etmektedir.

Fasl-1 Bistsivüm : "23. Fasil" (23a -23b)

"Der beyân-ı Meşrikî ve mağribî ve Cenûbî ve şimâlî İşân"

Burçların "Doğu, batı, güney, kuzey" yönlerinden hangisinde bulunduğunun beyanındadır. Bundan hareketle makamların da yönleri olduğunu söylüyor. Makamların hatıra geç gelmesi, lisana zor gelmesi, biri diğerinden gecikerek akla veya lisana gelmesinin, makamların yönünü belli ettiğini beyan ediyor.

Fasl-1 Bistçihârum : "24. Fasil" (23b -24a)

"Der beyân-ı Renkhâya İşân"

Burclardan hangisi hangi renktir onu bildirir. Bunlara bağlı olarak da her makamın bir rengi nisbeti olduğunu zikreder. Renge nisbeti olan makamların çalınması halinde sevinmek, üzmek gibi tezahürlerin olacağından bahseder.

Fasl-1 Bistpencüm : "25. Fasil" (24a -24b)

"Der beyân-ı Ahlakşân"

Her burcun horluğunu ve huyunu bildiren bu fasılda; burçların huylarını "müfsîd, müslîh, miyâne" gibi tabirlerle sınıflandırmıştır ve makamatıda bu sınıflandırmaya dahil etmiştir. Bu huyların tesirindeki makamların çalınması halinde tezâhürlerini de şöyle sıralamıştır. "Fesâd, Selâhiyyet, kûsler barışır ve tevâzu olur" şeklinde beyân etmiştir.

Fasl-1 Bistşisüm : "26. Fasil" (24b -25a)

"Der beyân-ı Delâletşân ber a'zâ"

Burclardan hangisi insan âzâlarından hangisine ta'alluk eder onu bildirir. Bundan hareketle her makamın insanın bir âzâsına ta'alluk ettiğini ve nisbeti olduğunu beyân eder.

Fasl-1 Bist Heftüm : "27. Fasil" (25b -26b)

"Der beyân-ı âvâzedâr ve hâmûşîşân"

Bu oniki burcun hangisi sesli (âvâzlı), hangisi sessiz (hamûş)

onu bildirir. Bu âvâzlarıda "Kem âvâz, orta âvâz, azırak, miyâne ve âvâzı yoktur" gibi sınıflandırmaya tabi tutmuş, makamların dahi tamam âvâzlısı ve miyâne âvâzlısı vardır ve pest makamlar tamam âvâzlı, tiz makamlar ise miyâne âvâzlıdır şeklinde sınıflandırmıştır.

Faṣl-ı Bist Heṣtüm : "28. Fasil" (27a -35b)

"Der beyân-ı asl-ı 'ilmî mûsikî"

Mûsikî ilminin aslını beyân eder. "Bil ki 'ilmî mûsikî te'lifdir ve hikmet sahibi bilginlerin ortaya koyduğu ve te'siri cisim üzerine olmayıp, kalb üzerinedir. Mûsikî san'atının cevheri ruhânîdir ve te'siri ruh üzerinedir. Bu 'ilmin aslını bir araya getirilmiş sözlerden koymuşlar, yani şiirin veznini mûsikî ilmine getirmişler ve nağmelerin binasını ritm ve usûl üzerine koymuşlardır" şeklinde izah ediyor.

Bu fasılda ayrıca mûsikînin te'sirini anlatmak için "Düşman olan iki kabilenin arasındaki düşmanlığının mûsikî ile ortadan kalktığını ve ayrıca Ebû Nasr Fârâbi'nin Halife Me'mun'un katında, onları mûsikî ile "ağlatıp, güldürmesi ve uyutması" gibi menkıbeleri aktarıyor. Bu meyanda Her kavim için ayrı ayrı mûsikî vardır diyerek "Kadınlar, erkekler, genç erkekler, savaş ve sulh için" şeklinde sınıflandırmıştır.

"Bu kitabın nakledicisi, ben mûsikînin neden ortaya konulduğunu söyleyeceğim" diyerek anlatıyor.

Âvâze üzerine konulan o nesneye âvâze bütünüyle te'sir eder ve nefsi ten üzerine galebe ettirir. Bu 'ilmi, "nefs ondan müessir olsun tene lezzet versin ve teni kendi halinden döndersin" diye bünyâd ettiler ve bu 'ilmi iyi bilen kişi mûsikîden bir nev ile her hastayı hilâfsız kendi halinden dönderir, yani tedâvî eder şeklinde izahlarda bulunuyor.

"Mûsikî ganîdir. Şarkı bir araya getirilmiş nağmelerdir ve nağmelerde seslerdir. Mûsikî vezinli ve ölçülü seslerin bir hareketi-

dir" gibi mûsikî babında mühim bilgiler veriyor.

Aynı fasıl içinde dünyadaki sûretler üzerinde duruyor. Canlı ve cansız diye sınıflandırdığı bu sûretlerin âvâzlarını ve bundan hareketle, vurmak, dokunmak ve üflemek sûretiyle elde edilen seslere, sazlara örnek veriyor.

Hareket ve zamanı izâh için "kısa, uzun, yavaş ve çabuk" gibi bir sınıflandırma ile sükûn'un da tarifini yapıyor ve bu sınıflandırmayı Sağır-Kebîr - Serî-Batî - Hadd-Gâliz- Cehrî-Hafî şeklinde açıklıyor .

Başka bir cihetten âvâzı, "Munfasıl ve Muttasıl" şeklinde iki ayrı sınıfta değerlendiriyor ve misâller veriyor

Sazları da; Munfasıl âvâzlı aletler "Def-tabl", muttasıl âvâzlı aletler "Nây ve Zurna" gibi diye misallendiriyor.

"Telli ve nefesli aletler hakkında kısa bilgiler veriyor. Farklı âletlerin imtizâcî nisbetinde tamam ve uygun olur ve nefse lezzet verir, nisbetsiz ve imtizaç yoksa, insan mizâcî nefret eder" diyerek hangi âvâz, hangi mizâca ne tesir gösterir, onları açıklamıştır.

Bestenin elhândan, elhânın nağme, ikâ' ve nakaradan mürekkebdır diyerek, hepsinin aslı hareket ve sükûndur diye bağlar. Buradan hareketle; şiir, mısra ve arûz üzerinde durur. Arûzun bahirlerini verdikten sonra arûzu meydana getiren "sebeb, veted ve fâsıla" gibi unsurları anlatır.

"Her 'ilimde ve san'atda vâcibü'l-vücûd'un varlığına delil vardır. 'ilm-i ğinâda da hâl böyledir. Bunu inkâr etmemek gerekir. Bizim maksadımız bunun beyânıdır" der.

Burada bu san'atın âletlerini veriyor, "Cenk, Rebâb, Kopûz, Kanun, Muğnî, Şeştây, Nây, Arganon, Surna" gibi ve bu mûsikînin âletleri çok olur saymakla bitmez diye belirtiyor.

Fasılın burasında "bu nesnelere vukûfu olan kişi, bütün illetleri ve ilâcını bilir ve hiçbir nefsanî illet ilâçsız olmaz" demektedir.

"Her feleğin ve yıldızın bir âvâzı vardır, diyerek eflâkın âvâzını kabul etmeyen Eflâtun, Arestotales ve Batlamyus'u tenkid eder.

"Susan her nesnenin rûhânî bir âvâzı vardır" şeklindeki kanâ'atını nakleder ve bu husustaki münâkaşalardan bahseder.

Hakîm-i evvel Fisagoris'in bu husustaki izâhlarını doğrular ve mûsikî ilminin önce kemâl-i akl'dan ortaya çıktığını ve aklın fâidesi olmayan hiçbir nesneyi ortaya çıkarmayacağını söyler.

Bu 'ilm-i mûsikî, hakimler ve feylesoflar katında çok faideli bir nesne olup mûsikîyi birçok işlerde kullanırlar, Şöyle ki; Mihrâblarda da isticâbeti için okurlar, Bîmârhanelerde, seherde hastaların uykuları tutuncaya dek çalarlardı, savma'alarda çalarlardı diyor.

Fasl-ı Bist nühüm : "29. Fasil" (35b -38a)

"Der beyân-ı 'ilm-i îkâ'a ezçi ihtiyâc şüd"

Bu fasıl san'at-i ğinâda, yani gûyendelik (hânendelik) san'atında îkâ'a (usûle) neden ihtiyaç duyuldu onu bildirir.

"Îkâ' diye, mûsikî ilminin aslına ve cüzlerine denir. Arûz da, şiirin aslına, mısraların cüzlerine denir. Îkâ' ve Arûz, filde ve isimde birbirini müteâkib ve mûhâlif olur. San'ati terkîbde bunları kullanmak müsterek ve münâsib olur. Îkâ'nın aslı iki çeşittir. Bunlar HAFÎF ve SÂKÎL dir. Yine bu çeşitlerinde kısımları vardır."

Arûz'un çeşitlerini "Sebeb, Veted ve Fâsıla" ve bunların çeşitleri olan "Sebeb-i Hafif, Sebeb-i Sakîl, Veted-i mecmû', Veted-i mefrûk, Fâsıla-i suğrâ, Fâsıla-i kübrâ" yı "müteharrik ve sâkin" mefhumları ile hece misallerini de vererek inceliyor ve îkâ'ların isimlerinin Arûz isimlerinden geldiğini söylüyor; misâlen de "Remel, Hezec ve Hafif'i" veriyor.

Daha sonra Nakara'nın tarifini "'ilm-i ğinâ da darba denir" şeklinde yaparak bunun el ile vurmak olduğunu söylüyor ve "Ten" demek bir nakara "te nen" demek iki nakaradır diye izâh ediyor.

Fasl-ı Sivüm : "30. Fasil" (38b -39b)

"Der beyân-ı ikâ'ki dü nev'aş ber muttasıl ve ber munfasıl"

Bu fasıl; İkâ'in iki nevi olan muttasıl (ulanmış) ve munfasıl (kesilmiş)'i izâh etmektedir.

Muttasıl âvâze; Nây, zurna ve yaylı çalgılardan Rebâb,

Munfasıl âvâze; Def, Tabl gibi misâller vererek ikâ'in bu cinslerine izah getirir ve munfasıl zamanların oluşunu anlatır.

Fasl-ı Sîvüyeküm : "31. Fasil" (39b -40b)

"Der beyân-ı zemânehâ-i ikâ'"

Bu fasıl; ikâ'in zamanları için takrir edilen asılları bildirir.

"Bilki munfasılanın bütün çeşitlerinde ikâ' nakaralardan mürekkebdır" diyor. Nakaralar arasındaki sükûna "zemân-ı mukadder ki ez minetil ikâ' deriz ve bu bir asıldır ki bütün ikâ'ların çeşitleri bununla müteber olur" diyor.

Fasl-ı Sîvüdüvüm : "32. Fasil" (40b -41b)

"Der beyân-ı 'Iyââr-ı Evvel"

"'Iyâr-ı Evvel, nakaraların birbirine muttasıl olarak ve birbiri ardınca mütetâbî' gelmesidir" şeklinde izâh ediyor.

Fasl-ı Sîvüsivüm : "33. Fasil" (41b -43a)

"Der beyân-ı misâl-i 'iyâr-ı evvel nakarahâ yı ki zikr mümkünst"

'Iyâr-ı Evvel nakaraların arasında bir nakara dahi olmasının mümkün olmayacağının beyânındadır ve bunu üstâdlar beyân eylediler diye naklediyor.

Fasl-ı Sîvüçihârum : "34. Fasil" (43a -43b)

"Der beyân-ı 'Iyâr-ı sâni"

Nakaralar arasındaki sükûnun zamanına "'Iyâr-ı Sâni" denir şeklinde izâh da bulunuyor.

Fasl-ı Sîvüpecüm : "35. Fasil" (43b -57a)

"Der beyân-ı 'amûdehâyı 1kâ"

Bu fasıl, 1kâ'nın 'amûdlerini (direklerini) bildirmektedir. Zamanları anlatabilmek için harf ve hece kullanarak bu direkler açıklanmıştır ve bu direklerin birleşmesiyle 1kâ'lar meydana gelmiştir.

"Bil ki 1kâ'-ı evvel iki çeşittir; 1kâ'-ı sâkîl, ve 1kâ'-ı hafif.

1kâ'-ı Sâkîl de dört çeşittir; Hezec, Remel, Sakîl-i evvel, Sakîl-i sâni.

1kâ'-ı Hafif de dört çeşittir; Hafif-i Hezec, hafif-i Sakîl-i evvel"

Her iki direğin arasında bulunabilecek olan sükûna da "VAKF" denir. Bu fasılda "Bu 'ilmî 1kâ'nın ne kadar envâ'ı varsa hepsini zikrettik" demektedir ve bunları anlatmaya Hafif asıllarından başlamaktadır.

"1kâ'-ı Hafifün asıllarının evveli hezecdır ve ona Hafif-i evvel derler. Sonra 1kâ'ı Hafifün-Remel, Hafif-i Sâkîl-i evvel, Hafif-i sâkîl-i sâni, Asl-ı Hezec, Asl-ı Remel...vs" yi 1kâ' unsurları ve arûz unsurları ile tek tek izâh ediyor.

Fasıl-ı Sîvüşîşüm : "36. Fasıl" (57a -62b)

"Der beyân-ı Nev'ahâyâ ikâ'ahâ ittifâk nümûdenest"

Bu fasılda önce zikr edilen 1kâ'ların hangilerinin muvâfık ve münâsib olduğunu bildiriyor.

1kâ' nev'lerinin ve asıllarının birbirine nisbet ve münasebetleri ile bu münasebetleri, zayıflık ve kuvvetlilik gibi mefhumlarla izâh etmektedir.

Fasıl-ı Sîvühetfüm : "37. Fasıl" (62b -73a)

"Der beyân-ı makâmât ki Fermûd Abdü'l-Mü'min"

"Bil ki biz diğer asılları yâdetsek bile asıl Abdü'l-Mü'min kavlidür. Reis Ebû Ali bin Sînâ geldi, ilm-i riyâzîde ve daha birçok fende kitâblar tasnif etti. Ancak usûlde elini ağzına uyduramadı ve Ebû Nasr Fârâbî mertebesine yetişemedi ve Şeyhlikle anıldı. Mu'allimî Sâni Ebû

Nasr, mu'allimî evvel Aristo" dur diyor.

Daha sonra "bu fende meşhur ve bu san'at ile mezkur üstâd-ı Vâlâ Muhammed Lâlâ ve Kemâleddin Tûsî, Celâleddin Horezmî, Üstâd Âlêüddevleti Veddin, Ali Sitâyî, Abdü'l-Aziz Kirmânî, Şemsü'l-İslâmî ve'l-müslimin Şems Isfâhânî, Celâlü'l-Hakkı veddin, Celâl-i Şüsterî ve emsâlî üstâdlar pek çokdur adedleri bilinmez bundan da bu 'ilmin şerefi anlaşılır" diye beyân ediyor.

Bu ilim Tıp ilminde dahi gereklidir, diğer ilaçların yanında bu 'ilminde ilaç olduğunu beyân eder.

"Bu 'ilim'de seslerin ahvâline, haysiyetinden bahs olunmuştur ki bu sesler nice makamlardır, Âvâzelerdir, Şu'belerdir ve Terkîblerdir ki ayrıca bu sesler nice Tiz, nerm ve miyâne olur." demektedir.

Makamlara, âvâzelere, şu'belere, terkîblere; âhenklerine göre isimler konur ve Cedvellerde ve Dâyirelerde gösterilir. Önce makamlar, sonra Âvâzeler, sonra Şu'beler, sonra Terkîbler beyân olunur.

"Bil ki makam onikidir, bütün üstâdların ittifâkı ile, Âvâzeler Ebu Nasr'a göre yedi diğer üstâdlara göre altıdır. Zirâ Hisâr'ı âvâzeden saymazlar. Şu'beler dördür ittifâkla, bunlardan gayrisi Terkîbât'tır ki makam, şu'be ve âvâzelerin birbirine karışması ile hâsıl olur. Ancak Terkîbâtın sayısını katî söyleyemeyiz demektir. Sonra makâmât ve Âvâze cedvellerini vermektedir.

Cedvel-i makâmât

Evvel Rast	beşinci Büzürk	dokuzuncu Hicâz
İkinci I'rak	altıncı Zengüle	onuncu Nevâ
Üçüncü Isfahân	yedinci Rehâvî	onbirinci Bûselik
Dördüncü Zîrefkend-i Kûçek	sekizinci Hüseyinî	onikinci 'Uşşâk

Cedvel-i Âvâze

Evvel Güvâşt

Dördüncü Hisâr (Ebû Nasr Kavli)

İkinci Nevrûz

Beşinci Gerdâniyye

Üçüncü Şehnâz

Altıncı Selmek

Yedinci Mâye

"On iki makâmından her biri on iki burcdan her birine te'alluk eder ki, burcun tabi'atı neyse ol makamın tabiati de o olur. Bütün bunlar rasad ile ve tecrübe ile ma'lûmdur" diye bildirmektedir.

Eserin bu kısmında; Bu ta'alluklar ve oniki makam, dâireler ile anlatılmıştır.

Fasl-ı Sîvüheştüm : "38. Fasl" (73a -73b)

"Der beyân-ı âvâzehâ ki aslest güvâşt"

Bu fasılda da makamları dâire ve cedvellerle anlatmaya devam ediyor.

Fasl-ı Sîvünühüm : "39. Fasl" (74a -80a)

"Der beyân-ı nâme-hâ-i darbehâ"

"Darb iki türlüdür. Bunlar iki denizdir; birisi Sâkîl ve diğeri Hafîfdir. Sâkîl'den nice usûller peydâ olur:

Evvel - Verşân

Şişüm - Şirendâz

Düvüm - Revân

Heftüm - Cihârumdarab Behârî

Sivüm - Terk-i darb

Heştüm - Hezec

Çihârüm - Sema'î

Nehüm - Evsât

Pencüm - Fahte

Darb-ı Hafîfden ise pek çok usûller peydâ olur:

Evvel - Remel-i tadvîl

Pencüm - Rahkerd

Düvüm - Remel-i kasr

Şişüm - Muhammes

Sivüm - Cihâr Darb

Heftüm - Sengin Darb

Cihârüm - Si darb

Heştüm - Cihan darb Hafîf

Nehüm - Darbeyn

Bu cedvellerden sonra müellif, cedvellerde zikrettiği usûlleri şerh ediyor. Buna birini misâl verelim:

Şöyle ki; "Darbeyn usûlû iki darbdır. Birisi sâkil birisi hafif. Bir devri sâkilden ve bir devri hafifden ikisini bir yere cem' eylediler ve adını darbeyn kodular." Daha sonra şerh edilen bu usûlleri harfler ile izâh ederek misâllendiriyor.

Bu faslın devamında bütün bu usûlleri dâireler ile gösteriyor.

"Usûlün aslı bir nesnedir ki onun cismi yoktur. O Allâhü te'âlâdan bir bahşâyışdır" diyerek Ritmin Cenâb-ı Hak'dan geldiğini zikreder.

Fasl-ı Çihlüm : "40. Fasil" (80a -81b)

"Der beyân-ı Nevbet-i müretteb ki çist"

Bu 'ilmin eski formlarından olan Nevbet-i Müretteb'i bugün bilinen şekliyle izâh etmektedir.

Fasl-ı Çihlyeküm : "41. Fasil" (82a -85b)

"Der beyân-ı Âvâze-i Eflâk"

"Bil ki Fisagoris **Hakîm-i Evvel** riyazî ilimleri gayet iyi bilirdi ve onu ilhâm ve riyâzât ile elde etmişti. Bazıları ona İdris Peygamber (A.S) derler ve O bu ilmi zâhir etmiş ve Eflâk'ın sesini (âvâzını) duyumuştur. Ayrıca bu ilmin rûhî hastalıklara" Aşk'a ve Cûnûna ve mâlî hülyâya ve dimâğa ta'alluku" vardır.

Hükemâ-i mütekaddem, sazları dört vitir üzerine koymuşlardır. Zir ve müsennâ, Bem ve müselles.

Zîr : Od gibidir ve onun nağmesini od hareketine münasib tutarlar.

Müsennâ'yı hava tabi'atında tutarlar. Nağmesi havanın rutûbetine ve hareketine münasibdir.

Müselles : Su gibidir ve nağmesini soğuk ve rutûbete nisbet ederler.

Ayrıca bu sazların tabiatlerininde **insan vücûdunda bulunan dört unsur'a (Hilt)** nisbetleri vardır demektir.

Müellif yine bu fasılda **mûsikînin bir ibâdet** olduğunu ve buna

intisâb edecek insanlar da bulunması gereken halleri "Ahlâk-ı hüsn ve Lutfu tab' ve âvâzı mülâyim, âhengi sahih, mahreci sâğî ve usûlî dahî muhkem ola" şeklinde anlatmaktadır.

Fasl-ı Çihldüvüm : "42. Fasil" (85b -87b)

"Der beyân-ı perdehâ ve der beyân-ı O"

Müellifimiz, bu fasılda "bahs-i 'ilm-i mûsikî mebnîdir ve oniki makâm ile altı âvâze üzerinedir" diyor ve bunları tekraren sıralıyor. Ancak Abdülmü'min sırası ile yazılmıştır. Buna göre;

'Uşşâk - Nevâ - Bûselik - Rast - Hüseyinî - Rehâvî - Hicâz - Zengüle - 'Irâk - Isfahân - Zirefkend - Büzürk...

Safiyüddin Abdü'lmu'min, üstâdların en büyüğüdür ve o seksen dâyre telif etmiştir. Bunların ba'zısı mülâyim, ba'zısı mütenâfir'dir. Ancak tenâfirü zahir kıldığını naklediyor.

Müellif; "amma mütekaddimler perdelerin ilki Rast'dır diyüpdürürler ve ba'zısı zengüle'ye nihâvend, Isfehân'a Kûçek-i muhâlif, Büzürk'e muhâlif Rast diyorlar ancak bu ihtilâf sözdendir." demektedir.

Her perde dört nağmeden eksik ve sekiz nağmeden fazla değildir. Bu dört nağme 'Irak, Isfehân, Zirefkend, Büzürk'dür.

Bu nağmelerin Birincisi od mertebesinde

ikincisi Hevâ mertebesinde

üçüncüsü Sû mertebesinde

dördüncüsü Tarîk mertebesinde tutarlar.

Ahval-ı Riyâzî'de ise bu dört nağme'den

birincisi nokta mesâbesinde

ikincisi hât mesâbesinde

üçüncüsü sath mesâbesinde

dördüncüsü cism mesâbesinde tutarlar. demek-

tedir.

Bazı üstâdlar âvâzeyi altı demişlerdir. Bunlar; Gûvâşt, Nevruz, Şehnâz, Mâye, Selmek, Gerdâniyye' dir.

- Gûvâşt ve Gerdâniyye, Isfehân'dan kopar
- Selmek Zengûle'den kopar
- Nevruz Hüseynî'den kopar. "Bu altı âvâzeyi ikiden istihrâc ederler" demektedir.

Fasl-ı Çihlsîvüm : "43. Fasil" (87b -88a)

"Der beyân-ı Ebrişim"

Bu fasılda müellif "bir oktav içerisinde ki on sekiz sesi, ebrişim çalan kaç parmağı ile çalar" şeklinde bir ifade ile yerlerini Bank lafzı ile anlatmıştır. Ebrişim onsekiz bank'dan ziyâde değildir diyor ve şerh ediyor:

"Uşşâk perdesi buçuk bank
Nevâ perdesi buçuk bank
Bûselik perdesi bir bank ve buçuk perde
Rast perdesi iki bank ve buçuk perde
Hüseynî perdesi bir bank ve bir perde
Rehâvî perdesi bir bank ve bir perde
Zengûle perdesi buçuk bank ve bir perde
'Irâk perdesi bir bank ve nerm perde
Isfehân perdesi bir perde
Zirefkend perdesi iki bank ve bir perde
Büzürk perdesi iki bank ve buçuk perde" dir.

Fasl-ı Çihlçihârüm : "44. Fasil" (88a -88b)

"Der beyân-ı Perdehâki be burchânest kerdeend"

"Bil ki mütekaddimler ve müteahhirler perdeleri Burclara nisbet etmişlerdir" diyerek ilk perde olan Rast veya 'Uşşâk perdelerindeki mütekaddimlerle müteahhirler arasındaki ihtilâfı terkar dile getiriyor ve müteahhirlerin sözünün münasib olduğunu söylüyor.

Fasl-ı Çihlencüm : "45. Fasl" (88b -89b)

"Der beyân-ı perdehâ ki be kevâkib seb'a nisbet kerdeend"

"Bil ki Burçları kevâkib-i Seb'aya mahsus ederler. Perdeler dahi bir kevkebe mahsusdur. Bu meselede mütekaddimler ile müteahhirler hem fikirdir" diyerek izâh ediyor;

Zengüle ve Nevâ; Zühâl burcuna

Rast, Hüseyinî ve Rehâvî; Müşterî burcuna

Rast ve 'Uşşâk; Merrîh burcuna

Rast, Kûçek ve Büzürk; Âfitâb burcuna

Hüseyinî; Âfitâb burcuna

Rast; Kamer burcuna

Isfehân ve Kûçek; Zühâl burcuna

Hicâz; Zühre burcuna

Bûselik ve Rehâvî; 'Utârîd burcuna

'Irâk, Zengüle ve Büzürk; Merrîh burcuna mahsustur.

"Her iklimin ve her mevzî'in sâkinleri ol mevzî'a mahsus oldukları cihetle makamlarda kevâkib-i seb'adan ol kevkebe mahsusdur" demektedir.

Fasl-ı Çihlşşüm : "46. Fasl" (89b -90a)

"Der beyân-ı Darb-ı edvâr ki meşhur ezşîş ziyâde nist"

"Bil ki Edvârın darbı altıdan fazla değildir. Hem nakaralar hesabı da budur. Arab san'at ehlinin kavli de böyledir. Onların kavlince;

"Sakîl-i düvüm - Hafif - Sakîl - Remel-i sakîl ve Hezec.

Sakîl'in medârı yirmi dört harfdır

Hafif'in medârı onaltı harfdır

Remel'in medârı onaltı harfdır, gibi misâller vermiş. "Tertîb-i dühûl-i usûl" üç sesdir diyerek bunların yalnızca isimlerini veriyor;

1-) Me'al - usûl

2-) Kable'l - usûl

3-) Ba'del - usûl

Fasl-1 Çihlheftüm : "47. Fasil" (90b -91a)

"Der beyân-ı anki biş herkes çıkûne darb mîbâyed zeden"

"Bil ki her şahsın katında hangi darb vurulur onun beyânındadır."

Pirler, yiğitler, tıfillar katında ayrı ayrı darb vurulur ki onlara hoş ve münâsib gelsin.

Şeyh Ebû Ali bin Sinâ buyurmuşturki: "tabi'atın bezminde mûsikârlık mücerred'tir ki san'atı mûsikî tamam olur" dediğini naklediyor.

Fasl-1 Çihlheftüm : "48. Fasil" (91a -131b)

"Der beyân-ı her perde ki nerm küñî ve ziyâde küñî çimîşevd"

"Bil ki her perdeyi nerm (yarım) ve ziyâde (tam) idesin ve sazını düzesin. Ona Rast düzesin dirler ve Dügâh'dan Irak âğâz idesin; Irak makamı olur.

Sonra şöyle düzesin; Çârgâh ile Isfehân perdeleri ortasında bir perde ziyâde eylersen; ol Segâh olur.

Üstü yegâh ve dahi Dügâh olursa; ona Isfahân dirler. Eğer Rast düzenindeyken Isfahân perdesi Yegâh iken nerm vechile Segâh idersen; o zaman Kûçek olur" şeklinde oniki makamı tarif ile anlatmaktadır.

Üstâdların beyânıdır ki başlığı ile günün hangi zamanlarında hangi makamların çalınacağına dair bilgiler aktarmaktadır. Buna göre:

"Gün doğarken Hicâz perdesin çalmak gerek

Kuşluk zamanı 'Irak perdesin çalmak gerek

Öylen Rast perdesin çalmak gerek

İki namaz ortasında Zengüle perdesin çalmak gerek

Asr (ikindi) vakti Bûselik perdesin çalmak gerek

Gün battığında 'Uşşâk perdesin çalmak gerek
Akşam Zirefkend perdesin çalmak gerek
Dün buçuğunda Nevâ perdesin çalmak gerek
Subh-ı sâdik tulû idince Rehâvî perdesin çalmak gerek
Aydınlıkta Hüseyinî perdesin çalmak gerek"

Müellif faslın bir kısmında makamların seyrini işliyor ve buna Rast makamından başlıyor.

Bizde misâlen Rast'ın seyrini aktaralım:

"Sazın Rast düzeninde tamam iken evvel Rast âvâz idesin ve bir bir çıkasın Gerdâniyye'ye değin, sonra giru dönüp Rast karar edersin. Rast makamın tamamen göstermiş olursun. Dilesen ki Irak makamın seyr itmeği, onuda aynı Rast makamı gibi idersin. Bunlar müşkil değildir" demektedir.

Yine burada sazların makamlara göre akordlarından bahsetmektedir. Bugün transpoze diye tabir edilen, bir makamı başka bir perde üzerine inşâ etmeyi ve bir oktav içerisindeki onsekiz perdenin elde edilmesini anlatıyor.

Daha sonra usûller üzerinde durarak sazları anlatmaya geçiyor ve "bütün sazların ümmî Ud'tur, bazı üstâdlara göre Nây-ı 'Irâk'tır. Lâkin kadim üstâdların katında bu söz makbûl değildir" diyor.

Müellifimiz daha sonra feleklerin ve ruhların yaradılışını müteakib, Cenab-ı Hakk'ın Emriyle harekete geçen bütün âlemin çıkarttığı ritm ve sesden, ruhların lezzet aldığını ve bunun tezâhürü olarak mûsikînin doğduğunu anlatmakta, buna ilâveten burnunda nâmütenâhî delikler bulunan KUKNÛS isimli kuş'un burun deliklerinden geçen rûzgarın çıkardığı âhenkli ve güzel seslerden bu oniki makamın çıktığını ve bazı âlimlerin de bu 'ilmi işâret eden Kur'ân-ı Kerîmde, Âyet-i Kerîme'ler bulduklarını aktarmaktadır. Daha önce anlatıldığı Hz. Davûd Peygamberin sesinin ve mûsikîsinin güzelliği ve

te'sirini, Hz. Peygamber efendimizin güzel Kur'ân-ı Kerîm tilâvet eden, Ebû Mûsâ El-Eş'arî ile olan hadîseyi ve buna ilâveten birçok menkîbeyi nakletmektedir.

Faslın bu kısmında, Anâsır-ı Erba'a'nın tabî'atını, fusûl-i erba'a'ya ve ahlât-ı erba'a'ya olan nisbetlerini anlatarak, bunların makamlarla münâsebetini izâh ediyor ve bir haftanın hangi gece ve gündüzünde hangi perdeler çalınır onu bildiriyor;

"Yekşembe günü ; Hüseyinî

Düşembe gicesi ; Irak, Zirefkend ve Büzürk

Şişembe gicesi ; 'Uşşâk ve Zengüle

Çihârşembe gicesi ; Isfehân ve Zirefkend-i Kûçek

Çihârşembe günü ; Bûselik ve Rehâvî

Pençşembe gicesi ; Irak, Zirefkend ve Büzürk

Âzine gicesi ; Rast

Âzine günü ; Nevâ ve Hicâz

Şembe gicesi ; 'Uşşâk ve Zengüle

Şembe günü ; Isfahân, Zirefkend ve Zûçek

Yekşembe gicesi ; Bûselik ve Rehâvî perdeleri çalınır."

Ayrıca oniki makamın oniki burca ve fasla (mevsim) nisbeti vardır. Buna göre:

"'Uşşâk, Nevâ ve Bûselik ; Yaz

Rast, Hüseyinî ve Rehâvî ; Yay

Isfahân, Zirefkend ve Kûçek ; Güz

Hicâz, Büzürk ve 'Irak ; Kışındır.

Sonra "'Uşşâk baharın evvelidir, Rast ortası ve Bûselik âhiridir"

diyor.

Ayrıca perdelerin iklimlere de nisbeti vardır;

"Serendîb, Fusûmenâd ve Sahil-Bahr olan Hindistan, Habeşistan, Zengebâr, San'an ve Umman halkının "Zirefkend, Kûçek ve Is-

fahân" perdeleriyle münâsebeti vardır.

Mekke, Medine, Tâif, Yemen, Kâtif, Nehr-vâle ve Çin halkının "Hüseynî" ile münâsebeti vardır. (Mütekaddimler kavlince Zirefkend ve büzürk)

Beyt'el-Makdis, Kostantiniyye, Askalân, Kayseriyye, Tarye, Tarablis, Dımışk, Afrikiyye, Kayrevân ve Ma'bidiyye ve İskenderiyye ve cümle Bilâd-ı Arab Eblüstâne değin halkının "Bûselik ve Rehâvî" ile münâsebeti vardır.

Antâliyye, Mardin, Sancâr, Irak ve Mazenderân halkının "Zirefkend" ile münâsebeti vardır.

Bu şekilde yedi iklimin insanının hangi makamla daha ziyâde münâsebeti olduğunu bildiriyor.

Burada müellifimiz 48 fasıl içerisinde fasıl numarası vermeden yeni bir fasıl açarak Leğamâtın te'sirlerini, semâ'ın marifetlerini beyân ettikten sonra hangi zümre katında hangi makamın çalınacağını anlatıyor.

Bil ki müteahhirler kavlinde:

"Mülûk ve Selâtîn katında; Hüseyinî perdesi,

Meşâyih, Köy Kethüdâları, Türkmenler ve Kürtler katında; Is-fahân, Zirefkend ve Kûçek perdesi,

Vezirler, Ulular, Âlimler, Gâziler ve Hük-m-i 'âsî kişiler katın-da; Irak ve Zirefkend-i Büzürk perdesi,

Subâşılar, Leşkerkeşler, Silah ehli, San'at ehli ve ince iş işle-yenler katında; Bûselik perdesi,

Avâmü'n-nâs katında; Rast perdesi çalmak gerektir" diyor.

İnsan âzâlarından göz, kulak, burun ve ağzın yaradılıştaki ga-yelerine temâs ederek; Kulağın faziletini gözün faziletine üstün oldu-ğunu söylüyor ve buna da misâl olarak hiçbir "Peygamber sağır gelme-miş, cümlesi ermiş ve kâmil kimselerdir" diyor. Daha sonra semâ'ın

tarifini "gâyet de işitmeğe derler" şeklinde yapıyor. Hadfs-i Şerifler ve Âyet-i Kerîmeler'le semâ'n bu dünyada ve öbür dünyada ki faziletlerinden bahsediyor, bu meyanda "Hanefî Mezhebinde raks haramdır, lâkin Şâfi Mezhebinde mübâh olduğunu" da aktarıyor.

Müellifimiz, tekrar numara vermediği yeni bir fasıl açarak cedveller içerisinde bütün terkibâtı sıralamış, daha sonraki varaklarda da cedvellerde dökümünü yaptığı terkibleri tek tek izâh etmiştir. Bu izâhlardan bir kaçını misâl olarak alıyoruz;

"Zilkeş-i heverân oldur kim Hüseyinî âğâz ide ine 'Irak evinde karâr ide,

'Uzzâl oldur kim Hüseyinî âğâz ide ine Hicâz yüzinden Dügâhda karâr ide,

Nevrûz oldur kim yerinden Kûçek âğâz ide ine Dügâhdan nerm Hüseyinî Nevrûz karâr ide,

Mâye-i 'Uşşâk oldur kim Muhayyerden Mâye âğâz ide Çârgâhda 'Uşşâk karâr ide,

Gerdâniyye-i 'Uşşâk oldur kim Gerdâniyye âğâz ide çıka Dügâhdan aşâğa 'Uşşâk karâr ide."

48 fasıldan mürekkebe olan eserimiz **KİTÂBÜ'L-EDVÂR**'ın muhtevâsını anlayabildiğimiz kadarıyla fihristdeki mevzû' başlıklarını ancak biraz daha genişleterek aktarmaya çalıştık.

2. BÖLÜM

KİTÂBÜ'L-EDVÂR'IN EDİSYON KRİTİĞİ

[Hamd ü sipâs-ı bî-kıyas ol hâlık-ı cinn ü inâs üzerine olsun kim biñ 'aql u hayrâniyyet-i mehayyir ve hayrandır ve senâ-yı bî-'add ol muşav-ver ezel ve ebed hakkınadır kim bî-düvâd ü kalem iki 'âlemiñ naķsını ketmi 'ademden istinbât idüp levh-i vücûdda tahrîr itdi. Tâ ki kemâl-i kudretin izhâr ide ki "**küntü kenzen mahfiyyen fe aḥbebtü en u'rafe fe ḥalâktü'l-halk-a li a'raf**" ve sî mürğî basîr be hüviyyet hevasıñ evcinde bî-bâl ü per ser gerdândır. Ve huma-yı ruḥâniyyetüñ şehper-i 'azameti âfitabınıñ pertevi sebbiḥât birle müteḥarrık ve tûtî-i cân ve ândelîb-i lisân kafesinde müsebbih ve zâkirdir ki "**fetebarekâllâhü aḥsenü'l-ḥâlikîn**" bende nûvâz ve 'ayb pûş ve ḡaybdandır. Pesdür ḥudâlıḡla ve cihândârdır tenhalıḡla fertdür bî-hemtâlıḡla tamamdur. Dânelıḡla ve anuñ kimse üzerine ḥâceti vardır ne kimsenüñ anuñ üzerine ḥucyeti vardır. 'Adl ü ḥikmetden ḡayrı işi yok. Zâtına ve sıfâtına çün çerâ' yok mülkünde hiç nesne zayî' deḡil ve iki 'âlemde andan özge sâni' deḡil ve dânelâ-yı nihân ve âşikâre oldur. Ol kimseye beñzer ne kimse aña. Nitekim pes "**Ke mislihi şey'un ve hüvessemî'ul başîr**" ve âdem ve âdemî-zâdı cemî'ı yaradılmış üzerine tafzıl idüp ḥul'atı "**Kemâ galallâh u-te'âlâ velegad kerramnâ benî âdem**" birle ârâste kıldı ve melâikeye ta'ciz için cümle esmâyı kim ibâretdür Lûḡât-i eşyadan te'allüm itde- kim "**Ve 'alleme esmâe külleha sümme 'arâzahum 'ale'l-melâiketihî**" ve minhâc-ı hidayet üzerine kemâl-i 'inâyet idüp irşâd itdi tâ kim emr tavķını ḡalkın ḡulk-i cânında silsile-i itâ'at ve imtisâl ile müstaḡkem idüp 'ibâdetine meşḡul olalar kim "**Vema ḥalâktü'l-cinne ve'l-inse illâ liya'budûn**" ve nokta-i arzı kim merkez-i dâire-i 'âlemdür. Müsteḡar virdi. Tâ kim ḡarekât ve sekenât-ı cemî'-ı aḡvâlini zapt ide ve seb'a semâvât sayebânlar itdi ve mihr ü mâhı mu-rebbî envâ'-ı fevâkih itdi. Tâ ki anlaru ki maḡzâ olalar

Münâcât

Yüz dutup dergâhına ey padişâh-ı bî zevâl
İsterim 'avn ü hidâyet ey delîl-i cümle dâl
Saña yârâşur cihânbânlık ki sensin lemyezel
Saña düşer 'izzeti bakî ki sensin lâyezâl
Ab-ı lütfuñile iderler tebessümler riyâz
Bâd-ı kâhruñile kılurlar tezellüller cibâl
'Akl-ı kül sözün gibi bâşüzre çok kıldı taleb
Tâ bulâ künh-i kemâlün bulmadı illâ hayâl
'İzzetünün meşrıkından her güneş k'itdi tulû'
Bulmadı zell-i küsûfu görmedi naşs-ı vizâl
Tâ'atün tavrında üdnî didiğiçün âfitâb
Erdi bu zerre tecelliñdeñ aña hüsn ü-cemâl
Raḥmetün mülkinde heblî didiğiçün asumân
Buldu bunca rifatiyle vüs'at-i cah-ı celâl
Zellünün çahında Yusuf oldığiçün mübtelâ
İtdi uş cah-ı 'azîz-i mısr-ı aña intikâl
Yadıñile âteş-i Nemrûda girdi çün Halîl
Oldu aña od-ı zehhab çeşme-i ab-ı zülâl

Daḥı ve şallet şalâvat ve tuhf-i tahıyyât ol seyyidi sâdât ve meḥar-i kâinât ve hulâşa-i mevcüdât ve çıra'-ı âsümân-ı zemîn ve ḥabîb-i ve âlihi'l-'âlemin ve ḥâce-i kevneyn ve Rasûl-i şekâleyn ve mâlik-i memâlik ve Hâce-i mesâlik şâhenşeh-i levlâk sebeb-i vücûd-i eflâk ve nûri dide-i adem nûkte-i zemzeme-i ânı dem muḥâtab-ı raḥmetellil 'âlemin. "**Gâle küntü nebiyyen ve âdeme beyne'l-mâi ve't-tîn**" müctebâ ve murtaḫa **Muḥammed Muştafa** 'aleyh-i eftâlu's-şalâvât ve ekmelü't-tahıyyât üzerine olsun kim şems-i şeri'atle zülmet-i cehâleti minhâc-ı hidâyetten zâil itmişdir. Daḥı beyân-ı me'an-ı bedi' birle bülağây-ı Arab 'urâbânın ḥaṭâ-i baḥḥadan ve rimâl-i dehnâdan iksir kün Kur'ân-ı

'azîmden furkân-ı kerimde mu'arızların bâtil kılmıştır.

Fazluñile baña tevfiķ-ı refiķ zü'l-celâl
Ahmed-i mürsel hâķi ki ol rasûl-i hoş hîşâl
Muktedâ-i âferîneş kible-i aşhâb-ı dîn
Pîşvây-ı enbiyâ vü kudve-i erbâb-ı hâl
Rutbetiyle çün kadem urdı felek üzre itdiler
Gözlerine mihr ü-meh nâleyn-i hâķin iktiḥâl
Bir kademde ezdi ev ednâ maķâmıñ eyle kim
Cebreil irse ol ara pür dörerdi perr u bâl
Oldısa mi'rac-ı Yunus ḥût-ı batnında nola
Kâbe kavseyne bu mi'râc itdi zi faẓl u kemâl
Mûsînili iki pâre itdiyise ne 'aceb
Bir işaretle bu bedrâyı eyledi iki hilâl
Ḥaşr günü kim kamû cem olalar 'uryân-ı zâr
Destgîr ol san-ı ḥaķ bilenler itme pâymâl

Emma ba'd ḥamd-i ḥudâ ve durûd-i rasul 'aleyhisselâm böyle rivâyet eder. Bu edvârın müellifi Hızır Bin 'Abdullah ki günlerden bir gün ben kemine Padişâh-ı mâdelet şi'ar-ı mekre met âsâr-ı sultân-ı a'zâm a'del-i ümerai'l-'âlem muḥarris memalikiddünya maḥzari kelima-tullâh-i'l-'ulyâ melâdün-nuġâratü vel mücâhidîn. Maḥzu's-sâf-i Rabbü'l-'alemîn mevlâ mülükü'l-'alem naşirü'l-'adl ü-ve'l-iḥsan. Bâsıtü'l-emn-i ve'l-emân el müebbet minessemâi'l-muẓaffer 'ale'l-a'dâ Sultân ibn-i Sultân Sultân Murâd bin Bâyezîd Ḥan Ḥalledâllâhü salṭa-nate ve eyyede memleketehû

MEDḤ

Padişâh-ı baḥr ü ber Sultân Murâd bî hemâl
Erdeşir şîr-i dil dârây-ı İskender ḥîşâl
Ol kim oldı rifatile âsümân-ı ber karar
Ol kim oldı berây-ı birle âfitâb-ı bî zevâl

Ḳankı mecliste ki anuñ ḳadrî müşerref ḳıldı şadr
Âsümânıñ yir olur ây gibi şaff-ı ne'al
Devr-i hükmidür ezel hükmi gibi bî inkılât
Mülk-i câhi dür ide mülki gibi bî intakâl
Gâh ider devrinde anuñ kebk-i bâze ḳahḳaha
Gâh insâfile şîre ḳarşu salımur gâzal
Ey ḥarîm-i bâr-gâhun mevlîd-i ikbal ü baht
Vey zemîn ü âsitanuñ münşi-i câh u celâl
Nite gökden per diler senden diler 'âlem 'atâ
Nitekim günden hilâl ister hîred senden kemâl
Olduğınca mihr ü mâh ü âsümânile zemîn
Mûnis olsun saña 'ızz ü devlet câh-ı celâl.

Şöyle işaret itdi kim bu 'ilm-i mûsikî beğayet lâtif ve şerif 'ilmdür ve hem senüñ dahı ḳande ḥayli sa'y-ı gûşûşın var. Nola bu bâbda bir kitab perdâhdesin. Tâ kim bu 'ilmuñ vasılları ve ṭalibleri añı teferrüc idüb seni ḥayrile añalar ve efvâh-ı ricâlde mütedâvil ola. Çün bunu işitdüm 'ark-ı hacâlet-i teşvîş içinde ğark olub eyitdüm kim sultānumuñ devletlü meclisinde meclis-i sezâver bî ḥuzûr üstâd-ı mu'azzam ve ḳudve-i ehl-i ṭarâb üstâd **Hacı 'Ali** ve müzeyyenü'l-meḥâfil ve'l mecâmi'u muḳarrebî **Hız. Şultan Üstâd Sinân** ve üstâd **Hüseyn** ve üstâd-ı bi'l-istiḥḳâḳ üstâd **'Ali** ve Davûd asvâd ve zühre neğamât üstâd **Eymen** andelîb-i devrân ṭutî-i ḥoş elḥân üstâd **Muḥammedî** dâme faẓlıhüm hâzır dururlar. Anlaruñ ḥuzurunda benüm ḥaddüm vâr ki bunun gibi işe tekaddüm idem eyle olsa padişâh-ı "ḥalledallâhü mülkehü" bu sözü taṣdik idüb buyurdu kim beli rast idersün velîkin çün ol işaret saña olundu. Gerekdür kim bu bâbda sa'y-ı cemîl gösteresin. Bu ben kemine dahı "**el-'abd-ü bîmâ fî yedihi kâne lî mevlâhü**" hükmü birle Allahü te'âlâdan 'avn-i inâyet isti'anet ṭaleb idüb ve padişâhın emrine ita'at ḳılub vus-ı ṭâḳatçe birkaç satır bünyâd itdük. Zîrâ ol padişâhuñ

işaret itdi kim yerine getürdü ol padiřâhuñ delâletitdi kim söyledüm evvelâ medhıyle söz açdum âhire duâsı ile bu kitâbı hatmideyim didim. Okuyanlardan ve dinleyenlerden tevaqqu' oldur kim hıyn-i kabûlde dutub sehv ü hatası varsa luğf idüp anlar kemâllerıyla sehv ü hatasın yerine getirüb tamâm ideler. Ve billâhi'l-'avn-i fittevfık.】 *olundu

* Tırnaklar arasındaki metin, Topkapı Nûshası'nda yoktur.

Müellif-i muhtaşar bu kitabun içinde 'ilm-i mûsikî'nün kısmı ikâ'ında şol asılların getürmişdür ki ol asıllar üzerine ı'timâd olunur Dahı san'ati ikâ'da müteḳaddimler zikrettiği⁽¹⁾ üzerine niçe ziyâdeler getürmişdürki anlar kitâblarında aḡmamışlardır. Meselâ bu sanḡatün ecnâsı kaçdur anı beyân itmek gibi. Ve Dahı her bir nev'ün bir nev'inden nice istinbât olduğı⁽²⁾ gibi. dahı ba'zı nev'ün zamanıla ba'zı nev'ün zemân ortasında nisbet bildürmek gibi. Dahı bu san'atün nev'lerinün 'amûdleri rûşen olmağıçün 'ilmi 'arûzden misâller getürmişdür. Tâki bu 'ılme şürû' iden kimseye maḡsûdı âsân ola. Dahı şol kimseler bu 'ılme muḡtâc dururlar murâdları tiz hâsıl ola inşaallâh.⁽³⁾

Bab-ı⁽⁴⁾ Evvel

Der beyân-ı âferînişi 'âlem

(1) K'da "zikretti"

(2) K'da "olduğıuçün"

(3) K'da "te'alâ" var

(4) K'da "fasl-ı"

FİHRİST-İ KİTÂB O'DUR

Faşl-1 Evvel Der beyân-1 Aferîniş-i 'Alem 1	Faşl-1 Dûvûm Der beyân-1 Felekü'l-Burûc 4	Faşl-1 Sîvûm Der beyân-1 Înzâr-1 Semâniye 6	Faşl-1 Cihârum Der beyân-1 Înzâr-1 Heşt kâine 7
Faşl-1 Pencûm Der beyân-1 nîst Burûc Dûvâzde Kâyine Be'anâsır-1 Erbe'a 8	Faşl-1 Şeşûm Der beyân-1 Tabâyî' Burûc İsnâ 'Aşerete 8	Faşl-1 heftûm Der beyân-1 Şumâr Sitâregân-1 burûc ez sevâbet 10	Faşl-1 heştûm Der beyân-1 Felek-i Zühâl 10
Faşl-1 Nühûm Der beyân-1 Felek-i Müşteri 11	Faşl-1 Dehûm Der beyân-1 Felek-i Merrîh 12	Faşl-1 Yâzdehûm Der beyân-1 Felek-i Âfitâb 12	Faşl-1 dûvazdehûm Der beyân-1 Felek-i Zühre 14
Faşl-1 Sîzdehûm Der beyân-1 Felek-i 'Utârid 14	Faşl-1 cihârdehûm Der beyân-1 Felek-i Kamer 14	Faşl-1 Pençdehûm Der beyân-1 'Anâsır-1 Erbe'a 15	Faşl-1 Şâzdehûm Der beyân-1 Kevâkib-1 Seyyâre be ıstılâh-1 Ehl-i Nücûm 15
Faşl-1 Heftdehûm Der beyân-1 Sa'd ü Naḥs Kevâkib Seb'a-1 Seyyâre 16	Faşl-1 Heştdehûm Der beyân-1.se kevâkib Enderîn burûc 18	Faşl-1 Nûvâzdehûm Der beyân-1 hâziz Kevâkib Enderîn Burûc 18	Faşl-1 bistûm Der beyân-1 rûzi ve şebî îşân 19
Faşl-1 bistû yekum Der beyân-1 Ahlatşân 19	Faşl-1 Bist dûvûm Der beyân-1 Faslhây-1 İşân 20	Faşl-1 bist sîvûm Der beyân-1 meşriki ve mağribi ve cenûbi ve şimâli işân 23	Faşl-1 bist cihârum Der beyân-1 renkhây-1 işân 23
Faşl-1 bist pencûm Der beyân-1 Ahlakşân 24	Faşl-1 bist Şeşûm Der beyân-1 delâletşân ber e'zâ 24	Faşl-1 bist heftûm Der beyân-1 âvâzdâr ve hâmûşîşân 25	Faşl-1 bist heştûm Der beyân-1 aşı-1 'ilm-i mûsikî 27

(5) K'da bu fihrist yok

Faşl-ı bîstnühüm Der beyân-ı 'ilm-i ikâ'a ez çi ihtiyaç şûd 35	Faşl-ı Sîvüm Der beyân-ı ikâ'ki dû Nev'aş ber mu'taşıl ve ber munfaşıl 38	Faşl-ı Sîvü Yeküm Der beyân-ı zemânehâyı ikâ' 39	Faşl-ı Sîvûdûvüm Der beyân-ı 'Iyâr-ı evvel 40
Faşl-ı Sîvûsîm Der beyân-ı meyân 'Iyâr-ı evvel naқа- rahâyiki Zîkr-i Mümkîn nîst 41	Faşl-ı Sîvûçehârum Der beyân-ı 'Iyâr-ı şânî 43	Faşl-ı Sîvûpencüm Der beyân-ı 'amûdhây-i ikâ' 43	Faşl-ı Sîvûşeşüm Der beyân-ı nev'hay-ı ikâ'ha it- tifâk nûmûdest 57
Faşl-ı Sîvûheftüm Der beyân-ı meyân 'Iyâr-ı evvel naқа- rahâyiki zîkr-i mümkîn nîst 63	Faşl-ı Sîvûheştüm Der beyân-ı avâr baki aşlest gûvâşt 73	Faşl-ı Sîvûnühüm Der beyân-ı name- ha-i zârbha 74	Faşl-ı Çihlüm Der beyân-ı nav- bet-i müretteb ki çîst 80
Faşl-ı Çi hlyeküm Der beyân-ı âvâze-i eflâk 82	Faşl-ı Çihldûvüm Der beyân-ı perde- ha ve der beyân-ı o 85	Faşl-ı Çihlsiyüm Der beyân-ı ebrişim 78	Faşl-ı Çihlçiharum Der beyân-ı per- dehâki be burûcha nîst kerdeend 88
Faşl-ı çihlpencüm Der beyân-ı perdeha- ki be kevâkib nisbet kerdeend 88	Faşl-ı çihlşeşüm Der beyân-ı zârb edvâr ki meşhûr ez şeşi ziyade nîst 89	Faşl-ı çihlheftüm Der beyân-ı ân ki piş herkes çi kûne zârb mî bâyed zeden 90	Faşl-ı çihlheştüm Der beyân-ı her per- deki nerm kûni ve ziyade kûni çi işûd 91
Faşl-ı Der beyân-ı ahval-i te'sîr nağamât 111	Faşl-ı piş her kavm-i perde mûnasebet der rûz-i şeb çi perde 112	Faşl-ı der beyân-ı ahval-i makâmat 117	Bâb-ı ğarîb terktîbler beyânındadırki makâmîle âvâzeden mürekkbedir 122

(6) K'da bu fihrist yok

Faṣl-1 Dûvûm

Der beyân-ı Felekü'l-burûc

Faṣl-1 Sîvûm

Der beyân-ı enzâr-ı şemâniye

Faṣl-1 Cihârum

Der beyân-ı enzârheşt kâyine

Faṣl-1 pencûm

Der beyân-ı nisbet-i burûc dûvâzde kâne-i bi'anâşırı erba'a

Faṣl-1 Şişum

Der beyân-ı tabâyı' burûc işnâ 'aşarate

Faṣl-1 Heftûm

Der beyân-ı şûmârı sitârkânî burûc ezsevâbit

Faṣl-1 Heştûm⁽⁷⁾

Faṣl-1 nühüm

Der beyân-ı felek-i müşteri

Faṣl-1 dühüm

Der beyân-ı felek-i merrîh

Faṣl-1 yâzdühüm

Der beyân-ı felek-i âfitâb

Faṣl-1 dûvâzdühüm

Der beyân-ı felek-i zühre

Faṣl-1 sîzdühüm

Der beyân-ı felek-i 'utârid

Faṣl-1 çihârdühüm

Der beyân-ı felek-i kamer

Faṣl-1 pençdühüm⁽⁸⁾

Der beyân-ı 'anâşırı erba'a

Faṣl-1 şâzdehüm

Der beyân-ı kevâkib-i seyyâre be işılâhı ehli nücûm

Faṣl-1 heftdehüm

Der beyân-ı sa'dü naḥs kevâkib-i seb'a-i seyyâre

Faṣl-1 heşdehüm

Der beyân-ı si kevâkib enderîn burûc

(7) K'da "Der beyân-ı felek-i zühâl" var

(8) K'da "panzdühüm"

Faṣl-1 nüvazdehüm "Der beyân-ı ḥazîz kevâkib enderîn burûc"
Der beyân-ı rûz'î şebî îşân

Faṣl-1 bistüm
Der beyân-ı ahlâtşân

Faṣl-1 bîstyeeküm
Der beyân-ı faşlehâyı îşân

Faṣl-1 bîstdüvüm

Faṣl-1 bîstsivüm

Der beyân-ı meşriķî ve mağribî ve cenûbî ve şimâlî îşân

Faṣl-1 bîstçiharûm
Der beyân-ı renkhâyı îşân

Faṣl-1 bîstpencüm
Der beyân-ı ahlâkşân

Faṣl-1 bîstşîşüm
Der beyân-ı delâlet şân-ı ber a'zâ

Faṣl-1 bîstheftüm
Der beyân-ı âvâzdâri ve ḥâmûşîşân

Faṣl-1 bîstheştüm
Der beyân-ı aşl 'ilm'i mûsikî

Faṣl-1 bîstnüühüm
Der beyân-ı 'ilmi iķa'a ezçi ihtiyâçşüd

Faṣl-1 sivüm⁽⁹⁾
Der beyân-ı iķâ'ki dü nev'aş ber muṭṭaşıl ve ber munfaşıl est

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ yeküm
Der beyân-ı zemânehâyı iķâ'

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ düvüm
Der beyân-ı 'iyâr-ı evvel

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ siyüm⁽¹¹⁾
Der beyân-ı meyân-ı 'iyâr-ı evvel neķarahâyı ki zikri mümkinnist

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ çihârum
Der beyân-ı 'iyâr-ı şânî

(9) K' "Sivüm"

(10) K' "Sî"

(11) K' "yûvüm"

Faṣl-ı sîvü⁽¹⁰⁾ pencüm

Der beyân-ı 'amûdehâyı ikâ'

Faṣl-ı ikâ'laruñ

Nev'ler ortasında ittifâk bildürmektedir⁽¹²⁾

Faṣl-ı sîvü⁽¹³⁾ şışüm

Der beyân-ı nev'âhâyı ikâ'aha ittifâk nûmûde est

Faṣl-ı sîvü⁽¹³⁾ heftüm

Der beyân-ı maḳâmâtki fermûd Âbdü'l-mü'min

Faṣl-ı sîvüheştüm⁽¹³⁾ "(14) Avâzehâ ki aşlest güvâşt"

Der beyân-ı namehâ-i zarbhâ ve esvâtehâ

Faṣl-ı sîvü⁽¹³⁾ nühüm

Der beyân-ı şerh⁽¹⁵⁾ nevbet-i müretteb ki çîst

Faṣl-ı çihlüm

Der beyân-ı nevbet-i müretteb ki çîst

Faṣl-ı çihliyeküm

Der beyân-ı âvâze-i eflâk⁽¹⁶⁾

Faṣl-ı çihli düvüm "Der beyân-ı perdahâ ve derbeyân-ı"

Faṣl-ı çihilsivüm

Der beyân-ı ebrîşim

Faṣl-ı çihilçihârum

Der beyân-ı ihtilâf ibtidâ-i maḳâm⁽¹⁷⁾

Faṣl-ı çihil pencüm

Der beyân-ı perdehâ ki bikevâkib-i seb'a nisbet kerdeend

Faṣl-ı çihil şışüm

Der beyân-ı zarbı edvâr ki meşhur ezşîşi ziyâde nist

Faṣl-ı çihilheftüm

Der beyân-ı ânki pîşi herkes çikûne zarb mibayed zeden

**Faṣl-ı çihil heştüm " Der beyân-ı her perde ki nermkünî ve ziyâde
künî çimişüd**

(12) K'da "bu cümle" yok

(13) K'da "sî"

(14) K'da "der beyân-ı" var

(15) K'da "şerh" yok

(16) K' da "zamânı ma teḳaddemehû"

(17) K'da "Der beyân-ı perdehâyı ber-cihânest kerdeend"

1 b

Faṣl-ı Evvel

Der beyân-ı âferîniş-i 'âlem

2 a

Evvelallah'ü-te'alâ celle ve 'alâ kendü kudratinden bir gevher yertedi faẓlı ve kemâli/ birle anı âraste kıldı ki aña meşâyıḥ ıstılâhında 'aql-ı küll dirler. Şöyle ki ḥadîs-i qudsîde gelüpdür ki "**Evvelü ma ḥalâkal-lahü'l-'aql**" ve hem ol gevheri pâk⁽¹⁸⁾ rûhânîdür ve basîtdür ve cümle-i⁽¹⁹⁾ eşyanuñ şûretine ve ma'nîsine muḥîtdür ve hem aña ma'kûl-i⁽²⁰⁾ evvel ve mevcûd-i şânî dirler ve ol feyz kim aña virildi. Bir mevcûd dahı iktizâ ider Lâ-bûd andan dahı bir gevher âşikâre⁽²¹⁾ oldu. Ammâ 'aql gevherinden rütbetile bir mertebe ednâ oldu. Aña nefis-i kül dirler. Zîrâ ki cem'i nüfûsa kuvvet-i cüzvî Ḥaḡ fermânı birle andan irişür Çün nefis-i kül 'aql-ı külden feyzi temâm iktisâb kıldı. Ol kemâli feyz iktizâ kıldı ki bir gevher dahı âşikâre oldu rütbetile nefis-i külden aşağı oldu. Amma kâbili şûret/ oldu. Anıñçün⁽²²⁾ aña "**Heyûlây-ı Evvel**" didiler. Pes Tul ve Araz ve 'Umḡ buldu Cism-i Muṭlaḡ oldu ve dâire sekin dutdu⁽²³⁾. Şöyle ki kelâm da gelübdür ki "**Efzâlü eşkâlî şeklü'l müstedir**" ve hem 'Âlem-i Eflâk ve⁽²⁴⁾ Eşkâl ve Erkân⁽²⁵⁾ şûreti andan buldu. Çün ol dahı Feyyâz-ı Muṭlaḡ'dan feyz-i kemâl kesbitdi. Pes ol dahı iktizâ kıldı. Bir cismi küri dahı zuhûra geldi ki meşâyıḥ aña "**Arş-ı Mecîd**" didiler. Şöyle ki Ḥaḡ kelâmında⁽²⁶⁾ gelipdür⁽²⁷⁾ celle ve 'alâ "**Zül 'arşü'l-mecîd**". Amma nücûmiler ıstılâhınca aña dörd ad vir-

(18) K'da "ve" var

(19) K'da "i" yok

(20) K'da "ma'lul"

(21) K'da "aşîkar"

(22) K'da "anıñçün" yok

(23) K'da "t"

(24) K'da "ve" yok

(25) K'da "Erkanı"

(26) K'da "kâmında"

(27) K'da "ki" var

3 a diler⁽²⁸⁾. Biri bu ki "**Felek-i A'zam**" didiler⁽²⁹⁾. Şol cihetden ki cemi'i eflâkden a'zamdür. İkinci "**Muharriketü'l-Müteharrike**" didiler⁽³⁰⁾. Bu sebebden ki cemi'i eflâki Meşrikden mağribe ol dönderdi⁽³¹⁾. Bu⁽³²⁾ harekete **Hareket-i Kasrî** didiler⁽³³⁾ ve hem Hareket-i Hılâfî Tevâlî didiler⁽³⁴⁾. Zîrâ ki / Cemi'i Kevâkibi aksine döndürür. Ya'ni cemî'i yıldızları meşrikden mağribe döndürür. Ve⁽³⁵⁾ ma'lûmdur cemî'i ehli rasad katında ki cemî'i yıldızların hareketi mağribden meşrikdir bes ol feleğün hareketi bunların hılâfınca oduğün anuñ hareketine "hılâf-ı tevâlî" didiler. Bâkî göğün hareketine "**Alettevâlî**" didiler. Bu feleğün hareketi gâyet şerîfdür ki⁽³⁶⁾ 'Âlemi 'ulvîyi ve süflîyi bir gicede temâm tolanır. Gice ve gündüzi Hâk fermânı birle bu getürür giderür yohsa "Âfitâb-ı Mu'azzam" kaçan ki bir kez toğâydı altı ay batmayaydı. Kaçan batısa altı ay toğmayaydı. Kaçan toğsa mağribden toğaydı. Kaçan batısa meşrikden batâyıdı. Pes Hâkîm-i Muṭlağın hûkmi⁽³⁷⁾ bunda gizlûdür ve hem döndüğünce ömrünü maḥlukâtun Hâk izni birle bu ekser. Üçüncü adı⁽³⁸⁾ "**Felekü'l-Eflâk**" didiler⁽³⁹⁾. Bu / cihetden ki cemi'i eflâk bunun hûkmündedir. Ve hem cemi'i eflâk bunun içindedir. Eylesâ⁽⁴⁰⁾ bu zarf olmışdur. Kalan⁽⁴¹⁾ mazrûf olmışdur. Miṣâli budur ki kaçan bir büyük çanağın içine birkaç birbirinden geçirin çanak koy-

3 b

(28) K'da "iderler"

(29) K'da "dirler"

(30) K'da "diler"

(31) K'da "döndürür"

(32) K'da "bu" yok

(33) K'da "dirler"

(34) K'da "dirler"

(35) K' da "ve" yok

(36) K'da "ki" yok

(37) K'da "hikmeti"

(38) K'da "adı" yok

(39) K'da "dirler"

(40) K'da "eylese"

(41) K'da "kalanı"

sañ ol büyük çanağı çevirsek içinde ki bile çevriz niçe kim ol
çanaqlarun⁽⁴²⁾ ulusu ol⁽⁴³⁾ büyük çanağısa cemî'i feleklerun⁽⁴⁴⁾ fe-
lek-i a'zam oldu. Dördüncü felek-i Atlas didiler⁽⁴⁵⁾ Şol sebebdan ki
bundan ğayrı eflâkûn yıldızları vardur. Bunun⁽⁴⁶⁾ yokdur. Keennehû ki
cemî'i kemhâlarda nakş oldı⁽⁴⁷⁾. Atlasda nakş olmaduğün Atlas didil-
er. Yohsa cemî'inun⁽⁴⁸⁾ aşlı harîrdür. Çün raşad ehilleri bunda yıldız
görmediler. Felek-i Atlas didiler. Pes makâmlarda dahı bu şıfatda
4 a makâm vardur ki cemî'i makâma şâmildür kablamişdür ve hem /
cemî'i makâmı bir hâlden bir hâle ol döndürür.

Faṣl-ı Düvûm

Der beyân-ı Felekü'l- Burûc

Ya'ni bu faṣl-ı Felekü'l-Burûcı beyân ider. Çün Felek-i A'zam Feyyâz-ı
ezelden ve şânî'i lemyezelden kemâl buldı. Andan dahı bir felek zâhir
oldı ki aña meşayih i'tibarınca Kürsî dirler. Ehli nücûm i'tibarınca bu
feleğ Felek-i Şâbit didiler⁽⁴⁸⁾ ve Felekü'l-Burûc dahı⁽⁴⁹⁾ didiler⁽⁵⁰⁾.
Şöyle ki Hâk⁽⁵¹⁾ kelâmında buyurur ki⁽⁵²⁾ "**Vessemâ'i zâtî'-l burûc ve'l
yevmil mev'ûd**" sûal niçün Feleküssevâbit⁽⁵³⁾ didiler. Cevâb bu feleğ
Felek-i Şevâbit şol sebebdan didiler ki yidi seyyâreden ğayrı ne kim
4 b kıyassuz yıldızlar ki görünürler cemî'i anda mekân dutmuşdür. Ya'ni
anda merkûzdür. Sûal niçün yidi seyyâreden ğayrı kevâkib / şevâbit

(42) K'da "çanaqlar"

(43) K'da "ol" yok

(44) K'da "feleği"

(45) K'da "dirler"

(46) K'da "bunda"

(47) K'da "oldu" yok

(48) K'da "dirler"

(49) K'da "dahı" yok

(50) K'da "dirler"

(51) K'da "sübhanehû vete 'âlâ"

(52) K'da "ki" yok

(53) K'da "Essevâbit" didiler

5 a

didiler. Sabit olan nesnenün hiç⁽⁵⁴⁾ harekâtı olmasa gerekdür bâ vûcûd ki şevâbitün dahı harekâtı vardır. Cevâb şol i'tibârile şevâbit dirüzki kalan seyyâreye nisbet bunların hareketi yok gibidür. Meşelâ Ay bir ayda yürüdüğünü Şevâbit yigirmidört yılda yürür. Eylesa gâyet giç yürüdüğüün nisbetile şevâbit dirler. Ve hem bu⁽⁵⁵⁾ felegün hareketi Felek-i A'zam hareketinün hilâfınca oldu. Şöyle ki Felek-i A'zamuñ ta'rifinde zıkr olundu. Ya'ni Felek-i A'zamuñ hareketi meşriktan mağribe oldu. Felek-i Burcuñ hareketi mağribden meşriğa oldu. Tâ ki bu ihtilâfdan 'Âlem-i kevn fesâde dahı ihtilâf zâhir ola. Ve hem felek-i a'zam devrini bir gün bir gicede tamâm ider. Felek-i Şevâbit devrini yigirmidört bin yılda temâm ider. Şöyle / ki⁽⁵⁶⁾ evvelde zıkr olundu sûâl bu feleğe Felekü'l-Burûc didiler⁽⁵⁷⁾ niçün? Cevâb şol sebebdan **Felek-i Burûc** didiler ki ehli rasad eflâki onikiye taksim kıldukda her kısmına⁽⁵⁸⁾ Burc didiler⁽⁵⁹⁾. Her burca vechi tesmiye istediler. Ya'ni her burca bir ad komak istediler. Hiçbir felekde bulmadılar illâ bu felekde buldılar. Meşelâ ol oniki bahşuñ herbirinün beraberinde gördiler ki bir kaç yıldızlar Hamel şeklinde ya'ni kuzi şeklinde düşmüş ol hattun adını **Hamel Burci** didiler⁽⁶⁰⁾. İkinci hattun "beraberinde gördüler ki"⁽⁶¹⁾ birkaç yıldız⁽⁶²⁾ sevr şeklinde düşmüş anuñ adını **Sevr Buric** kodular tâ ahire degin her hattun beraberinde bir münâsib şekl müşâhede kıldılar tâ ki kevkeb⁽⁶³⁾ kankı burca varduğı ma'lûm ola. Pes herbiri ol burcuñ kaç yıldızdan muşavverdür

(54) K'da "hiç" yok

(55) K'da "bu" yok

(56) K'da "ki" yok

(57) K'da "didiler" yok

(58) K'da "bir" var

(59) K'da "diler"

(60) K'da "diler"

(61) K'da "gördüler ki beraberinde"

(62) K'da "yıldızlar"

(63) K'da "kevâkib"

- 5 b zıkr olına / münâsib yirde inşâallâhüte'âlâ. Andan ol burcuñ herbirini otuz bahş itdiler. "Her bahşa **"Derece"** didiler"⁽⁶⁴⁾ eyle olsa temâm eflâk üçyüzaltmış derece oldu. Andan herbir derece'i altmış bahş itdiler. Yirmibir bin altıyüz bahş oldu. Herbir bahşına **"Dakika"** didiler. Andan herbir dakika'i altmış bahş itdiler. Herbir bahşına **"Saniye"** didiler. Andan herbir saniye'i altmış bahş itdiler⁽⁶⁵⁾. Herbir bahşına **"Rabi'a"** i didiler. Andan herbir Rabi'ai altmış bahş itdiler. Herbir bahşına **"Hâmise"** didiler. Tâ 'aşireye varınca altmış altmış bahş itdiler. Tâ ki kevâkibüñ seyrini biraz haşr itdiler. Filcümle bu cemi'inuñ aşlı ol oniki burcdur. Evvel burcuñ adları budur. **"Hamel, Şevr, Cevzâ, Seratân, Esed, Sünbüle, Mizân, 'Akreb, Kavs, Cedy, Delv, Hût"**. / Sûâl çün derecât kısmeti temâm oldu. Dekâyık kısmeti altmış oldu. Burûc oniki oldu. Ziyâde ve nokşan olmadı niçün? Cevâb ehli raşad kaçan ki Burûcî ve Kevâkibi raşad itdiler. Gördüler ki Kevâkibüñ arasında sekiz hâl var ki ziyade ve nokşan değildir. Ol ahvâlün mukabelesinde 'Alem-i süflide dahı insân arasında te'sir-i müessir⁽⁶⁶⁾ hakîkînuñ fermanı birle zâhir olur. Çün ol sekiz nazârî ve hem anâşırı Erba'a-i⁽⁶⁷⁾ bu oniki burûcda temâm buldılar. Ziyâde tatvîl⁽⁶⁸⁾ itmediler. Şöyle ki **"Hayrül-kelâmi mâkalle ve delle"** Pes makâmlarda dahı bir nice makâm vardır ki niçe makâmlar ve niçe Âvâzelerüñ⁽⁶⁹⁾ ve Şu'benüñ evveli andan⁽⁷⁰⁾ toğar ol ma'lûmdur. Lîkin şu'be'i⁽⁷¹⁾ ba'zı üstâdlar yiğirmidört dimişler ba'zı üstâdlar yiğirmisekiz dimişler. / Şöyle ki bu oniki burûc yiğirmisekiz günde yürür. Herbir günde yürüdüğinden ötürü bir men-
- 6 a
- 6 b

(64) K'da "Her bir bahş derece diler"

(65) K'da "her bir bahş şalise diler, anda bir şalisei altmış bahş itdiler"

(66) K'da "te'sir-i hak müessir"

(67) K'da "erba'a"

(68) K'da "tavîl"

(69) K'da "avâzenüñ"

(70) K'da "anda"

(71) K'da "şe'be'i" yok

zil dirler. Herbir menzile bir ad virdiler ol yiğirmisekiz menzilün adları bulardur⁽⁷²⁾ Şertîn, Beîîn, Şüreyya, Debrân, Heka'a, Hene'a, Zîrâ', Tarafe, Cebhe, Berinde, Şarfa, 'Avâ, Semâk, Ğafer, Rabânâ, Ekilya, Kāsere⁽⁷³⁾, Kâlb, Şevle, Ne'ayim, Bedle, Zâbih, Bûlu', Sû'ûd, Ehbiye, Mukaddem, Muahhar, Reşâ.

Faşl-ı Sivûm

Der beyân-ı Enzâr-ı Şemâniye

7 a Ya'ni bu faşıl ki⁽⁷⁴⁾ onsekiz ahvâl ki zîkr olundu onların adını ve nisbetini bildürür. Ehli nücûmıstılâhınca adları bellüdür⁽⁷⁵⁾. Tesdîs terbi'i Teslîs Mukâbele Mukârane-i Tesdîs ve Terbi' ve Teslîs Kevâkib arasında seyr ider ikişer kez / vâkı' olur. Mukâbele ve Mukârane birer kez vâkı' olur temâm sekiz nazar olur. "Vallahü a'lem bissevâb"⁽⁷⁶⁾

Faşl-ı Cihârum

Der beyân-ı ma'nî Enzâr-ı hest kâyne

7 b Ya'ni bu faşıl bu hallerün ma'nîsi bildürür. Tesdîsün ma'nîsi yerim⁽⁷⁷⁾ dostlıkdır. Terbi'ün ma'nîsi yerim⁽⁷⁸⁾ Düşmanlıkdır. Teslîsün ma'nîsi temâm dostlukdur. Mukâbele ve Mukârane temâm düşmanlıkdır. Lîkin mukâbele düşmanlığı şediddür. Mukâraneden çün iki yıldız arasında bu nazarların biri vâkı' ola. Ol iki yılduza te'alluk tâife arasında ol hâl vâkı' olur. Eğer dostlıktan eğer düşmanlıktan pes makâmâtında dahı iki makâm üç makâm eydürken veyahud çalârîken tesdîs ve teslîs şûretinde düşse ol şöbet kavminün arasında / dostlık, zevk ve şafâ ve muhabbet zâhir olur. Kaçan birkaç makâm

(72) K'da "budur"

(73) K'da "Kāsere" Zîrâ' ile taraye arasında zikrediliyor.

(74) K'da "ki" yok

(75) K'da "ki" var

(76) K'da "vallahü a'lem bissevâb" yok

(77) K'da "yarım"

(78) K'da "yarım"

8 a

eydürken veyahud çalarken terbi' veyâ Mukâbele veyâ Mukârane şûretinde düşsâ ol soĥbet ĥalkınuñ arasında 'adâvet ve cenk ve kıtâl vâkı' olur. Pes bunda hünermendlerüñ taşarruf gerekdür. Meşelâ bir üstâdı bir soĥbete okırlar eĝer padişâhdür eĝer uludur eĝer keçidür. Ol üstâda demek olur kim bu soĥbeti müşerref eyle olmaya kim soĥbeti terbi' veyâ Mukâbele veyâ mukârane şûretinde düşüresin demek olur. İşaretdür ve illâ soĥbet olur kim bir üstâda bu⁽⁷⁹⁾ nice bahşış olur. Soĥbet bir üstâdı dōge dōge kıvarlar. Bes ol hünermend kim soĥbet tesdîs ve teslîs şûretinde düşürenile ve mukâbele ve mukârane düşürenile bir deĝildür. Belki ol soĥbet tesdîs şûretinde düşüren hünermend ola. Anıñçün⁽⁸⁰⁾ taşarrufı vâr ola. / Ve soĥbet teslîs şûretinde⁽⁸¹⁾ düşürür⁽⁸²⁾ yoksa taşarrufı olmayınca ol ĥakîme beñzer ki dōrt sayruya bir 'ilâc ide ol hünermendiñ mişâli şuña beñzer kim etıbbanuñ bir kıavlı gibi kim meşelâ birkaç sayru kıatına okıyalar⁽⁸³⁾. Biri oĝlancık ola ve biri yigit ola ve biri orta kışı ola, ve bir pîr kışı ola. İttifâķ dōrdinüñ daĥı zaĥmeti ısıtma olsa eĝerçi aşılđa bir marazdır ve illa dōrdüne bir ilâc itmek ĥatâ ola. Bes taşarruf gereğdür.

Faşl-ı Pençüm

Der beyân-ı burûc-ı düvâzde kâine be'anâsır-ı erba'a

Bu faşl meşelâ oniki burûcuñ⁽⁸⁴⁾ 'Anâsırı Erba'aya nisbetinü bildirür. Ĥamel âteşidür⁽⁸⁵⁾. Şevr ĥâkîdür⁽⁸⁵⁾. Cevza bâdîdür⁽⁸⁵⁾. Seratân âbîdür⁽⁸⁵⁾. Esed âteşidür⁽⁸⁵⁾. Sünbüle ĥâkîdür⁽⁸⁵⁾. Mizân bâdîdür⁽⁸⁵⁾. 'Akreb âbîdür⁽⁸⁵⁾. Kıavs âteşidür⁽⁸⁵⁾. Cedy ĥâkîdür⁽⁸⁵⁾. Delv bâdîdür⁽⁸⁵⁾. Ĥût

(79) K'da "bu" yok

(80) K'da "ikına kim"

(81) K'da "şûretinde" yok

(82) K'da "düşüre"

(83) K'da "okusalar"

(84) K'da "on iki burcun meşelâ"

(85) K'da "dür" heceleri yok.

8 b âbîdür⁽⁸⁵⁾. Çün burûcu / arasında hâşıyyeti sebebinden fâ'ili muhtâr anâsırı erba'ai yertedi ve tebâyı'-ı zâtî ve arazî izhâr itdi. Nice ki⁽⁸⁶⁾ eflâkde havâşş-ı muhtelif ve tabâyı'-ı mütelevvine zâhir oldu. Ve mahlûkât arasında ve makâmât arasında dahı televvün ve ihtilâf bulundu. Şöyle ki makâmâtun ba'zısı âteşi ba'zısı hâkî bâdî ba'zısı âbî oldu⁽⁸⁷⁾. Bu şekil dahı münasib yirlerde zikr olına inşaallah⁽⁸⁸⁾.

Faşl-ı Şişûm

Der beyân-ı tabâyı'ı burûcî isnâ 'aşeriyye⁽⁸⁹⁾

9 a Bu faşl oniki burcun tabâyı'ı zâtisin ve 'arazasın⁽⁹⁰⁾ bildürür. Hamel burcunun tabi'at-ı zâtisî ıssıdır kurudur. Meşriğ tarafında kaçan mağrib tarafına varsa hareketi biraz eksilür. Lîkin meşriğde ve mağribde hiç 'arazî tabi'at kesbitmez. Şol sebebden kim⁽⁹¹⁾ Âfitâbın kuvveti bu burcun iki tarafında dahı yeksândür. / Sevr burcunun tabi'atı⁽⁹²⁾ zâtısı sovûktur. Lîkin meşriğ tarafında birâz 'arazî hareket kesbider. Cevzâ burcunun tabi'atı zâtısı ıssıdır⁽⁹³⁾. Kaçan meşriğ tarafında olsa 'arazî germ ve huşk olur⁽⁹⁴⁾. Kaçan mağrib tarafında olsa 'arazî serd ve ter olur. Serañân⁽⁹⁵⁾ burcunun zâtî tabi'atı sovuktur, yâşdır. Kaçan mağrib⁽⁹⁶⁾ tarafında olsa 'arazî biraz hareket kesbider.

(85) K'da "dür" heceleri yok

(86) K'da "ki" yok

(87) K'da "bazı âteşi oldu, bazı hâkî ve bazı badi ve bazı abî oldu"

(88) K'da "olundu inşaallahute'âlâ"

(89) K'da "aşere"

(90) K'da "arazısın"

(91) K'da "kim" yok

(92) K'da "tabi'atı" yok

(93) K'da "terdir" var

(94) K'da "olu"

(95) K'da "Serñân"

(96) K'da "Meşriğ"

9 b

Kaçan mağrib tarafında olsa 'arazî biraz yubûset kesbider. Esed burcunun zâtı tabî'ati ıssıdır⁽⁹⁷⁾ ve⁽⁹⁸⁾ kurudur. Kaçan meşrik⁽⁹⁹⁾ tarafında⁽¹⁰⁰⁾ olsa ıssılığı dahı artar. Kaçan mağrib tarafında olsa 'arazî serd-ü ter olur⁽¹⁰¹⁾. Sünbülenün⁽¹⁰²⁾ zâtı tabî'ati sovuğtur, kurudur. Mağrib tarafında sovuğlığı dahı ziyade olur. Kaçan meşrik tarafında olsa biraz 'arazî hareket kesbider. Mîzân burcunun zâtı tabî'ati ıssıdır, terdür. Meşrik / tarafında hiç 'arazî tabî'atı kesbitmez. 'Akreb burcunun zâtı tabî'ati sovuğtur, terdür. Kaçan⁽¹⁰³⁾ meşrik tarafında olsa sovuğluğu biraz ziyâde olur. Lîkin mağrib tarafında⁽¹⁰⁴⁾ biraz 'arazî hararet kesbider. Kavs burcunun tabî'ati zâtisi ıssıdır, kurudur. Lîkin meşrik tarafında⁽¹⁰⁵⁾ biraz sovuğlıkak 'arazî kesbider. Cedy burcunun tabî'ati zâtisi sovuğtur, kurudur. Mağrib tarafında⁽¹⁰⁶⁾ 'arazî terlik kesbider. Delvün⁽¹⁰⁷⁾ zâtı tabî'ati ıssıdır, terdür. Lîkin meşrik tarafında⁽¹⁰⁸⁾ biraz 'arazî sovuğlıkak kesbider. Hût'ün⁽¹⁰⁹⁾ zâtı tabî'ati sovuğtur, terdür. Meşrik tarafında 'arazî ıssılıkak kesbider. ⁽¹¹⁰⁾Vallahü 'alem bişşavabi. Çün bu oniki burûcda tabâyı'ı zâtî ve 'arazî bulundu. Oniki makâmda dahı tabâyı'ı zâtî ve 'arazî vârdur⁽¹¹¹⁾. Şöyle burûc meşrik da ve mağrib

(97) K'da "ıssıd"

(98) K'da "ve" yok

(99) K'da "Meşrikden"

(100) K'da "tarafında" yok

(101) K'da "bu cümle" yok

(102) K'da "Sünbüle bir cenk" var

(103) K'da "kaçan" yok

(104) K'da "tarafından"

(105) K'da "tarafından"

(106) K'da "tarafından"

(107) K'da "Delu burcunun"

(108) K'da "tarafından"

(109) K'da "Hût bir cenk"

(110) K'da "Allahü"

(111) K'da "tebâyı'ı zâtî vardır ve 'arazî vardır"

10 a de kesbider tabî'ati 'arazî makâmılar dahı / kimi hâtırdan toğub lisândan şavte düzilürken 'arazî tabî'at kesbider. Kimi temâm fûrûdâşt iderken 'arazî tabî'at kesbider. Meşelâ her makâm hâtırdan toğub lisândan zâhir olub müstem'lerün sem'ine iriştin⁽¹¹²⁾. Her burcun⁽¹¹³⁾ meşriğden toğub şu'a'ı halka yitişdin⁽¹¹⁴⁾ mişâlinedür⁽¹¹⁵⁾. Her makâm temâm olduğı burcuñ⁽¹¹⁶⁾ betduğı⁽¹¹⁷⁾ gibidür. Bes ba'zı makâm hâtırdan ve lisândan toğarken 'arazî tabî'at kesbider. Ba'zı makâm⁽¹¹⁸⁾ fûrûdâşt olurken 'arazî tabî'at kesbider.

Faşı-ı Heftüm

Der beyân-ı şumâri sitârekân⁽¹¹⁹⁾ burûc ez şevâbit

Ya'ni bu faşıl her burûc kaç yılduzdan müşavverdür⁽¹²⁰⁾. ânı bildürür. Hamel burcı onsekiz yılduzdan müşavverdür. Şevr burcı kırkdört yılduzdan müşavverdür. Cevzâ burcı yigirmiüç yılduzdan⁽¹²¹⁾. Seratân burcı onüç yılduzdan⁽¹²¹⁾. Esed / burcı otuzbeş yılduzdan⁽¹²²⁾. Sünbüle burcı otuziki yılduzdan⁽¹²²⁾. Mizân burcı sekiz yılduzdan⁽¹²²⁾. 'Akreb burcı yigirmidört yılduzdan⁽¹²²⁾. ⁽¹²³⁾Cedy yigirmiyidi yılduzdan⁽¹²²⁾. Delv burcı kırkbeş yılduzdan⁽¹²²⁾. Hût burcı yigirmi⁽¹²⁴⁾ yılduzdan⁽¹²²⁾. Eger suâl itseler neden ma'lûmdur diyû, raşad ehilleri raşadında böyle görmüşdür⁽¹²⁵⁾. Ve hem bu faşılda söz çokdur temâm kevâkibün

(112) K'da "iriştiki"

(113) K'da "burcunun"

(114) K'da "yitişdi ki"

(115) K'da "mişâlinedendir"

(116) K'da "burcunun"

(117) K'da "bağduğı"

(118) K'da "tamam" var

(119) K'da "sitâre" yok

(120) K'da "şabitântan" var

(121) K'da "müşavverdür" var

(122) K'da "müşavverdür" var

(123) K'da "kavs otuzbir yılduzdan müşavverdür" var

(124) K'da "dört" var

(125) K'da "görmüşler"

eflâkibahşından sonra zıkr olına inşâallâh-ü te'âlâ

Faşı-ı Heştüm

Der beyân-ı felek-i Zühâl

Ya'ni bu faşıl Zuhâl Felegin bildürür. Çün felek-i burûc feyyâz-ı ezel-
den kemâl buldı. Andan bir felek dahı zâhir oldu. Ve zuhûra⁽¹²⁶⁾ geldiki
aňa 'aql-ı Zühâl didiler⁽¹²⁷⁾. Şol sebebden ki zühâlün cirmi ol felekde
11 a merküzdür. Cemî'i seyyârenün / üzerinde oldu. Ve hem bu kevkebe
naḥs-i ekber didiler⁽¹²⁸⁾. Bu kevkeb reislere ve kal'adârlere ve yaşlu
pîrlere ve tâğ ehline ve kethudâlara ve cühûdlara ve fellâhlara
te'allukdur. Sûâl çün zühâl naḥs-ı ekberdür niçün⁽¹²⁹⁾ cemî'i
seyyârenün⁽¹³⁰⁾ üzerinde oldu. Gerekidi kim⁽¹³¹⁾ sa'd-i ekber cemî'inün
üzerinde olaydı cevâb zühâl müfsiddür vîran kılıcıdır ölüm
tabî'atindedür. Harâblık sever. Hâk te'âlâ hâkîm-i muṭlakdur. Eger
zühâli yirden⁽¹³²⁾ ırak kılmâsâ anuñ nuḥûseti şerrinden 'âlemde
nizâm bulunmazıdı ve harâb olurdu⁽¹³³⁾. Bu sebebden gâyet ırak kıldı.
Yirden tâ ki 'âlem halkı râhat bulâ ve nizâm ola⁽¹³⁴⁾. Andan bu feleğün
hareketi felek-ü şevâbitden serî' oldu. Bâkî seyyâreden betî' oldu. Şöyle
ki ay bir ayda yürüdügin ⁽¹³⁵⁾ zühâl otuz yılda yürür. Ya'ni devrini otuz
11 b yılda temâm ider. Maḳâmlarda dahı⁽¹³⁶⁾ bu tabî'atlü âvâze vârdur⁽¹³⁷⁾. /

(126) K'da "zuhur"

(127) K'da "felek-i zühâl diler"

(128) K'da "diler"

(129) K'da "niçün" yok

(130) K'da "seyyâlerin"

(131) K'da "gerekdir kim"

(132) K'da "gâyet" var

(133) K'da "ve harab olurdu" yok

(134) K'da "bula"

(135) K'da "yürürken"

(136) K'da "dahı" yok

(137) K'da "bu tabî'atlü maḳamda ve bu tabî'atlü avaze vardır"

Şöyle ki muşannifi evvel rahmetullah⁽¹³⁸⁾diyûbdür ki oniki makâm12 adür. Altı âvâzedür. Amma âvâze⁽¹³⁹⁾ yididür. Dahı dirler biri 'Uţârit tabî'atindedür ğâyet münkalîbdür. Anı haşr itmek müşkildür. Anıñçün ol tabî'atlü âvâzı⁽¹⁴⁰⁾ terk itdiler. Altısın ihtiyâr kıldılar âvâze altıdür didiler.

Faşl-ı Nühüm

Der beyân-ı felek-i Müşterî

Çün felek-i zühâl kemâl buldı. Kudret Allah'dan. Andan felek-i müşterî zâhir oldı. Ki bize⁽¹⁴¹⁾ nisbet altıncı gûñdedür⁽¹⁴²⁾. Sa'd-i ekberdür. Bu kevkeb vezirlere ve âlimlere ve imâmlara ve kâzîlere ve salîhlere ve âbidlere ve müftilere⁽¹⁴³⁾ te'allukdür. Hâk te'âlâ bu yılduzı iki naḥsûñ arasında yertedi. Ya'nî zühâle merriḥuñ ta ki ol iki naḥsûñ nüḥûsetinden âlemi kevni fesâdda / fesâdlar ve ḥarâblıklar çok zâhir olmaya aralarında muşlîḥ düşüb halâyık arâsında nizâm bulına. Ve hem bu yılduz devrini on yılda temâm ider. Bunuñ felek-i zühâlden seri'îdür⁽¹⁴⁴⁾

Faşl-ı Dehüm

Der beyân-ı Felek-i Merrîḥ

Çün şâni kudratinden bu felek dahı kemâl buldı. Bu felekden bir felek dahı zâhir oldı ki aña Felek-i Merrîḥ didiler⁽¹⁴⁵⁾. Bize nisbet bişinci kât gökdedür. Bunuñ felek-i Müşterî feleğinden seri'oldı. Bu dahı devrini iki yıldan⁽¹⁴⁶⁾ birbuçuk eksükde betakrîb temâm kıldı ve hem

(138) K'da "rahmetullah-ı 'aleyh"

(139) K'da "avâze" yok

(140) K'da "avâzeti"

(141) K'da "bız"

(142) K'da "gûñdür"

(143) K'da "ve ağlar müteḳîlere ve seyyidâra"

(144) K'da "serî"

(145) K'da "dirler"

(146) K'da "seneden"

bu yıldıza naḥs-ı asğar didiler⁽¹⁴⁷⁾. Buñâ te'alluk tâyife begler ve nâyibler ve subâşılar ve çerî başları ve şilâh takınanlar ve öğirler ve
12 b ḥarâmiler ve kaşşâblar ve cerrâhlar ve cellâdlar⁽¹⁴⁸⁾ / ne kim kan sever cenk sever kimse varsa⁽¹⁴⁹⁾ vallah'ü â'lem⁽¹⁵⁰⁾.

Faṣl-ı Yâzdehüm

Der beyân-ı Felek-i Âfitâb

Çünkü Felek-i Merrîḥ kemâl buldı kudret-i Allah'dan Andan Felek-i Şems zuhûra geldi ki bize nisbet dördüncü kât gökdedür. Cemî'î yılduzların şultânıdır, sa'd-i muṭlaqdür ve hem bu yıldız devrinü üçyüz altmışbeş günde temâm ider⁽¹⁵¹⁾. Sûâl çün güneş⁽¹⁵²⁾ cemî'î kevkebün şultânıdır neçün Zühâl'den, Müşterî'den, Merrîḥ'den aşağı yaradıldı cevâb bu sebebdendir ki müsebbibü'l-esbâb a'lem-i kevn ve fesâdüñ 'imâretliğine Âfitâbüñ şû'â'ın⁽¹⁵³⁾ ve ol şû'â'un ḥarâretini sebeb kıldı. Şöyle⁽¹⁵⁴⁾ dört faṣıl Âfitâbüñ ıraklığından yakınlığından bulundu ve bilindi. Kaçan Âfitâb Ḥamel burcına / vârsâ dâimâ dün gün berâber olur hevâ mu'tedil olur. Behâr faṣlı girür. Kaçan Âfitâb se-râṭâna vârsâgün ğâyet uzanur bize ğâyet yakîn gelür ol sebebdendir ıssı ğalebe kılur, yây girür. Ba'zı yirler ki vardur şöyle yakîn verür güneş ki giceye iki sâ'at kalur belki dahı az kalur ândağî müslümânlar aḥşam namâzın gılınca tizcek tāk eterü tururlar sabah namâzın kılurlar. Kırk gün yatsu namâzın kılmazlar ol iklimi üpür sipür iklimi dirler. Kaçan mîzâna vârsâgine dün gün beraber olur bize yakîn olmuşken cenûb tarafına çekilür. Hevâ mu'tedil olur gün girür. Kaçan Cedy burcuna vârsâ

(147) K'da "asğardılar ve didiler"

(148) K'da "cellâller"

(149) K'da "bunlardır" var

(150) K'da "vallahü 'alem" yok

(151) K'da "ider" yok

(152) K'da "güneş" yerine "ḥurşidet" kullanmış

(153) K'da "şu'a'ını"

(154) K'da "ki" var

- 13 b gün ğâyet kısalur ve hem bizden ğâyet ırâk olur. Zemherir kürresinüñ sovuğu ğalebe eyler ğâyet sovuqlar olur kış girür. Ve hem ol / yirdeki gün ğâyet uzansa kırk gün yatsu namâzı bulunmaz didiğidi. Ol mevzı'a günün şu'â'ı irişmez sovuğ heybetinden kaçarlar yir altında hammâmlar düzmişlerdür. Aña girürler altı ây çıkmazlar yohsa kırılurlar. Ya'nî Hâk te'âlâ güneşi eger dördüncü günde yaratmayaydı ol vaktin gün ğâyet kısalub yirden güneşe ırâk gideydi. Ol vakt şöyle uzâk olaydı ki harâret eserinden nesne belürmeyâyıdı halâyık sovuğdan helâk olaydı ya'nî Âfitâb Cedy'e vâricak. Eger üçüncü günde yeredılsa kaçan bizede yakîn geldiği vakt olsa eyle ıssı olaydı ki cemî'i mahlûkât ıssı heybetinden helâk olaydı ya'nî Âfitâb seraâtân'a vâricak.
- 14 a Bes Hâk te'âlâ hakîmi muṭlakdûr ki şadr felekde yertedi. / Üç gök yu-
karu ve üç gök eşeğa kalur tâ ki fuşûli erba'a bulunır. Şöyle ki yâz
faşlında kân bişer ve terbiyyet bulur. Yay faslında⁽¹⁵⁵⁾ şafrâ bişer ve ter-
biyyet bulur. Güz faslında sevdâ bişer ve terbiyyet bulur. Kış faslında
balğam bişer ve terbiyyet bulur. Bu fusûli erba'a sebebinden anâşırı
erba'a dahı emzice-i insân dahı nizâm bulur.

Faşl-ı düvâzdehüm

Der beyân-ı Felek-i Zühre

- Çün Felek-i Âfitâb kemâl buldı. Kâdirüñ kudretinden andan Felek-i Zühre zâhir oldı. Bu dahı devrini yakîn bir yılda temâm ider. Bu yıldız hâdimlere⁽¹⁵⁶⁾ hâtunlara⁽¹⁵⁶⁾ hâcânlara⁽¹⁵⁶⁾ 'ıyş-u 'ışret ehline ve müftülere ve muṭrıblara ve nedîmlere te'allukdûr⁽¹⁵⁷⁾. Ve hem bu kev-
14 b keb sa'di aşğar oldı⁽¹⁵⁸⁾. /

(155) K'da 17 a'nın 6. satırındaki tırnakdan itibaren 18 a'daki 3. satır dahi tırnak arasındaki bölüm yoktur.

(156) K'da "ve" var

(157) K'da "ta'alluk dutar"

(158) K'da "aşğardır"

Fasl-ı sî dehüm

Der beyân-ı Felek-i 'Utârid

Çün Felek-i Zühre Kudretullâh'dan kemâl buldı. Andan Felek-i 'Utârid âyan oldı. Bu dahı devrini yakîn bir yılda temâm kıldı. Tabî'at de îmtizâc kesbitdi. Bu yıldıza te'alluk tâyife yâzıcılar ve⁽¹⁵⁹⁾ dîvân ehilleri ve hazînedârlar ve ameldârlar ve tâcirler ve nakkâşlar ve tabîbler ve müneccimler ve feylesoflar ve tıfillardür.

Fasl-ı çârdehüm

Der beyân-ı Felek-i Kamer

Çün Felek-i 'Utârid kemâl buldı. Kudretullâh'dan⁽¹⁶⁰⁾ Felek-i Kamer ayân oldı⁽¹⁶¹⁾. Bunuñ hareketi cemî'inden tîz oldı. Şöyle ki yigirmi yidi
15 a günden şülüş yevm ziyâde de devrini / temâm ider. Ya'nî cemî'ı oniki burûcî temâm yürür. Buna te'alluk tâyife ilçilerdür ve câsuslardur ve habercilerdür ve hırfet ehlidür ve avâmdür⁽¹⁶²⁾ ve hem bu yıldız sa'd-i muṭlaqdür bu dahı kevkebün şâhıdur vallâhü a'lem⁽¹⁶³⁾.

Fasl-ı pençdühüm⁽¹⁶⁴⁾

Der beyân-ı 'Anâşır-ı erba'a⁽¹⁶⁵⁾

Çün Felek-i⁽¹⁶⁶⁾ Kamer dahı kemâl buldı. Cemî'ı Eflâk bunda temâm oldı. Tokûz felekden ziyâde felek olmadı. Eđerçi eflâk yigirmidördür. Anlar dahı bu tokuzuñ içinde olmağın zıkr itmedük tâ ki kelâm tetvîl olmaya. Felek-i Kamer'den aşagâ küre-i nâr oldı. Ya'nî od küresi oldı. Andan aşagâ yîl küresi 'ayân oldı. Andan aşagâ şu küresi 'ayân oldı. An-
15 b dan / aşagâ yir küresi 'ayân oldı. Birbirini kabladi ke'enne yumurda

(159) K'da "ve yok

(160) K'da "andan" var

(161) K'da "oldınıñ"

(162) K'da "ve avâmdür ve hırfet ehlidür"

(163) K'da "vallahü a'lem" yok

(164) K'da "panzdehüm"

(165) K'da "der beyân-ı 'anâşır-ı erba'a" yok

(166) K'da "çün ki felek"

gibi niceki eflâk⁽¹⁶⁷⁾ ve 'anâsır-ı erba'a birbirisini⁽¹⁶⁸⁾ kablamışdur. Makâmlar dağı birbirini kablamışdur.

Faşı-ı şîşdehüm⁽¹⁶⁹⁾

Der beyân-ı kevâkib-i seyyâre⁽¹⁷⁰⁾ be işılâhı ehl-i nücûm

Sual Ây'a⁽¹⁷¹⁾ Güneş'e neyyireyni didiler⁽¹⁷²⁾. Bâkisine hamse'i mütehayyire didiler⁽¹⁷²⁾. Niçün cevâb Âfitâb ve Kamer zirâ münevver kılıcıdır. Şöyle ki Âfitâb gündüzi münevver kılır⁽¹⁷³⁾ bu sebebdan neyyireyn didiler. Bâkî biş yıldıza seyyâreden hamse'i mütehayyire diler. Şol sebebdan mütehayyire didiler ki seyriderken kâh müstekîm, kâh mukîm ,kâh râcî olur.Ya'nî râst mağribden meşriķa giderken birkaç gün turur dağı meşriķdan mağribe seyrider. Ol hare-
16 a kete raşad / ehli ve teķâvim istihrâc idenler⁽¹⁷⁴⁾ rac'at dirler gine meşriķdan mağribe seyriderken birkaç gün turur mukîm olur.
⁽¹⁷⁵⁾Mağribden meşriķa seyritlemeğe başlar ol harekete istikâmet dirler. Pes kâh meşriķdan mağribe⁽¹⁷⁶⁾ giderken⁽¹⁷⁷⁾ turur. Dağı meşriķdan mağribe döner. Gine mağrib⁽¹⁷⁸⁾ tarafına dönmişiken⁽¹⁷⁹⁾ birkaç günden sonra turub⁽¹⁸⁰⁾ gine meşriķa dönmek tehayyûr alâmetidür. Çün bûların⁽¹⁸¹⁾ hareketi Âfitâb ve Kamer yîni nehç vâ-

(167) K'da "ke'enne yumurda gibi nice ki eflâk" yok

(168) K'da "birbirini"

(169) K'da "şanzdehüm"

(170) K'da "kevâkibi seyyare" yok

(171) K'da "ve" var

(172) K'da "diler"

(173) K'da "ay gıceyi münevver kılır" cümlesi var

(174) K'da "anlar"

(175) K'da "dağı" var

(176) K'da "mağribden meşriķa"

(177) K'da "turı" var

(178) K'da "mağribe"

(179) K'da "dönülmüşken"

(180) K'da "turubturub"

(181) K'da "bunların"

hid⁽¹⁸²⁾ üzerine olmadı. Ya'nî dâyim müstekîm olmaduğün hamse-i mütehayyire didiler. Egerçi hey'et ehl-i rac'ate ve istikâmete kâyıl degüldür ve kî raşad ehli takvîm ehli böyle müşahede kılupdur belki te'sîrin dahı rac'atün istikâmetün bulup tecrîbe üzerine aḥkâm dahı⁽¹⁸³⁾ yazupdur⁽¹⁸⁴⁾. Ammâ bu hâl Âfitâb'da ve Kâmer'de yokdur.

16 b

Faṣl-ı heftdehüm /

Der beyân-ı sa'dü naḥs kevâkib seb'a-i seyyâre

Âfitâb ve mâh çün ehl-i nücüm sa'di muṭlak dirler. Bâkî ol biş kevâkibe ki hamse-i mütehayyire didüğüdi ikisine sa'deyn dirler. Ya'nî Müşterî ve Zühre sa'd-i ekber Müşterî sa'd-i asğar Zühre. İkisine naḥseyne dirler ya'nî Zühâl ve Merrîḥ naḥs-i ekber Zühâl, naḥs-i asğar Merrîḥ. Birine mümtezic dirler ⁽¹⁸⁵⁾Ya'nî 'Uṭarid. Sûâl Zühâl'e ve Merrîḥ'e naḥseyne dirler, Müşterî'ye ve Zühre'ye sa'deyn dirler, 'Uṭarid'e mümtezic dirler niçün? Cevâb Zühâl'e ve Merrîḥ'a naḥseyne didigimüz bu sebebdendür ki ehl-i tecrîbe Zühâl'i ve Merrîḥ'i nice ki tecrübe kıldılar dâyim ḥâşıyyetlerinde te'sîrlerinde çün nüḥûsetden ğayrı nesne müşâhede kılmadılar. Eger olsa dahı yeh 'ârizîdür yeh nâdirdür bunlar dahı ki⁽¹⁸⁶⁾ raşad ve aḥkâm ehlidür. Bunların nüḥûsetine sebep itmişler / görmişler ki⁽¹⁸⁷⁾ ḡassâm-ı lemyezel kısmet deminde Zühâl'e burûcdan Cedy burûcu⁽¹⁸⁸⁾ Delv burûcın virmiş. Âfitâb'a Esed burucu. Ây'a Seratân burcu virmiş. İmdî Cedy burcu ki Zühâl'ün evleridür. Biri Âfitâb evine muḳâbil düşmişdür. Biri Mâhitâb evine şöyle ki Delv Esed'ün muḳâbilidür. Cedy Seratân'ün muḳâbilidür. İmdî zikrolundu semâniye bahşinde ki muḳabele temâm

(182) K'da "vaḥid" yok

(183) K'da "dahı" yok

(184) K'da "yazub"

(185) K'da "ve birine" var

(186) K'da "ki" yok

(187) K'da "görüşlerki"

(188) K'da "Cedy burucu" yok

düşmanlıktır. Terbî' yarım düşmanlıktır. Ve hem Âfitâb kevâkibün şultânıdır. Ay dağı kevâkibün şahıdır. Bu iki kevkeb⁽¹⁸⁹⁾ ki⁽¹⁹⁰⁾ menba'ı se'âdetdür. Ve hem tabî'atleri dağı sa'di muṭlaḳdır. Bâkî kevâkibe se'âdet irişmeğe sebep müsebbib'ül-esbâb bunları komışdır. Çünkü Zühâl bunların birle temâm düşmanlıkta bulundu ve sadâkatden berî oldu. Bu sebebdan temâm nühûset⁽¹⁹¹⁾ kesbitdiğiçün naḥs-i ekber didiler. Çünkü Merrîhuñ / evleri ya'nî Hâmel ve 'Akreb neyyireyn evlerine terbî'de düşdî terbî' yarım⁽¹⁹²⁾ düşmanlıktır. Pes Merrîh yarım düşmanlıkta bulunmağın yarım nühûset kesbitdi. Ol sebebdan naḥs-i asğar didiler. Sûâl Müşterî ve Zühre'ye sa'deyn didiler niçün? Cevâb çünkü ehl-i raşad gördilerki kassâm-ı ezel kısmet deminde Müsterî'ye iki makâm virmiş ⁽¹⁹³⁾Kavs, Hût burcı bu iki makâm Âfitâb'la mah'uñ evlerine teslîsde düşmişdür. Teslîs temâm dostlık nazarıdır. Şöyle ki zıkr olundu. Çünkü bu Zühâl'ün hılâfınca temâm sadâkatde bulundu, temâm se'âdet kesbitdi. Bu sebebdan sa'd-i ekber didiler. Çünkü Zühre'nün evleri ya'nî Sevr ve Mîzân bu iki makâm neyyirin evlerine tesdîsde virildi. Tesdîs yarım dostlıktır. Bes Zühre yarım se'âdet kesbitdi⁽¹⁹⁴⁾. Bu cihetden sa'd-i asğar / didiler. Suâl ⁽¹⁹⁵⁾mümtezic ⁽¹⁹⁶⁾didiler niçün? Cevâb 'Uṭarid bu sekiz nazarlardan birinde şâbit bulunmadı. Ya'nî 'Uṭarid'ün evleri ki Sünbüle⁽¹⁹⁷⁾ ve Cevzâ'dür. Sünbüle ⁽¹⁹⁷⁾ Âfitâb evine muḳâarındür. Kâmer evine tesdîsdür. Cevzâ burcı Kâmer evine muḳâarındür. Âfitâb evine tesdîsdedür fil cümle mütelevvin hâl olmağın imtizâc kesbitmişdür bu sebebdan bu⁽¹⁹⁸⁾

(189) K'da "kevkebe"

(190) K'da "ki" yok

(191) K'da "set" görölüyor

(192) K'da "yarım yarım"

(193) K'da "ya'nî" var

(194) K'da "kesbitdi" yok

(195) K'da "Uṭarid" var

(196) K'da "diler" var

(197) K'da "Sünbüle" yok

(198) K'da "bu" yok

yıldıza münkalib ⁽¹⁹⁹⁾ve mümtezic dirler⁽²⁰⁰⁾. Ya'nî sa'dile sa'd olur⁽²⁰¹⁾. Nahsile nahs olur. Herkangı tabi'ate gerekise münkalib olur. Bâkî kevâkib-i sâbit ki⁽²⁰²⁾ sekizinci günde'dür. Bu yidi yıldız tabi'atindedür. Şöyle ki cemî'i âvâzeler ve şû'beler bu oniki makâmıdan taşra degüldür. Ol işâretler ma'lûmdur anları dahı münâsib yirlerde zıkr idâvuz.

Faşı-ı Heştdehüm

18 b Der beyân-ı si⁽²⁰³⁾kevâkib-i enderîn burûc /

Seratân, Âfitâbuñ evcidür. Cevzâ, Zührenüñ evcidür. Esed, Merrihuñ evcidür. Sünbüle Müşterinüñ evcidür. 'Akreb 'Utâridün evcidür. Kavs Zühâlün evcidür Bâkî kalan burûc evden hâlidür. Evc demek ya'nî her kevkebün ğâyet yücelmeñidür. İmdi her makâmıñ ğâyet yücelmeñi vârdur ya'nî kalmağı vârdur. Andan ziyade yücelmez. Ya'nî ol mıkârdan ziyâde bir yer dahı çıkmaz çıkmakda ve andan soñra bir yerde ziyade olursa ⁽²⁰⁴⁾haşa olur ğayrı tabi'at bağlar.

Faşı-ı nüvâzdehüm

Der beyân-ı hazîz kevâkib enderîn burûc⁽²⁰⁵⁾

Ya'nî bu faşıl her kevkebün ğâyet inmeñin bildürür. Hamel Müşterinüñ hazîzidür. Şevr 'Utâridün hazîzidür. Cevzâ Zühâlün hazîzidür. Seratân, Esed, Sünbüle, Mizân, / 'Akreb. Bu biş burûc hazîzden hâlidür. Hût Müşterinüñ hazîzidür. Pes her makâmün dahı hazîzi vardır. Ya'nî nice kim ğâyet yücelmeñü vardır. Anuñ muşabelesinde ğâyet inmeğı vardır ki andan aşğa bir yerde dahı inmez yohsa haşa ider. Nitekim⁽²⁰⁶⁾ zıkr olundı vallâh-ü a'lem⁽²⁰⁷⁾.

(199) K'da "dirler" var

(200) K'da "mümtezicdir"

(201) K'da "ya'nî sa'dile olur"

(202) K'da "ki" yok

(203) K'da "si" yok

(204) K'da "haşadur" var

(205) K'da "bu cümle" yok

(206) K'da "nite"

(207) K'da "vallahü 'alem" yok

Faṣl-ı bîstüm

Der beyân-ı rûzî ve şînî işân⁽²⁰⁸⁾

Ḥamel burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Sevr burcî hâkidür⁽²⁰⁹⁻²¹⁰⁾. Cevzâ burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Seratân burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Esed burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Sünbüle burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Mizân burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. 'Akrab burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Kavs burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Cedy burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Delv burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Hût burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. İmdî maḳâmlarda dahı

19 b gündüze ⁽²¹¹⁾ta'alluk maḳâmlar vardır. Ki kaçan gündüz maḳâmını / gündüz eyitseler safâ virür. Kaçan gice maḳâmını gice eyitseler safâ ziyade virür. Lîkin ba'zılar dimişler ki nice ki⁽²¹²⁾ ⁽²¹³⁾gündüz⁽²¹⁴⁾ gi-ceyle⁽²¹⁵⁾ safâ virür. Gice dahı gündüzile şafâ virür⁽²¹⁶⁾. Gerekdür ki üstâd olan bunda taṣarruf ide. Tâ ki lezzet şafâ ziyâde olâ mecmû'ınûñ zâti tabî'atını ⁽²¹⁷⁾ma'lûm idüp fehmi eyleyüp⁽²¹⁸⁾ anladuğusa şafâ ziyâde olâ⁽²¹⁹⁾. Vallâh'ü a'lem⁽²²⁰⁾

Faṣl-ı bîstiyeküm⁽²²¹⁾

Der beyân-ı ahlâtşân

Ya'nîbu faṣıl kankı hılta ta'allukdur anı bildürür⁽²²³⁾. Ḥamel burcî safrâye ta'allukdur. Sevr burcî sevdâye ta'allukdur. Cevzâ burcî kâne ta'allukdur. Seratân burcî balğama ta'allukdur. Esed burcî şafrâra ta'allukdur. Sünbüle burcî sevdâye ta'allukdur. Mizân burcî kâne

(208) K'da "eşyan"

(209) K'da "dür ekleri" yok

(210) K'da "Sevr burcî Ltyli"

(211) K'da "ve gece" var

(212) K'da "ki" yok

(213) K'da "gice" var

(214) K'da "gündüzle"

(215) K'da "gice"

(216) K'da "Gündüz dahı gice ile safra virür"

(217) K'da "sana" var

(218) K'da "İtdim"

(219) K'da "İdüp"

(220) K'da "bîl ki" var

(221) K'da "vallahü 'alem" yok

(222) K'da "bîstüm yeküm"

(223) K'da bu cümle "ya'nî bu faṣıl her burûcuñ horluğın ya'nî huyun bildirür"

- 20 a ta'allukdür. 'Akreb⁽²²⁴⁾ balğama ta'allukdür. Kavs⁽²²⁵⁾ / şafrâya ta'allukdür. Cedy⁽²²⁶⁾ sevdâya ⁽²²⁷⁾Delv⁽²²⁸⁾. Hût⁽²²⁹⁾ balğama ta'allukdür. Pes makâmılar dahı kimi şafrâyı ğalebe itdürür, kimi sakîn kılur, kimi sevdâyı ğalebe itdürür, kimi sâkin kılur, kimi kânı depredür, kimi sâkin kılur,⁽²³⁰⁾ İmdi makâmşinâs olan dahı bu oniki makâmıñ kankısı kankı hıltı depredür veyâ Hûd kankı 'illeti sâkin kılur bilmek gerek. Tâ ki hadik hâkım biki⁽²³¹⁾ deminde istı'mâl kılâ ve fesâddan kurtara yohsa tabî'atı câhil gibi fesâda virür. Şöyle ki etıbbânıñ ekseri ve kâmilleri zarb 'ılmin ve makâmât 'ılmin öğrenmişdür tâ ki bir hastenüñ veyâhûd⁽²³²⁾ mizâcı münharif olmuş kişilerün nabzın dutıcağ bileki⁽²³³⁾ ol tamerne zarb urur ol zarb⁽²³⁴⁾ kankı makâma ta'allukdür ol
- 20 b makâm kankı hıltı ta'allukdür teşhîş ide / tâ ki ilâc dahı âsân olâ ve hem emegi zâyı' olmayâ.

Faṣl-ı bistdüvüm

Der beyân-ı faṣlehâyı işân

Ya'nî bu faṣl kankı burc kankı faṣla ta'allukdür anı bildirür. Hamel burcı evvel bahâridür. Şevr burcı miyâne bahâridür. Cevzâ burcı âhir bahâridür. Seratân burcı evvel yâye ta'allukdür. Cevzâ burcı âhir bahâridür. Seratân burcı evvel yâye ta'allukdür. Esed burcı orta yay burcıdur⁽²³⁵⁾. Sünbüle soñ yâye burcıdur. Mizân ilk gûz burcıdur. 'Akreb orta gûz burcıdur. Kavs soñ gûz burcıdur. Cedy ilk kış burcıdur. Delv

(224) K'da " 'Akreb burcı"

(225) K'da "Kavs burcı"

(226) K'da "Cedy burcı"

(227) K'da "ta'allukdur" var

(228) K'da "burcı kâne ta'allukdur" var

(229) K'da "Hût burcı"

(230) K'da "Kimi balğamı depredür, kimi sâkin kılur" var

(231) K'da "gibi"

(232) K'da "yahud"

(233) K'da "bilki"

(234) K'da "ol zarb" yok

(235) K'da "Yaya ta'allukdur"

- orta kış burcudur. Hût soñ kış burcudur. Bes her makâmda dahı bu dört fasluñ misâli vardır. Meselâ⁽²³⁶⁾ her makâm ki⁽²³⁷⁾ başlanur evvel makâmlardan ki kâne ta'allûkdür. Evvel başlarken evvel bahâr âyı
- 21 a** gibidür. / Ortası bahâruñ ortası gibidür. Âhîrî bahâruñ⁽²³⁸⁾âhîrî gibidür. Kaçan şafrâya ta'allûk makâm eydilsâ ve yâhûd çalinsâ evveli ilk yây gibidür. Kaçan sevdâya ta'allûk makâm⁽²³⁹⁾ eydilsâ evveli⁽²⁴⁰⁾ ilk⁽²⁴¹⁾ gûz âyı gibidür. Ortası ve âhîrî yine ancilâyındur. Kaçan balğama ta'allûk makâm eydilsâ evveli ilk kış âyı gibidür. Tâ âhîrine değın. Lîkin ba'zı⁽²⁴²⁾ üstâdlar ki⁽²⁴³⁾ (244) bahâr evveline ta'allûk bir makâmdur. Ortasına ta'allûk bir makâmdur. Âhîrine ta'allûk bir makâmdur. Filcümle her fasluñ evveline âhîrine vasatına⁽²⁴⁵⁾ ta'allûk birer makâm vârdur. Kaçan ol makâmlar ol fasılda eydilsâ ğâyet şafâ ve lezzet virür. Ammâ ba'zı üstâdlar dimişler ki her makâm ki evvel bahâr tabî'atindedür. Kaçan
- 21 b** eydılmeğe veyahûd çalınmağa başlasa / ol makâmıñ evvelinde ki tahrîrler merğûller ne kim bunıñ misâlinde geçilse evvel bahâruñ çiçekleri gibidür. Kaçan ğâyet tizisine çıksa ol vakıtda gösterilen merğûller ve tahrîrler ne kim bunların misâlinde varısa ğâyet gün uzanûb bahâr faslı temâm olup yây girür her nebât yimişin kemâle getürdüğü gibidür. Kaçan ol makâm ğâyet tizisinden dönse yây faslı temâm olup gûz faslı girmiş gibidür. Zirâ ol makâm bozulmağa başlar⁽²⁴⁶⁾ kaçan ol makâm olmağa başlasa kış faslı gibidür ve Âdem incüz dahı mukâbelesin taleb kılûr. Zirâ ki kış faslı⁽²⁴⁷⁾yây faslına mukâbele

(236) K'da "meselâki"

(237) K'da "ki" yok

(238) K'da "Âhîrî gibidür" yok

(239) K'da "makâm" yok

(240) K'da "evvelki"

(241) K'da "ilk" yok

(242) K'da "ba'zısını"

(243) K'da "ki" yok

(244) K'da "dimişlerdir" var

(245) K'da "vasatına âhîrine"

(246) K'da "şöyle ki bahar revnâkı yayı ve yayı revnâkı göz bozulmağa başlar" var

(247) K'da "ve" var

- düşmüşdür. Şöyle ki gûz faşlı bahâr faşına bahâr faşlı gûz faşına
- 22 a** mukâbele düşmüşdür. Ya'nî kış faşında itdüğü zevklere⁽²⁴⁸⁾ /sürdüğü şafâlar o güne düşer dahı aña ta'alluk makâmlarda tabî'at lezzet alur⁽²⁴⁹⁾. Kaçan kış faşında dahı yây faşına ta'alluk makâmlar eydilse mişâli buncılayındur. Keennehü gice gündüze müştâkdür. Gündüz dahı giceye müştâkdür. Sûâl bes nedür kimkaçan kış faşına ta'alluk makâmı yâyn eytseler şafâ virür. Veyahûd yây faşına ta'alluk makâmları kışın eytseler şafâ virürler⁽²⁵⁰⁾. Veyahûd bahârun makâmını güzün eytseler. Veyahûd gûz makâmlarını yazın eytseler şafâ virür? Cevâb kaçan kış makâmını yâyn idüp şafâ virdü ki⁽²⁵¹⁾ beñzerki ğâyet ıssı olan tabî'ati sovur amma hâdden ziyade olsa tabî'at incinür. Kaçan yây faşına münâsib makâmı kışın eytseler şafâ
- 22 b** virdiginün⁽²⁵²⁾ mişâli dahı ancılayındur. Lîkin ba'zıları dimişlerki / yây yimüşlerinin kurası veyahûd gûz yimüşlerinin yaşı gibidür ki kışın⁽²⁵³⁾ götürürler soñ türvendedür biraz şafâ virür gûz makâmlarını yazın eydüb yaz makâmlarını güzün eydüb şafâ virdüki şuña beñzerki yaz faşında bir ağaçda hazân görüp gûz faşının⁽²⁵⁴⁾ şafâsı hâtırına düşüp cân ol vakt arzuladığı gibidür. Gûz faşında ağaçda çiçekler⁽²⁵⁵⁾ görüp bahâr faşının şafâsını cân ârzu kılub söndüğü gibidür ammâ bu hâller 'araîdür. 'Araî nesnenün aşlına nisbet vucûdi yokdur. Bizüm bahşümüz⁽²⁵⁶⁾ hâd aşılıdır. Ve hem her faşıl kemâ yenbağı vaktinde şafâ virdü ki ğayrı vaktde düşmemüşdür. İmdi bu fuşûli⁽²⁵⁷⁾ erba'aya

(248) K'da "zevklerle" yok

(249) K'da "ölür"

(250) K'da "savavirür"

(251) K'da "şuña" var

(252) K'da "şafâvidüğün"

(253) K'da "kış"

(254) K'da "faşında"

(255) K'da "çiçeğin"

(256) K'da "bahşümüm"

(257) K'da "faşillar"

nisbet bu maqâmlar⁽²⁵⁸⁾ dahı üçer üçer⁽²⁵⁹⁾ bahâridür. Kim⁽²⁶⁰⁾ yâidür kim⁽²⁶⁰⁾ güzdür kim⁽²⁶⁰⁾ kışdur. Bunlar dahı saña ma'lûm oldu.

23 a

Faşı-ı bistsîvüm /

Der beyân-ı meşrikî ve mağribî ve cenûbî ve şimâlî îşân

Ya'ni burûcuñ bu faşl⁽²⁶¹⁾ meşrikîsin ve mağribîsin ve cenûbîsin ve şimâlîsin bildürür. Hamel burûcu meşrikîdür⁽²⁶²⁾. Sevr burcu cenûbîdür⁽²⁶²⁾. Cevzâ⁽²⁶³⁾ mağribîdür⁽²⁶²⁾. Seratân burcu şimâlîdür⁽²⁶²⁾. Esed burcu meşrikîdür⁽²⁶²⁾. Sünbüle⁽²⁶²⁾ cenûbîdür⁽²⁶²⁾ Mîzân burcu mağribîdür⁽²⁶²⁾. 'Akreb⁽²⁶³⁾ şimâlîdür⁽²⁶²⁾. Kavs burcu meşrikîdür⁽²⁶²⁾. Cedy burcu cenûbîdür⁽²⁶²⁾ Delv burcu mağribîdür⁽²⁶²⁾. Hûd⁽²⁶³⁾ şimâlîdür⁽²⁶²⁾. Bes maqâmlaruñ dahı ba'zısı meşrikîdür. Ba'zısı cenûbîdür. Ba'zısı şimâlîdür. Mişal şol maqâm ki hâtırdan ve lisândan tiz gelse aña meşrikî dirler. Şol maqâm ki bundan gicirek lisâne gele⁽²⁶⁴⁾ ve hâtıra giç düşe cenûbîdür. Şol maqâm ki bu maqâmdan dahı giç düşe şimâlîdür. / Şol maqâm ki hâtıra ve lisâna ğayet zahmetile gele mağribîdür dirler ba'zı üstâdlar. Ammâ ba'zı hâzık üstâdlar dimişler nice ki "üç burûc şarkîdür üç burûc cenûbîdür üç burûc ğarbîdür üç burûc şimâlîdür"⁽²⁶⁵⁾. Bes ma'lûm olsun ki⁽²⁶⁶⁾ oniki maqâmuñ dahı üç şarkîdür⁽²⁶⁷⁾, üç ğarbîdür⁽²⁶⁷⁾, üç cenûbîdür⁽²⁶⁷⁾, üç şimâlîdür⁽²⁶⁷⁾.

23 b

(258) K'da "maqâmlar imdi maqâmât"

(259) K'da "üçer" yok

(260) K'da "kimî"

(261) K'da "Ya'ni bu faşıl burucun"

(262) K'da "dür" yok

(263) K'da "burucu" var

(264) K'da "gelse"

(265) K'da "üç buruc şarkî, üç buruc ğarbî, üç buruc şimâlî, üç buruc cenubî"

(266) K'da "bu cümle" yok

(267) K'da "dür" yok

Faṣl-ı bistcihârum⁽²⁶⁸⁾

Der beyân-ı Renkhâ-yı işân

Ya'ni bu faṣıl oniki burûcun rengin bildirür. Hamelüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi sâındur⁽²⁷⁰⁾. Sevrüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi âsümânîdür⁽²⁷⁰⁾. Cevzânüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi yeşildür⁽²⁷⁰⁾. Seratânüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi gülgûnidür⁽²⁷⁰⁾. Esedüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi benefşdür⁽²⁷⁰⁾. Sünbülenüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi âkdur⁽²⁷⁰⁾. Mizânüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi kendüm gündür⁽²⁷⁰⁾. 'Akrebüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi karadur⁽²⁷⁰⁾. Kavsüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi / ağberdür⁽²⁷¹⁾. Cedy'üñ⁽²⁷²⁾ rengi kıızıldür⁽²⁷¹⁾. Delv'üñ⁽²⁷²⁾ rengi yeşildür⁽²⁷¹⁾. Hût'uñ⁽²⁷²⁾ rengi muhteliťdür⁽²⁷¹⁾ Pes her maķâmıların daıı her⁽²⁷³⁾ biri bir renge nisbeti vârdur. Meşelâ kaçan kim âķ renge ta'alluk maķâm çalınsa veyahûd eydilse ol soĥbetüñ⁽²⁷⁴⁾ "halkı rûşen hâtır olur"⁽²⁷⁵⁾. Kaçan⁽²⁷⁶⁾ karâ renge ta'alluk maķâm çalınsa ol sohbet halkınüñ⁽²⁷⁷⁾ hâtırı perişân olur. "Kaçan gülgûn renge veyahûd yeşil renge ta'alluk maķâmlar"⁽²⁷⁸⁾ çalınsa sevinmek zâhir olur. Kâlân maķâmıların daıı rengi buña göre kıyâs itmek gerek. Şöyle ki münâsib Ebû Naşr-ı Fâriyâbi'nün hikâyetidür kim maĥallinde zıkr olına.

Faṣl-ı bistpençüm

Der beyân-ı ahlâķşân⁽²⁷⁹⁾

24 b Ya'ni bu faṣıl her burûcuñ ĥorluĥını ve ĥuyın bildürür. Hamel / burcı⁽²⁸⁰⁾ müfsiddür⁽²⁸¹⁾. Sevr burcı⁽²⁸⁰⁾ muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Cevzâ miyânedür⁽²⁸¹⁾. Seratân müfsiddür⁽²⁸¹⁾. Esed muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Sünbüle miyânedür⁽²⁸¹⁾.

(268) K'da "çarum"

(269) K'da "un" ekleri yok

(270) K'da "dür" ekleri yok

(271) K'da "dür" ekleri yok

(272) K'da "un" ekleri yok

(273) K'da "her" yok

(274) K'da "sohbet"

(275) K'da "halkın hâtır ruşen"

(276) K'da "kaçı"

(277) K'da "halkın"

(278) K'da "Kaçan gülgûn renge te'allûk makam veyahud benefşe renge te'allûk veya ĥud yeşil renge te'allûk makamlar"

(279) K'da "Der beyân-ı ahlâķşân" yok

(280) K'da "burcı" yok

Mizân müfsiddür⁽²⁸¹⁾. 'Akreb muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Kavs miyânedür⁽²⁸¹⁾. Cedy müfsiddür⁽²⁸¹⁾. Delv muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Hût miyânedür⁽²⁸¹⁾. İmdi makâmlarun dahı dördi müfsiddür. Dördi muşlıhdür. Dördü miyânedür. Kaçan bir sohbetde ol⁽²⁸²⁾ makâmlar çalınsa ol sohbetde fesâd kopar. Kaçan muşlih makâmlar çalınsa ol sohbetde şalâhiyyet kopar. Şöyle kösülü âdemler dahı olsa bârışur⁽²⁸³⁾ birbirine tevazu' itmeğe başlar. Kaçan miyâne makâm⁽²⁸⁴⁾ çalınsa iki şüret bile zâhir olur⁽²⁸⁵⁾. Nitekim ol iki kabilenün hikâyeti ma'lûmdur.

Faşl-ı bistşişüm

25 a

Der beyân-ı delâletsân ber-a'zâ /

Ya'ni bu faşıl burûcuñ a'zâya ta'allûk nisbetin bildirür. Hamel bâşa ta'allûkdür. Sevr boyuna ta'allûkdür. Cevzâ kollara ta'allûkdür. Seratân göğise ta'allûkdür. Esed yüreğe ta'allûkdür. Sünbüle karına ta'allûkdür. Mizân bile ta'allûkdür. 'Akreb zekere ta'allûkdür. Kavs uyluğa ta'allûkdür. Cedy dizlere ta'allûkdür. Delv baldırlara ta'allûkdür. Hût ayaklara ta'allûkdür. Pes Makâmlar dahı keennehû bir şahşı mevcûd gibidür kim âdemün bâşî vâır boynî vâır, göğsi vâır ol şahşı mevcûduñ dahı cemî' a'zâsı vardır. Veyâhûd ol oniki burûc nice ki insânda her biri bir a'zâya nisbet dutâr. Bu oniki makâm⁽²⁸⁶⁾ ⁽²⁸⁷⁾dahı herbiri bir âdemün a'zâsında bir 'uzva ta'allûk dutar. Bunlar ol eţibbanün

25 b 'ömürleri hâsılıdür⁽²⁸⁸⁾ üstâdlarınun⁽²⁸⁹⁾. /

Faşl-ı bistheftüm

Der beyân-ı âvâzdâr ve hâmuşîşân

Ya 'nî bu faşıl bu oniki burûcuñ âvâzlusun ve hâmuşîn bildürür. Hamel

(281) K'da "dür" ekleri yok

(282) K'da "müfsid" yok

(283) K'da "barışub"

(284) K'da "makamlar"

(285) K'da "olur" yok

(286) K'da "makâm" yok

(287) K'da "buruc" var

(288) K'da "şıldür"

(289) K'da "buñların" var

burcının âvâzı âzırakdır. Sevr burcı⁽²⁹⁰⁾ orta âvâzlıdır. Seratân kem âvâzlıdır. Esed miyâne âvâzlıdır⁽²⁹¹⁾. Sünbüle dahı miyâne âvâzlıdır. Mizânun⁽²⁹²⁾ hiç âvâzı yokdur. "Akreb'ün dahı âvâzı yokdur. Kavs'ün miyânedür. Cedy ve Delv miyânedür. Hût'ün hiç âvâzı yokdur"⁽²⁹³⁾. Süâl bes Mizân ve 'Akreb ve Hût talı'lı âdemün gerekdi ki âvâzı olmayaydı "mâhâzâ bu talı'lu âdemler dahı çağırurlar"⁽²⁹⁴⁾ belki nesneler dahı eydürler⁽²⁹⁵⁾. Cevâb aña âvâz dimezler. Ön dirler âvâz oldur ki cemî'ı makâma⁽²⁹⁶⁾ uya. Eğer ol talı'lu kişi vardur makâma dahı uyar

26 a diseler meğer ki ol / kişinün talı'ı veyahûd yıldızu 'arâzî kesbider ola lîkin ol⁽²⁹⁷⁾ dahı 'arâzî olmâğın makâmları temâm hâlâş idemez. İmdî makâmlarda dahı temâm âvâzlısı⁽²⁹⁸⁾ ve⁽²⁹⁹⁾ miyâne âvâzlısı vardur. Hiç âvâzlu dahı vardur dimişler⁽³⁰⁰⁾. Temâm âvâzlu makâmlar oldur ki cemî' makâmlarun tîzîsinden ol makâmun a'lâdur. Aña irer tîzi yokdur. Miyâne âvâzlısı oldur ki cemî'ı makâmlarun tîzîsin cemî' it-seler ya'ni gâyet tîzlu makâmı gâyet aşâğa tîzilu makâmlarun vasatında vâkı' ola⁽³⁰¹⁾ miyâne âvâz dirler. Andan ol nerm ki andan gâyet aşâğa nerm olmaya ol mevzı'a hiç âvâz dirler. Ba'zıları dimişler ki göklerin âvâzı vardur. Lîkin ma'kûl degildür. Zîrâki⁽³⁰²⁾ göklerin âvâzı vârimışsa 'azametîne göre olaydı bunların âvâzı heybetinden

26 b ma'hlûkât karılaydı suâl itseler niçün / yaramaz ki eyle âvâzı ola ki hâlâyıkâ zararî olmayâ. Şöyle ki burûcun âvâzı vârdur "hiç zararî yokdur dîrsin"⁽³⁰³⁾. Cevâb burûcun âvâzı vârisa bizden gâyet uzaklığı dahı

(290) K'da "burcınun"

(291) K'da "dur" yok

(292) K'da "mizan"

(293) K'da "Kasun miyanedür Cedynun miyanedür Delv dahı miyanedür"

(294) K'da "ve hâzâ çün Hut ve Mizan ve 'Akreb talı'lu dahı çağırur dahı"

(295) K'da "eydür"

(296) K'da "ve yahud ba'zı makama" var

(297) K'da "ol" yok

(298) K'da "vardur" var

(299) K'da "ve" yok

(300) K'da "dimişlerdir"

(301) K'da "oluna"

(302) K'da "ki" takısı yok

(303) K'da "dîrsin hiç kimseye zararî yokdur dîrsin"

vârdur. Şöyle ki zıkr itdük idi ki felek-i Zühâl bahşında ki Hâk te'alâ zühâli ğâyet yüce kıldığına sebep oldu ki yirden ğâyet irâk olaydı. Tâ ki nühûseti Dahı 'âlemden irâk olaydı. İmdi felek-i Zühâl'e nisbet biñ yıllık yol dahı felek-i Zühâl'den felek-i burûc ırâkdür ol sebebeden âvâzelerinüñ zararî yokdur. Ve hem ne kim havâs söylendiyse cemî'ı burûcdan ve kevâkibden söylendi. Hiç⁽³⁰⁴⁾ fûlân gönül⁽³⁰⁵⁾ te'sîr böyledür dinilmedi. Zîrâ cemî' raşad ehli ve tecrübe ehli kevkebün hâşıyyetin söylemişdür. Hiçbir ehad hâşıyyeti felegündür kevkebün degüldür dimemişdür. Eger bulsalar dirlerdi⁽³⁰⁶⁾,⁽³⁰⁷⁾. /

Faşl-ı bistheştüm

Der beyân-ı aşl-ı 'ilm-i⁽³⁰⁸⁾ mûşikî

Bilgilki⁽³⁰⁹⁾ 'ilm-i⁽³¹⁰⁾ mûşikî te'lifdür ve hakîmlerün vaz'idur. Rûh-ı hayvânî üzerine cism üzerine degüldür ki cismün anda naşibi yokdur ve mûşikî bir şanâ'atdır. Mürekkebi⁽³¹¹⁾ cismânîden ve rûhânîden ğınâ ve elhânun te'lifi⁽³¹²⁾ andandır. Ve her şanâ'at ki âdemi elile işler anuñ heyûlî ve eşkâlî cismânîdür. Şanâ'atı mûşikî kim anuñ mevzı'ı cevâhir-i ruhânîdür. Ol işidicidür, te'sîrleri ruhânîdür. Nefs anuñ sebeble hareket ider ol vechile kim mûşikâr olur. Bu 'ilmün aslın cemî' olmuş sözlerden komışlardur. Şi'ir eyitmek hak olunca bes mu-
27 b kaţta' şi'irlerün veznini 'ilmi mûşikîye getürdiler. / Ve ğınâ itdiler. Zârb ve neğara ve ikâ' ve devriñ te'liflerinüñ binâsını anuñ üzerine kodılar. Ve anuñ te'sîri halkun nefesinde zâhîrdür. Şöyle⁽³¹³⁾ dirler

(304) K'da "hiç" yok

(305) K'da "göğün"

(306) K'da "dinelerdi"

(307) K'da "temmet aferînişi a'lem" var

(308) K'da " 'ilmi" kelimesi yok

(309) K'da "ki" yok

(310) K'da " 'ilmi" yok

(311) K'da "mürekkebdür"

(312) K'da "te'lifdür"

(313) K'da "Şöyle kim"

28 a ilerü zamânda iki kabîle vâridi. Ol iki kabîlenün arasında kân düşmenligi vâkı' olmuş hiç kimesne onları barışduramâzıymış. Bir ulu kişi varıymış⁽³¹⁴⁾ da'vi itmiş kim ben anları barışdurayın şöyle kim kimse ortaya⁽³¹⁵⁾ girmeye⁽³¹⁶⁾ didi⁽³¹⁷⁾. Eyle olsa ol iki kabîlenün kavmin hâzır itdi şerâb getürdi içtiler çün⁽³¹⁸⁾ şerâb ikisinün dahı kalbine eser itdi. Huşûmeti eküb ğazab ikisinün dahı içine düşdi. Derhâl bu kişi sâzın⁽³¹⁹⁾ eline aldı ol işiçün düzüpdürürdi⁽³²⁰⁾ bir⁽³²¹⁾ nevâ çaldı. Çün nevâ anların⁽³²²⁾ ortâsına irdi. Ol halkun arasında hiç ğazâb kalmadı hâşşa kim ol iki kabîle muhabbet bulub şöyle kim / ağlaştılar kimse ortaya düşmedin birbirin koçdular barışdılar ol bu işi iden kişiyi⁽³²³⁾ aralarında uldıñdılar. Ehl-i fazl arasında bu meşhûrdur kim **Hocâ Ebu Nasr Fâriyâbi**⁽³²⁴⁾ rahmetullâh-i 'aleyhi Me'mûn halife razıyallâh'ü 'anh katında bir nevâ çaldı. Bî-ihtiyâr⁽³²⁵⁾ kahkahayıla gülüşdiler. Ve bir nevâ dahı çaldı kâmûsı⁽³²⁶⁾ ağlaştılar⁽³²⁷⁾. (328) Bir nevâ dahı çaldı cümle⁽³²⁹⁾ uyudular kendü durdı gitdi⁽³³⁰⁾ kimsenün haberi yoğdı. Bu hikâyeti anıñçün getürdüm ki sıyeri mulûkde meşhûrdur eyidelim her kavmiçün mûsikînden bir nev' vardır. 'Avratları çün ayrû vâr. Erleriçün ayrû ve oğlancıklar⁽³³¹⁾ çün⁽³³²⁾ ayrû

(314) K'da "vardı, varmış"

(315) K'da "ortada"

(316) K'da "olmaya"

(317) K'da "deyu"

(318) K'da "çün" yok

(319) K'da "bir sazın"

(320) K'da "düzübdürdü"

(321) K'da "bir" yok

(322) K'da "anun"

(323) K'da "kişi"

(324) K'da "Fâriyânî"

(325) K'da "cümle" var

(326) K'da "cümlesi"

(327) K'da "ağlaştı"

(328) K'da "ve" var

(329) K'da "kamusu"

(330) K'da "ki" var

(331) K'da "oğlancıklar"

(332) K'da "içün"

destbend-i 'irâkıyân ayrû bir nev' vârdur⁽³³³⁾ kim savaşda alâlar ve bir dahı vardur kim sulhda alâlar. Bu çokdur mahfi değıldür⁽³³⁴⁾ kim mihrâblarda alâlardı tâ du'â müstecâb olâ ve müfsidler tevbe ideridi **28 b** ⁽³³⁵⁾. Ve hem bîmârhanelerde alârlardı⁽³³⁶⁾. / Hastaların şifâsiçün bu kitabun nâkli eydür burada yâd olmuşdur ki⁽³³⁷⁾ mûsikîyi⁽³³⁸⁾ neden ötürü koyub dururlar. Suvâl hem cevâb çün bildiler kim âvâze ve ol nesne kim âvâze üzerine konulmuşdur temâm eşer ider. Nefsi ten üzerine ğalebe itdürür. Bu 'ilmi ve 'amelî bünyâd itdiler. Tâ nefis andan eşer kabûl ide ve tene lezzet⁽³³⁹⁾ vire. Ve teni kendü halinden döndüre. Eger şöyle kim⁽³⁴⁰⁾ bu kişi⁽³⁴¹⁾ bu 'ilmi ğâyet bile kim⁽³⁴²⁾ 'ulûm-i tabî'idür. Mûsikîden bir nev'ile her haste'i bir nev'ile kendi halinden döndüre bî-hılâf bes eydür⁽³⁴³⁾ kim mûsikî ğanîdür mûsikâr oldur ğanî ide âletile ya âletsüz. Ve ğınâ bir lahndür müellef birbirine konulmuş. Ve lahn nağmelerdür. Ve nağme âvâzelerdür. Mevzûn âvâze bir hareketdür cisimleri birbirine urmağdan olur. Bu rîsale-i hâşş-û mahşûsdan diyâvuz. Ammâ bilgil⁽³⁴⁴⁾ şûret iki nev'dür hayvânî ve ğayr-ı **29 a** hayvânî. Ğayr-ı hayvânî / hem iki nev'dür. Ya âleti ya tabî'i ve tabî'i tâş şûret gibi⁽³⁴⁵⁾ ve⁽³⁴⁶⁾ ağaç⁽³⁴⁷⁾ ve bulut ve yıl⁽³⁴⁸⁾ şavt-ı⁽³⁴⁹⁾ cisimlerki

(333) K'da "der kım"

(334) K'da "degül"

(335) K'da "iderdi"

(336) K'da "alalardı"

(337) K'da "kim"

(338) K'da "mûsikî"

(339) K'da "lezzet" yok

(340) K'da "ki"

(341) K'da "kesi"

(342) K'da " 'ilmi 'ululumı"

(343) K'da "eydürüz"

(344) K'da "bilgil kım"

(345) K'da "ya aleti tabî'i taş şûret gibi"

(346) K'da "ve" yok

(347) K'da "Demir ve ağaç"

(348) K'da "yıl şûret"

(349) K'da "şavt-ı" yok yerine "şol" kelimesi var

29 b

anda cân olmaya. Ve âlet ve⁽³⁵⁰⁾ tavul ve borî ve nây ebrîşim⁽³⁵¹⁾ şavtı gibi. Ve hayvân dahı⁽³⁵²⁾ iki nev'dür. Mantık ve ğayrı mantık ola ki⁽³⁵³⁾ hayvânât sûreti gibidür ğayrı nâtıkdür. Ammâ mantık Âdemî âvâzıdır. Bu dahı iki nev'dür delîli⁽³⁵⁴⁾ ve ğayr-ı delîlidür. Ammâ ğayr-ı delîli gülmek ve ağlamak ve çağırma⁽³⁵⁵⁾ gibi kim⁽³⁵⁶⁾ anda hicâ olmaya⁽³⁵⁷⁾. Delîli dahı⁽³⁵⁸⁾ bir sözdür kim ma'ni haşıl olur. Anuñ kulaklara irişmegi hevânuñ letâfetindendür. İki cismi birbirine dövmek ki iki cism birbirine gele⁽³⁵⁹⁾ ortasından hevâ çıkar tizcek kulağa irişür. Kuvvet-i sâmi'a anı kabûl ider kendüye. Ya kuvvet-i ilâhile olur. Ve bu kuvvet-i koyucu olur. Bu savtlar tefâvütile olur. Ve her nesnenüñ kim cismi dürüst ve berkdür anuñ âvâzı kavîrakdür. Ve her cismi⁽³⁶⁰⁾ kim / yumşak ve gökcekdür⁽³⁶¹⁾ âvâzı dahı gökcek⁽³⁶²⁾ olur. Bes şavt iki kısım olur birbirine değmek dirler şadmeden olur kim iki cisimden gelür elile taş gibi ve dahı şol cisimler gibi kim birbirine düşer. Tırnağıle def gibi zaħmine⁽³⁶³⁾ ve rebâb gibi nekim bunlara benzer⁽³⁶⁴⁾ vârisa. İkincisi yıl kopmadındür⁽³⁶⁵⁾ mücevvef nây gibi borî gibi ve sūrna⁽³⁶⁶⁾ gibi. Ve hayvanât vardır kim öygeni yokdur âvâz gelür. Ârû sinek⁽³⁶⁷⁾ ve sivri sinek gibi kim bunların kânâdından gelür. Çün âvâz hayvânun öygeninden gelür hevâ şademesiyle⁽³⁶⁸⁾ hevâ girmekligile öygen

(350) K'da "ve" yok

(351) K'da "ve ebrîşim"

(352) K'da "dahı" yok

(353) K'da "kim"

(354) K'da "delîli" yok

(355) K'da "çağırma"

(356) K'da "kim" yok

(357) K'da [ol nesneye delîl ide] cümlesi var.

(358) K'da "delîli dahı" yok

(359) K'da "evvel aînuñ" cümlesi var

(360) K'da "cismi" yok

(361) K'da "küçük ola"

(362) K'da "küçücük"

(363) K'da "zaħme"

(364) K'da "benze"

(365) K'da "kopmakdandür"

(366) K'da "zurna"

(367) K'da "ve sinek"

(368) K'da "Şadmestyle"

delüğinden hayât-ı hayvânun yardımıla olur. Bes âvâz kim andan lahn gele ve nağme ve ğınay-ı müellif gelmeye illâ tevâtürden. Ve tevâtür hareketlerden hiç hareket olmaya 'alemi sifliden kim sonunda sükûn olmaya. Şöyle kim / mütevâtir olacak sükûni dahı mütevâtir olur. Ammâ⁽³⁶⁹⁾ hareketi naklî bir mekândan bir mekâna dahı bir zamânda kim gelür ve anuñ zıddı sükûndur kim çün hareket nakl olâ sükûn vukûf bulur⁽³⁷⁰⁾. Bî-şek ikisi dahı bir zamanda olur. Hareket ya seri' olur ya batî hareketi⁽³⁷¹⁾ seri' olur kim uzun mesâfeti âz zamânda olâ. Ve batî oldur ki az mesâfeti çok zamânda olâ. Eger ikisi dahı beraber olursa ne seri'dür ne batî. Bes eger zamân-ı hareketden âzırak olursa seri'dirler. Eger zaman-ı hareketden ırağırak olursa batîdirler. Ve sükûn hareket iden nesne durduğına dirler bes deriz kim şavtlar sağış cihetden⁽³⁷²⁾ sekiz nev'ile mûnkaşım olur. Ol ikiden biri şağır ve biri kebîr. Ve iki dahı bir seri' ve⁽³⁷³⁾ biri batî. Ve ike dahı bir hadd-ü

30 b bir ğaliz. Ve iki dahı / biri cehri biri hafîdür⁽³⁷⁴⁾. Bârsı böyle dinür büzürk ve kûçek sebük ve girân. Ve⁽³⁷⁵⁾ tîz ve süst⁽³⁷⁶⁾ ve âşikâre ve pûşide⁽³⁷⁷⁾ pûşideye⁽³⁷⁸⁾ sebük dirler. 'Azîm kôs ve⁽³⁷⁹⁾ şağır tablek gibi bes⁽³⁸⁰⁾ eger kôsî ra'dile küresin 'azîm ra'd olur. Ve şağır kôs bu mişâl üzerine serî' ve batî demürce çekicile gemici küreği gibidür. Ammâ hâdd-ü ğaliz zîr gibi iki kat üç bam bir vechile dahı mutlak ğaliz olur. Ve dutulmuş hâdd kamû perdelerden tertîbile aşğa gelür ve cehri hafî mutlak ve muhazeñe gibi şimdiden giruyine diye kim kendü yi-

(369) K'da "Amma" kelimesi yok

(370) K'da "olur"

(371) K'da "hareket"

(372) K'da "Cihetinde"

(373) K'da "ve" yok

(374) K'da "hafî"

(375) K'da "ve" yok

(376) K'da "süst"

(377) K'da "buşide"

(378) K'da "buşideye"

(379) K'da "ve" yok yerine "gibi" kelimesi var.

(380) K'da "bes" yok

31 a rinde ammâ⁽³⁸¹⁾ bir cihetden dahı iki nev' olur kim aña muttaşıl dir-
ler. Ve munfaşıl dirler⁽³⁸²⁾. Munfaşıl def ve tabl ve zaḥme ve rebâb gibi
muttaşıl nây ve sürnâ⁽³⁸³⁾ âvâzı gibi. Ola ki muttaşıl ola ya ḥâdd ola ya
ḡalîz. Bes âletlerine nazār itmek gerek. / Kankışınıñ delügi ṭardur.
Âvâzı tizdeñdür ve kankışınıñ delügi kiñdür. Âvâzı ḡalîzdür. Ve hem
kankışınıñ kim delügi aḡzına yakınsa âvâzı tizdeñdür ve her
kankışınıñ⁽³⁸⁴⁾ ırakdur âvâzı ḡalîzdür. Ve ebrîşîm âvâzı eger
cümlesinüñ yoḡınlığı bir düzeyise⁽³⁸⁵⁾ ve bir düzeye⁽³⁸⁶⁾ çekilse âvâzı
dahı bir düzeye⁽³⁸⁷⁾ olur. Eger ebrîşîmüñ biri yoḡun bir ince olsa anuñ
âvâzı incerek olur. Bes kankışı incerek ve yumşaḡıracıdır âvâzı tiz-
deñdür. Bu cümlesi ihtilâf üzerinedür. Bes çün te'lîf nisbetile râst
olur. Ve âlet mütefâvit olmaya nefse lezzet getürür. Ve⁽³⁸⁸⁾ eger ḡayr-ı
nisbet üzerine olâ. Ve tefâvüt olâ tab' andan nefret dutar. Ve âvâzı tiz
mîzâc⁽³⁸⁹⁾ germ ider ve ḡılzâtları⁽³⁹⁰⁾ lâṭîf ider. Ve âvâz⁽³⁹¹⁾ ḡalîz ve so-
vuk ve yâşdur. Mîzâc sudur / ḥâşşa kim mîzâc ıssı ve kuru olâ. Ve
31 b âvâz kim lâṭîf ve mu'tedîl olâ kamû mîzâcları yirluyirinde⁽³⁹²⁾ saklar.
Ve âvâz kim i'tidâlden tâşrâ olâ cümle hıltları depredür. Çün ḥadden
geçe şâ'ika ve aña benzer nesneler gibi mefâcâ getürür. Mu'tedil
âvâzlar münâsib mîzâcları mu'tedil ider ve tab'ı depredür. Vakt ola
kim vecde getüre. Her ḥastalık kim vardur tende ve nefse mûsikîde
anuñ muḡabilinde bir nev' vardur kim aña sıḡhat virür. Dahı her

(381) K'da "amma" yok

(382) K'da "munfaşıl dirler" yok

(383) K'da "zurna"

(384) K'da "kim" kelimesi var

(385) K'da "düzenine"

(386) K'da "düzene"

(387) K'da "düzene"

(388) K'da "ve" yok

(389) K'da "mizac-ı"

(390) K'da "ḡalîz hıltları"

(391) K'da "âvâz-ı"

(392) K'da "yirluyirinde"

şihhate mûsikîde bir nev' vardır. Kim hastalık getürür söyle kim adede nihayet yoktur. Bu te'life⁽³⁹³⁾ ve 'ilm-i mûsikîye te'lif yoktur. nitekim söze nihayet⁽³⁹⁴⁾ yoktur elhânâ dahı nihayet yoktur. Bes eydür kim ğinâ mürekkebdür elhândan ve elhân mürekkebdür nağmeden
32 a ika' ve naçaradan cümlesinün aslı hareket ve sükündür. Söz ve şi'ir / buña beñzer. Şöyle kim şi'ir mürekkebdür mışra'dan ve mışra' mürekkebdür efa'ilden. Ve efa'il veted⁽³⁹⁵⁻³⁹⁶⁾ sebep ve aşıldan⁽³⁹⁷⁾ ve bu üç mürekkebdür müteharrik ve sâkin harflerden. Şöyle kim ⁽³⁹⁸⁾Kitab-ı 'arûzun⁽³⁹⁹⁾ yâd oluna kim çün cem'olalar. İsim ve fi'l ve harf olurlar bu 'ilm-i mûsikîye muhtâcdür. 'Arûza târhâf müstevîden biline mecâz hakikat bilindügi gibi. Ve bu sekiz kıt'adür. Fe'ülün, mefâ'ilün, Mefâ'ilün, Mütefa'ilin, Müstefilün, Fâ'ilâtün, Fâ'ilün Mefûlâtün⁽⁴⁰⁰⁾ ve⁽⁴⁰¹⁾ bu sekiz asl üç nesneden mürekkebdür. Bunun gibi sebep ve bir⁽⁴⁰²⁾ fâşıla ammâ sebep iki harfler bir⁽⁴⁰³⁾ müteharrik biri sâkin hel⁽⁴⁰⁴⁾ gibi ve men gibi. Ve pars-ı serv-i dil gibi. Ammâ ved-ed⁽⁴⁰⁵⁾ üç harfdür. İki müteharrik ve bir sakin ne'am ve 'ayel⁽⁴⁰⁶⁾ gibi ve ⁽⁴⁰⁷⁾bars-i dilem ve sâd ve felek ve fâşıla dört harfdür üçü müteharrik
32 b / biri sâkin 'alimtü⁽⁴⁰⁸⁾ fâ'iltü gibi ve⁽⁴⁰⁹⁾ parsi bizenem ve bedihem

(393) K'da "te'lif"

(394) K'da "nihâ"

(395) K'da "vetedden"

(396) K'da "ve" var

(397) K'da "faşıladan"

(398) K'da "bu kitabda"

(399) K'da " 'aruzile"

(400) K'da " mefulayın"

(401) K'da "ve" yok

(402) K'da "tır"

(403) K'da "biri"

(404) K'da "ehl"

(405) K'da "vittir"

(406) K'da " 'alâ"

(407) K'da "ve belâ gibi"

(408) K'da "ve" var

(409) K'da "ve" yok

gibi ğınâ ve elhânun ve dahı kanûnları üç nev' üzerinedür sebep ve veted⁽⁴¹⁰⁾ ve fâşıla gibi ammâ sebep ten gibidür dil gibi ve veted⁽⁴¹¹⁾ tenen gibidür dilem gibi ve fâşıla tenen gibidür⁽⁴¹²⁾ bizenem gibi. Ve cemî'ı⁽⁴¹³⁾ nağmeler üç aşıldan mürekkebdür. Nitekim 'arûzda terkîb sebep ve veted⁽⁴¹⁴⁾ ve fâşıla elhânda dahı eyle iderler. Ve lîkin 'arûz dahı bunun gibidür ammâ⁽⁴¹⁵⁾ iki⁽⁴¹⁶⁾ ve üç sebep birbirine⁽⁴¹⁷⁾ getürmezler. Mutlak elhânda olurki iki sebep ve bir veted⁽⁴¹⁸⁾ getürürler vakt ola âmihte ola. Cümle⁽⁴¹⁹⁾ hareketün ibtidâsı nuḡk-ı⁽⁴²⁰⁾ menzilesindedür. Veted⁽⁴²¹⁾ ki üç harf⁽⁴²²⁾ menzilesindedür nefis⁽⁴²³⁾ ve artlu menziletindedür⁽⁴²⁴⁾. Ve fâşıla kim dört harfdür⁽⁴²⁵⁾ dört yirinedür ve heyûlî ve cism yirinedür. Bes hareket cümlesinün ibtidâsıdır. Vacı-

33 a bu'l-vücûd gibi kim cümle mevcûd anuñ / ibtidâsıdır. Ve cümleñ 'illetidür. Bizim maḡşûdumuz bu⁽⁴²⁶⁾ risâleden beyândur kim 'ilm-i ğınâ ve elhân aña dıruz belî maḡşûd oldur kim her 'ilmde ve her şan'atda vâcib olur cûduñ⁽⁴²⁷⁾ varlığına delîl olâ aña inkâr itmek gerek. Şöyle kim 'aded bir söz olmaz ve hıfız dahı bir söz olmaz. Şöyle kim⁽⁴²⁸⁾ hiç hisâb birsüz olmaz. Ve hiç şekl nokḡasuz olmaz. Ve hiç ğınâ hareketsüz olmaz. Her hisâbda bir var her şeklün yirinde kim is-

-
- (410) K'da "veter"
(411) K'da "viter"
(412) K'da "gibi"
(413) K'da "cümle"
(414) K'da "veter"
(415) K'da "bunun gibidür amma" cümlesi yok.
(416) K'da "gibi iki"
(417) K'da "biryere"
(418) K'da "veter"
(419) K'da "bu cümle"
(420) K'da "nokḡa"
(421) K'da "veted"
(422) K'da "hurûfdur"
(423) K'da "üç menzilesinde nefes"
(424) K'da "menziletinde"
(425) K'da "huruf"
(426) K'da "bu" yok
(427) K'da "vacib-ül vücûduñ"
(428) K'da "ki"

teyeler nokta bulurlar. Ve ğinâdan her cûz'de hareket bulurlar. Ve her mevcûda vâcibü'l-Vücûd bulurlar. Hiç mevcûd ansuz olmaz. Ve lîkin nîtelîğinde fikr olmaz. Bes eydürüz kim bu şanâ'atun âleti çokdur. Çenk gibi rebâb gibi ve kopûz⁽⁴²⁹⁾ gibi ve kânûn gibi ve muğnî gibi ve 33 b şeştâ ve nây ve arganon ve sûrnâ⁽⁴³⁰⁾ gibi. Çok nesne düzüpdürürler / yirinde beyân olınâ, Ammâ ol kişinûn kim bu nesnelerde⁽⁴³¹⁾ vukûfî ola elinden gelür kim cümle 'illetleri bile ve devâ ide. Hiç edviyesüz haşşâ 'illet-i nefsanî ola. Nâkil eydür bu kitâbda da'vî şöyledür kim eflâk ve kevâkibün âvâzları vârdur sâzlar âvâzına münâsib. Bileki dahı laţîfirak ki anuñ artukdur. Arastetâlis⁽⁴³²⁾ ve Eflâtûn⁽⁴³³⁾ ve Batlîmûs⁽⁴³⁴⁾ ve bunlarnuñ tâbî'leri eydürler bu âvâz degüldür bu kavı-i muhâldür. Hâkikat oldur kim eger eflâk ve kevâkibün âvâzı vârisâ revhânîdür cismânî degüldür. Bî-şek biz didük kim her nesne ki hamûşdür bu kitâbdan ırâğ idelüm anî⁽⁴³⁵⁾ söyleyelüm ki⁽⁴³⁶⁾ burhân ola. Batlîmûs eydür kim felek cisimlerün büyügidür eger anuñ âvâzı vârimışsa cümle âvâzları bâtlı ideydî bu vâcib degül anuñ çünki eger âvâzı bulut 34 a âvâzına ve ıldırım / âvâzına ve sâ'ika ve yir depresmesine⁽⁴³⁷⁾ kıyâs ideler lâzım degül ki felegün⁽⁴³⁸⁾ "şâna'atı ol olâ ki ahşâm tabi'atı türkîdür"⁽⁴⁴⁷⁾. Ve eger dirsüz kim anlarnuñ ⁽⁴³⁹⁾ âvâzı laţîfdür anuñ⁽⁴⁴⁰⁾

(429) K'da "koz"

(430) K'da "zurna"

(431) K'da "nesnelerü"

(432) Arestetalis Eski Yunan filozofu Aristo veya Aristoteles (M.Ö. 384-322)

(433) MÖ 428-348 yılları arasında yaşamış büyük Yunan filozofu olup asıl ismi Platon dır

(434) Batlamyus M. 2.y.yılda yaşamış İskenderiyeli astronomi bilgini, matematik ve fizikçi olup, müslümanlar kendisini Batlamyus veya el-Kaluzî diye tanırılar. Asıl ismi Ptolemy'dir

(435) K'da "anî" yok

(436) K'da "kim"

(437) K'da "dütmesine"

(438) K'da "felekün dahî"

(447) K'da "dahı san'atı olar ola ki ecsâm-ı tabi'ati berdür"

(439) K'da "âvâzı vardır amma mesafet ıraklığından havada mahv olur hem yarar ve eger dırsa-uz kim anlarnuñ" şeklinde bir cümle daha var

(440) K'da "anlarnuñ"

34 b

yankûsı hevâda⁽⁴⁴¹⁾ ırâk gitmez bu dahı yarâr. Bes güneşüñ 'ifretî⁽⁴⁴²⁾ âvâzı kat'â yokdur diseler bu vechile dahı dirüz kim yiryüzünde hiç nesne yokdur kim⁽⁴⁴³⁾ felekde anuñ mânendi olmaya. İmdî bu ğınâ dahı bu laţifliğıle kim yiryüzünde vârdur egerçi kim revhânîdür ammâ mümkin degül kim misâl-i felekde olmayâ ve⁽⁴⁴⁴⁾ dahı eydürüz kim ittifâkîdür⁽⁴⁴⁵⁾ kim kevâkib dirüz. Ve nâtık⁽⁴⁴⁶⁾ fi'illeri ihtiyâriledür egerçi fi'ilde ihtiyârları yokdur hayat ve nuţkda ve temîz 'aql ve 'ilm-i evvelde ve dahı ol ki 'âlemde olsa gerek bilür. Bes yarâr ki anlaruñ âvâzı ola mevzûn ve hoş velikin yaramâzki kat'â âvâzı / yokdur diyeler. Belî mümkindür ululardan diyübdürürler ki felegüñ hiç âvâzı yokdur. Beñzer ki Arastatâlis ve Eflâtûn dimiş olalar kıyâs-ı cüzvî ve kıyas-ı mürekkebî dürüst itmek gerek felegüñ âvâzı vârdur elhân-ı mûsikîden hoş ter ve 'acebter⁽⁴⁴⁸⁾ Fisağoris⁽⁴⁵⁷⁾ hâkîm-i evveldi⁽⁴⁴⁹⁾ ki⁽⁴⁵⁰⁾ rûzigarında bu 'ilm-i hem ol te'lif itdi buña huccetlerümüz çokdur 'ilm-i nücûmdan soñra idevüz⁽⁴⁵¹⁾ inşâallâh. Bu devrde 'ilm-i Erişmatîki anuñ taşnîfidür. Şöyle dirler kim ol cevher-i laţifile⁽⁴⁵²⁾ ve dikkat-i nefsile⁽⁴⁵⁶⁾ eflâkuñ âvâzın işitdi bunu taşnîf itdi ve biz⁽⁴⁵³⁾ eydürüz⁽⁴⁵⁴⁾ bu 'ilm-i mûsikî evvel kemâl-i 'akldan istinbât itdi ve 'aql

(441) K'da "hevada" kelimesi yok

(442) K'da " 'ifeti"

(443) K'da "kim" yok

(444) K'da "ve" yok

(445) K'da "ittifak"

(446) K'da "natık"

(448) K'da " 'acebterdür"

(457) M.Ö. 572-497 yılları arasında yaşamış Sisam'lı Pisagor. Asıl ismi Pythagoras'dır. Kendisi Pisagorculuğun kurucusu olup büyük matematikçi, ahlakçı ve filozofdur. İslâm bilgînleri onun eserlerine ve özelliklerine kozmoloji'ye dair eserleriyle matematik teorileri üzerine büyük şerhler yapmışlardır. Bkz. Şehristani, Kitab el-Milel ven-Nihal

(449) K'da "hâkîm hâkîm-i evveldi"

(450) K'da "ki" yok

(451) K'da "beyan idevüz"

(452) K'da "laţifler"

(456) K'da rikkat-i nafi" cümlesi var.

(453) K'da "biz" yok

(454) K'da "eydürüz kim"

- hiç nesne-i istinbât itmezki anda fâyide olmaya. Bes hakîmler ve feylesoflar katında bu 'ilm-i mûsikî 'azîm fâyidedür bunı⁽⁴⁵⁵⁾ çok işlere
- 35 a sürüp dururlar. Şöyle kim mihrâblarda / dûâ isticâbetiçün eydürlerdi. Şöyle kim **Dâvud Peygamber** aleyh's-selâm barbuç çalardı ve kendü ğınâsını anıñla râst iderdi ve ğına ve⁽⁴⁵⁸⁾ mûsikî ehilleri birle münâcât iderdi ve dahı şöyle kim bîmârhânede⁽⁴⁵⁹⁾ çalarlardı seherde tâ ki hastalar uyhu dûtardı biraz dinlenürlerdi. Ve dahı sâvme'alarda çalârlardı mu'telifleri çün anları ziyâret itmege varurlardı. Anı işidüb yavûz işlerinden tevbe iderlerdi. Egerçi şimdüki halde ba'zı enbiyânun ser'inde menhîdür sebep olmuş kim anlar ânı işidüb nefsanî nesnelere hamliderlerimiş lezzet-i dünya arzû iderlerimiş ammâ ol⁽⁴⁶⁰⁾ hakîmlerün maksûdudur. Bu 'ilm-i mûsikî 'azîm aşıldur seherde anıñçün kim her da'vet mûsikârile⁽⁴⁶¹⁾ idi tîzrak müstecâb⁽⁴⁶²⁾ olurdi.
- 35 b Şöyle kim ulular sehergâh ney çalmaq / ve barbuç çalmağı buyurmuşlardı. ⁽⁴⁶³⁾Nây ve safâre ve rebâb ve kemânçe ki sâhirler kâmişlardur. Ta ki⁽⁴⁶⁴⁾ hem çalâlar ve hem eydeler. Ol kim onlara murâd bu cümle kim dirüz nefs-i nâtıkanun tahricidür. Bes nice dimege yarar kim nefs-i nâtıka 'ârazdur. Nice biñ 'acâyibile kim ol taşnîf idüpdürür. Ve kendüden istinbât ider kim 'araz hiç nesne istinbât idemez.⁽⁴⁶⁵⁾

(455) K'da "bunı" yok

(458) K'da "ve" yok

(459) K'da "bîmârhânelerde"

(460) K'da "evvelki"

(461) K'da "mûsikârlar"

(462) K'da "müstecat"

(463) K'da "dahı nev'leri buyurmuşlardı" şeklinde bir cümle var.

(464) K'da "takım"

(465) K'da "allahü'l-'alim bissevâb" var

Faşl-ı Bistnüühüm

Der beyân-ı 'iml-i ikâ'a ezçi ihtiyâcşüd

Bu faşl şol sebebi beyan⁽⁴⁶⁶⁾ ider ki şan'at-i ğınâda ya'ni gûyendelik 'ilminde ikâ'a ol sebebiçün muhtâc oldılar. İmdî bilgil kim⁽⁴⁶⁷⁾ ikâ' diyû bu 'ilm-i mûsikîde ğınânuñ aşlına ve cüzvine eydürler nitekim

36 a 'arûz diyû şî'rûñ aşlına ve beytûñ muşrâ-ı evvelinüñ cüzv-i⁽⁴⁶⁸⁾ âhirine / eydürler. Bu ikâ'uñ ve bu 'arûzuñ her birisi egerçî isimde ve fi'ilde birbirine müte'âkıb olur ve muhâlif olur. Ve likin şan'at-ı terkîbde isti'mâl itmekde müşterek ve muvâfık olur. Bes ma'lûm oldu kim şan'at-ı ikâ' şan'at-ı ğınânuñ aşlıdır. Nitekim 'arûz şî'rûñ aşlıdır. Dahı bilgil ki bu ikâ' iki kısmdur birine ⁽⁴⁶⁹⁾**hafif** ve birine **sakîl** dirler. Bunlaruñ herbirisi gine ⁽⁴⁷⁰⁾kısm olur. Mecmû-ı aksâmı ikâ'uñ dördi sekiz kısm olur⁽⁴⁷¹⁾. Nitekim yidinci faşılta tafşilile bilinecekdür inşâallâh ⁽⁴⁷²⁾. Dahı bilgil kim şan'at-ı ikâ'uñ cüzleri isimleri birbirine muhâlifdür. Nitekim 'arûzuñ cüzleri ve isimleri ve sebepleri ⁽⁴⁷³⁾dahı vetidleri ve fâşılaları birbirine muhâlifdür. Zîrâ sebep iki dürlüdür.

36 b **Sebeb-i hafifdür** ve **sebeb-i sakıldür**. / **Sebeb-i hafif** şol iki harfe eydürlerki evveli **müteharrik** ikincisi⁽⁴⁷⁴⁾ **sâkin** ola **fenem** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **ten** dirsün. **Sebeb-i sakîl** oldur ki iki harf⁽⁴⁷⁵⁾ ⁽⁴⁷⁶⁾bile müteharrik ola **leke** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tene** dirsün. **Vetid** dahı iki dürlüdür birisi **vetid mecmû'u** ve birisi **mağrukdur**. **Vetid mecmû'u** oldurki iki harf-i müteharrikden soñra bir bir harf sâkin ola **leküm** gibi dahı 'ilm-i mûsikîde **tenen** gibi **vetid mefrûk** oldurki iki

(466) K'da "beyân" yok

(467) K'da "ki"

(468) K'da "cüz'i"

(469) K'da "birine" var

(470) K'da "üç"var

(471) K'da "dörd 3 sekiz 2 kısm olur"

(472) K'da "te'alâ" var

(473) K'da "ve" var

(474) K'da "ikincisini"

(475) K'da "iki harf" yok

(476) K'da "dahı" var

harfi müteharrik ortâsında bir harf sâkin ola **kâle** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tenne** dîrsin. **Fâsıla** da_hı iki dürlüdü birisi **suğrâ**⁽⁴⁷⁷⁾ ve birisi **kübrâ**dur. **Fâsılâ-i suğrâ** oldurki üç harfi müteharrikten soñra bir harf sâkin gele **beleğâ** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tenenen** dîrsün.

- 37 a** **Fâsıla-ı kübrâ** oldur ki / dört harfi müteharrikden soñra bir ⁽⁴⁷⁸⁾sâkin gele **beleğaküm** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tenenenem** dîrsin da_hı bilgil⁽⁴⁷⁹⁾ ki san'at-ı ikâ'uñ isimleri 'arûz isimlerinden müştak olmışdur. Ya'ni ikâ'uñ nev'lerinüñ âdları 'arûz nev'lerinüñ âdları gib'idür. **Remel** gibi **Hezec** gibi **Hafif** gibi bunu böyle itdükleri şan'at-ı ikâ'da vasl yirinde ya'ni ulaşıdurmak yirinde da_hı **kat'** yirinde ya'ni kesmek yirinde. İbtidâ yirinde ya'ni başlamak yirinde ihtilâflar olduğıçündür⁽⁴⁸⁰⁾ belli isimlerle birbirinden mümtâz olâ her birisi ma'lûm olâ. Da_hı şol sazlar ki anuñ kılları vârdur. Ol kıllaruñ dürlü dürlü şavtları ortasında ve nâyuñ dürlü nağmelerinde ve bundan ğayrı nekim âlet-i ğınâ vârise anuñ âvâzlarında ihtilâf olduğıçün. Da_hı nağme-i şakilden nağme-i hafife intikâl itmekde ya'ni ağır nağmeden
- 37 b** yîynî / nağmeye varmakta ihtilâf olduğıçün. Da_hı iki hafif nağmeler ortasında cem' itmekte. İki şakîl nağmeler arasında cem' itmekte ve şakîlile hafif gibi müttefikdür anlaruñ ortasında cem' itmekde ihtilâf olduğıçün. Da_hı bunlaruñ mecmu'ı ortasında ittifâk olmakta ya'ni birbirine muvâfık olmakta ihtilâf olduğıçün. Da_hı şol nağmeler ki anda şavt bir hâl üzerine olur. ⁽⁴⁸¹⁾ve bir ma'nî üzerine olur anda ihtilâf olduğıçün. Da_hı şol vâktler ki bunların ibtidâsıyla ve vaşlile ve **kat'**ı arasında takrîr itmişlerdür anda ihtilâf olduğıçün. Bunda bir nice asıllar söylediler ki bunlaruñ mikdarları ve bu'dları ve şol nakaralar ki

(477) K'da "şuğradur"

(478) K'da "harf"

(479) K'da "bilgim"

(480) K'da "ki" var

(481) K'da "da_hı" var

- anların üzerine zamânlar carî olur. Anlar da hı bunların ba'zısını⁽⁴⁸²⁾
- 38 a** ba'zısına tûlde ve kaçırda nisbetleri da hı ba'zı / ba'zısından muqaddem olmağı ve muahhar olmağı bu aşılırla ma'lûm olâ. Eğer bu aşılırla söylenmese hiç bir nesne nağmeden bilinmeyeyidi. Zırâ nağmenün 'adedinün bunda⁽⁴⁸³⁾ ⁽⁴⁸⁴⁾nihâyeti yoktur. Bes anıñçündür ki bir nice aşlı söylediler ta vaktinde ol aşılırla rûcu' olma. Ve da hı nice isimler zıkrı itdiler ta kim ol isimler onların üzerine delâlet ide. Da hı nağalar va'z' itdiler. Ta ki ol nağalarile onların hali ma'lûm ola. Şöyle kim şerh olunacaktır. İnşâallâhu te'âlâ. Bilki nağara diyû 'ilm-û ğınâda zarba eydürler eli ele urmak gibi. Ya eli defe urmak gibi ya bir nesne-i table urmak gibi. Nitekim 'ilm-i mûsikîde ten demek bir nağaradûr. Tenen demek⁽⁴⁸⁵⁾ iki nağaradûr. Zırâ ten birdûr birdûr. Da hı tende bir nağaradûr bir nağaradûr. Vallahû e'lem bis-şavâb⁽⁴⁸⁶⁾ /
- 38 b**

Faşl-ı Sîyüm

Der beyân-ı ikâ'ki der nev 'aş ber muttaşıl ve ber munfaşilest⁽⁴⁸⁷⁾

Bu faşl⁽⁴⁸⁸⁾ ikâ'un iki nev'indedür birine ⁽⁴⁸⁹⁾muttaşıl dirler ya'ni ulaşmış ve birine munfaşıl dirler ya'ni kesilmiş. Bilgil ki şol şavtler kim⁽⁴⁹⁰⁾ bizüm kulağumuza⁽⁴⁹¹⁾ dokınur. Ammâ ba'zı ba'zısına muttaşıl ola evvelinden ahirine deĝin çekile nây âvâz biĝi⁽⁴⁹²⁾ ve sûrna âvâzı gibi. Da hı şol sâzlar ki kıllarunun âvâzı mûmtedd olub çekilûr rebâb âvâzı gibi da hı nekim benden ĝayrı vârisa. Yahûd ba'zı ba'zından munfaşıl ola kesile def âvâzı , ve sîc âvâzı tabl âvâzı gibi. Da hı bilgil ki şavt-

(482) K'da "ba'zısınıñ"

(483) K'da "bunda" yok

(484) K'da "kuvvetde" var

(485) K'da "dimek" yok

(486) K'da "vallahû a'lem bisşevâb" yok

(487) K'da "yekî muttaşıl ve munfasıl est"

(488) K'da "bu faşıl" yok

(489) K'da "ki" var

(490) K'da "ki"

(491) K'da "kulağumuz"

(492) K'da "gibi"

muttaşılun ve şavt-ı munfaşılun her birisinde ikâ'da cemî'i nev'leri bulunulur⁽⁴⁹³⁾. Velîkin bize lâayık olan oldur kim kelâmumuzu munfaşılunuñ⁽⁴⁹⁴⁾ nev'lerin şerh itmekde kılâvuz. Ya'ni / şol savtlar ki birinde⁽⁴⁹⁵⁾ eritülenür. Anlarun enva'ın beyân idevüz⁽⁴⁹⁶⁾. Kaçan şavt-ı muttaşıl şavt-ı munfaşıl kuvvetinde olâ hâl budur kim ikâ' bulunur şol şavtlarda kim muttaşıl olâlar nağme-i şakilden neğme-i haddiye intikâl idüldün vaktin ya'ni ağır nağmeden tîz nağmeye varduğı vaktin. Dahı nağme-i hâdde den nağme-i şakileye intikâl olunduğı vaktin. Ve dahı⁽⁴⁹⁷⁾ kelâm bunda şan'at-ı mûsikînün enva'ından bir nev'indandur ki aña şan'at-i te'lif dirler⁽⁴⁹⁸⁾. Dahı ikâ' ki hâsıl olur. Envâ'ı munfaşıl bir naçaradan bir naçaraya nakl itmekligile⁽⁴⁹⁹⁾ hâsıl olur. Dahı şol zamânlar ki naçaralar arasında bilünür. Ol zamânlar kurbda ve bu'dda birbirine muhâlif olmağıla hâsıl olur⁽⁵⁰⁰⁾. Vakti ki bu zamânlarun ⁽⁵⁰¹⁾ nisbetin bilmek bu 'ilme şuru' idene şol terkîbler ortasındağı⁽⁵⁰²⁾ nisbetleri bilmekten sonra / âsân oldı bes biz dahı kelâmumuzu şol munfaşıl⁽⁵⁰³⁾ ortasında olan ikâ'larda kılduk.

Faşl-ı sîvüyeküm⁽⁵⁰⁴⁾

Der beyân-ı Zemânehâ-i⁽⁵⁰⁵⁾ İkâ'

İkâ'ın zemânlarıçün takrîr ittikleri aşl-ı bilmekdedür. Dahı⁽⁵⁰⁶⁾ bilgilki munfaşılunuñ⁽⁵⁰⁷⁾ cem'i enva'ında ikâ' naçaralardan mürekkeb olur. Ve ol naçaralar dahı az olur ki birbiri ardınca şöyle tîz gelür ki her iki⁽⁵⁰⁸⁾

(493) K'da "bulmur"

(494) K'da "munfaşılun"

(495) K'da "birbirinde"

(496) K'da "ideruz"

(497) K'da "ve dahı" yok

(498) K'da "dir"

(499) K'da "itmekle"

(500) K'da "olur" yok

(501) K'da "birbir"

(502) K'da "ortasındaki"

(503) K'da "munfaşıla"

(504) K'da "faşl-ı sî yeküm"

(505) K'da "zemanehâ"

(506) K'da "dahı" yok

naķaranuñ ortasında bir zamân tevehhüm olunmaz ol naķaralar ortasındağı sūkûnuñ zamânı ğayet kaşır olduğıçün ra'idat gibi ki ehli riyâzat bu şan'atı mûsikîde isti'mâl iderler. İdât diyû bu 'ilmde şol naķaralara iderler kim ol naķaralar birbiri ardınca şöyle sür'atile kelâ kim bu naķaralar arasında hiçbir zamân tevehhüm olmaya. Dahı âz

40 a olur kim⁽⁵⁰⁹⁾ / naķaralar birbir ardınca şol resme gelûr ki ol⁽⁵¹⁰⁾ iki naķara ortasındağı zamân ol iki naķaranuñ birisinûñ zamânınca olur. İmdî gerek şöyle bilâsin kim kaçan biz itsevûz naķaralar mütevâlî dördi sevûz ya'ni naķaralar birbir ardınca gelûr disevûz. Bizim bundan murâdumuz oldur kim şol zamân ki her iki naķara ortasında bilûz⁽⁵¹¹⁾. Ol zamâncuk⁽⁵¹²⁾ dahı iki naķara ortasında olan zamâna beraber ola. İmdî bes⁽⁵¹³⁾ kaçan naķarâtı ra'idiyye-i⁽⁵¹⁴⁾ bildiñise. Bunı dahı bilgil ki⁽⁵¹⁵⁾ ra'idiyyenûñ naķaraları arasında ikâ' vâķı' olmaz. Zirâ bunda ol naķaranuñ savtı ikinci naķaranuñ şavtına şöyle muttaşıl olmışdur ki⁽⁵¹⁶⁾ ikisin sen bir savt ve bir hareket şanursın. Dahı kaçan naķaralar mütetâbî' ⁽⁵¹⁷⁾mütevalî olsa. Dahı şol zamân kim⁽⁵¹⁸⁾ iki naķara ortasında hâşıl olur. Ol iki naķaranuñ birisinûñ zamânına beraber olsa

40 b biz ol naķaranuñ zamanınuñ her birisine / ve dahı ol naķaralar ortasında sūkûnuñ zamânınuñ her birisine edâ virürüz **zamân-ı mukadder lîezmineti'l-ikâ'** dirüz. Ya'ni ikâ' zamanlar içün takrîr olan zaman dirüz. İmdî bu bir aşıldur ki cemî' 'ikâ'uñ envâ'ı bunuñile mu'teber olur.

(507) K'da "munfaşılun"

(508) K'da "ikinin"

(509) K'da "ki"

(510) K'da "her"

(511) K'da "bulunur"

(512) K'da "zamançün"

(513) K'da "sen"

(514) K'da "ra'yyeye"

(515) K'da "bilki"

(516) K'da "ki" yok

(517) K'da "ve'var"

(518) K'da "zamana ki"

Faṣl-ı sîvüdüvüm⁽⁵¹⁹⁾

Der beyân-ı 'iyâr-ı evvel

- 'Iyâr-ı evvel** bilmekdedür. İmdî kaçan bu naḳaralar birbirine muttaşıl olsa ve birbiri ardınca mütetâbi' gelse şol zamân ki iki naḳaranuñ ortasındabulınur bir zamân ola⁽⁵²⁰⁾ ol muḳadder zamânlar ki aşıldur. Ammâ anlardan "bir zamân ola" Yâhûd bir zamândan artuḳ ola. Eger ol iki naḳara ortasındaḡı zamânlardan bir zamân olursa. Dahı şol zamân ki naḳara-i evvelüñ evvel zamânından naḳara-i şânînüñ⁽⁵²¹⁾ evvel zamânından mürekkeb / olur. Ol zamâncuḳ aşı muḳadder zamânlardan iki zamândan mürekkeb olursa ol naḳaraya dahı ol sükûn zamânına ki anuñ ardınca gelür ki dahı bu 'ilm-i mûsikîde aña **iyâr-ı evvel** dirler mişâli anuñ 'arûzdan işbu ḳavlümüz gibidür eydürüz. Fe'ıl fe'ıl dirüz kaçan hareketleri birbirine muttaşıl ve dâim olsa hiç erâline harf-i şâkin girmise dahı bilgil ki ikâ'un cemî'-ı envâ'ı ki bu kitâbda zîkrolur bu 'ilme şurû' idene geñez⁽⁵²²⁾ olmaḡiçün dahı taḳtî'ları âsân olmaḡiçün ikâ'uñ cemî'-ı veznlerin 'aruḡ veznleri üzerine getürdük şöyle kim bu 'ilm-i mûsikîde üstâd olanlar temsil idüb mişâller getürmişdür **ten tenen tenenen** gibi ki bunuñ evveli 'ilm-i 'aruḡda⁽⁵²³⁾ sebebi hafîfdür. İkincisi vetedi mecmû'dur. Üçüncüsü fâsıla-i suḡrâdur. Ammâ şol mişâl ki **'iyâr-ı evvel** üzerine ve naḳaraları
- 41 b** / birbirine muttaşıldur ve hareketleri dâimdür. İşbu ḳavlümüz gibi eydürüz **tenenetenenen** dirüz.

(519) K'da "sî düvüm"

(520) K'da "ol zaman için"

(521) K'da "naḳara-i zamandan naḳara-i şânînin"

(522) K'da "gelez"

(523) K'da "'aruḡa"

Faṣl-ı "Sî vü sîvûm"⁽⁵²⁴⁾

Der beyân-ı miṣâl-i 'ıyâr-ı evvel naḳarahâyı ki zıkr-ı mümkün nîst⁽⁵²⁵⁾

Şol nesnenüñ beyânındadür ki 'ıyâr-ı evvel naḳaraları ortasında bir naḳara daḫı olmak mümkün degüldür. İmdî bilgil ki 'ıyâr-ı evvel naḳaraları ortasına⁽⁵²⁶⁾ bir daḫı naḳara girmek mümkün degüldür ki üstâdlar beyân eylediler. Ve eyitdiler kim ıyâr-ı evvelüñ naḳaralarından eğer iki naḳara ortasına bir daḫı naḳara girecek olursa zamanı sükûn ol naḳaraların hareketleriyle bir olur. Daḫı ol naḳara bir uğurdan muttaşıl hareket olur ortalarında hiç sükûn olmaz. Eyle olsa 'ıyâr-ı evvel naḳaraları ortasına bir daḫı naḳara girmemiş olur. Ol söz

42 a tamâm oldu ki naḳaralar mütetâbî' / olduktan sonra her iki naḳara ortasında ol zamân "bir zamân"⁽⁵²⁷⁾ ola. Şimdiki halde anı beyân iderüz ki şol naḳaralar ki mütetâbî' birbiri ardınca gelür anların arasında olan zamân bir zamândan artuḫ ola. İmdî ol naḳaralar ortasında olan zamân bir zamândan sonra⁽⁵²⁸⁾ artuḫ olduḡı vâḳtin bundan hâlî degüldür ki her iki naḳara ortasında bir naḳara daḫı vâḳı' olmak mümteni' ola vâḳı' olmaya. Ve eğer vâḳı' daḫı olsa ol vâḳı' olan naḳara bu naḳaralara muttaşıl olur ve bunların ile mütetâbî' olur. Veyâhûd her iki naḳaranın arasında bir naḳara daḫı vâḳı' olmak mümkün ola. Eğer her iki naḳaranın arasında bir daḫı naḳara olmak mümteni' olacak olursa zahirdür ki ol naḳaralar şol naḳaralardür ki. Her iki naḳaranın arasında olan zamân ol muḳadder zamânlardan iki zamân olmuştur. Bu sözüñ beyânı / oldur ki her bir naḳara bir zamânda vâḳı' olur.

42 b Kaçan⁽⁵²⁹⁾ iki naḳara arasında bir naḳara daḫıvâḳı' olsa. Gerek kim iki naḳaranın arasında üç zamân ola hâl budur ki bunların arasında ol iki

(524) K'da "Sî sîvûm"

(525) K'da "Der beyân-ı miṣâl-i 'ıyâr naḳarahayı yekû diger mümkün nîst"

(526) K'da "ortasında"

(527) K'da "bîz zamân" yok

(528) K'da "sonra" yok

(529) K'da "Kaçan" yok

naķara zamânında artuķ zamân yoğıdı. Eyle⁽⁵³⁰⁾ olsa bu muķâl mümteni' ola. Dağı ol naķara kim her iki naķara arasında vâķı' olur anuñile bu iki naķaranuñ herbirisinüñ arasında bir naķara zamânı olmayıcak olursa ortada vâķı' olan naķara bu iki naķaranuñ herbirisine muttaşıl olmuş olur mecmû'-i hareketleri bir hareket olur. Bes ma'lûm ola⁽⁵³¹⁾ kim her iki naķara arasında bir naķara dağı vâķı' olmaz her iki naķara birbirine mütevâlî olur birbirinüñ yenince⁽⁵³²⁾ gelür. İllâ megerki her iki naķara arasında aşl muķadder zamânlarından⁽⁵³³⁾ üç naķara zamânı ola. Yağûd dağı artuķ ola. Ol vaķtin ki⁽⁵³⁴⁾ her iki naķara

43 a arasında bir naķara dağı vâķı' olmak dürüst olur. /

Faşl-ı sî vü çeķârüm⁽⁵³⁵⁾

Der beyân-ı 'iyâr-ı şânî

'**Iyâr-ı şânî** bilmekdedür. Kaķan bir kaç naķaralar birbiri ardınca gelse dağı her iki naķara arasında bir naķara dağı vâķı' olmak mümkün olsa dağı şol zamân ki ol naķaranuñ evvel zamânile ikinci naķaranuñ yine ol zamân ortasında olan zamânlardan mürekkeb olupdur. Ol zamân kaķan aşl-ı muķadder zamânlarından dört zamândan mürekkeb olsa ol naķara⁽⁵³⁶⁾ ve anuñile bile olan sükûnuñ zamânına 'ilm-i müşikîde '**iyâr-ı şânî** dirler. Anuñ mişâli 'arûzda işbu ķavlimüz gibidür ki eydürüz **müstefilün müstefilün müstefilün** dirüz. Kaķan cüzüvleri mürekkeb olsa üç sebep hafıfden. Ammâ⁽⁵³⁷⁾ şol harfler ki sâkindür. Bizüm bu müstefilün didigümüz ķavlümüzde **sîn** gibi **fâ** gibi

43 b **lâm** gibi / âz olur ki müteharriķ olur. Ya'nî **sebeb-i hafifleri** ol vakt **sebeb-i şakîl** olur. Dağı işbu ķavlümüz⁽⁵³⁸⁾ gibi olur ki eydürüz.

(530) K'da "öyle"
(531) K'da "oldu"
(532) K'da "yanınca"
(533) K'da "zamanlardan"
(534) K'da "ki" yok
(535) K'da "sî çârüm".
(536) K'da "naķaraya"
(537) K'da "ammâ" yok
(538) K'da "ķamîz"

Müstef'ilün dirüz '**ıyâr-ı şânî** ol vaktin '**ıyâr-ı evvele** verür. '**ıyâr-ı şânînüñ** mişâlikâ' veznlerinden **ten ten ten** gibi ammâ kaçan ol sâkin olan harfler müteharrik olsa ol vaktin '**ıyâr-ı şânî** '**ıyâr-ı evvel** olur **tenenenenen** gibi imdî ol vakt bize bu beyân olur⁽⁵³⁹⁾ ki **ıyâr-ı şânînüñ** her bir nağarası '**ıyâr-ı evvelüñ** iki nağarasınca durur. Ve dahı bu ma'lûm olur kim '**ıyâr-ı evvelüñ** her nağarası şol zamân ki aşl muqadder zamân'dur. Ol kadar iki olur "vallahü 'alem biş-şavâb"⁽⁵⁴⁰⁾.

Faşl-ı Sî vü pencüm⁽⁵⁴¹⁾

Der beyân-ı 'amûdehây-ı ikâ'

- 44 a** İkâ'uñ 'amûdların bildürmekdedür. Kaçan beyân / alundise şol nesneler ki zikr itdük nağaralaruñ zamânlarından ve⁽⁵⁴²⁾ miqdarlarından ve terķiblerinden. Bes vâcib oldı⁽⁵⁴³⁾ ki şimdiki hâlde ikâ'uñ kalan envâ'ın vaşf idevüz beyân eyleyevüz. İmdî bilgil ki ikâ' evvel iki kısım olur birine **şakîl** ve birine **hafif** dirler. **İkâ'-ı şakîl** şol ikâ'a eydürler ki '**ıyâr-ı şânî** nağaralarından mürekkeb olmuş ola. Buikâ'-ı şakîl dahı⁽⁵⁴⁴⁾ dört kısmdürür⁽⁵⁴⁵⁾. Evvel kısma **hezec** dirler. İkinci kısma **remel** dirler. Üçüncü kısma **şakîl-i evvel** dirler. Dördüncü kısma **şakîl-i şânî** dirler⁽⁵⁴⁶⁾. **Hafif** diyu şol ikâ'a eydürler ki '**ıyâr-ı evvel** nağaralarından mürekkeb olmuş olâ. ⁽⁵⁴⁷⁾bu **ikâ'-ı hafif** dahı dört kısım olur evveline
- 44 b** **hafif-i hezec** dirler. Dördüncisine **hafif-i şakîl-i evvel** dirler bes⁽⁵⁴⁸⁾ / ma'lum oldı kim **ikâ'-ı şakîlün** ve **ikâ'-ı hafifün** cemî'-ı enva'ı sekizde muñhaşırımış. Ve⁽⁵⁴⁹⁾ dahı bilgil ki **ikâ'-ı şakîlün** ve **ikâ'-ı hafifün** her

(539) K'da "olur" yok

(540) K'da "vallahü a'lem" yok

(541) K'da "sî pencüm"

(542) K'da "ve" yok

(543) K'da "oldur"

(544) K'da "dahı" yok

(545) K'da "kısmdur"

(546) K'da "ikâ'" var

(547) K'da "diyu" var

(548) K'da "ikincisine hafif-i remel dirler, üçüncüsüne hafif-i şakîl-i evvel dirler, dördüncüsüne hafif-i şânî-i şakîl dirler bes" var

(549) K'da "ve" yok

bir aşlı ki aña ikâ' vârid olur. Ve dahı şol aşllar⁽⁵⁵⁰⁾ ki kaçan ⁽⁵⁵¹⁾ihtilâf olsa anlara rücû' olur. Ol aşllara bu 'ilm-i mûşikîde **'amûd** dirler şöylekim bu 'ilmûñ üstâdları aña eyle ad virmişlerdür. Dahı bunı da bilgil ki her iki 'amûduñ ortasında vâkı' olan sükûnuñ zamânına **vakf** dirler. "Vakf diyü bunlar her iki lafzuñ"⁽⁵⁵²⁾ ortasında olan sükûna eydürler. Şöyle kim mâ'lûm olacaqdur inşâallâhü te'âlâ. Bu sözler kaçan saña beyân oldise şöyle bilgil ki benden soñra şürû' ideñ kim

45 a ikâ'laruñ nedeñlü envâ'ı varısa şöyle kim / bu kitâbda⁽⁵⁵³⁾ zıkr olunmuşdur her birisin şerh ve beyân idevüz inşâallâhü te'âlâ. Tâ kim bu 'ilme şürû' iden kimseye âsân ola. İllâ bu kadar⁽⁵⁵⁴⁾ vardır ki ibtidâ-i kelâmumuzu ikâ'-ı hafif aşlların beyân itmekde kılduğ. İşbu sebebden ötürü kim şakılûñ aşlları cemî'-ı hafif aşllarından mürekkeb olmuşdur. Dahı bu hafif şakilden çün düşmişdür bu ma'lûmdur cemî'-ı 'ilmde kim cüzi bilmeyince⁽⁵⁵⁵⁾ kül bilinmez. Nitekim beyân idecegüz inşâallâhü te'âlâ **uşûlü'l-hafifeti** ve⁽⁵⁵⁶⁾ **evvelüha elhezec** ya'nî **ikâ'-ı hafifüñ** aşllarınuñ evveli **hezecdür** ki aña **hafif-i evvel** dahı dirler. Bu 'ilmde **hafif-i evvel** diyü şuna eydürler ki 'amûdınuñ zamân-ı aşlı muqadder zamânlarından iki zamândan mürekkeb ola. Ve⁽⁵⁵⁷⁾ dahı

45 b 'amûdları birbir ardınca mütevâlî gele. Ya'nî her nağarası / 'iyâr-ı evvel nağaralarından ola dahı birbir ardınca kelâ⁽⁵⁵⁸⁾ anuñ mişâli 'ilm-i arûzda **fe'alet** gibi kaçan lafz mürekkeb olsa biri nice harfden cemî' ol harfler hareketlü olsa arasında bir harf sâkin olmasa anuñ mişâli ikâ' veznlerinden şunuñ gibidür ki eydürsin **tenenen** dirsın bu ikâ' kelâmı

(550) K'da "aşıl"

(551) K'da "ikâ'da" var

(552) K'da "vakf bunlara her iki leyz ki bir kimseden şadır olur ol iki lafızlık" var

(553) K'da "kitabette"

(554) K'da "deñlü" var

(555) K'da "mükerrer" var

(556) K'da "ve" yok

(557) K'da "ve" yok

(558) K'da "gele"

'arabda ki isti'mâl olur. Eger kelâmlarınun evvel'lerinde isti'mâl olunur daḥı fârisi kelâm tarîklerinde daḥı isti'mâl olur aña âd virürler bunlar serdestândırlar. Bedürüstî vü râstî⁽⁵⁵⁹⁾ sen bu nev'i bilürsin şöyle naḥaralardur kim birbiri ardınca mütevâlî olmuşdur. Biri naḥarayile daḥı bir naḥara arasında hiç bir zamân bulunmaz illa ol zamân şol naḥaralar birbirinden ḳat' olup kesildüğü yerde bulunur. Ve daḥı

46 a birbirinden birbirinde⁽⁵⁶⁰⁾ intikâl olunduğı yerde bulunur. Daḥı bir / perdeden bir perdeye varduğı yerde bulunur. Dahîikâ'ın naḥaraları ortasında fark olur bir nağme-i cârreden⁽⁵⁶¹⁾ bir nağme-i şakîle varmağıla. Veya nağme-i şakilden nağme-i ḥarreye varmağıla ammâ şol naḥaralar ki birbirine muvafıkdur. Anların arasında intikâl bilmek daḥı bunların arasında fark itmek hiç kimsenün elinden gelmez. İlla meğer şunlar çok riyâzat çekmiş ola mûşikî işitmekde uşûl **hafif-ir remel** bu ikâ'ın aşlı oldur ki 'amûdının zamânı aşlı muḳadder zamanlarından dört zamandan mürekkeb olmuş ola. Daḥı 'amûdları **'ıyâr-ı evvel** naḥaralarından iki iki naḥara birbiriardınca mütevâlî olub gele anın mişâli 'arûzda şol cüzlerdür ki mecmû'ı mürekkeb olmuş ola vetedi mecmû'ından daḥı birbirisine⁽⁵⁶²⁾ muttaşıl olsa işbu ḳavlümüz gibi

46 b kim eydürüz **mefâ vakf ılün / mefâ vakf ılün mefâ vakf ılün** dirüz daḥı anın mişâli evzân-ı ikâdan işbu ḳavlümüz gibidür ki eydürüz **tenenen vakf tenenen vakf tenenen** dirüz. Daḥı ⁽⁵⁶³⁾olur ki ikâ'ın bu nev'ın 'amûdından ikinci naḥarasın derc iderler gizlerler ma'a hâzâ zamânının aḳsâmın saḳlarlar. Daḥı şol naḥaraların 'adedleri ki 'amûdının zamânı anınla münḳasım olur anı daḥı saḳlarlar⁽⁵⁶⁴⁾. İmdi ol vaktın ikâ'ın bu nev'ı ki **hafif-i remeldür** rücû'u ider **hafif-i hezece**

(559) K'da "vü rastî" yok

(560) K'da "birinden birinde"

(561) K'da "ḥârreden"

(562) K'da "birbiri ardıncasına"

(563) K'da "ez" var

(564) K'da "saḳlar"

verür şöyle kim biz⁽⁵⁶⁵⁾ bunu **aşl-ı hezcede** zikr itmişizdür. Şol kim bizüm zamanımızda şimdiki halde isti'mâl olur her iki devrden müdrec olan bir nağara dur. Bes ol vaktin 'amûdı **'ıyâr-ı evvel** nağaralarının iki nağarasından ve **'ıyâr-ı sâni** nağaralarının bir nağarasından

47 a mürekkebe olmuş olur anuñ mişâli ârûzda **fe'ülün** gibi dahı evzânı⁽⁵⁶⁶⁾ / evzân-ı ikâ'da **tenenen ten** gibi aşl-ı hafif-i şakıl-i evvel⁽⁵⁶⁷⁾ bu ikâ'uñ aşlı oldur ki 'amûdınuñ zamânı aşlı muqadder zamanlardan mürekkebe olmuş ola. Dahı 'amûdları birbir ardınca mütevâlî olub evc evc nağara gele 'ıyâr-ı evvel nağaralarından, İmdî ol vaktin anuñ 'amûdınuñ mişâli arûzdan **fâşıla-i şağradur**⁽⁵⁶⁸⁾ nitekim eydürüz **fe'ilün** vakf **fe'ilün** vakf **fe'ilün** dirüz ve anuñ mişâli ikâ' vezinlerinde **tenenen** vakf **tenenen** vakf **tenenen** vakf dır. Bu nev'uñ âz olur ba'zı 'amûdlarından ikinci nağarasın derc iderler giderler. Dahı hareketin bırakurlar. Ma'a hâzâ zamânınuñ cemî'-ı aksa'mın şaklarlar. Dahı nağaralarında 'adedlerin şaklarlar. Bes ol vakt 'amûdu iki 'amûddan mürekkebe olmuş olur. Birisine **müdrec** dirler nağara-i sânişi düşdiğün. Ve birisine

47 b **tamâm** dirler cemî'ı nağaraları / tamâm oldığün anuñ mişâli 'arûzda **fe'ilün fa'lün** gibi dahı vakt oldur ba'zı 'amûdı⁽⁵⁶⁹⁾ mürekkebe olur. Fâşılâ-i şuğradan ve iki sebeb-i hafifden mişâli anuñ evzân-ı ikâ'da **tenenen** vakf **tenten** vakf **tenenen** vakf **tenten**⁽⁵⁷⁰⁾ gibi dahı âz olur şol 'amûdı ki nağarası müdrec olubdur. Muqaddem olur nağarası düşmeyen üzerine işbu kavlumûz gibi kim eydürüz **tenten tenenen** dirüz. İllâ bu deñlû var ki bu 'amûdlar kaçan birbiri ardınca gelse çok olur ki bilinmez. Ol vakt ibtidâ-i 'amûd müdrecile mi oldu yohsa⁽⁵⁷¹⁾ 'amûdu tamâm birle mi oldu. Zirâ ol vakt üç nağara-i hafif işidilür. Ve

(565) K'da "biz" yok
 (566) K'da "evzânı" yok
 (567) K'da "evveliden"
 (568) K'da "şuğradur"
 (569) K'da "'amûdın"
 (570) K'da "vakf" var
 (571) K'da "yoksa"

- iki naķara-i şakıl işidilür ancak dahı âvâz⁽⁵⁷²⁾ olur ki ol müdrec 'amûdlar birbir ardınca gelür ol vakt bu aşl rucû' ider. Aşl-ı⁽⁵⁷³⁾ hezece verür nitekim aşl-ı hezecde anı beyân idiserüz⁽⁵⁷⁴⁾ inşâallâh'ü te'âlâ.
- 48 a İllâ bu deñlü / varkim dâym olmaz aşl-ı hafîfi şakıl-i şânî ki aña mâhoriye didiler. Bu ikâ'uñ aşlı oldur ki anuñ 'amûdınuñ zamân-ı aşlı muķadder zamânlardan sekiz zamândan mürekkeb ola. Dahı 'amûdları birbiri ardınca mütevâlî gelür. 'Iyâr-ı evvel naķaralarından dört dört naķara ola anuñ mişali 'ilm-i 'arûzda fâşıla-i şugradur. **Fe'iletün** vakf **fe'iletün** vakf **fe'iletün** gibi dahı ikâ' vezenülerinde **tenenenen** vakf **tenenenen** vakf **tenenenen** ⁽⁵⁷⁵⁾gibi dahı ikâ'dan bu nev'un olur ki⁽⁵⁷⁶⁾ ikinci naķarasın ve üçüncü naķarasın derc iderler giderler tâ şuña yitişür ki ⁽⁵⁷⁷⁾'amûdlarında hiç biri zâhir olmaz. "İmdi kaçan ki anuñ ikinci naķarasın"⁽⁵⁷⁸⁾ derc eylese⁽⁵⁷⁹⁾ dahı 'amûdları mütevâlî birbiri ardınca gelse anuñ mişâli işbu ķavlümüz gibi olur kim eydürüz **fâ'ilün** vakf **fâ'ilün** vakf **fâ'ilün** dirüz ol cüz' ol vakt sebep-i hafifle vetedi mecmu'dan mürekkeb olmuş olur dahı evzân-ı ikâ'da / işbu ķavlümüz "gibidir kim"⁽⁵⁸⁰⁾ eydürüz **ten tenenen** vakf **ten tenenen** vakf **ten tenenen** vakf **ten tenenen** vakf dirüz ve dahı bu nev'un kaçan üçüncü naķarası derc olunsa anuñ mişâli 'arûzda **fe'ûlun** vakf **fe'ûlün** dūr dahı evzân-ı ikâ'da anuñ mişâli **tenen ten** vakf **tenen ten** dūr⁽⁵⁸²⁾ dahı bilgil ki müdrec iki kısmıdır. Bir kısım oldur ki ikinci naķarası gitmiş ola. İkinci kısım oldur ki üçüncü naķarası düşmüş ola.⁽⁵⁸³⁾ İmdi bu kısım ki üçüncü na-
- 48 b

(572) K'da "az"

(573) K'da "ehli"

(574) K'da "iderstrüz"

(575) K'da "vakf" var

(576) K'da "az olur az olur ki"

(577) K'da "cemî"

(578) K'da "İmdi onun kaçan ikinci naķarası"

(579) K'da "olsa"

(580) K'da "gibi oldur ki"

(581) K'da "ten tenen"

(582) K'da "dūr" yok

(583) K'da "ola" yok

karası düşmüşdür. Âd virir buña **Ishâk bin İbrâhim Mûsilî Mânûrî** dir

(584) Bes bu söz delâlet itdi kim taḥkîkile bu kimse ikâ'uñ aşlın bilme-
miş(585) dahı naḡaralaruñ kemmiyetinnecîydiğin(586) anlamamış zirâ
kendüsi etmişdür ki(587) Mâhorî oldur kim iki naḡara-i (588) ḡafifden
ve bir naḡara-i(589) şakîlden mürekkeb ola dimişdür. Dahı bu söz
delâlet iderki bu kimse ikinci naḡarası giden müdrecile onuncı(590)

49 a naḡarası giden müdrecile (591) fark olmamışdur. / Hal budur ki kendüsi
Mâḡoreye böyle ḡüküm itmişdür şuña göre kim şan'ati ḡinâdan zâhir
oldı. Bunuñ beyânı bu oldur ki bu iki nev'lar müdrecdür. Kaḡan
'amûdları bunuñ mütevâlî olsa bilinmez ki derc olan bunuñ
'amûdlarından ikinci naḡaramıdur yohsa üçüncü naḡaramıdur. Zirâ
kaḡan bunlar mütevâlî (592) birbiri ardınca gelse ol vaḡt(593) anda hiç
işidilmez. İllâ iki naḡara-i ḡafif işidilür ki anlara bir naḡara-i şakîl dahı
tabî' olmuş ola. Bes eyle olsa anda fehmi olmaz ki ibtidâ iki naḡarayile
mi oldu. Yohsa bir naḡarayile mi oldu. Uşûlü's-şakîleti evvelûhâ el he-
zecû ya'ni ikâ' aşllarının evvelki aşl-ı hezecdür. Aşl-ı hezec şol aşla
eydürler ki anuñ 'amûdının zamânı aşl muḡadder zamânının dört
zamânından mürekkeb ola. Dahı anuñ naḡaraları (594) birbiri ardınca

49 b gelür 'iyâr-ı şânî naḡaralarından ola / mişâl-i anuñ 'arûzda şol
cüzlerdür kim mürekkeb olmuşdur. Üç sebeb-i ḡafifden **mef** vaḡf 'û
vaḡf **lün** vaḡf **mef** vaḡf 'û vaḡf **lün** vaḡf **mef** vaḡf 'û **lün** gibi. İmdi bu şol
vaḡt ḡâşıl olur ki her iki müteḡarrik ḡarfüñ arasında bir ḡarf sâkin ola
dahı anuñ mişâl-i evzân-ı ikâ'da **ten** vaḡf **ten** vaḡf **ten** vaḡf **ten** vaḡf **ten**

(584) K'da "ki" var

(585) K'da "bilmamû"

(586) K'da "niceyediğın"

(587) K'da "ki" yok

(588) K'da "iki naḡara-i" yok

(589) K'da "naḡara-i"

(590) K'da "üçüncü"

(591) K'da "sırasında"

(592) K'da "olsa" var

(593) K'da "vaḡt" yok

(594) K'da "yiñe" var

vaqf **ten** vaqf gibi. Dahı âvâze olur ki ikâ'ıñ bu nev'lerinde şol naqaralar ki sükûn mevzı'larında vardur âşîkâre olur. Dahı ol aşl aşl-ı hafife râci olur. Uşûl şakılûñ ikinci aşlına aşl-ı remel dirler aşl-ı remel şol aşlı eydürler ki anuñ 'amûdınıñ zamân-ı aşl-ı muqadder zamânlarından sekiz zamândan mürekkeb ola. Dahı naqaraları mütevâlî birbiri ardınca gele. Dahı ol naqaralar 'ıyâr-ı şânî naqaralarından iki naqara ola anuñ mişâl-i 'ilm-i 'arûzda şol⁽⁵⁹⁵⁾ cüzlerdür ki

50 a iki sebeb-i hafifden / mürekkeb olmuş ola. Şöyle kim eydürsin **fa'lün** vaqf **fa'lün** vaqf dirsün dahı evzân-ı ikâ'da anuñ mişâl-i **ten ten** vaqf **ten ten**⁽⁵⁹⁶⁾ gibi. Dahı az olur ki bu nev'uñ naqaraları ikâ'ıñ nev'lerinüñ cemî'isinden bile zâhir olur. Bes ol vaqt bu aşl aşl-ı maḥorîye verür⁽⁵⁹⁷⁾. Andan soñra olur ki ikinci naqarası⁽⁵⁹⁸⁾ dahı derc olur. Bu nev' ol vaqtin müdrec mâḥôrîñüñ ikinci nev'ine verür. İmdî müdrec-i mâḥorîyenüñ ikinci nev'i oldur ki **İşhâk bin İbrahim Mûşilî** âd virür aña remeldir bunıñçündür ki **İşhâk-ı Mûşilî** eydür. Bu dürüstî remelüñ kaçan 'amûdları mütevâlî olsa birbiri ardınca gelse ol vaqtin remel-i mâḥôrî gibi olurdır. Kaçan "böyle olsa"⁽⁵⁹⁹⁾ bu iki nev'uñ ortasında fark olmamış olur. İllâ birinden birine naql olundığı vaqtin

50 b dahı kat olub⁽⁶⁰⁰⁾ kesildiği vaqtin fark olur. / Şakılûñ aşılıarınıñ üçüncü aşlına⁽⁶⁰¹⁾ şakıl-i evvel dirler. İmdî bu ikâ'ıñ aşlı oldur ki 'amûdınıñ zamânı aşlı muqadder zamânından on iki zamândan mürekkeb olmuş ola. Dahı naqaraları ki birbir ardınca mütevâlî gelür. 'ıyâr-ı şânî⁽⁶⁰²⁾ naqaralarından⁽⁶⁰³⁾ evç evç naqara ola anuñ mişâli

(595) K'da "şu"

(596) K'da "vaqf" var

(597) K'da "mâḥûraya varır"

(598) K'da "naqarası" yok

(599) K'da "böylese"

(600) K'da "olur"

(601) K'da "aşlı" var

(602) K'da "şânîlerden"

(603) K'da "naqaralarından" yok

- 'arûzda şol cûzvilere⁽⁶⁰⁴⁾ eydürler ki mürekkeb olmuş olâ üç sebeb-i hafîden **mef'ûlün** vakf **mef'ûlün** gibi. Dahı anuñ mişâli evzân-ı ikâ'da **ten ten ten** vakf **ten ten ten** gibi. Dahı âz olur ki ikâ' bu nev'de de⁽⁶⁰⁵⁾ zâhir olur. Şol naķara ki evvelki iki naķaranuñ ortasında vâķı' olmuşıdi. Bes ol vaktin anuñ 'amûdu üç naķara-i hafîden mürekkeb olmuş olur. Ya'ni şol naķaradan mürekkeb olur ki âşikâre olmaya. Dahı ol naķaralar 'iyâr-ı evvel naķaralarından ola. Dahı ikâ'uñ bu nev'inde
- 51 a** bir naķara-i şakîl / zâhir olur. 'iyâr-ı şânî naķaralarından anuñ mişâli 'arûzda **fe'ilâtün** gibi ki bir fâşıla-i şugra ve bir sebeb-i hafîden mürekkeb⁽⁶⁰⁶⁾ mürekkebdür. Dahı anuñ mişâli ikâ' veznlerinde **tene-nen ten** gibidir. Dahı az olur ki bundan dördüncü naķara zâhir olur. İmdî bu zâhir olan naķara şol naķaradur ki ikinci naķarayile üçüncü naķara ortasında vâķı' olur. Bes⁽⁶⁰⁷⁾ eyle olsa anuñ 'amûdı dört naķara-dan mürekkeb olmuş olur. Birisi 'iyâr-ı evvel naķa ralarından naķara-i⁽⁶⁰⁸⁾ hafîdür. Şol nev' gibi ki yukarı zıkr olunubdurur⁽⁶⁰⁹⁾. Mişâl anuñ 'arûzda fâ'ilet gibi kim mürekkeb olmuşdur bir sebeb-i hafîden. Ve bir fâşıla-i şugrâdan dahı anuñ mişâli evzân-ı ikâ'da "**ten tenenen**"⁽⁶¹⁰⁾ gibi bu iki nev'uñ kaçan 'amûdları mütevâlî olına⁽⁶¹¹⁾ bunlaruñ her biri-
- 51 b** si müşâbih olur birisine dahı / bilinmez ki bunda naķara-i şakîlile "beşlenüb midür"⁽⁶¹²⁾ yohsa⁽⁶¹³⁾ naķara-i hafîfile beşlenübdür⁽⁶¹⁴⁾. Eger ikâ'uñ bu cinsinde isti'mâl olan bu iki nev'dur. Ammâ⁽⁶¹⁵⁾ ⁽⁶¹⁶⁾ekseri

(604) K'da "cüzlere"

(605) K'da "nev'de"

(606) K'da "mürekkeb" yok

(607) K'da "bes" yok

(608) K'da "naķara-i" yok

(609) K'da "olunupdur"

(610) K'da "ten tenen"

(611) K'da "olsa"

(612) K'da "başlanubmıdur"

(613) K'da "yoksa"

(614) K'da "başlanubmıdur"

(615) K'da "amma" yok

(616) K'da "ta" var

nâs hükm itmişdür ki şakîl-i evvel üç nağara-i hafîfdür. Ve bir nağara-i şakîldür. Dahı âz olur ki⁽⁶¹⁷⁾ bunda ikinci nağara ⁽⁶¹⁸⁾zâhir olur. Nitekim nev'ı evvelde 'amel olunubdur. Ve âz olur ki dördüncü nağara dahı zâhir olur. Nitekim nev'-ı şânîde işlenübdür. Dahı âz olur ki üçüncü nağara-i tay iderler giderirler. Şol üçüncü nağara ki aşl 'amûddan ikinci nağaradur. Bes ol vaktin ⁽⁶¹⁹⁾iki vetedi mecmû'dan mürekkeb olmuş olur anuñ mişâli 'arûzda **mefâ'ilün** gibidür. Dahı evzân-ı îkâ'da "**tenen tenenen**"⁽⁶²⁰⁾ gibidür. Dahı ol vakt bu nev'-ı hafif-i remel edvârından iki devre mûşabih olur. Dahı bu nev'ile hafif-i re-

- 52 a** mel ortasında ki fark beyân olunur vakflarından / beyân olunur nağaralarından beyân olunmaz. Zîrâ îkâ'uñ bu nevunun vakfları hafif-i remel vakflarından a'zamdur. Ve dahı nağaraları⁽⁶²¹⁾ zâhir olur. ⁽⁶²²⁾Pes ol vaktin anuñ 'amûdı 'ıyâr-ı evvel nağaralarından altı nağaradan mürekkeb olur. İmdî anuñ beyânı işbu kavlümûz gibidür kim eydürüz **müstefilü** dirüz kaçan harflerinün mecmû'ısi hareketlû ola. Dahı âz vâkı' olur ki bu nağaraları isti'mâl iderler dahı anda derc olmaya ya'ni onda nağara düşmemiş ola. İllâ meğerki ibtidâ-i kelâmıda ola. Şunuñ gibi ibtidâ-i kelâm⁽⁶²³⁾ ki îkâ'uñ bu cinsinden muğaddem olmağı murâd ola. Ammâ ba'zı nağarasın tay itmekliğe⁽⁶²⁴⁾ gidermegile iken çok isti'mâl olunur. Dahı bu nev'uñ dercleri ya'ni ba'zı nağarasın ortasından gidermesi beş nev' üzerinedür evvel nev'ı oldur ki anuñ
- 52 b** cemî'ı nağaraların âşikâre / itdükten soñra üçüncü nağarasın tay idesin gideresin anuñ mişâli 'arûzda **müfâ'aleten** gibi ki mürekkebdür. Bir veted-i mecmû'dan. Ve bir fâsıl-i şuğrâdan ki aşlında **müfâ'alet** idi

(617) K'da "dur ki"

(618) K'da "dahı" var

(619) K'da "'amûdu" var

(620) K'da "tenen tenen"

(621) K'da "nağaralarına"

(622) K'da "sükûn mevzı'larından zâhir olur" var

(623) K'da "kelâ"

(624) K'da "itmekle"

bes fâşılası üzerine veted-i muḳaddem olur. İmdî bir fâşıla-i şuḡrâ didük niçün zîrâ şaḳîl-i evvelüñ vaḳfları 'ıyâr-ı evvel zamânlarından üç zamândan mürekkeb olur. Kaçan küñ naḳaraları âşikâre olsa ol vaḳtın bu nev'ı vaḳf naḳaralarının⁽⁶²⁵⁾ âhîr naḳarasına ulaşur. 'Amûdun naḳaralarından⁽⁶²⁶⁾ müdrec olduḡı halde. ⁽⁶²⁷⁾Dahı 'amûdınun zamânı ol vaḳt yedi naḳara zamânı olur. İllâ bu deñlü vârdur ki ḡayet tizliğinden ötürü şol zâhir ve tay olan nev'ler "ki didük"⁽⁶²⁸⁾ âşikâre olmaz bunun mişâli ikâ' veznlerinden **"tenenen tenenen"**⁽⁶²⁹⁾ gibi aşlında **tenen tenen** idi ikinci nev'ı oldur ki anuñ dördüncü / naḳarası derc olına. Bes ol vaḳt anuñ mişâli 'arûzda işbu ḳavlümüz gibidür kim eydürüz **mütefa'ilün** dirüz bu dahı evvelki nev' gibi bir fâşıla-i şuḡrâ ve bir veted-i mecmû'dan mürekkeb olur. Dahı⁽⁶³⁰⁾ fâşılası muḳaddem olur. Vetedi üzerine ki aşlında **mütefa'ilü**⁽⁶³¹⁾ idi. Dahı anuñ mişâli evzân-ı ikâ'da **tenenen tenen** gibi ki aşlında **"tenenen ten"**⁽⁶³²⁾ idi dahı şöyle bilmek gerek ki bu iki nev' ki zîkr itdük. Kaçan 'amûdları birbiri ardınca gelse bu iki nev'un her birisi birisine dahı müşâbih olur. Ya'ni ol vaḳtın birbirisine beñzer olur. Bunun beyânı oldur ki bunların her birisi bir vetidden ve bir fâşıladan mürekkeb olmuş olur. Dahı ol vaḳt bilinmez ki fâşılayla mı beşlendi yohsa vetidile mi beşlendi. Üçüncü nev'ı oldur ki anuñ hem ikinci naḳarası ve hem dördüncü naḳarası **53 b** derc olmuş ola. İmdî ol vaḳt anuñ / ⁽⁶³³⁾mişâli 'arûzda **müstef'ilün** dür ki mürekkeb olmuşdur iki sebab-i hafîden ve bir vetidi mecmû'dan kim aşlında **müstef'il** idi dahı anuñ mişâli ikâ'⁽⁶³⁴⁾ veznlerinde⁽⁶³⁵⁾ **ten**

(625) K'da "naḳaralar"

(626) K'da "naḳara"

(627) K'da "'amûd naḳaralarına olunduḡı halde" var

(628) K'da "dindü ki"

(629) K'da "tenen tenenen"

(630) K'da "dahı" yok

(631) K'da "mütefa'ilün"

(632) K'da "te nenen ten"

(633) K'da "mişâli 'arûzda" var

(634) K'da "ikâ'" yok

(635) K'da "veznlerden"

ten tenen gibi kim aşlında **ten ten ten** idi dördüncü nev'i oldur ki anuñ ikinci nağarası ve dağı beşinci nağarası derc olmuş ola. İmdi anuñ mişâli 'arûzda işbu kıavlümüz gibidür ki eydürüz **mefa'îlûn** "dirüz ki"⁽⁶³⁶⁾ aşlında **mefâ'ilû** idi dağı anuñ mişâl-i evzân-ı ikâ'da "**tenenen ten ten**"⁽⁶³⁷⁾ dirüz ki aşlında **tenen ten te** idi beşinci nev'i oldur ki anuñ ikinci nağarası dağı⁽⁶³⁸⁾ beşinci nağarası derc olmuş ola anuñ mişâli işbu kıavlümüz gibidür kim eydürüz 'ilm-i 'arûzda **fa'ilâtün** dirüz ki aşlında **fa'ilâtün** idi. Dağı⁽⁶³⁹⁾ evzân-ı ikâ'da anuñ mişâli **ten tenen ten** gibi ki aşlında **ten tenen te** idi. Dağı şöyle bilmek gerek kim işbu

- 54 a** / üç ahîrin nev'i şol biş⁽⁶⁴⁰⁾ nev'den ki müdrec olmuşlardur. Ya'ni ba'zı nağarası düşenmişdür⁽⁶⁴¹⁾ ol müdrec olan nev'lerin üçüncü nev'i gibi dağı dördüncü nev'i gibi. Kaçan bunların herbirisi mütevâlî olub birbiri ardınca gelse bunların her biri birisine müşabih olur kankı nev'den⁽⁶⁴²⁾ idüğü bilinmez. Zîrâ bunların her birisi⁽⁶⁴³⁾ vetidi mecmû'ile iki sebep-i hafifden mürekkebe olupdurur. Dağı ol vakt bilinmez ki bunların kankısıle beşlendi. Ve hem ol dağı ma'lûm oldı kim 'arûzun⁽⁶⁴⁴⁾ cemî'i e'zası ki mürekkebe olmuşdur birbirinden ve iki sebepten ol cüzler bu ikâ'ın cemî'i evzânında dağıldır ve ol biş cüzdür. Ve hem şöyle zân olunır ki bu sebepten ikâ'ın tarîkları çok oldı. Dağı nefis aña mayıl oldı şakîl aşllarının dördüncü aşlına şakîl-i şânî dirler bu
- 54 b** dördüncü ikâ'ın aşlı oldur ki 'amudının zamân-ı aşl-ı / muqadder zamânlardan on altı zamândan mürekkebe ola. Dağı nağaraları ki birbiri ardınca mütevâlî gelir. 'Iyâr-ı şânî nağaralarından dört nağara ola. İmdi bunun mişâli 'arûzda **mef'ûlâtün** gibi dağı ikâ' vezinlerinde

(636) K'da "dir ki"

(637) K'da "tenen ten ten"

(638) K'da "dağı"

(639) K'da "dağı" yok

(640) K'da "beş"

(641) K'da "düşmüşdür"

(642) K'da "nev'de"

(643) K'da "bir" var

(644) K'da "'arûzunun"

- bunuñ mişâli **ten ten ten ten** gibi dağı bilgil ki ikâ'uñ bu nev'inüñ hiçbir nağarası zâhir olmaz. İllâ şol şavtlar kesildüğü yerde zâhir olur. İmdî kaçan ikâ'uñ bu nev'inüñ nağaraları zâhir olsa edvâr-ı mâhûrîden ol vâkt devr-i mişl olur dağı 'iyâr-ı evvel nağaralarından sekiz nağara olur. Dağı âz olur ki enüñ sekizinci nağarası zâhir olur. İmdî ol şol vâkt zâhir olur ki enüñ dördüncü nağarası 'iyâr-ı evvel nağaralarından iki nağara ola. Bes ol işbu kıavlümüñ gibi olur 'im-i 'arûzda eydürüz mef'ûlün fa' dirüz nitekim ikâ' veznlerinde **ten ten ten** dirüz
- 55 a dağı ikâ'uñ bu nev'içün bu 'ilmüñ mütekdimmelerinden⁽⁶⁴⁵⁾ ba'zı / eyitdiler şakıl-i şânî dūr didiler. Dağı âz olur ki bunuñ altıncu nağarası zâhir olur ol vâkt anuñ mişâl-i 'ilm-i 'arûzda işbu kıavlümüñ gibi olur ki eydürüz müstefîlün fa' dirüz nitekim evzân-ı ikâ'da ten ten tenen ten dirüz dağı bunuñ âz olur ki dördüncü nağarası dağı⁽⁶⁴⁶⁾ zâhir olur. Ol vâkt anuñ mişâli 'ilm-i 'arûzda fâ'ilün fe'ulün olur dağı evzân-ı ikâ'da "ten tenen ten ten"⁽⁶⁴⁷⁾ olur dağı âz olur ki bunuñ sekizinci nağarası zâhir olur. Ol vâkt anuñ mişâli 'ilm-i 'arûzda fe'ilün fe'ilün dūr dağı evzân-ı ikâ'da anuñ mişâli tenenenen ten ten dūr ol vâkt ikâ'uñ bu nev'i hafif-i şakıl-i evvelün müdrecinüñ evvel nev'ine müşabih olur. İmdî bu dört nev'ki zikr oldı. Kaçan bunlaruñ 'amûd ları birbiri ardınca mütevâli gelse. Ol vâkt herbirisi birisine dağı müşabih olur.
- 55 b Zîrâ bunlaruñ herbirisi "üç sebeb-i hafif"⁽⁶⁴⁸⁾. / "Ve bir vetidi mecmû'dan mürekkebi olmuş olur."⁽⁶⁴⁹⁾ Dağı âz olur ki bunlaruñ cemî'i nağarasın âşikâre itdükten soñra. Üçüncü nağarasın dağı altıncı nağarasın tay iderler giderürler. Ol vâktin enüñ mişâli 'iml-i 'arûzda işbu kıavlümüñ gibi olur kim iderüz mefâ'ilün fa' dirüz. Dağı evzân-ı ikâ'da **tenen tenen ten** dirüz. Dağı bu nev' âz olur ki hafif-i remele beñzer

(645) K'da "mukaddimlerden"

(646) K'da "dağı" yok

(647) K'da "ten tenen ten ten"

(648) K'da "üç sebeb-i hafif" yok

(649) K'da "bu cümle" yok

olur. Dahı ikisinüñ ortasında fark olmaz. İllâ işbu⁽⁶⁵⁰⁾ kimseler katında olur ki 'ilm-i edvâr işitmekde riyâzatları ola ve bu bâbda çok şa'y itmişler ola. Zîrâ ol vaktin remelden anuñ edvârı üç devr olur dahı âz olur ki bu nev'uñ dördüncü nağarasın ve sekizinci nağarasın derc iderler giderürler. Ol vaktin hafif-i şâkil-i evvelüñ edvârınınuñ iki devrine verür⁽⁶⁵¹⁾. Dahı âz olur ki bunuñ nağaralarından ikinci nağarasın ve beşinci nağarasın ve sekizinci nağarasın derc / iderler giderürler ol vakt 'im-i 'arûzda anuñ mişâli fe'ülün fe'û olur ve evzân-ı îkâ'da anuñ mişâli **"tenen ten tenen"**⁽⁶⁵²⁾ olur dahı âz olur ki bunuñ nağaralarından dördüncü nağarasın ve altıncı nağarasın ve sekizinci nağarasın derc idüb giderürler. Ol vaktin anuñ⁽⁶⁵³⁾ mişâli 'ilm-i 'arûzda fe'ülün fe'ülün olur dahı evzân-ı îkâ'da mişâli **"tenen ten ten"**⁽⁶⁵⁴⁾ "olur dahı"⁽⁶⁵⁵⁾ olur ki bunuñ sekizinci nağarasın tay iderler giderürler. Hafifü nağaraları zâhir olmazdan aındın ol vakt bunuñ⁽⁶⁵⁶⁾ 'ilm-i 'arûzda fa'lün fa' fa'lün fa' olur nitekim evzân-ı îkâ'da mişâli **"ten tenten ten ten ten"**⁽⁶⁵⁷⁾ olur. Dahı⁽⁶⁵⁸⁾ bilgil ki îkâ'uñ bu nev'ı şöyle ki **İshak bin İbrâhim Mûşîlî** zîkr idüpdür şânîy-i şâkil olur. Dahı âz olur ki bu biz zîkr itdügümüzden ğayr bu nev'uñ nağaralarından çok nağaraları derc olunur vâcib değüldür ki anları kamu zîkr idevüz. Zîrâ bu şana'atde murteza olub çok dürüşmiş kimselere şâkil-i / evvelde zîkr itdügümüz kâ'ide üzerine bu nağaraları derc itmek düşvar olmaz. Dahı şöyle bilmek gerek ki îkâ'uñ bu nev'imüñ nağaraları kaçan zâhir olsa dahı derc olsa. "Ol vakt bu nev',ı şâkilden envâ-ı hafife"⁽⁶⁵⁹⁾ müşabih olur bunuñ

(650) K'da "şol"

(651) K'da "varur"

(652) K'da "tenen ten ten"

(653) K'da "anun" yok

(654) K'da "tenenen ten ten"

(655) K'da "olur dahı" yok

(656) K'da "mişâli" var

(657) K'da "ten ten ten ten ten ten ten"

(658) K'da "imdi" var

(659) K'da "ol vaktın bu nev'-ı hafife"

içündür ki bu sanâ'atde nazar iden kimseleruñ ba'zısı yitmişdür. Sâniy-i şakıl şakıl-i evvelden gayet hafîfdür dimişdür. ⁽⁶⁶⁰⁾Dağı bu nev'uñ ekşer-i ğınâsı 'iyâr-ı şânîd⁽⁶⁶¹⁾ iki naķara üzerine olur. Andan sonra 'iyâr-ı evvelden iki naķara üzerine olur. Andan sonra 'iyâr-ı evvelden üç naķara üzerine olur. Anuñ mişâli 'ilm-i⁽⁶⁶²⁾ 'arûzda şol vaķtın ki cemî'ı 'amûd biri kılınâ. İşbu ķavlümüñ gibi olur ki eydürüz müstefîlün 'lün fe'ıl dirüz. Velî âz olur ki bunuñ ahîrinde 'iyâr-ı evvel naķaralarından bir naķara dağı ziyade iderler. Ol vaķtın 'amûdı anuñ

57 a şânîy-i şakıl "'amûdlarından dağı yarım 'amûddan mürekkeb"⁽⁶⁶³⁾ / olur. Ol vaķtın anuñ mişâli ikâ' veznlerinden **ten ten tenen tenen tenen te** olur imdî bilgil ki şimdi ki halde ki bizüm zamânumuzda⁽⁶⁶⁴⁾ şânîy-i şakıl 'amûdı budur. "Vallahü a'lem"⁽⁶⁶⁵⁾.

"Faşl-ı Sîvü Şişüm"⁽⁶⁶⁶⁾

Der beyân-ı nev' hay-i ikâ' ha işfak nümûdenest⁽⁶⁶⁷⁾

Ya'ni bu zîkr olan nev'lerden ķankı nev' mûvafık ve mûnasıbdür anı bilmekdedür. Dağı âz olur ki ikâ'uñ şol aşılıarı ki şimdiye deĝin zîkr olundu. Ona iltifât iderler bu nev'leruñ⁽⁶⁶⁸⁾ ortasında olan ikâ'ları añmazlar. Velî bize şöyle gerekdür ki şol ikâ'lar ki ikâ'uñ aşılıarı ortasında vârdur anları zîkr idevüz. Ya'ni şol⁽⁶⁶⁹⁾ mûnasebetler ki bu aşılıar ortasında terķîbile hâşıl olmışdur. Anları cemî'ı beyân eylerüz.

57 b İmdî bilgil ki mûnasebetüñ nev'ı / çokdur. Ammâ şol⁽⁶⁷⁰⁾ mûnasebet

(660) K'da "dürür" var

(661) K'da "şânî"

(662) K'da "'ilm-i" yok

(663) K'da "'amûdlarından bir 'amûddan dağı yarım 'amûddan mürekkeb"

(664) K'da "zamanımızdır"

(665) K'da "vallah-ü 'alem" yok

(666) K'da "Sî şişüm"

(667) K'da "nümûd"

(668) K'da "nev'ler"

(669) K'da "şol" yok

(670) K'da "şol" yok

ki münasebet-i te'lîfe dūr. Ol münasebet şan'at-i mûşîkîye mahşuşdur. Andan ğayriye olmaz. Münasebet-i te'lîfe şol münasebete eydürler ki ol münasebet bir aşl dahı bir aşlıla terkîb olmaqtan haşıl ola. ⁽⁶⁷¹⁾Çün sen bu sözleri fehmi itdügise şöyle bilmek ⁽⁶⁷²⁾ gereksin ki kaçan bir kimse teemmül itse ve fikr eylese şol münasebetlerde ki ittifağın cemî'ı envâ'ı ortasında vardır dahı ol münasebetleri zabt itse ol kimse şol münasebet ki ikâ'-ı şâkîlile ikâ'-ı hafîf ortasında vardır. Ol münasebeti ol kimse bulur ittifağ bilgî bulur ve dahı bilgî ki bu ikâ' bilgî cemî'ı ittifağların ahseni ve görklüsüdür. ⁽⁶⁷³⁾ Dahı ittifağ bilgî diyu bu 'ilmde şol ittifağda ⁽⁶⁷⁴⁾ eydürler ki kaçan bir nev'ı bir nev'a dahı nisbet itseler / bu nev' ol nev'un zîf-ı ola. Ya'nî bu ⁽⁶⁷⁵⁾ nev' iki ol nev'ca ola. İmdi kaçan sen ol ⁽⁶⁷⁶⁾ hezec-i hafîfe nisbet itseñ bunun aña nisbeti nî sbet-i za'ifdūr. Zira hezecün 'amûdının zamânı aşlı muqadder zamanlardan ⁽⁶⁷⁷⁾ ⁽⁶⁷⁸⁾ mürekkeb olmuştur. ⁽⁶⁷⁹⁾ İmdi şek değıldür ki zamân iki zamânın za'ifdūr. Ya'nî iki o deñlüdür. Gine ancılâyın kaçan sen ramel-i hafîfe nisbet itsen ortalarında nisbetlerin nisbet-i za'if bulırsın. ⁽⁶⁸⁰⁾ Dahı şâkîl-i evvelün nisbet-i hafîfe nisbet-i za'ifdūr. İmdi şöyle bilmek gereksin ki kaçan bir nev'ile dahı bu nev' ortasında nisbet nisbet-i za'if olsa bu 'ilmde aña ittifağ bi'l-kül dirler şöyle ki zîkr olundu. Dahı şol münasebet ki remelile hezec ortasında vardır dahı

58 a bunların / hafîfleri ortasında vardır. Dahı şol münasebet ki şânî şâkîlile zamân ortasında vardır. Dahı bunların hafîfleri ortasında vardır cemî'ı ittifağ bi'l-küldür. Eyle olsa şânî şâkîl 'amûdının zamânı

58 b

(671) K'da "İmdi" var

(672) K'da "bilmek" yok

(673) K'da "gereklüsüdür"

(674) K'da "ittifağa"

(675) K'da "bir"

(676) K'da "ol" yok

(677) K'da "zamanlarından"

(678) K'da "dört zamandan"

(679) K'da "hafîf 'amûdunun zamanı iki zamandan mürekkeb olmuştur"

(680) K'da "bulunırsun"

remel zamânınınûn zî'finca ola. Ya'nî bunun zamânı hezec zamânınca iki ola. Dahı şol münasebet ki hafifleri ortasında vardır. Şâkîlleri münasebeti gibidür. Dahı ittifâk bi'l-külden sonra sen bülürsin şol⁽⁶⁸¹⁾ münasebet ki şâkîl-i evvelile remel ortasında vardır. Şol ittifâkı bülürsin ki hüsnde ittifâk bi'l-kül yakın ola imdi ol ittifâk ittifâk-ı bi'l-humsdur. İttifâk-ı bi'l-hums diyu şol ittifâka eydürler ki kaçan bir

59 a nev'un 'amûdunun zamânın dahı bir nev'un 'amûdunun zamânına / nisbet itsek birisinün zamânı dahı birisinün zamânının mişli ola dahı nısf ola. Ya'nî bunun zamânı birbuçuk anuñ zamânınca ola. Nitekim⁽⁶⁸²⁾ şâkîl-i evvelün 'amûdunun zamânı aşl-ı muqadder zamânlarından oniki zamândan mürekkeb olmışdur ve remel 'amûdunun zamânı aşl muqadder zamânından sekiz zamanda mürekkeb olmışdur. İmdi şek degildür ki onikinün nisbet⁽⁶⁸³⁾ sekiz nisbet-i mişldür dahı nısfdür zira oniki sekizcedür dahı sekizün yarısındadır ki dördtür. Kaçan sen fikr itseñ bunların hafifleri ortasında dahı nisbeti nisbet-i bi'l-hums bülürsin. Dahı münasebet şâkîl-i evvelile hafif-i şânî şâkîl ortasında dahı "bi'l-humsdur"⁽⁶⁸⁴⁾. Dahı hafif-i şâkîl-i evvelile hezec ortasında münasebet bi'l-humsdur. Andan sonra şol münasebet ki şânî şâkîlile

59 b şâkîl-i⁽⁶⁸⁵⁾ evvel ortasında vardır. / Dahı hüsnde ittifâk bi'l-humsa yakındur ol münasebet ittifâk bi'r-rubu'dur. İttifâk bi'r-rub' diyu bu 'ilimde şol ittifâka eydürler ki "kaçan sen bir nev'un 'amûdunun dahı zamânına nisbet itseñ bunun zamânının"⁽⁶⁸⁶⁾ hem mişli ola ve hem şülüşi ola. Ya'nî bunun zamânı anuñ zamânının tamamınca ola⁽⁶⁸⁷⁾. Dahı üç bahşında birince ola. Şol ittifâk gibi⁽⁶⁸⁸⁾ ki şânî şâkîl birle

(681) K'da "şu"

(682) K'da "nitekim" yok

(683) K'da "nisbete sekize"

(684) K'da "bi'l-hums" yok "

(685) K'da "şâkîl-i" yok

(686) K'da "kaçan sen bir nev'ı 'amûdunun zamanıñ bir nev'ın 'amûdunun dahı zamana nisbet itseñ bunun zamanı anuñ zamanının"

(687) K'da "ola" yok

(688) K'da "gibidir"

şakîl-i evvel ortasında vârdur. Zirâ şânî şakîl 'amûdınun zamânı on altı⁽⁶⁸⁹⁾ zamândur mürekkebe olmuşdur. Şakîl-i evvel 'amûdınun zamânı oniki zamândan mürekkebe olmuşdur. On altının on ikiye nisbeti nisbet-i mişldür. ⁽⁶⁹⁰⁾Zirâ on altı on ikinün tamamıncadur dahı üçte birincedür⁽⁶⁹¹⁾. Dahı nisbet bunların hafifleri ortasında dahı nisbet bi'r-rub'dür. Dahı şol münasebet ki remelile hafif-i şakîl-i evvel ortasında / vârdur heman ol dahı ittifâk bi'r-rub'dur ammâ şol ittifâk ki şakîl-i evvelile hezec ortasında vârdur. Şol ittifâkdur ki evvelki iki ittifâktan mürekkebe olmuşdur. Ya'ni ittifâk bi'l-kül birle ittifâk bi'l-humsdan mürekkebe olmuşdur. Dahı ol iki ittifâka ki ittifâk bi'l-küldür. Ve ittifâk bi'l-humsdur. Âd virirler nisbet-i şelâsetü ez'af dirler. Nisbet-i şelâsetü ez'af oldur ki bir nesne-i "bir nesneye dahı"⁽⁶⁹²⁾ nisbet itsen birbirinün üç mişli ola. Zirâ bunların dahı birisinün zamânı dahı birisinün zamanınca üçdür. Dahı bu ittifâk husninde ittifâk bi'r-rub'a yakındur. Bunların hafifleri ortasında olan münasebet dahı ittifâk bi'r-rub'dur⁽⁶⁹³⁾. Dahı şol ittifâk ki şakîl-i evvelile hafif-i remel ortasında vârdur ol dahı ittifâk bi'r-rub'dur. Ammâ şol ittifâk ki / şânîy-i⁽⁶⁹⁴⁾ şakîlile hezec ortasında vârdur. Ol ittifâk bi'l-kül merrateyndür. Ya'ni iki kez ittifâk bi'l-küldür. Hem bu ittifâk cemî'i ittifâkların âhîridür ve a'zamıdır. İmdi bu ittifâka ittifâk bi'l-kül merrateyn didükleri anıñçündür ki kaçan "birbir nev'i"⁽⁶⁹⁵⁾ bir nev'a dahı nisbet itsevüz. Dahı nev'un zamânı ol nev' zamanınca iki olsa aña ittifâk bi'l-kül dirdün. Çün gördün şânîy-i şakîlün⁽⁶⁹⁶⁾ zamânı hezec zamanınca dört oldu. Bes buña ittifâk bi'l-kül merrateyn didün. Ya'ni iki kez⁽⁶⁹⁷⁾ ittifâk

(689) K'da "iki"

(690) K'da "dahı şülüşdür" var

(691) K'da "birince"

(692) K'da "dahı bir nesneye"

(693) K'da "rub'dan"

(694) K'da "şâ"

(695) K'da "bir bir nev'i" yok

(696) K'da "şakîl"

(697) K'da "kere"

bi'l-kül didün. Ve hem dahı bu ittifâkdan sonra bir ittifâk dahı yokdur. Zirâ kaçan biz her iki nağmenün birisin birisine dahı nisbet itsevüz bu nağmelerün her birisinün zamânı ol birisinün zamânının dört

- 61 a** mişlünce olmakdan dahı artuğ olsa ya'ni⁽⁶⁹⁸⁾ biş mişlince olsa / ve dahı artuğ olsa ol vaktin ol nağmeler ortasında münasebet kalmaz ve⁽⁶⁹⁹⁾ dahı tabi'atı mülâyim olmaz. Bes bundan ötürü kim ikâ'ın iki nev'ı ortasında ki bir şakıl ve bir hafıfdür birbirisinün mişli olmakdan artuğ⁽⁷⁰⁰⁾ münasebet bûlinmedi ammâ geldün şol⁽⁷⁰¹⁾ münasebet ki şânîy-i şakılile hafif-i⁽⁷⁰²⁾ evvel ortasında vârdur. Ol münasebet ittifâkdan mıdur yohsa değil midür anda ihtilâf eylediler imdî ol münasebet ki bu iki nev' ortasında vârdur ol münasebet ittifâkdandı ki⁽⁷⁰³⁾ mezheb-i Baṭlamyus⁽⁷⁰⁴⁾ üzerinedür ancak. Zirâ ol vaktin ol ittifâk ki bu ikisinün ortasında olur. Hem ittifâk bi'l-kül ve hem ittifâk bi'r-rubu'dan mürekkebe olmuş olur. Kaçan her iki nev'ün ortasında münasebet bu "tarîkile ola"⁽⁷⁰⁵⁾. **Hakîm İklîdüs Yenfümahüs** re'yi üzerine bu münasebet ittifâkdan zamânının nice mişlüncedür. Dahı bunların her
- 61 b** birisi / birisinden dahı eczâ cihetinden iken çokdur. Eyle olsa **İklîdüs** katında ve **Yenfumâhos** katında. Bu iki nev' ortasında münasebet ittifâk olmaya. Zirâ bunların her birisinün zamânında dahı birisinün⁽⁷⁰⁶⁾ birisinün zamânı üzerine ziyadeliğinin miktarı bilinmedi tâki ol ziyâde ne miktarıduğı⁽⁷⁰⁷⁾ biline. Dahı⁽⁷⁰⁸⁾ miktarile ol iki nev'ün ortasında ittifâk ne ittifâkıduğı ma'lûm olmadı. Pes ortalarında dahı nis-

(698) K'da "ya'ni" yok

(699) K'da "ve" var

(700) K'da "ortalar" var

(701) K'da "şu"

(702) K'da "şakıl" var

(703) K'da "ittifâkdan ki"

(704) K'da "baṭlamus"

(705) K'da "tarîka olsa"

(706) K'da "birisinün" yok

(707) K'da "mıkdardı ki"

(708) K'da "bu" var

bet-i ittifâk ma'lûm olmadı. Ammâ **Batlamyus**⁽⁷⁰⁹⁾ eydür şol münasebet ki ittifâk bi'l-küldür ve ittifâk bi'r-rub'dur. Kaçan iki evvelince olsalar ya dahı artuğ olsalar gine kuvvet-i sâmi'ade ittifâk zâhir olurdır. Hal budur ki bu ittifâkları biz dahı **Batlamyus** didüğü gibi bulduk. Ammâ⁽⁷¹⁰⁾ **Batlamyus** sizun buñlarun sözi üzerine tercih idüb delil itmek veya

- 62 a** buñlarun sözün **Batlamyus** / sözi üzerine tercih idüb delil itmek bu mevzi'a lâıyk degüldi anıñçün biz dahı bu iki tarafun delillerin terk itdük zıkr itmedük zirâ ol ittifâklar şana'at-i terķibde ma'lûm olur yirinde anı zıkr itmişüz. Her kim talibise anı görmeğe varsun yirinde görsün. Ammâ şol münasebet ki remelile mahêrâ ortasında vârdur ol münasebet münasebet-i müsâvatdür. Ya'ni bu iki birbirine beraberdür. Anınüçün ki bunlarun ekşer tarıqları bir olur. Dahı şol münasebet ki hezecile hafif-i remel ortasında vârdur oldahı münasebet-i müsâvatdür. Ammâ şol münasebet ki şakıl-i evvelile hafif-i⁽⁷¹¹⁾ hezec ortasında vârdur. Ol münasebet şol ittifâklardan degüldür ki anda bir husn ola şöyle kim zıkr itmişüz. İmdî bu zıkr itdigimüz ittifâklar şol ittifâklardur ki envâ'-ikâ'atde⁽⁷¹²⁾ bunları / zıkr itmek ğayet gereklüyidi. Dahı bu ikâ'lar⁽⁷¹³⁾ âşikâre olmaz tâ zahır mişâlile olmayınca. Bes eyle olsa biz dahı bir şuret vaż' itdük ki cemî'ı şol ittifâkla ki ikâ'lar ortasında vârdur ol şüretile âşikâre ola. Kaçan sen ittifâkı⁽⁷¹⁴⁾ ve ittifâk bi'l-humsi ve ittifâk bi'r-rub'u taşavvur itdügise. Dahı ittifâk bi'l-kül merrateyn. Ve ittifâk bi'l-kül vel hums taşavvur itdügise. Dahı şol ittifâk ki **İklidüs** ve **Yenfumahus** katında ittifâk degüldür. Ve **Batlamyus** katında ittifâkdür anı dahı taşavvur itdügise ol vaktin bu şüretten envâ'ı ikâ'ât ortasındağı⁽⁷¹⁵⁾ ittifâkları anı dahı taşavvur idesin⁽⁷¹⁶⁾ İnşâallahü te'âlâ.

(709) K'da "batlamos"

(710) K'da "amma" yok

(711) K'da "hafif-i" yok

(712) K'da "ikâ'atden"

(713) K'da "ittifâklar"

(714) K'da "bi'l-kül" var

(715) K'da "ortasında"

(716) K'da "idersin"

Der beyân-ı maķâmat ki fermûd⁽⁷¹⁸⁾ Abdü'l Mü'mîn

Bilgil ki biz şol aşilları yad idelim kim aşı⁽⁷¹⁹⁾ Abdü'l Mü'mîn kavlidür. Ammâ reîs Ebu 'Alî bin⁽⁷²⁰⁾ Sînâ geldi ol dahı mecmû'ı 'ilmde ⁽⁷²¹⁾hüşuşa ki 'ilm-i riyâzîde. Ve ol dahı çok fenlerde kitaplar taşnif itdi⁽⁷²²⁾. Ve hem bu fende maķbûl kitablar çokdur velîkin nice ki sa'y itdi uşulde elini ağzına uydurmadı ve dahı nice ki sa'y itdi ⁽⁷²³⁾Ebu Naşr Fârabî mertebesine yitişe miyesser ol madı. Ve cehd itdi ki aña "mu'allim-i şâliş diyeler"⁽⁷²⁴⁾ başarmadı. Velîkin şeyhliğile müsellem dutuldu. 'Ulûm-ı riyâzîde şeyh ańsalar maķsûd Şeyh Ebu 'Alî dir. Mu'allim-i şânî diseler Şeyh Ebu Naşrdur. Mu'allim-i evvel diseler.

64 a Arestodur niteki beyân itdük. Ve bu fenn şeyh Ebu Naşr'dan / sońra ki bu fende meşhûr⁽⁷²⁵⁾ ve bu şan'atile mezkûr üstad-ı vâlâ Muhammed Lâlâ'dur. Ve Kemâleddin Tusi⁽⁷²⁶⁾ ve dahı Celâleddin Horzemî dūr. Ve üstad 'alâüdevleti veddîn 'Alî Sitâyî dūr ve üstâd 'Abdü'l-'azîz Kirmânî dūr⁽⁷²⁷⁾. Ve andan sońra Şemsü'l-İslâm-i ve'l Müslimîn Şems Isfehânî dūr. Ve dahı Celâlü'l Hakkı veddin Celâl-i Şüsterî dūr. Ve bunların emşâli üstadlar ki 'adedleri bilinmez çokdur velîkin biz ihtişar itdük zirâ bu muhtaşârânı götürmez. Ve dahı bilgil ki bu 'ilm-i mûşikî 'ilm-i tıbbuñ muķaddimesidür. Ya'ni 'ilm-i tıbbı kemâli vech üzerine bilmek 'ilm-i mûşikî bilmeyince bilinmez⁽⁷²⁸⁾.

(717) K'da "Si heftüm"

(718) K'da "fermûde"

(719) K'da "aşl" yok

(720) K'da "bir" yok

(721) K'da "kamildi" var

(722) K'da "idi"

(723) K'da "tâki Şeyh" var

(724) K'da "'ilmi şâliş diler"

(725) K'da "meşhurdur"

(726) K'da "Tusidir"

(727) K'da "Kirmânî"

(728) K'da "bilinmez" yok

Bes bu cihetden dahı bu 'ilmün şerefi añlanur. Zirâ insan kemâleti şol vakt kesb⁽⁷²⁹⁾ idebilür ki beden saħih ola tâ ki 'ilm ve⁽⁷³⁰⁾ ma'rifet haşıl idüb⁽⁷³¹⁾ mertebede firişte den geçe ve Hâk Te'âlâ / katında kurb haşıl kıla. Bes "'ilm-i tıb"⁽⁷³²⁾ gereklü olduğunlayın bu 'ilm dahı gereklüdür. Zirâ tabīb hastaya niteki⁽⁷³³⁾ edviye⁽⁷³⁴⁾ ve eşribeyile⁽⁷³⁵⁾ ve ğıdayile⁽⁷³⁶⁾ 'ılâc idüb kuvvetlendürür ancılayın bu fennile dahı 'ılâc idüb takviye ider. Zirâ tabīb-i hâdik olıcak hastanuñ tabi'atını teşhis idüb seçer ve bilirki aña kanķı âhenk yarar. Bes ancılayın âhenkde katında nesne okıdur veya saz çaldurur tâki ol sebeble hasta günden güne ve sâ'atden sâ'ate şıhhat bulub yine kesb-i kemâle meşğul olur ve mertebe haşıl ider. Ve insân fi'l mesel çenge teşbih idüpdürürler. Ve tamarların kıllarına teşbih idüpdürürler. Bes vaķtı ki tabi'ati⁽⁷³⁷⁾ hastanuñ nabzın duta⁽⁷³⁸⁾ 'ilm-i edvâr bilmek gerek. Tâki hastanuñ tabi'atini bilüb aña göre saz ve nağmeyile aña 'ılâc ide. / Bes her tabi'at ki bu 'ilmi bilnese tıbda kuşurı vardur tabīb-i⁽⁷³⁹⁾ hâzik degüldür. Zirâ bu zıkr itdüğümüz fużalâ ve hûkemâ bu 'ilme meşgul oldukları⁽⁷⁴⁰⁾ ekser tıbba gerek olduğıçün idi bes bunca vechlerle⁽⁷⁴¹⁾ beyân itdük. Bu 'ilmün şerefini bildünse şimdiden girü şuru' ide kim bu 'ilmün beyânına ve ta'rifine Allah Te'âlânun 'avni ve tevfiķile bes eydürüz ki⁽⁷⁴²⁾ 'ilm-i mûşikî bir 'ilmdür ki baħş olunur ol 'ilmde aşvâtuñ ahvâlinden şol haysiyyetden baħş olunır ki ol aşvât nice maķâm olur.

(729) K'da "kesb" yok

(730) K'da "ve" yok

(731) K'da "kılub"

(732) K'da "tıb" yok

(733) K'da "nitekim"

(734) K'da "âviye"

(735) K'da "işribe ile"

(736) K'da "ğıda ile"

(737) K'da "tabīb"

(738) K'da "dutup"

(739) K'da "tabīb-i" yok

(740) K'da "aķları"

(741) K'da "vecihlerin"

(742) K'da "bu" var

Ve nice âvâze olur ve nice şu'be olur ve nice terkîb olur ila gayri zâlik ve makâm ve âvâze ve şu'be ve terkîb olduğundan sonra nice tiz olur. Ve nice nerm olur ve nice miyân olur ilâ gayri zâlik ve şavt 'ibaretdür

- 65 b** bir imtidâddan / ki henüz tahrîr olunmamış ola. Ol vakt hüküm olunmaz makâm diyû veya âvâze diyû veya şu'be diyû veya terkîb diyû belki⁽⁷⁴³⁾ tahrîr olındıktan sonra ne âhenk koyarsa aña göre âd virürler. Rast'a rast diyû ve 'uşşak'a 'uşşak diyû ve ısfahânise ısfahân diyû ve gayri zâlik kaçan⁽⁷⁴⁴⁾ bu didüklerümüzü bildügise şimdiden girü⁽⁷⁴⁵⁾ birbir beyân idelüm makâmları ki aşillardur. Ve âvâzeleri ve şu'beleri ve terkibleri her birisini yirlü yirinde ve cedveller ve dayireler vaz' idüben tâki mübtediye anlamağa geñez ola. Evvel makâmlar beyân olunur ve andan sonra âvâzeler ve andan sonra şu'beler ve andan sonra terkîbler bilgil ki makâm on ikidür mecmû'ı üstâdlar ittifâkile ve âvâzlar **Şeyh**
- 66 a** **Ebû Naşr-ı Fârâbi** katında yididür. Ve / kalan üstâdlar katında altıdur. Zirâ hışâr-ı âvâzelerden saymazlar. Ve **Şeyh Ebû Naşr Fârâbi** Hışân dahı âvâzelerden sayar ve şu'beler dördür ittifâkile. Bunlardan gayrisi terkîblerdür ki makâmları ve âvâzları ve şu'beleri birbirine terkîb idüb kârışdurmağdan haşıl olur. Pes eyle olsa kat'ı dimezüz ki elbetde terkîblerün adedi bu kadardur. Zirâ câyizdür ki üstâd terkîblerde ziyâde ide. Bilgil kim makâmlar ve âvâzlar ve terkîbler dörtten taşra değüldür. "Evvel yık-gâh ikinci. İkinci dügâh. Üçüncü sigâh. Dördüncü çâr-gâh budur cemî'nün aşlı. Sonra makâm sonra âvâzlar ve illa aşlı dört şu'bedür. Vallahu a'lem."⁽⁷⁴⁶⁾

(743) K'da "bilgil"

(744) K'da "kaçan" yok

(745) K'da "ve başlayub" var

(746) K'da "bu cem'unun aşlı sonra makâm sonra âvâzeler ve illa aşlı dört şube şureti cedveli şu'beha evvel yegâh ikinci dügâh, üçüncü sigâh, dördüncü çârgâh"

66 b

Ş Ū R E T - i C E D V E L - i M A K A M A T						
Evel Râst	İkinci 'Irâk	Üçüncü İsfahan	Dördüncü Zirefkend Kûşek (747)			
Besinci Bûzûrk	Altıncı Zengûle	Yedinci Rehavi	Sekizinci Hüseyinî			
Dokuzuncu Hicâz	Onuncu Nava	Onbirinci Puselik	Onikinci 'Uşşak			
S U R E T - i C E D V E L - i A V A Z H A						
Evel	Güşt	İkinci	Nevrûz	Üçüncü	Sehnâz	Dördüncü
Hicr Ebu Nâsır Kavli	Yedinci	Gerdânîye	Altıncı	Selmek	Besinci	Mâle

(747) K'da "zirefkend" yok

67 a Ammâ anı dahı beyân iderüz⁽⁷⁴⁸⁾ kim oniki makâmıdan herbirisi oniki burcdan herbirine⁽⁷⁴⁹⁾ ta'alluk dutar⁽⁷⁵⁰⁾. Ya'ni ol oniki burcdan herbirisinüñ tabi'ati niyise ol aña müte'allık olan makâmıñ dahı tabi'ati ol-
dur. Şöyle ki beyân iderüz bu dayire içünde ve bu oniki burcdan herbirisinüñ tabi'ati neydü ki ma'lûm olmak ol burcuñ bu 'âlemde eşerinden ma'lûm olupdur tecribeyile ve raşadile ve andan oniki makâmıñ tabi'ati oniki burcuñ tabi'atında ol⁽⁷⁵¹⁾ dahı ma'lûm olupdurur tecribeyile. Tabâyi'-ı eşhâs-ı insâna muvafık ve muhalif olmasına göre ve dayire budur. "Vellahü a'lem bi's-şavâb temme"⁽⁷⁵²⁾

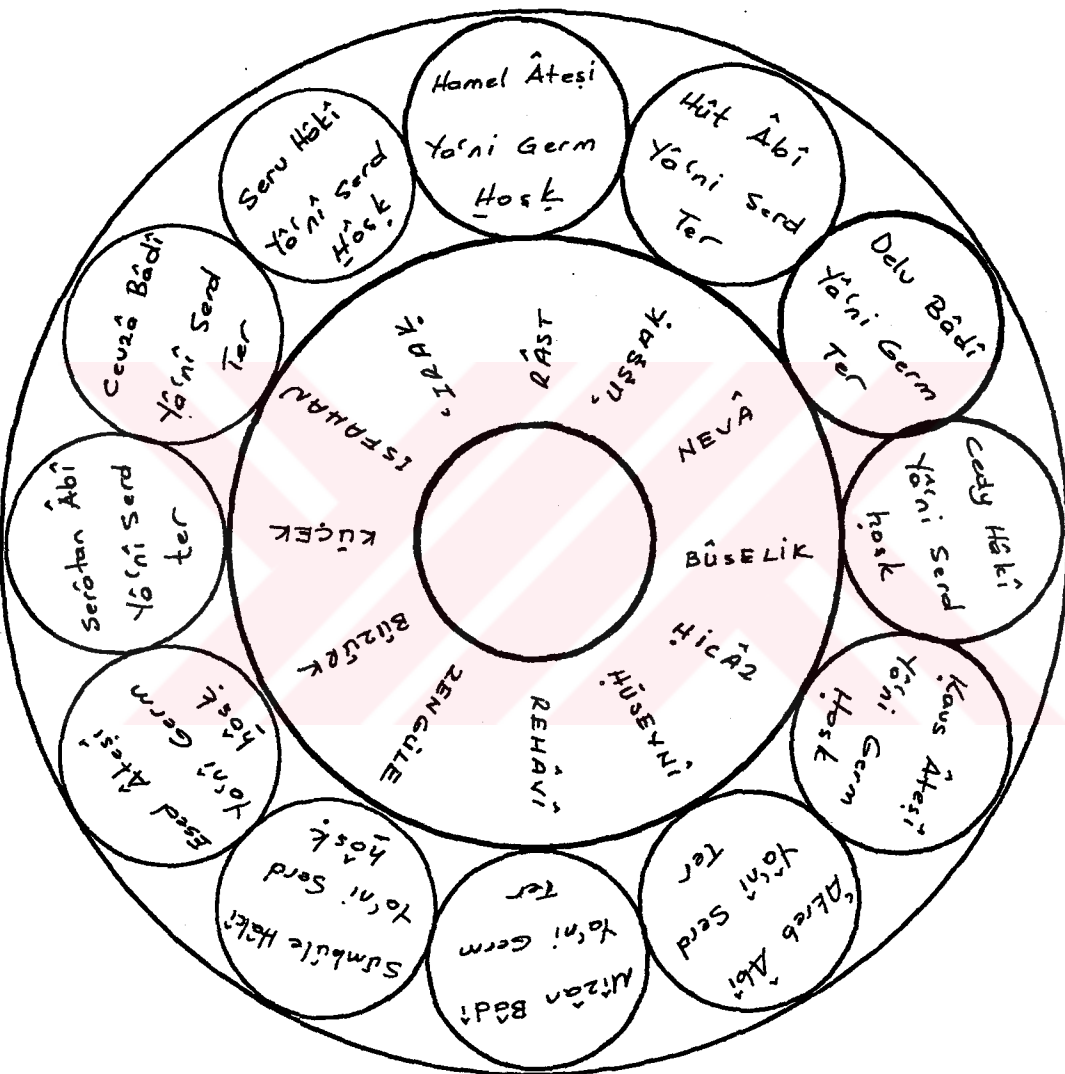
(748) K'da "iderim"

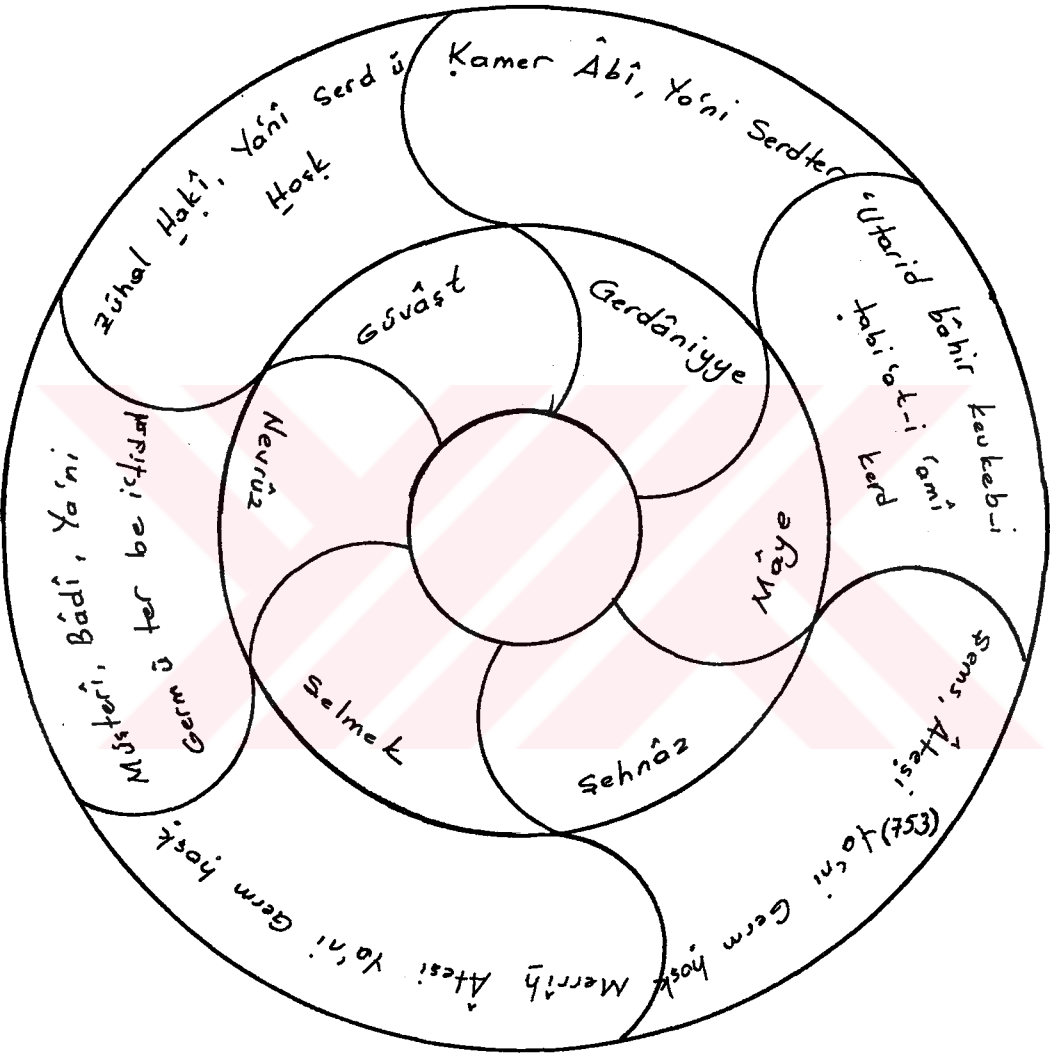
(749) K'da "herbirisine"

(750) K'da "duta"

(751) K'da "olduğu"

(752) K'da "vallah'ü-a'lem bi's-şevâb tamme" yok

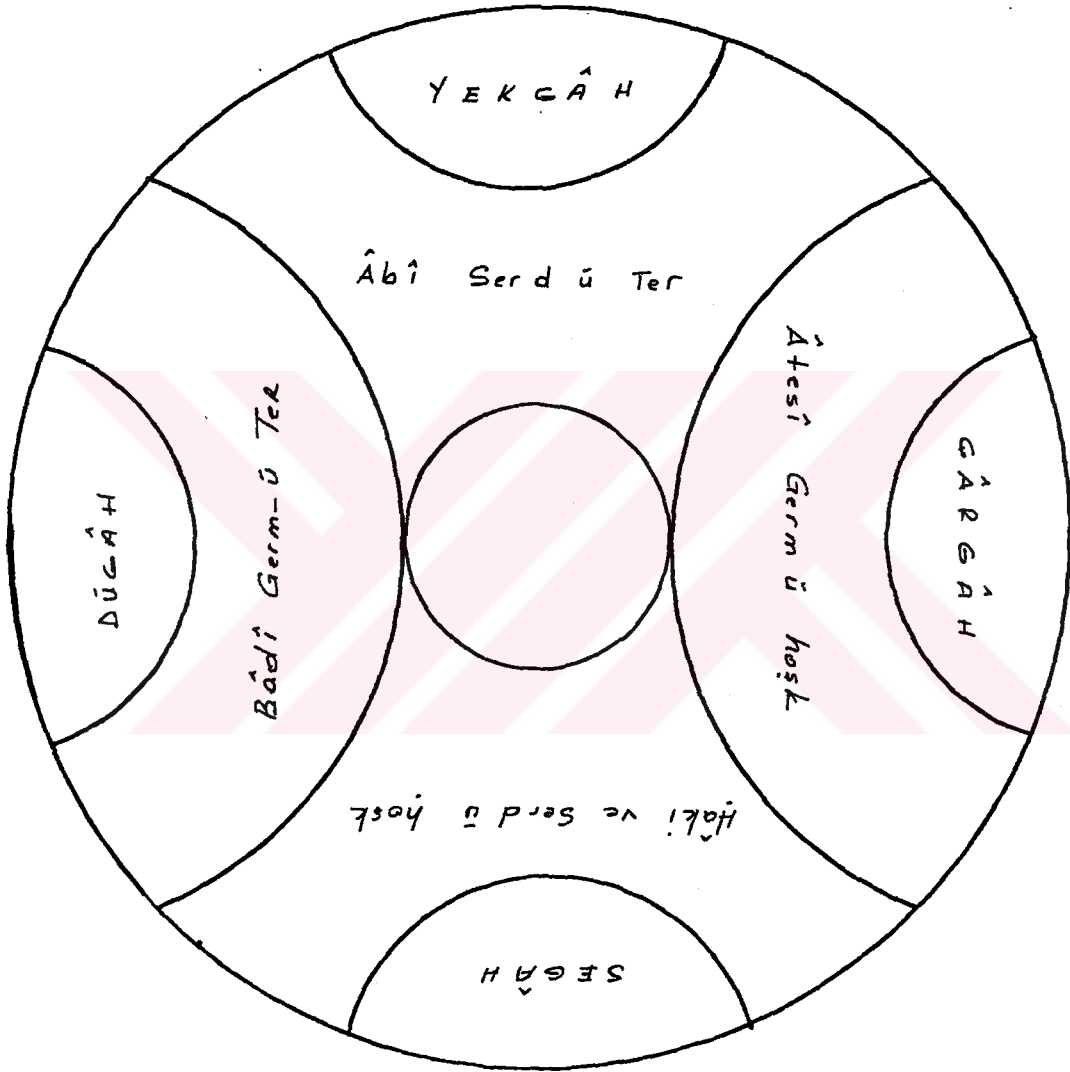

BER-HEFT KEVÂKİB KAVL-İ EBÛ NAŞR(754)

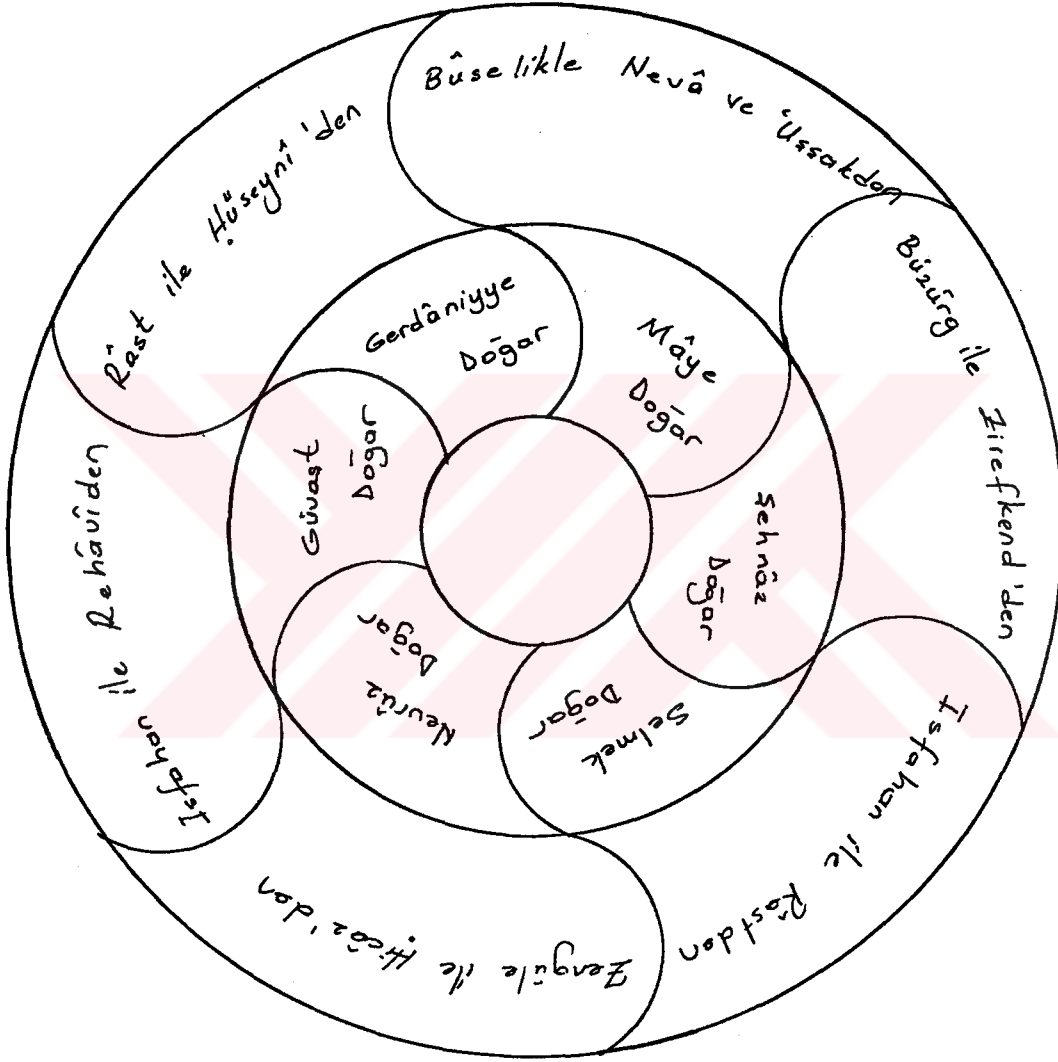
(753) K'da "nâr-î"

(754) K'da "Kavl-i Ebû Naşr" yok

(755) K'da "Bu sahife ile bir sonraki sahife arasında takdim tehir var"

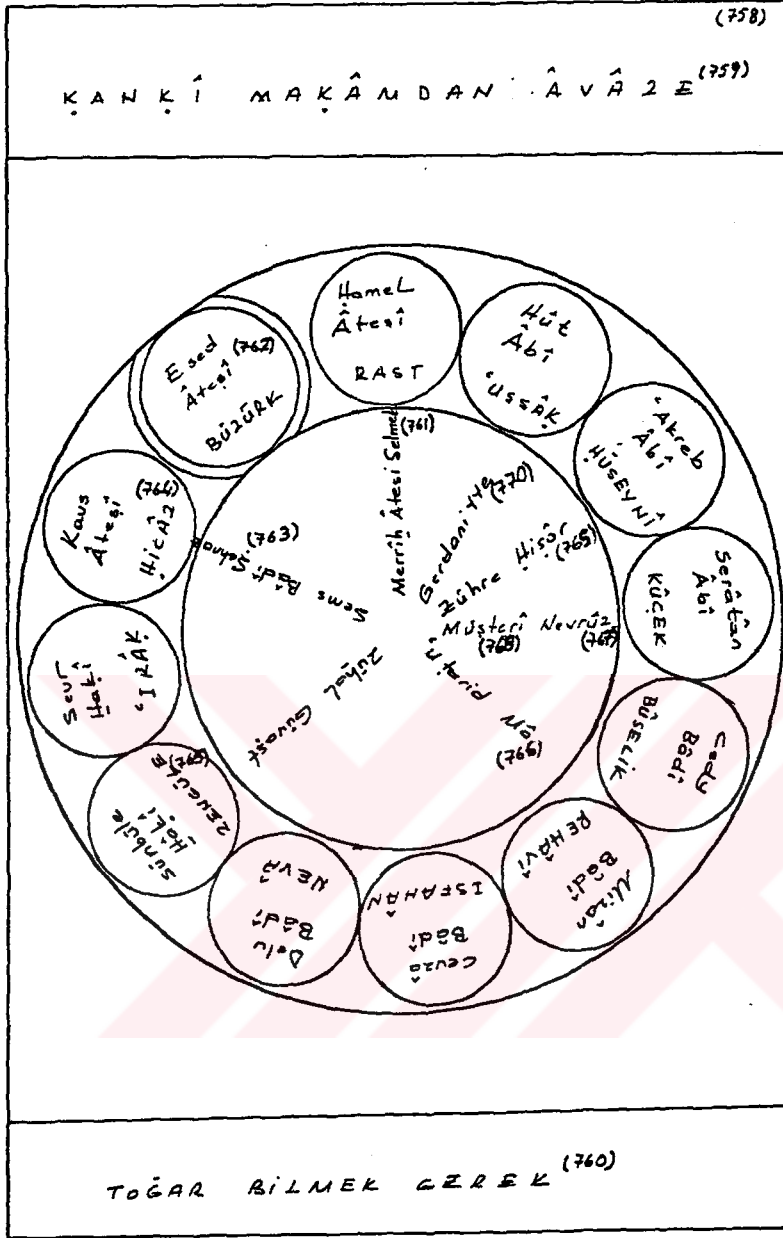
BİR BÂB DAHI EVVELÂ BİLGİL KİM KANKI (756)

MAKÂMUÑ ÂVÂZESİ KANKIDIR (757)

(756) K'da "Kankı makamdan âvâze "

(757) K'da "döğar bilmek gerek gerek"

(758) K'da "Bu sahife Revan'da bir sonraki sahife olarak görünüyor."

(759) K'da "Bir bâb dahı evvelâ bilgıl kim kanku"

(760) K'da "makâmın âvâzesi kankudur."

(761) K'da "âteşi" yok

(762) K'da "nâr-ı" yok

(763) K'da "bâdi" yok

(764) K'da "Kaus nâri Hicâz Nevruz"

(765) K'da "Sünbûle hâkî Zengûle mâye 'Uşarîd"

(766) K'da "Zühre 'Uşarîd"

(767) K'da "Mûşteri Nevruz" yok

(768) K'da "Kamer Gerdâniyye" var

(769) K'da "Zühâl Hîşâr" yok

(770) K'da "Gerdâniyye" yok

70 a

RAST MAKAMINUN MERKEZİ VE DAYİRESİ BUDUR. (771)			
Ewel Yek-gâh	Dûgâh	Dûgâh	Heman
Heman	Heman	Heman	Heman
Yek-gâh İsfahan	Dûgâh Hüseynî	Dûgâh Hüseynî	Yek-gâh İsfahan
Segâh Hısr	Evi	Evi	Evi
'İRAK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (772)			
Ewel Segâh	Heman	Yek-gâh	Heman
Dûgâh	Seragâz Heman	Segâh	Heman
Yek-gâh	Heman	Yek-gâh Pencgâh	Evi
Dûgâh Hüseynî	Evi	Segâh Hısr Evi	Nerm 'Irak. (773)

(771) K'da "Rast makamının merkezi ve dayiresi budur" yok

(772) K'da "bu cümle" yok

(773) K'da "Nerm 'Irak" yok

70 b

GELDÜK BÜZÜRK MAKAMINUN DAYİRESİ BUDUR (774)			
Segâh	Heman	Yek-gâh	Heman
Dügâh 'Irak	Evi	Segâh	Heman
Segâh Gargâh	Evi	Segâh Kücek	Evi
Yek-gâh İsfahan	Evi	Dügâh Hüseyinî Evi	Segâh Hısar Evi (775)
ZENGÜLE MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (776)			
Yek-gâh Hüseyinî	Nerm	Dügâh Hısar	Nerm
Segâh Gerdanîye	Nerm	Segâh Zengüle	Evi Serâgat (777)
Segâh Evi Yekgâh	Heman	Gar-gâh	Evi Dügâh
Yek-gâh İsfahan	Evi	Dügâh 'Uzzâl	Evi (778)

(774) K'da "bu cümle" yok

(775) K'da "Segâh, Nerm, Dügâh, Hısar, Nerm, Dügâh 'Irak, Nerm, Segâh zengüle, Evi Dügâh Segâh Çargâh, Heman, Çargâh, Evi Dügâh, Yek-gâh İsfahan, Evi, Dügâh 'Uzzâl, Evi"

(776) K'da "bu cümle" yok

(777) K'da "Evi Dügâh"

(778) K'da "Bu sahife bir önceki sahife ile takdim tehir"

71 a

İSFAHAN MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (779)			
Dügâh	Heman	Segâh	Heman
Gârgâh	Heman	Segâh	Kücek Evi
Yet-gâh	İsfahan Evi	Dügâh	Hüseynî Evi
Segâh	Hisar Evi	Yet-gâh Gerdanîye Evi	Dügâh MuhoYYer Evi
KÜCEK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (780)			
Evvel Dügâh	Heman	Segâh	Heman
Segâh Gârgâh	Evi	Segâh Kücek	Evi Serağâz
Dügâh Hüseynî	Evi	Segâh Hisar	Evi
Yet-gâh Gerdanîye	Evi	Dügâh MuhoYYer	Evi

(779) K'da "bu başlık" yok

(780) K'da "bu başlık" yok

71 b

REHAVÎ MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (781)			
Dûgâh	Heman	Segâh Dûgâh Evi	Heman
Segâh	Heman	Gargâh Evi Yet. Gâh	Heman
Dûgâh olur İsfahan	Evi	Segâh	Heman
Gargâh	Heman	Dûgâh Heman Gerdaniye	Evi
HÜSEVNÎ MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (782)			
Dûgâh	Heman	Segâh	Heman
Gargâh	Heman	Yet. Gâh Pensgâh	Evi
Dûgâh Hüseyinî	Evi Serâgâz	Segâh Hısar	Evi
Yet. Gâh Gerdaniye	Evi	Dûgâh Mutaayyer	Evi

(781) K'da "bu başlık" yok

(782) K'da "bu başlık" yok

72 a

HİCÂ2 MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (783)			
Dûgâh	Heman	Segâh	Heman
Dûgâh (784)	Heman	Yek-gâh Hicâ2 (785)	Evi Serâgâz
Dûgâh Hüseyinî	Evi	Segâh Hısâr	Evi
Yek-gâh Gerdâniye	Evi	Dûgâh Muhayyer	Evi Heman
NEVA MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (786)			
Dûgâh	Heman	Segâh	Heman
Gâr-gâh	Heman	Dûgâh Heman (787)	Serâgâz
Segâh Hısâr	Evi	Yek-gâh Gerdâniye	Evi
Dûgâh Muhayyer Evi	Heman	Dûgâh	Heman

(783) K'da "bu başlık" yok

(784) K'da "Hüseyinî" var

(785) K'da "Segâh Hısâr"

(786) K'da "bu başlık" yok

(787) K'da "Heman" var

72 b

BUSELİK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (788)			
Tek-gâh Heman Dûsâh	Evi	Dûsâh	Heman Serâgâz
Yek-gâh Gâr-gâh	Evi	Yek-gâh İsfahan	Evi
Dûsâh Nevâ	Evi	Sesâh Hısar	Evi
Yek-gâh Gerdanîk	Evi	Dûsâh Muhayyer	Evi
'USSAK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (789)			
Tek-gâh	Heman	Dûsâh	Heman
Dûsâh 'ussak	Evi	Yek-gâh Gâr-gâh	Evi
Yek-gâh İsfahan	Evi	Dûsâh Neva	Evi
Sesâh Hısar	Evi	Yek-gâh Gerdanîk	Evi

(788) K'da "bu başlık" yok

(789) K'da "bu başlık" yok

73 a

F A S L - I S İ V Ü H E S T Ü M (790) Der beyân-ı avâzhâ-yi ki aşlest güvâst (791)			
Evvel tek-gâh	İsfahan Evi	Sesâh	Küçük Evi
Gargâh	Heman	Sesâh	Heman Karargâh
Düşâh	Heman	Yek-gâh Râst	Sesâh Hışar Heman
Bu Karargâhı kim İddi	Rûyi 'Irâk Odur	İsfahandan Pîr	Rûyi 'Irâk Karar İder 792
EVVEL GÜVÂST GER AVÂZE DÜR DAYİRESİ VE MERKEZİ Temam - Beyân-ı AVÂZE-i NEVRÛZ- (793) oldı.			
Evvel Düşâh	Heman	Sesâh	Heman
Gargâh	Heman	Sesâh	Küçük Evi
Düşâh 'Irak Evi	Sesâh Gargâh	Gerdâniye Evi	Düşâh Muhayyer (794) oldı.
Râst Evi	Sesâh Hışar Evi	Tây-e Giden Bunlardır	Nerm dahi bununla mâ'lum olur

(790) K'da "Sî heştüm"

(791) K'da "Güvâst" yok

(792) K'da "Ruy-i 'Irak da"

(793) K'da "bu başlık" yok

(794) K'da "evi"

73 b

NEVRÛZ İKİNCİ AVÂZE DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR. Beyân-ı Avâze-i Sehnâz (795)			
Heman	Segâh	Dûgâh Evi	Segâh
Kûşek Evi	Segâh	Gârşâh Evi	Segâh
Hüseynî Evi	Segâh	İsfahan Evi	Segâh
Dûgâh Muhayyer	Gârşâh Gerdonîze	Hisar Evi	Segâh
SEHNÂZ ÜCÜNCÜ AVÂZE DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR. Beyân-ı Avâze-i Mâye (796)			
Hisar Nerm (797)	Dûgâh	İsfahan Nerm	Yek-gâh
Serâgâz	Dûgâh	Heman	Yek dûgâh (798)
Heman	Gârşâh	Heman	Segâh
Tizye Giden Bunlardan	Dûgâh Hüseynî (799)	İsfahan Evi	Yek-gâh Dûgâh

(795) K'da "bu başlık" yok

(796) K'da "bu başlık" yok

(797) K'da "nerm" yok

(798) K'da "Yek-gâh"

(799) K'da "Evi" var

74 a

AVÂZE-i MÂYE DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR Temmet . Beyân-ı Avâze-i Selmek. (800)			
Yek-gâh	Karar gâh	Dûgâh	Heman
Segâh	Hemân	Segâh	Gargâh Evi
Segâh	Küçek Evi	Dûgâh	İsfahan Evi Serâşâz
Segâh Heman (801)	Dûgâh Hışar Evi	Yek-gâh	Gerdâniye Muhayyer
AVÂZE-i SELMEK DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR Temmet . Beyân-ı Avâze-i Gerdâniye. (802)			
Evel Gerdâniye	Segâh	Hışar Evi	Dûgâh
Hışar Evi	Yek-Gâh	Pencgâh Evi	Gargâh Heman
Segâh Hemân	Dûgâh Heman	Yek-Gâh	Râst Evi
Segâh	Hışar Evi	Bu tizden kopar	Nerm karar ider

Avâze-i Gerdâniyenin Dayiresi ve Merkezi Heman Aslı moşdardır

Temmet. (803)

(800) K'da "bu başlık" yok

(801) K'da "heman" yok

(802) K'da "bu başlık" yok

(803) K'da "bu cümle" yok

Faṣl-ı "Sîvünühüm"⁽⁸⁰⁴⁾

74 b

Der beyân-ı "Nâmeḥâ-ı Żarbehâ"⁽⁸⁰⁵⁾

Bilgil kim aşıl żarb kaṅkıdur. Żarb iki deñizdür. Birisi şakıldir ve birisi hafıfdür. Bu iki żarb iki dürlü aşıldur. Bu żarb-ı şakılden nice dürlü żarb-ı uşûl peydâ olur. İmdî żarb-ı şakıl "tâbî"lerdür."⁽⁸⁰⁶⁾

Evvel	verşân	Düvüm	Revân	Sevüm	terk-i żarb
Çiharum	Semâ'i	Pençüm	Fahte	Şeşüm	Serendâz
Heftüm	Çiharum żarb	Heştüm	Hezec	Nehüm	Evsat

kârı

75 a Andan girü żarb-ı hafıfdür. Bu żarb-ı hafıfden daḥı / dürlü żarb hem çift żarb daḥı dirler peydâ olur gerek

Evvel	Remel-i tavîl	Düvüm	Remel-i Kaşır	Sîvüm	Çeharżarb
Çeharum	Seżarb	Pencüm	Rahgert	Şeşüm	Muḥammes
Heftüm	Sekiz żarb	Heştüm	Çihâr żarb-ı	Nehüm	Żarbeyn

hafif

Geldük bu żarbeyn şerḥine kim iki żarbdür. Birisi şakıl ve birisi hafif. Bir devr-i şakılden ve bir devr-i hafıfden ikisin bir yire⁽⁸⁰⁷⁾ cem' eylediler âdını żarbeyn kodılar. Geldük bir daḥı kim çehâr żarb-ı hafıfdür. Bu daḥı żarbeyn dūrür bir devr çehâr żarb-ı şakılden. Ve bir devr çehâr żarb-ı hafıfden. İkisin bir yire cem' eylediler âdını żarbeyn kodılar. Geldük çehâr şakıldür bir daḥı hem żarbeyndür⁽⁸⁰⁸⁾. Bir devri

75 b / şakılden ve bir devr-i çehâr żarbden. İkisin birbirine cem' eylediler âdını żarbeyn kodılar. Maḳşûd⁽⁸⁰⁹⁾ bu żarbeyn didüklerinden iki yâd żarbdür. Bir devr birinden ve bir devr birinden ikisin birbirine cem'

(804) K'da "Sî nühüm"

(805) K'da "ḍarbhâ ve uşulhâ"

(806) K'da "tâbî"ları bunlardır"

(807) K'da "yirde"

(808) K'da "beyn"

(809) K'da "maḳsu"

idesin bir pâre taşnîf idesin kankısı⁽⁸¹⁰⁾ gerekise olsün hemân zar-
beyndür. "Bilgil kim"⁽⁸¹¹⁾ müntehâsı şakıldür ve hafıfdür. Girü kalan
zarbleri dahı bu zarbler üzerine taşavvur eyle. Bu dahı bunda tamâm
oldı⁽⁸¹²⁾. Geldük naķârât hisâbına kim ne nesnedür. Şu'arânuñ kısmı
'arûzdur. Gûyendelerüñ kısmı naķârâtdur. İmdî zarb-ı şakıl hem tavıl
yigirmi dört naķaratdur ya'ni yigirmi dört harfdür nice idicek
mu'ayyen olur. Dört kez tenenen ten diye yigirmi dört harf tamâm
76 a olur. Geldür dayire-i hafif onaltı naķârâtdur nice ⁽⁸¹³⁾idicek / mu'ayyen
olur. İki kerret "tenen tenenen ten"⁽⁸¹⁴⁾ onaltı harf tamâm olur.
Geldük dayire-i remel-i tavıl on sekiz harfdür nice idecek mu'ayyen
olur. Ten ten tenen tenen ten tene ten ten diye on sekiz harf tamâm
olur. Geldük remel-i kaşîr ondört harfdür. Nice idecek mu'ayyen olur
ki bir kez⁽⁸¹⁵⁾ ten ten ten tenen tenen ten diye ondört harf tamâm
olur. Geldük dayire-i çehâr zarb iki devrdür. Birisi hafif birisi remel-i
kaşîrdür iki kerret tenen tenen ten diye bir kerret ten ten ten tenen
tenen ten otuz harf tamâm olur dayire-i Muhammes tavıl iki devrdür.
Birisi şakıl ve birisi fâhte zarbdür dört kerret tenenen ten diye bir
kerret ten tenen tenen ten diye yigirmi dört harf-i şakıl ondört harf
76 b fâhte tamâm olur. Ve reşân oniki / naķârâtdur bir kerret tenenen te-
nen tenen ten diye oniki zarb tamâm olur. Ve terk-i zarb on harfdür
ten tenen tenen ten diye on harf tamâm olur. "Ve zarb fâhte ondört
harfdür"⁽⁸¹⁶⁾ bir kerret ten tenenen tenen tenen ten diye ondört harf
tamâm olur. Ammâ bilgil kim dairey-i şakıl bir deñizdür. Ve dayire-i
hafif bir deñizdür. Dayire-i şakılüñ nısfı var rub'ı var. Dayire-i hafifüñ

(810) K'da "kankı"

(811) K'da "bilüñ kim"

(812) K'da "olundı"

(813) K'da "idince" var

(814) K'da "tenen tenen ten"

(815) K'da "kez" yok

(816) K'da "ve zarb fâhte ondört harfdür" yok

nıŝfı var hem⁽⁸¹⁷⁾ rub'ı var. Şakılün nıŝfı remeldür. Rub'ı hezecdür hafıfün muhammesi kaşirdür rub'ı hezec kaşirdür. Geldük herbir üstadlar⁽⁸¹⁸⁾ geldiler cihâna bir yâdigar kodılar gıtdiler. Senün bizüm maşlahatımızçün. İmdî herbirisi fikr-i firâseti yitdükce bu 'ilm içinde terkibler makâmlar bünyâd itmişler geldük bir rivâyet dahı budur
77 a kim bir nice üstâdlar / Aşl zarb ikidür dimişler. Birisini şakıl ve birisini hafif takdir itdük bunların. Bir nice üstâdlar aşl zarb altıdur dimişler Revândür terk-i zarbdür semâ'idür fâhitedür remel tezîdür remel-i sengîndür. Bunların dahı şerh-i beyânın itdük naçarât hısâbile zirâ kim bunlar altı dürlü aşıldür birbirine beñzer yakınlığı yok.⁽⁸¹⁹⁾

Evvel Rivâyet

Nâşıruddin el-Ma'rûf

Bin Nâşr Fârâbi

Rivâyet Nâşıruddin şakıl

ve hafif ⁽⁸²⁰⁾

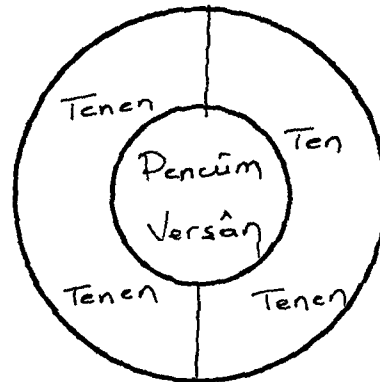
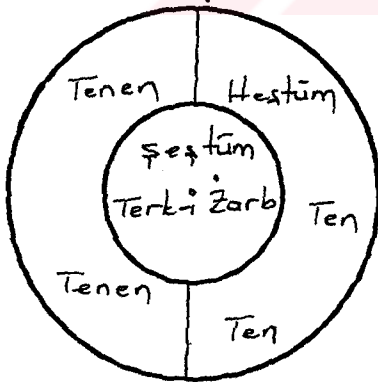
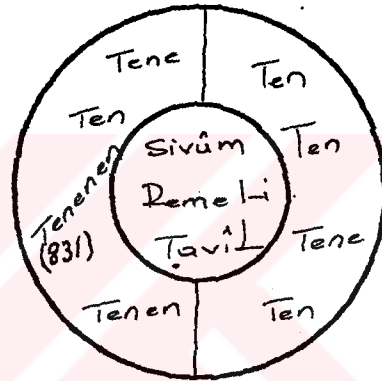
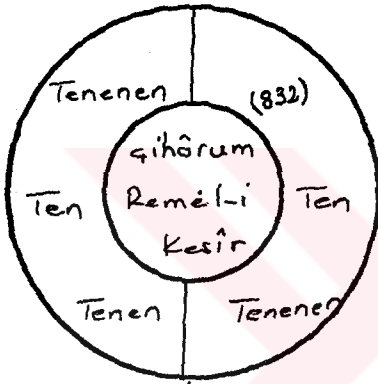
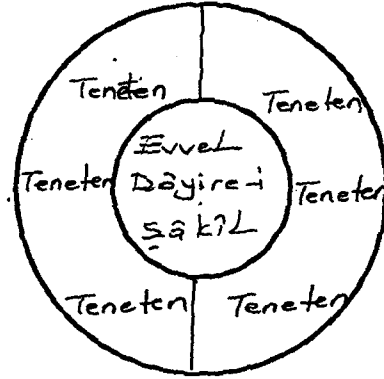
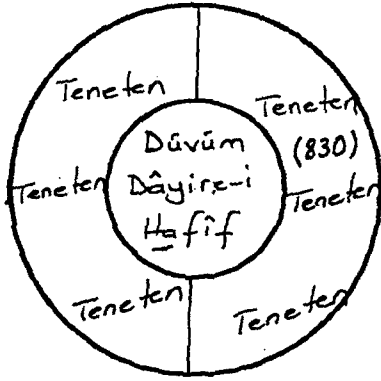
(817) K'da "hem" yok

(818) K'da "üstâd"

(819) K'da "vallah'ü-'alem" var

(820) K'da "Daireleri bunlardır" var

77 b

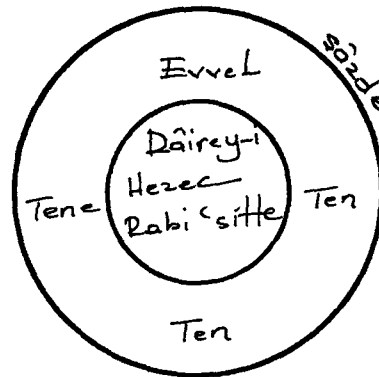
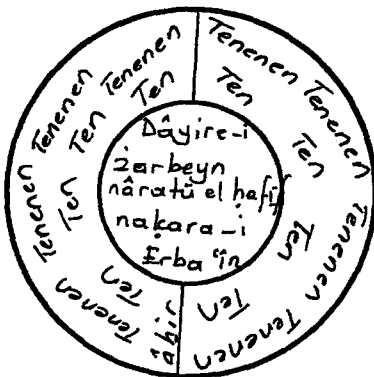
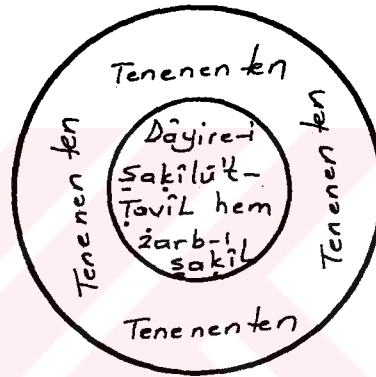
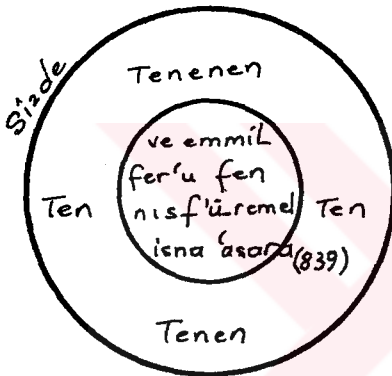
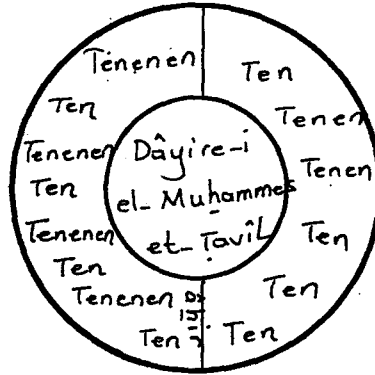
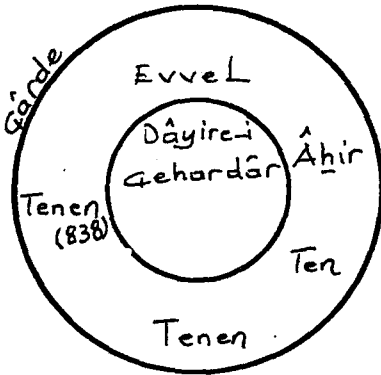

(830) K'da "tamamı tenene"

(831) K'da "tenen"

(832) K'da "tenenen ten tenenen tenen tenen"

78 b

(838) K'da "tenen" var

(839) K'da bu dairenin çevresinde lafz yok

- 79 a Bilgil kim rivâyetdür şâhib zârbeynden Muḥammedi Rabbânî üstâd Kemâleddin Tebrizî, Bu üstâdlar rivâyetinde budur kim oniki maḳâm altı âvâze bakî kalan terkibdür. Geldük Şafyeddin ve 'Abdülmü'min ve 'Ali Ebu Sînâ ve Nâşıruddin el-Ma'rûf bi ibn Nâşır Fârâbî. ⁽⁸⁴⁰⁾Bunların rivâyetinde budur kim bu kitabun evvelinden âḥirine bilâ kelimât oldu ba'zısını bunların ve ba'zısını şâhib kitabun geldük bu bâba daḥî kim zârb nedür uşûl nedür. Zaman nedür uşûl aşluñ cem'idür. Uşûl-i zamân bir kâide kim anun cismü yok ⁽⁸⁴¹⁾zârb oldur kim iki zamânun ortasına vâkı' ola. Zamân oldur kim iki zârbun ortasına vâkı' ola. Uşûl ol nesne degül kim ânı kimse göre aşl-ı uşûl bir nesnedür kim anun cismi yok Allahu Te'âlâ'dan bahşâyışdür. / Nitekim bir kişiye ḥüsn virurya ḥulk yâ ḥob nefes virür bu uşûl daḥî ancılayındur Allah'dan hidâyetdür. Buña ⁽⁸⁴²⁾ münâsib bir hikâyet geldi Ebû 'Ali Sînâ dâym eydürdi kim enamardı 'ilm kü ⁽⁸⁴³⁾kânî 'ilm kim ben ânı bilmeyem dirdi kaçan kim Şâfiyüddin ⁽⁸⁴⁴⁾bunı işitdi Bağdad'da altı şâkird öğretmişdi ⁽⁸⁴⁵⁾ Mışra gönderdi. Eyitdi "bu 'ilim varun" ⁽⁸⁴⁶⁾ Ebû 'Ali Sînâ katında âşikâre kılun görsün işitsün kim 'ilm nicedür bu şâkirdler Mışra geldiler Ebû 'Aliyi buldılar dest-i bûs itdiler oturdılar bir nevbet-i müretteb tamâm itdiler. Ebû 'Ali bunların zârbın işitmişdi nevbetlerin diñledi gördi kim nazûk ḥob 'ilm yevlak beğendi. Didikim hazâ 'ilmün eyne racülün ⁽⁸⁴⁷⁾ya'ni üş 'ilm kânı erkim ḥal ⁽⁸⁴⁸⁾ide. Vardî bu 'ilme meşğûl oldu çok zamân çok rûzigâr zahmet
- 80 a çekdi aşlını / fer'ini bildi cümle-i maḳâmât ve naḳarât dâyirelerin bil-

(840) K'da "Raḥmetullahi 'aleyhim" var

(841) K'da "daḥî" var

(842) K'da "bur ki"

(843) K'da "diridi" var

(844) K'da "raḥmetullah" var

(845) K'da "öğreddi"

(846) K'da "varun bu 'ilmi"

(847) K'da "Celle hû" var

(848) K'da "ḥal" yok

di. Merkezlerini evvel âhîr bildi. Diledi kim nesne eyide bünyâd ide eli⁽⁸⁴⁹⁾ zârb-ı uşûle girmezdi. Çok cehdvü taleb itdi başaramadı dengü hayrân 'âciz kaldı. İmdî bu uşûli bilgil⁽⁸⁵⁰⁾ kim Allah Te'âlâdan hidâyetdür ve bahşâyişdür bu hikâyet tamâm oldu.

Fasl-ı Çihilüm

Der beyân-ı nevbet-i müretteb ki çîst

80 b Bilgil kim bu 'ilm-i mûsikîde bunca 'acîb ve ğarîb hikâyetlerden bi' gereklü ⁽⁸⁵¹⁾ budur kim bilmek gerek kim nevbet-i müretteb nice olıcak tamâm olur. Şöyle gerekdür kim evvel sâzendeyise sâzın düzmek gerek bir aňlasun tamâm andan soñra başlaya bir maqâm göstere dahî ol maqâmda bir pîşrev çala eyide. Ve soñra taşnîf eyide andan bir / day-ire çalâ yahûd bir nağme eyide soñra nevâhat çalâ tamâm ide dura. Bu nevbet rûm vilâyetinde olan sâzendelerünüdür. Ammâ 'arabun nevbet-i mürettebi oldur kim bir maqâmda bir uşûlde gerek. Hafîf olsun gerek sakîl gerek ve reşân gerekse muhammes olsun. Her kankı zârbda olursa olsun bir maqâmda bir uşûlde gerek. Ammâ aşl-ı hafîf ve sakîldür. Dört taşnîf eyide evveline kavli dirler ikincisine ğazel dirler. Üçüncisine terâne dirler. Dördüncisine fûrdâşt dirler. Eger sâzendeyise soñra bir nevâhat ide⁽⁸⁵²⁾. 'Arab üstâdlarının neveti budur. Ammâ nevbet-i müretteb de bir kaç nev'iledür. 'Abdûlmü'minün bir kavli vâri Ebû Nâsır Fârâbînün bir kavli vâri. Ve Ebû 'Alînün bir kavli vâri. Bunları beyân idelim. Evvel nevbet-i müretteb babında

81 a 'Abdûlmü'min / kavli budur kim bir üstâde nevbet lâzım düşse eger gûyendeyise gerekdür kim evvel bir maqâmda serâğâz ide soñra bir pîşrev eyide andan dört taşnîf eyide bir zârbda heman nevbet-i tamâm olur 'Abdûlmü'min kavlince. Ve ol kavli kim Ebû Nâsır Fârâbînündür

(849) K'da "iki"

(850) K'da "bil"

(851) K'da "dahî" var

(852) K'da "ider heman"

şöyle gerekdür kim eger gûyende ise evvel serâğâz ide soñra dört taşnîf ide soñra pîşrev eyide heman nevbetin tamâm itmiş olur. Ve Ebû 'Alî kavlince şöyle gerekdür kim gûyende olan evvel serâğâz ide. Andan soñra bir pîşrev eyide soñra ol yirde üç taşnîf eyide soñra bir nağme eyide heman nevbetin tamâm ider. Ve eger sâzendeyise heman böyle eyleye. Nağme yirinde⁽⁸⁵³⁾ seyride ve sâkin ola. Ammâ 'Abdülmü'min ihtiyârınca sâzende olan gerekdür kim sâzın tamâm
81 b düze andan serâğâzide. Soñra sâzinüñ kavâ'idince seyrler eyleye. / Andan pîşrev çâla ve soñra dâyire çâla ve sâkin ola bu ol vaqt gerekdür kim sâzende olan âvâz-ı kat'a olmaya kim eyide yahûd âvâzı zaḥmetlü ola her vechile eyitmek gerekdür. Eger zaḥmetlü olmayub âvâzı kem olursa eyitmek gerekdür zirâ âvâz kemligi 'ayıb olmaz. Âvâz ḥaḳ Te'âlâ'nuñ baḥşâyışidür. "Ciddü cehdile"⁽⁸⁵⁴⁾ sa'y-ı teftîşile ve taleb dünyâyile miyesser olmaz. Nitekim Allah Te'âlâ Celle Celâlüh bir kimseye behâdurlik virür yahûd kemâl-i ḥüsn virür yahûd şehâvet⁽⁸⁵⁵⁾ miyesser eyler. Yahûd ḥulk virür ve kemâl-i şefkat virür. Bes eyle olsa Âvâz dahı bunlaruñ mişâlinedür kim bu didüğümüz ḥâsiyyetlerden hiçbirisi cehdü vechile ḥâsıl olmak "mümkin degüldür."⁽⁸⁵⁶⁾ Eyle olsa o kimesne âvâzı za'îf olduğına üsek olmak gerekmez. Bu şerîf 'ilme
82 a meşğûl olmak gerekdür. /

Faṣl-ı Çihlyeküm

"Der beyân-ı âvâze-i eflâk"⁽⁸⁴⁵⁷⁾

Bilgil ki zamân-ı ma tekaddemde fişâğûris Ḥakîm-i Riyâzî 'ilmleri ğâyetince bilurdî ve ânı ilhâm ve riyâzatile ma'lûm itmişdi. Ba'zılar ana İdris Peyğamber⁽⁸⁵⁸⁾ dirler 'aleyhisselâm ve bu 'ilm-i 'âlemde ol

(853) K'da "yirine"

(854) K'da "cehd-i cidle"

(855) K'da "seḥavetlik"

(856) K'da "ne mümkindür"

(857) K'da "bu cümle" yok

(858) K'da "Peyğamber" yok

zâhir itmişdür ve dirler ki eflâkûn âvâzesin işitmişdür. ve andan ahz itmişdür. Ol aradan bu 'ilmi münteşir itmişdür. Ve ğayet kemâlde bilmişdür. Andan soñra şöyle dirler kim eger ol zamanda bir kişiye bir maraz zâhir olsa bu 'ilm-i "mûsikî"⁽⁸⁵⁹⁾ kuvvetiyle ol şahşa mu'âlece⁽⁸⁶⁰⁾ iderlerdi ol kişi şifâ bulurdi. Tahşîşile emrâz-ı rûhâniyye ve 'ışka ve cunûna ve mâlihulyâyâ ve evvelki dimağa teâllukı vardır hukemâ-i mâ tekaddem sâzlaruñ aşlını dört vetir üzerine komışlardır. / Zir ve müşennâ ve müşelles ve bem tâ cümle maşnû'âtı umûr-ı tabi'î gibi ola bes vetir zirâ od gibîdür ve anuñ nağmesini od hareketine münâsib dutubdururlar. Müşennây-ı hevâ tabi'atında dutubdururlar ve anuñ nağmesini hevânuñ harâreti ve rutûbetine münâsib dutubdururlar. Müşellesi su gibi dutubdururlar ve nağmesini şuyun rutûbeti ve buhudetine nisbet idip dururlur. Ve yiruñ tabi'atı gibi dutubdururlar ve nağme serâhî yiruñ hıltı ve şıklı gibîdür ve dahı diyup dururlar kim nağme-i ter mûkavvî hıltı ve safrây-i ziyâde ider ve kuvvet ve te'sirini dahı bile. Ammâ balğam hıltınuñ zıddıdır. Ve nağme-i müşennânân⁽⁸⁶¹⁾ hıltınuñ mûkavvîsidür ve kuvvet-i te'sirin ziyâde ider ve ammâ sevdâ hıltınuñ zıddıdır ve aña sülüseyin ve terfîk virür ve nağme-i müşelles balğam hıltınuñ mûkavvîsidür ve kuvveti ve te'sirin ziyâde eyler ve ammâ safra hıltınuñ zıddıdır ve anuñ / hiddetin teskîn ider ve nağme-i bem sevdâ hıltınuñ mûkavvîsidür ve kuvvet ve te'sirin ziyâde eyler. Ammâ kân hıltınuñ zıddıdır. Kanuñ ğalebesin teskîn ider. Emrâz-ı insan bu dörtten taşra degüldür. Bes gerekdür kim bu 'ilmüñ tabi'atını bile anıñcün kim zurûb-i nabz-ı insândan dutubdururlar. Ve bu babda bir kaç kelimedden zıkr olundu. Ve çün bu 'ilm münteşir oldu bunun ihyâsı Dâvûd Peyğabber 'aleyhisselâm zamânındaydı ve ol zamânda kemâl dutdı. Şöyle kim zebûrı hoş

(859) K'da "mûsikî" yok

(860) K'da "mu'alecet"

(861) K'da "mesnâtan"

âvâzile okurdu. Anuñ lezzetinden ölü dirilürdi ve diri helâke yakîn olurdu. Andan soñra hakîm efzâl ve mu'allim-i⁽⁸⁶²⁾ şânî Ebû Naşr Fârâbî bu 'ilmi ğayet kemâlinde bilmişidi. Şöyle kim dilese bir kişiyi güldürürdi. Ve dilese ağladurdu ve isterse uyudurdu. Ve dilerse dîvâne iderdi. / Ve dilerse kendüye getürürdi. Nitekim halife hikâyetinde beyân oldı. Bu 'ilmuñ kuvvetile bu hark-i 'âdet kabîlendendür ve hark-ı 'âdet munķasimdür on kısım üzerine ve anuñ biri âlât-ı remidür rakşda ve anuñ taḥkîkî oldur kim isti'ânetdür aḥvâl-ı riyâzatile ve ṭabî'atı kuvvetinüñ mizâcile ve bu 'ilm-i mûsikîdür şöyle kim mâ teḳaddem üstâdlar her⁽⁸⁶³⁶⁾ nesneden ötürü bir nev'-i elḥân isti'mâl idüpdürürler. Meselâ du'â ve tesbîh ve tilâvet-i ğayr-ı maḥlûkiçün. Şol perdeler isti'mâl iderler kim tevfiķ kulûb ve beķâyı 'uyüne nisbeti var anuñçün kim nefse nedâmet peydâ ola zünûbden. Şöyle kim nev'-i elḥân dahı istiḥrâc idüpdürürler aña müşecca' dirler savaş güninde ve leşker arasında isti'mâl iderler tâ ki nufûs-i şecâ'at kesb iderler ve

84 a bir nüsha istiḥrâc idüpdürürler ânı meşâyıb / ve aḥzânda ve humûm ve ğumûmda isti'mâl iderler. Ve ba'zı dahı deveyiçün eş'ârda karagû gicelerde okıyalar⁽⁸⁶⁴⁾ tâ ki develere nişât ḥâşıl ola seyr ve ḥaraketde şıkl-i ḥamlden bî ḥaber ola ve kıs 'alâ hâzâ. Şimdi bu muḳaddimeden ğaraz oldur ki şöyle ki insana lezzeti rûḥânî ḥâşıl olur. Ḥayvânda dahı ḥâsse-i sem' vardur aña dahı lezzet ḥâşıl ola. Bes böyle olsa 'ilm-i mûsikî 'ilm-i 'azîm ve şerîf ve daḳîkdür ve bu bâbda kitâblar te'lif idüpdürürler. Tâ baḥr ki âḥirde mu'allim-i şânî Ebû Naşr Fâriyâbî 'aleyhir-raḥme. Altmış mücellid bu bâbda 'ilm-i mûsikî taşnîf idüpdürürler ve andan soñra üstâdü'l-beşer reis-i eşḥâb şeyh 'Ali bû Sinâ muṭavvel kitâblar bunı şerḥ ve başıle beyân idüpdürür kim maḳdûr-i beşer degüldür. Andan soñra bu 'ilmi kimse andan yigrek

(862) K'da "ma'lûm"

(863) K'da "bir" var

(864) K'da "ki" var

- 84 b bilmedi⁽⁸⁶⁵⁾ ve ya bile. Ammâ andan / sonra üstâd Şafîyyüddin 'Abdûlmü'min ⁽⁸⁶⁶⁾bu 'ilmde sa'yler idüpdür beğâyet. Ammâ bu fende bir muhtaşar ve müfid kitâb te'lif idüpdürür kim aña şerefiyye dirler meşhur evdvârdür. İmdî bu iki muhtaşar kitâbdur bu 'ilmde şol cemâ'atun kim bu 'ilme hevesi var. Binde biri kemâ yenbağî ma'lûm idemez. Ammâ çünkü mübtedî bu 'ilme meşğul olur ümizdür⁽⁸⁶⁷⁾ ki ma'rifeti kadar işâret haşıl ola inşaallah ⁽⁸⁶⁸⁾Ol 'ilm-i mûsikînün me'ânsinde bir nağme ve âvâzedür kim anuñ bir zamân-ı medîdi vardur hiddet ve şikâlden⁽⁸⁶⁹⁾ bu vechile kim mülâyim tab' ola. Ve hîc nağmeye âhâd ve şekil demek olmaz meger bir nağmeye nisbetile dahı bu cihetile ki nısf vetirden işidilmiş olursa âhâd olur veyâ şol nağmeyile ki muṭlak vetirden işidilmiş olâ şakıl olur ve nağme kim
- 85 a bedî' vetirden işidilmeş olâ ve hakîmlerden / ba'zî dimişlerdür ki her âvâze ki vardur 'âlemde 'ilm-i mûsikîden hâlî degüldür. Meşelâ ki bir sadâ ki hacere vakâ'ından bir hacere üzerinde hâşıl olâ. Mûsikî ⁽⁸⁷⁰⁾nedür bilgî mûsikî 'ibâretdür bir vaż'-ı müterekkibden kim bir kaç münâsib nağamatden olâ 'ikâ' uşûlile vaqt-i ma'nîde. Bes ta'rif-i nağamat dinildi âvâz çün şadây-ı mahzûdur. Ve âvâz-ı tıyur-ı şafir mahzûdur. Bes ol sadâ ki bir hacere bir hacere üzerinde ve ğayr hâşıl olur betarik ola ki bu 'ilmden olâ. Ol âvâze kim dört nağme-i muhtelif eydili bile mülâyim tab' olduğu perdeden hâlî degül bes her şahş kim eşhaş⁽⁸⁷¹⁾ insandan bu fennün 'ilmine şurû' ider gerekdür kim tâli'inuñ münasebeti tamâm ola. Ol ildüzile kim anuñ hükmi aña mensûb olâ ve ahlâk-ı husn ve lutf tab' ve âvâz mülâyim ve âhengi şa-

(865) K'da "bildi"

(866) K'da "Aleyhi'r-rahme" var

(867) K'da "ümiddür"

(868) K'da "te'ala" var

(869) K'da "şakılden"

(870) K'da "ıyar" var

(871) K'da "eşhaşa"

85 b hîh ve mahrec-i / şâfî⁽⁸⁷²⁾ olâ ve uşûli dahı muhkem ola ve çün bu minvâl üzerine emzice ve nufûs-i revhâniyyeye eşer ide ve müşârun ileyh olâ eger şöyle ki bu cümlesi mevcûd olmaya ve bunlardan bir ikisi mevcûd olâ yevuz degül "Vallahü a'lem"⁽⁸⁷³⁾

Faṣl-ı Çihldüvüm

"Der beyân-ı "perdehâ ve"⁽⁸⁷⁴⁾ der beyân-ı o

Bilgil ki baḥşî 'ilm-i mûsikî mebnîdür. Oniki makâm ve altı âvâze üzerine. Ve bâkî terkibâtdür. Bes aḳsâm-ı mûsikî bu oniki makâm altı âvâzedden taṣra degüldür. Ve âdları budur Ebû 'Ali ḳavlıle, 'Uşşâḳ ve nevâ. Ve bûselik. Ve râst. Ve ḥüseynî. Ve rehâvî. Ve ḥicâz. Ve zengüle.

86 a Ve 'Irâḳ. Ve işfehân. Ve zirâfkend ⁽⁸⁷⁵⁾Ve bûzürk. Ammâ şol / ḳavli kim biz ihtiyâr itdük 'Abdülmü'min ḳavlidür. Ol yukarı dâyirelerde şerḥ olundı. Ammâ ba'zî üstâdlar şöyle diyü bildürdi ki⁽⁸⁷⁶⁾ 'uşşâḳ perdesi evveldür. Ve nevâ ondördüncü dâyiredür. Ve bûselik yigirmi yedinci dâyiredür. Ve râst kırkıncı dâyiredür. Ve ḥüseynî elliüçüncü dâyiredür. Ve rehâvî altmış beşinci dâyiredür. Ve zengüle kırk ikinci dâyiredür. Ve işfehân kırk dördüncü dayiredür ve zirefkend elli dokuzuncu dayiredür ⁽⁸⁷⁷⁾ve bûzürk yitmişinci dayiredür ve⁽⁸⁷⁸⁾ ammâ bâkî devrler ol ki mütenâfirdi iltifât olunmadı ve olâ ki ol şuretlerden te'lif edeler. Ol üstâdlaruñ cümlesinden üstâd Şafıyyuddin 'Abdü'lmü'min ve Şükrullâhi sey'a seksen dayire vaż' itmişdür kim ba'zî mülâyim ve ba'zî mütenafir ve evvelki mütanafirdür tenâfüriye zâhirdür veya ğayr-i

86 b zâhir. Ammâ / evvelki tanâfüri zâhir gelür söyler vâḳı' olduğı sebebile olur ammâ evvelki tanâfüri ğayr-ı zâhir ola nisbet nokṣânı cihetiledür ol devruñ nağamâtından ve ol kim mülâyimdür sebep oldur kim nis-

(872) K'da "şâfisi"

(873) K'da "Vallah'ü 'alem" yok

(874) K'da "perdehayı"

(875) K'da "Kûçek" var

(876) K'da "buyururlar ki"

(877) K'da "ve Ḥicâz ellidördüncü dayiredür" var

(878) K'da "ve" yok

betinüñ 'adedi nağamât-ı 'adedinden kem degüldür. Ve ammâ müteḳaddimler perdelerüñ ibtidâsın rastdan idüpdürürler ve ba'zı zengüle nihavend dirler. Ve ıṣfehâne muḥâlif ve kûçeğe muḥâlif ve büzürge muḥâlif-i rast dirler ve bu ihtilâf lafzıdadur. Biz geldük sözüñ evveline. Her perde ki var dört nağmeden eksük degül ve sekiz nağmeden ziyâde degül dimişler 'arab üstâdlar ve lîkin müteahḥirler dört perdede ziyâdet⁽⁸⁷⁹⁾ idüpdürürler kim ol 'irâḳ ve ıṣfehân ve ziref-kend ve büzürkdür⁽⁸⁸⁰⁾. Bir nağme ziyâdet⁽⁸⁸¹⁾ idüpdürürler ve ol de-rest nevâdendür ve bâkî sekiz sekiz nağmedür. /Ammâ dört nağmeden kemter yokdur⁽⁸⁸²⁾. Ol cihetile kim evvel âd ⁽⁸⁸³⁾ meşâbetinde⁽⁸⁸⁴⁾ dutubdururlar ve ikinci nağme-i hevâ meşâbetinde ⁽⁸⁸⁴⁾ dutubdururlar ve üçüncü nağme-i şû meşâbetinde⁽⁸⁸⁴⁾ dutubdururlar dördüncü toprak meşâbetinde⁽⁸⁸⁵⁾ ammâ çün bu 'ilm müste'âr minhüdür ahvâl-i riyâzî birle ve kuvây-ı temzic ṭabî'atile bes nağme-i evvel nokta meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Ve ikinci nağme ḥat meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Ve üçüncü nağme saṭḥ meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Ve dördüncü nağme cism meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Evvelki sekiz nağmeden ziyâdet olmaya. Sebeb oldur kim dört nağme münâsib emr-i ṭabî'atıdur. Ve dört nağme riyâzî ḳabilindendür şöyle kim⁽⁸⁸⁶⁾ şerḥ olundu. Ba'zı üstâdlardan⁽⁸⁸⁷⁾ altı âvâze⁽⁸⁸⁸⁾ beyân ider. Evvel güvâşt, ikinci nevrûz, üçüncü şehnâz, dördüncü mâye, beşinci selmek, altıncı gerdâniyye. Ammâ güvâşt yitmiş birinci dayiredendür ve gerdâniyye

87 b kırk / altıncı dayiredendür ve bu iki⁽⁸⁸⁹⁾ ıṣfehândan ḳopâr ve selmek

(879) K'da "ziyade"

(880) K'da "büzürk"

(881) K'da "ziyade"

(882) K'da "bu kadar"

(883) K'da "nağme-i" var

(884) K'da "mesabesinde"

(885) K'da "dördüncü nağme-i toprak mesabesinde dutubdururlar" var

(886) K'da "kim" yok

(887) K'da "üstâdlar"

(888) K'da "avâz"

(889) K'da "ikinci"

zengüleden ⁽⁸⁹⁰⁾kopâr ve nevrûz hüseyinîdendir. Bu altı âvâze-i oniki-
den istihrâc idipdürürler. Perdeyle âvâze ortasında fark oldur kim
zîkr olındı kim her perde var dört nağmeden kemter degül ve sekiz-
den ziyâde degül ve lîkin terkîbler dört nağmeden ziyâde imkanı var.
Muḥayyer gibi ve nühüft ve hicâz ve gerdâniyye ve ğayri gibi ve bunun
gibi ihtilâf ki esâmide vâkı'dur şu'bedür⁽⁸⁹¹⁾ muştalahuñ ıstılâh-ı mu-
ḥalif-i ma'ni olmaya ve bu altı âvâzei üç yüz altmış şu'beden dutubdu-
rurlar. Anlaruñ şunlaruñ gibi kavilleri bi nihâyetdür. Ya'ni mukaddem-
leruñ.

Faṣl-ı Çihlsivüm

88 a

Der beyân-ı ebrîşim /

Ebrîşimi çalıcı kaç barmağıle çalâr. On sekiz bankden⁽⁸⁹²⁾ ziyâde
degüldür şerḥ idelüm. 'Uşşak perdesi buçuk bânk⁽⁸⁹²⁾ ve nevâ perdesi
buçuk bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bûselik perdesi bir bânk⁽⁸⁹²⁾ ve buçuk perde ve
rast iki bânk⁽⁸⁹²⁾ ve buçuk perde hüseyinî ve rehâvi bir bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bir
perde⁽⁸⁹³⁾ zengüle buçuk bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bir perde 'Irâk bir bânk⁽⁸⁸²⁾ ve
nîm perde ve işfehân bir perde zirefkend iki bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bir perde ve
büzürk iki bânk⁽⁸⁹²⁾ ve buçuk perde Vallahü a'lem⁽⁸⁹⁴⁾.

Faṣl-ı Çihlçeharum

Der beyân-ı "perdeha ki be burchânest"⁽⁸⁹⁵⁾ kerdeend

Bilgil ki müteḳaddimler⁽⁸⁹⁶⁾ ve müteahḥirler kavile perdeleri burcla-
ra nisbet idüpdürürler. Anlaruñ beyân-ı muṭavvelâtıda mezkurdur.
Ammâ ihtilâf vardır nitekim zikritdük ba'zı yirlerde aṣlile. Ammâ⁽⁸⁹⁷⁾
hükemâyile bu fennüñ üstadları arasında ki / ibtidâ rast perdesinden-

88 b

(890) K'da "kopâr" yok
(891) K'da "nağmedür"
(892) K'da "bâbından"
(893) K'da "hicâz bir babıñ ve bir perde" var
(894) K'da "vallah'ü a'lem" yok
(895) K'da "perdehay-i bercihânest"
(896) K'da "mukaddimler"
(897) K'da "amma" yok

midür veyâhud 'uşşâk perdesindenmidür ba'zı mütekkaddimler 'uşşâk perdesinden ibtidâ idipdürürler. Ammâ bu 'ahdde müteahhîrler sözi münasibirekdür her fenden ötürü bir vaż' ve bir hılkat⁽⁸⁹⁸⁾ ve bir 'âdet ve bir dil muhtelifdür. Çünkü her zamânde vaż'lar muhtelif olur egerçi hukemâ-i ma tekkaddem bu 'ilmi eyüreak bildiler. Ammâ evzâ' ve ezmine ve ihtilâfât ki vâkı' olur müteahhîrler sözü münasibdür mütekkaddimler⁽⁸⁹⁹⁾ sözinden kırbet ve devâyir-i sebîle⁽⁹⁰⁰⁾ ki resm idipdürürüz. Mütekkaddimler ve hem müteahhîrler kavlıle tâ kim ânu bilmek kırbü'l-fehm olâ dayire ol mütekkaddimlerün ba'zı kavlıle ve"⁽⁹⁰¹⁾ "müteahhîrlerün evvel"⁽⁹⁰²⁾ makâmı rastdur. Âhîr makâm 'uşşâk⁽⁹⁰³⁾.

Faşı-ı Çihlpencüm

89 a

Der beyân-ı perdehâ ki be kevâkıb seb'a nisbet gerdeend /

Bilgil kim burcları kevâkıb-i seb'aya mahsûs idipdürürler perdelerün dahı her biri bir kevkebe mahşûşdur. Ve bu dahı iki kavlıle yâd olunur. Mütekkaddimlerün ve müteahhîrlerün kavlıle ve "ba'zı mütekkaddimlerün"⁽⁹⁰⁴⁾ kavlıle. "Zengüle ve nevâ" zühâ⁽⁹⁰⁵⁾ "rast hüseyinî ve rehâvî" müştêrî "rast 'uşşâk" merih ve "rast bûselik ve işfehân"⁽⁹⁰⁶⁾ rast 'ırâk ve hicâz 'utârid ve rast küçek bûzûrk" âfitâb⁽⁹⁰⁷⁾ Ammâ müteahhîrler kavlinde "hüseyini" âfitâba mensubdur ve "rast" âye ve "işfehân ve küçek" zühale ve "hicâz" zühreye⁽⁹⁰⁸⁾ ve "bûselik ve rehâvî" 'utârîde mensubdur ve "'ırâk ve bûzûrk ve zengüle" merrihe

(898) K'da "hıl'at"

(899) K'da "mütekkaddım"

(900) K'da "sebebiyle"

(901) K'da "bu cümle" yok

(902) K'da "müteahhîr-ü evvel"

(903) K'da "Uşşakdur"

(904) K'da "ba'zıların mütekkaddimler"

(905) K'da "nevzühâldir"

(906) K'da "zühre" var

(907) K'da "şems"

(908) K'da "zühre"

mensubdur. Bundan ma'lûm olur kim her iklim ve her mevzî'ün sâkinleri ol mevzî'a mahşûş olduğu cihetle kevâkib-i seb'adan ol kev-
89 b kebe te'allukdur ve tabî'atı dahı ol kevkeb tabî'atına münasibdür ki /
ol iklimün hüdâvendidür. Ve ol iklimler ve şehirlerün âdî tafşîlile zik-
rolındı. Bunun gibi kim bilâdün tâlî'i gibi sakinlerinün dahı tâlî'i muh-
tefdür. Kevâkibi mütehayyirden her birinün şöyle kim her burcuñ
haddî var bu bâbda söz çokdur ve nicesin beyân itmişüz ve ol
mevkûfdur 'ilm-i riyâziye hâliyâ bu kadarile ihtisâr idelüm.

Faṣl-ı Çihlşîşüm

Der beyân-ı zarb-ı edvâr ki meşhurânşîş ziyadenist

Bilgil ki edvaruñ zarb-ı meşhur altıdan artuk degüldür bu şan'at ehil-
lerinden kim 'arabdan kopupdururlar. Altıdan artuk dimâyüb dururlar.
Hem naḡaralar hisâbı dahı budur anlaruñ kavlince evvel şakîl-i düvüm
90 a hâfif ve şakîl. Ve remel-i hafif ve hezec ve bunda söz çokdur. Ammâ
(909) bir iki kelime söyleyelüm bes sebîl / ihtisâr şakîlün medârı yigir-
mi dört⁽⁹¹⁰⁾ harf üzerinedür. Meselâ ikinciden ye⁽⁹¹¹⁾ üçünciden ten
dördünciden tenen beşinciden tenenen şunuñ harfi⁽⁹¹²⁾ harf arturur-
lar tâ yigirmi⁽⁹¹³⁾ harfedek. Bes uşûl-i şakîl tamâm olur uşûl-i hafifün
medârı on altı harf üzerinedür. Şöyle kim öñdim öñdin te diye ve⁽⁹¹⁴⁾
üçünciden ten diye ve dördünciden tenen diye ve beşinciden tenen
te diye hem bu nev'ile harf harf artura. Tâ on altı harfün kim uşûli
tamâm ola. Bâkî uşûli dahı bu kıyâs üzerine ide. Uşûl-i remel on altı
harf üzerinedür ve medârı uşûl iki ve biri sekiz harf üzerinedür. Türkî
uşûl medâr ve zarb altı harf üzerinedür. Fahte uşûlünün medârı beş
harf üzerinedür tertib⁽⁹¹⁵⁾ duhûli uşûl üç nev'dür ma'al uşûl ve kable'l-

(909) K'da "amma" yok

(910) K'da "yigirmi"

(911) K'da "ye" yok

(912) K'da "harf" var

(913) K'da "dört" var

(914) K'da "ve" yok

(915) K'da "tertîpdır"

90 b uşûl ve ba'del-uşûl dirler. /

Faṣl-ı Çihlheftüm

Der beyân-ı ân ki pîş herkes çıküne zârb mî bâyedzedden

Bilgil ki eşhâs-ı insandan her şahsuñ katında ne zârb urmak gerek ve kaç nev'dür. Bir zârbdür pîrler katında ve bir zârb dahı yigitler katında urmak gerek ve bir zârb dahı vardur kim tıfillara urmak gerek ve aña sizârb dirler. Ol şöyle kim añlara ⁽⁹¹⁶⁾hoş gelür ki zârb-ı hafifüñ tamâm münasebeti vardur. Mücerred zârb urmağdur. Zârb ve uşûl ortasında fark oldur kim anuñ bir añlanacak zamânı vardur. Şeyh Ebû Ali Sînâ buyırmuşdur kim tabi'atuñ bezminde mûsikârlık mevcûddur. Şöyle kim şanâ'at-ı mûsikî tamâm olur nağmeler te'lifile anlaruñ aralığın bağlamak hiddet ve şakilde edvâr bile her zamânda⁽⁹¹⁷⁾ ki müteḥallil olur. Anlaruñ / naḡarâtı arasında nabzı dahı anlaruñ zamânları tertibincedür sür'at ve tevâtürde 'ikâ'idür ve hâlince nisbet ve kuvvet ve za'fde anuñ miqdârı ve mâneninde nisbeti vardur.

Faṣl-ı Çihlheştüm

Der beyân-ı perde ki nerm küñi ve ziyâde küñiçi mişeved

Bilgil kim her perde-i nerm idâsin ve ziyâde idâsin ne olur çün sâzı tamâm düzesin aña hemân rast düzendirler ve çün dügâhdan 'ırâḡ âğâza ide⁽⁹¹⁸⁾ heman 'ırâḡ maḡâmı olur ve çün rast düzeniñin añlayın ⁽⁹¹⁹⁾şöyle düzâsin çârgâhile işfehân perdesinüñ ortasında bir perde ziyâde eyleye kim ol sigâh olur üstî yik gâh dahı üstî dügâh ola aña işfehân dirler. Eger rast düzeniken işfehân perdesin yikgâh'iken nerm vechile sigâh ideler / ol heman küçek maḡâm olur ve dahı küçek ḡazırken sigâhından aşığısına serağâz iderler. ⁽⁹²⁰⁾'Irâḡ perde-sinde karar ideler. Ol heman büzürk maḡâm olur ve cümlesi bunlaruñ

(916) K'da "ol" var

(917) K'da "zamanlar"

(918) K'da "ideler"

(919) K'da "añlayın" yok

(920) K'da "kım" var

kıyasile ma'lûm olduğıçün ihtisâr itdik. Ammâ ol⁽⁹²¹⁾ kişi kim bu 'ilmde sa'y ider ve kadri takadce şurû' ider hâd ma'lûm ideki nice taşarruf itmek gerek ve bu bahş kitabet ve kalemile rast gelmez. Bu ma'nî kadim üstâdlarının ki bu 'ilmde mahirlerdür. Ma'lûm itmek gerek kim anlar kendi mübarek lafızlarıyla takrir idâler bigi⁽⁹²²⁾. Bu mübarek 'ilmüñ ta'lîmin şöyle kim dimişler meşelâ çün "toğa hicâz perdesin çalmak gerek"⁽⁹²³⁾. Ve kuşluğın 'ırâk perdesin çalmak gerek ve öylen rast perdesin çalmak gerek iki namaz ortasında zengüle perdesin çalmak gerek ve 'aşr vaktinde bûselik perdesin çalmak gerek. / Gün batdığı vaktin 'uşşâk perdesin çalmak gerek çün ahşam ola zirefkend çalmak gerek. Yatsun ısfahân çalmak gerek. Çün giceden iki dank gece zirefkend çalmak gerek. Dün buçuğunda neva çalmak "gerek çün"⁽⁹²⁴⁾ şubh-ı şadık tulu' ide rehâvi ⁽⁹²⁵⁾ "çalmak gerek"⁽⁹²⁶⁾ çün aydınlık ola hüseyini ve dahı âvâzeler kim aña şu'belerdirler⁽⁹²⁷⁾ bu kıyaş üzerine itmek gerek ve dahı şol âvâzeler kim müferrih ve müşecca'dür gündüzin çalmak gerek ve âvâze kim⁽⁹²⁸⁾ menûm ve murattab ola gice çalmak gerek. Ammâ sazlar düzeninde ve giriftlerinde böyle gerekdür kim çün rast düzenin temâm düzesin maştar kuvvetile bilmek gereksin. Ne kadar yikgâh vardır ve ne kadar dūgâh vardır ve ne kadar sigâh vardır ve ne kadar çârgâh vardır bu dördin beğâyet bil-

92 a mek gerekdür kim mecmû"inuñ aşlı bu dördüdür. Her mekâmda / ve her âvâzede ve her 'amelkim bu 'ilmde işlenür ve zahir olur bu dört şu'be kuvvelile 'amel olunur ve zahir olunır ve illâ çün rast düzeni temâm düzelmişkin temâm dilesen rast makâmın gösteresin evvel

92 b

(921) K'da "ol" yok

(922) K'da "gibi"

(923) K'da "güneş toğa perdesin çalmağsın gerek"

(924) K'da "gerek çün" yok

(925) K'da "perdesin" var

(926) K'da "çalmak gerek" yok

(927) K'da "Şu'be"

(928) K'da "kim" yok

rast ağaz idesin ve bir bir çıkasın tâ gerdaniyyedegin⁽⁹²⁹⁾ gırü rast idesin kim maştârun ma'lûm ola bes rast makâmın temâm göstermiş olursın ve dilesen kim 'ırâk makâmın gösteresin ol daḥı heman rast gibi âsândur bunlar müşkil degıldür. Bu oniki makâm ve altı âvâzenün 'ameli ma'lumdur nice olacak ve nice 'amel olacak ve ne yirlerde ağâz ideler ve ne yirlerde maḥt idicek ne makâm olur ve ne âvâze olur ve ne terkiḥ olur bunlar meşhurdur âsândur. Zirâ şimdiyedegin edvâr cem' idenler bunları çok añmışlardür ve zahir itmişlerdür şöyle kim kuvvetleri yitdigince ammâ şunlar kim ehli saz dur ya çengîdür yahûd

- 93 a kanuncîdür ya / ya⁽⁹³⁰⁾ muğnicîdür nekim bunlara münasib saz ehilleri varise düzenlerin böyle bilmek gerekdürkim evvel rast düzenidür heman rast düzenidirler. Eger ısfahân düzeni olursa heman ısfahân düzeni dirler⁽⁹³¹⁾ ve eger küçek olursa ve büzürk ve hicâz ve neva ve rehâvi her ne olursa heman fûlan düzenidirler bunlar daḥı âsândur. Rast perdesi temâm iken dūgâh ve sigâh ve çârgâh ve pençgâh ve hüseyni ve hişâri ve gerdaniyyesi ve muḥayyeri temâm rast⁽⁹³²⁾ düzülmüşiken dilisekim rast perdesin dūgâh ide zira ittifâk düşerkim ya âvâzı za'if ya tiz düşer ya yoldaşının ya sazda ya âvâzde "küşuru olur"⁽⁹³³⁾ "daḥı sazın beşden beşe büzmek olmaz olursa"⁽⁹³⁴⁾ 'abes yirde⁽⁹³⁵⁾ zahmetdür bilmemek sebebiyle. İmdî çün rast dūgâh eylemek
- 93 b istesek rast perdesin dut⁽⁹³⁶⁾ daḥı 'ırâk perdesin / buçuk perde nerm idesin yığgâh olur. Rast perdesin dūgâh kalur ve üzerindeki dūgâh buçuk perde nerm idesin sigâh olur ve evvelki sigâh buçuk perde nerm idesin çârgâh olur. Evvelki çârgâh pençgâh olur. Evvelki

(929) K'da "gerdâniyyedeiken"

(930) K'da "veya"

(931) K'da "ve eger ısfâhan düzen olursa heman ısfahan düzen dirler" var

(932) K'da "Rast" yok

(933) K'da "kusurluğu olursa"

(934) K'da "bu cümle" yok

(935) K'da "yire"

(936) K'da "dört"

pençgâh hüseyini olur. Evvelki hüseyini yarım perde nerm idesin hışar olur. Evvelki hışarı yarım perde nerm idesin gerdaniyye olur ve üzerindeki perde evvelki gerdaniyyedür ol muhayyer olur bu temâm oldu. Ve eger şol kadar kuvvetin varise kim bu didüğümüzleri girift kuvvetile halâş idesin⁽⁹³⁷⁾ rast dut⁽⁹³⁸⁾ dahı 'ırâk perdesinden eşuru nerm hüseyinde girift dut yığgâh olur. Ve rast üzerinde girift dut sigâh olur. Ve dūgâh üzerinde girift dut çârgâh olur. Evvelki çârgâh

- 94 a** pençgâh olur giriftsüz / evvelki pençgâh hüseyini olur giriftsüz. Ve bu hüseyinde girift dut hışar olur⁽⁹³⁹⁾. Ve⁽⁹⁴⁰⁾ evvelki hüseyinde girift dut gerdaniyye olur ve üzerinde evvelki gerdaniyye muhayyer olur bu neva temâm oldu nev'i diğer. Eger şöylekim sazın temâm düzülmüşken dūgâhın rast idesin şöyle kim rast perdesin yarım perde ziyade eylesin 'ırâk olur "ve gâh"⁽⁹⁴¹⁾ rast olur. Sigâh perdesin yarım perde ziyade eylesin dūgâh olur ve çârgâh perdesin⁽⁹⁴²⁾ yarım perde ziyade eylesin sigâh olur pençgâh evi çârgâh olur hüseyini perdesi⁽⁹⁴³⁾ pençgâh olur hışar perdesin yarım perde ziyade eylesin hüseyini olur ve gerdaniyye perdesin yarım perde ziyade eyle hışar olur ve muhayyer perdesi⁽⁹⁴⁴⁾ gerdaniyye olur ve evç perdesin yarım perde ziyade eyleyelim muhayyer olur. Nev'i diğer. Eger kuvvetün / yiterse kim bu düzülecek perdeleri giriftile haşıl kılasın ol dahı heman düzen gibidür. Rast girift dut hışar nerm olur dūgâh heman rast dūgâh sigâh ziyadeliği sigâh çârgâh ziyadeliği pençgâh heman çârgâhdür. Hüseyini heman pençgâhdür hışar perdesin dut hüseyini olsun. Gerdaniyye perdesin dut hışar olur. Muhayyer heman gerdaniyye olur. Evç perdesin

(937) K'da "eyleyesin"

(938) K'da "dört"

(939) K'da "olur" yok

(940) K'da "ve" yok

(941) K'da "dūgâh"

(942) K'da "sin"

(943) K'da "ziyade eylese" var

(944) K'da "ziyade eylese" var

dut muhayyer olur. Nev'i diğér ittifâk şöyle olsa kim sâzun temâm düzenlemişken dilesen kim çârgâh perdesin dūgâh idesin. Şöyle (945)gerekdür kim rast perdesin açasın kim nerm hüseyini olur ve dūgâhı yarım perde nerm idesin kim hışar nerm olur ve sigâh perdesinüñ yarım perdesinü nerm idisin kim rast olur ve çârgâh dūgâh ka-

- 95 a lur. Eyle olsa pençgâh perdesin yarım perde nerm idesin / sigâh olur ve hüseyini perdesin yarım perde nerm idesin çârgâh olur. Ve hışar perdesin yarım perde nerm idesin pençgâh olur. Ve gerdâniyye heman hüseyini olur. Ve muhayyer perdesin yarım perde nerm idesin hışar olur. Evç perdesin yarım perde nerm idesin gerdâniyye olur. Tiz çârgâh muhayyer olur nev'i diğér. İttifâk şöyle olsakim sazun temâm düzülmüşken dilesenkim pençgâh perdesin dūgâh idesin gerekdürkim yirinde dūgâh ağaz idesin (946)ve üzerinde sigâh evi 'ırâk karargâhı olur ve üzerinde çârgâh evi yikgâh olur ve üzerindeki pençgâh evi dūgâh olur buña dek ne düzen (947)ve ne girift. Ammâ çün pençgâh evi dūgâh oldu ve hüseyini perdesin yarım perde nerm idesin sigâh olur ve hışar perdesin yarım perde nerm idesin(948)
- 95 b çârgâh olur / ve gerdaniyye ısfahan evi olur ve muhayyer hüseyini olur. giriftler dahı heman budur(949) nev'i diğér. Eğer dilesenkim sazun temâm düzülmüşken kim hüseyini perdesin dūgâh idesin şöyle gerekdür kim hüseyini hod dūgâhdür. Hışar sigâhdür gerdâniyye çârgâhdur muhayyer pençgâhdr. Ammâ yukarısı aşağısıyla ma'lûm olur ya'ni nermile. Çün hüseyini perdesi dūgâh oldu. Pençgâh evi yikgâh olur. Ve çârgâh yarım perde ziyade eyleye kim hışarı nerm ola ve sigâh perdesin yarım perde ziyade eyleye kim ol nerm hüseyinisi ola heman temâm olmuş olur. Eğer giriftile halâş eylemek istersen

(945) K'da "kım" var

(946) K'da "Hüseyini" var

(947) K'da "ister" var

(948) K'da "ide"

(949) K'da "böyledür"

- evvelki düzenenün hüseynisin dut⁽⁹⁵⁰⁾ tızisi⁽⁹⁵¹⁾ hazırdur nerminde he-
man çârgâh ile sigâhda girift dut dahı serağâz eyle hüseynisinde
96 a dūgâh ma'lûm olur nev'i diğ̃er. Eğ̃er / dilersenkim dūgâh yüzünden
ısfahân göstereler. Şöyle⁽⁹⁵²⁾ gerekdür nerm hüseynide dūgâh ağaz ide
nerm hışâr sigâh olur. Rast çârgâh olur. Dūgâh ısfahan olur. Rast
üzerinde girift duta sigâhı ziyade eyleyekim hüseyni ola eğ̃er dileseler-
lerkim⁽⁹⁵³⁾ çârgâh yüzünden ısfahan göstere diseler ya düzenile ya gi-
riftile. Şöyle gerekdürkim rast dūgâh eyleyeler. Dūgâh yarım⁽⁹⁵⁴⁾
perde nerm ideler. Ve sigâh dahı ve üzerinde girift duta çârgâhı
ısfahan olur pençgâhı hüseyni olur. Evvelki hüseyniyi yarım perde
nermide kim hışâr ola ve hışârı yarım perde nerm ide gerdaniyye ola
gerdaniyye muhayyer oldu düzenile böyledür. Ve eğ̃er dileseler kim
çârgâh yüzünden giriftile ısfahan göstereler. Şöyle gerekdürkim nerm
96 b hüseynide girift duta kim rast ola. Ve rast / gösterekim dūgâh ola. Ve
üzerinde girift duta kim sigâh olur. Ve dūgâh üzerinde girift duta kim
çârgâh olur ve sigâh evinde girift duta kim kûçek sigâh olur ve
çârgâh ısfahan evi oldu. Ve pençgâh hüseyni olur ve bu hüseyniyi
üzerinde girift duta⁽⁹⁵⁵⁾ hışâr olur. Ve evvelki hüseynide girift duta
kim gerdaniyye olur. Ve evvelki gerdaniyye muhayyer oldu nev'i diğ̃er.
ısfahan makâmı yirinde ma'lûmdur hod ammâ eğ̃er dileselerkim
ısfahan makâmın hüseyniden göstereler şöyle gerekdürkim sigâh
yarım perde ziyâde eyleye kim dūgâh ola ve çârgâhı yarım perde zi-
yâde eyleyekim sigâh ola pençgâh evi çârgâh oldu. Hüseyni evi ısfahan
oldı yarım perde nerm olsa. Hışârı yarım perde nerm ide kim
97 a pençgâh ola. Gerdâniyye perdesi hüseyni olur sehl nermlik vechiyle /

(950) K'da "tutub"

(951) K'da "tız"

(952) K'da "şöyle" yok

(953) K'da "dilesen kim"

(954) K'da "bir"

(955) K'da "duta" yok

ve yukarıya giden ma'lûmdur⁽⁹⁵⁶⁾. Ammâ ısfahan hüseynidenden diseler⁽⁹⁵⁷⁾ şöyle gerekdürkim sigâh ve çârgâh girift dutasın kim sigâh dūgâh ola. Ve çârgâh sigâh ola ve pençgâh çârgâh ola. Ve üzerinde girift dutsın kim küçek sigâh olur. Ve hüseyinî ısfahan olur. Ve hişârı yarım perde dut kim hüseyini ola. Ve gerdaniyyeyi dut kim hişâr ola ve muhayyer gerdaniyye oldu. Ve eviç yarım perde ziyade eyleye⁽⁹⁵⁸⁾ kim muhayyer ola nev'i diğ̃er. Ammâ eğer dilerseñ kim ısfahanı gerdaniyye perdesinde düzeler. Şöyle gerekdür kim dūgâh heman sigâh heman çârgâh yikgâh olur ve pençgâh dūgâh olur. Ve hüseyinî yarım perde nerm eyleyekim sigâh olur. Ve hişâr perdesin yarım perde nerm ide kim çârgâh ola. Ve gerdaniyyei yarım perde nerm ide kim

97 b küçek / sigâh olur. Ve muhayyer gerdaniyyeye beraber ideler kim ısfahan perdesi ola. Ve evç perdesin muhayyere beraber eyleyeler kim hüseyini olur ve yukarusı ma'lûmdur hişâr gerdaniyye muhayyer. Ammâ eğer giriftle halaş eylemek istersen ısfahan evi dūgâh üzerinde girift duta kim sigâh ola ve hüseyini üzerinde girift duta kim çârgâh ola. Ve hişârı dahi yarım perde dut kim küçek sigâh olur. Ve gerdaniyye ısfahan oldu muhayyer hüseyini oldu. Evç hişâr oldu nev'i diğ̃er. Eger dilerseñ kim sazun temâm düzülmüşken giriftle çârgâhdan hicâz göstere. Şöyle gerekdürkim yikgâh dūgâh ide giru yikgâh üzerinde yarım perde ziyade girift dutakim ol dahi yikgâh olur. Ve dūgâha değ̃meye⁽⁹⁵⁹⁾ sigâhda yarım perde ziyade girift duta kim ol

98 a dūgâh olur / ve çârgâhı duta kim ısfahan olur. Evvelki ısfahan 'uzzal olur üzerinde yarım perde ziyade girift duta kim hişâr ola. Evvelki hüseyinide hem ziyade girift duta kim gerdâniyye ola. Evvelki gerdaniyye muhayyer oldu. Ammâ çün kim bunuñ giriftinde aciz olanlar,

(956) K'da "ma'lûm"

(957) K'da "diseler"

(958) K'da "eylese"

(959) K'da "deymese"

düzenine kuvvetleri yitmeyenler⁽⁹⁶⁰⁾ bu girift nameye nazar ideler kim
kañkı perde ziyâde olur ve kañkı perde nerm olur aña göre fehmi id-
eler dahı çekileceği çekile "nerm olunacağı nerm oluna"⁽⁹⁶¹⁾ bunlar-
dan maşşûd oldur kim âsân ola kim sen san'atuñda 'aciz olmayasın bir
sehl taşarrufdan ötürü. İmdî gerekdür kim bu eb'ad aşlına nazar⁽⁹⁶²⁾
kılalar bileler kim her maşâmnda ve her âvâzede ve her terkipte ve
her 'amel kim bu 'ilmde zahir itmek dileseler bu eb'adu aşlın ki bil-
mek gerekdür kim aşlı bu dörtdür kim mecmû'ısı bunuñla ma'lûm
olur ammâ eb'ad ⁽⁹⁶³⁾. /

(960) K'da "tız"

(961) K'da "nerm olunacak oluna"

(962) K'da "taşarruf"

(963) K'da "budur" var

Der Sıfatı Eb'ad ve Beyanı Perdehayı ki ve Mıstarı aşı çışt

1	Yekgâh	Ya'ni nokdadur ve aşıldur şu'be eydurki ⁽⁹⁶³⁾	teslis
2	Dügâh	Ya'ni "şu'be şânîdür" ⁽⁹⁶⁴⁾ aşıldur ve hem bâdî	tesdis
3	Segâh	Ya'ni şu'be-i salisedür aşıldur ve hem hâkidür	terbi'
4	Çargâh	Ya'ni şu'be-i rabi'dür aşıldur ve hem âteşidür ve muqabile	mukarene
5	Pençgâh	Yıkgâh pencigâh dügâh pençgâh	Çargâh
6	Şışgâh	Ya'ni hüseyinî ve hem dügâhı şânî	dür
7	Heftgâh	Ya'ni hışardur ve sigâhı şânî	dür
8	Heştgâh	Ya'ni gerdaniyyedürki yıkgâh muqabildür maştar temâm	dür

Bilmek gerekdür kim mıstar diyü işbu vechile ma'lûm oldu kim.

(964) K'da "abîdür"

(965) K'da "şu'be-i şânî"

- 99 a Evvel⁽⁹⁶⁶⁾ yikgâh dirsın soñra dūgâh dirsın ve sigâh ve çârgâh ve "gerdâniyye ve pençgâh ve hüseyñi ve hışar ve muhayyer"⁽⁹⁶⁷⁾ dirsın 'Abdūlmü'min buña mastar diyu ad virmiş. İmdî bilmek gerekdür kim her mastarda kaç yikgâh ve kaç dūgâh ve kaç sigâh ve kaç çârgâh vardır. Her mastar didüğümüz meşelâ yikgâhdan gerdaniyye bir mastar ve dūgâhdan muhayyere bir mastar ve sigâhdan tiz evçe bir mastar sekizer sekizer heman aşlı budur. Ammâ yikgâh ile rast ortasında fark nedir ve neden ma'lûm olur. Zirâ rast dahı heman yikgâhdan zahir olur. Öyle olsa müşkil olur "Ba'zı yirlerde"⁽⁹⁶⁸⁾ zira iken çok bahş olunur kim aşlı bilmezler. Ammâ sual iderlerse kim rast ile yikgâh arasında fark nedir ve herbirisi neden ma'lûm olur.
- 99 b Cevâb şöyledür kim rast / didigün bir makâmudur kim⁽⁹⁶⁹⁾ girü kalan makâmlar gibi 'amelile zahir olur. 'Irâk gibi ısfahan gibi ve küçek gibi ve girü kalan makâm ve terkib gibi. Ammâ⁽⁹⁷⁰⁾ yikgâh bir noktadır kim aşl ve bünyâddür meşelâ bunuñ gibidür. Yikgâhdan dūgâh ve yikgâhdan ve dūgâhdan dūgâh ve dūgâhdan sigâh ve dūgâhdan çârgâh zikri⁽⁹⁷¹⁾ ve sigâhdan dūgâh ve sigâhdan sigâh ve sigâhdan çârgâh zikri⁽⁹⁷¹⁾ ve çârgâhdan yikgâh ve çârgâhdan dūgâh ve çârgâhdan sigâh ve çârgâhdan çârgâh⁽⁹⁷²⁾ budur küllünün aşlı ki bundan haric nesne yoktur perde aşlında "vallahü 'alem"⁽⁹⁷³⁾. /

(966) K'da "evvel" yok

(967) K'da "Pençgâh ve hüseyñi ve hışar ve gerdâniyye ve muhayyer"

(968) K'da "ba'zılara"

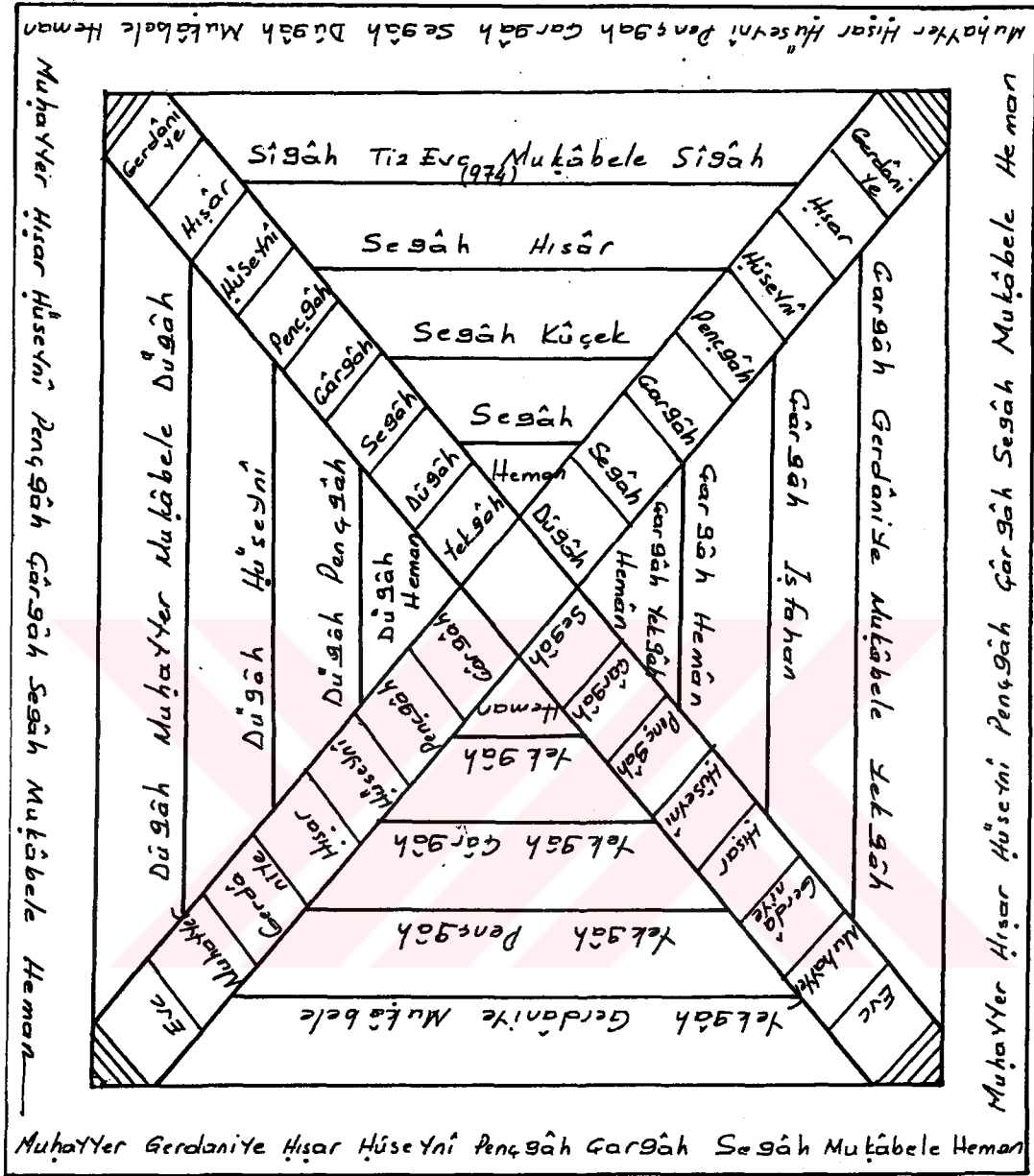
(969) K'da "kim" yok

(970) K'da "amma" yok

(971) K'da "diger"

(972) K'da "çar"

(973) K'da "vallahü a'lem" yok

Amma bu ıka'ların 'uduñ kıllarında mevzı'ın bildürmek şol vaqt hâşıl olur ki kaçan sâni şakıl muṭlaḳ nermiçün ola. İmdi bu nesneler hâşıl olur şol kâide üzerine kim vâsf /

(974) K'da "tíz evc"

- 100b idecegüz ve beyân kılacağuz inşâallahü Te'âlâ. Ammâ müselles-i mutlak vacibdür ki şakîl-i evvelün ola. Zira şol ittifâk ki nerm-i mutlakile müselles-i mutlak ortasında vardır ol ittifâk ittifâk-ı birrub'dur. Kaçan bu ikisinün ortasında ittifâk birrub' olsa ol vaktin müselles-i mutlak şakîl-i evvelün olur dahı şol ittifâk ki nerm-i mutlak ile sebbabe-i müsennâ ortasında vardır ol ittifâk ittifâk-ı bi'l-küldür. Bes ol vaktin sebbabei müsenna remelün ola zira şol münasebetki maḥûriyle remel ortasında vardır. Ol⁽⁹⁷⁵⁾ münasebet müsâvâtdur bes eyle olsa ol vaktin mâḥoriye⁽⁹⁷⁶⁾ dahı sebbabe-i müsennâya maḥşuş ola remel gibi. Dahı şol münasebetki müsellesi mutlak ile sebbabe-i tiz ortasında vardır. Ol ittifâk ittifâk-ı bi'l-küldür. Bes eyle olsa sebbabe-i tiz dahı
- 101a hafîfi / şakîli evvelün ola. Dahı şol ittifâk ki sebbabe-i müsennâ ile binuşır tiz ortasında vardır. Ol ittifâk bi'l-küldür. Bes ol vaktin binusırı tiz dahı hezecün ola ve dahı remelün ola imdî sen bilgil ki bu zikri itdüğümüzden yidi ittifâkuñ mevzu'ları ma'lûm oldu. Ammâ⁽⁹⁷⁷⁾ hafîfi hezec şol aşl üzerineki bir nerm-i mutlak şânî şakîliçün vaz' itdün ol vaktin hafîfi hezecün mevzî'ı sekizinci gılun şehâdet barmağından dahı yukaru olur. Dahı âzâ olurki bu ittifâklar birbirisinün dahı yirine durur dahı birbirinün kâim maḥâmı olur zira müsellesi mutlak şehadet barmağı ki tiz dutula anuñ yirine durur. Dahı şehâdet barmağı ki nerm ola binuşırı müsenna yirindedür⁽⁹⁷⁸⁾. Zira bunlar birbirine müttefik dururlar. Dahı kaçan sekizinci kılun sebbabesinün ba'di binuşırı tezden sebbâbesi müsennâca olsa ol vaktin sebbâbe-i / müsennâ sekizinci kılun sebbâbesinün yirine durur. Kaçan şânî şakîl hareket itse nerm-i mutlakdan tiz nağmelere⁽⁹⁷⁹⁾ varsa yahûd anlaruñ

(975) K'da "ol" yok

(976) K'da "maḥori"

(977) K'da "ammâ" yok

(978) K'da "yirine turur"

(979) K'da "nağme"

yirine ikâ'lardan bir ikâ' füsûn kim ol ikâ'-ı sâni-i şakilden dahı hafif
olsa ol vaktin bu ikâ'ların mevzî'ları şakıl olur⁽⁹⁸⁰⁾. Ol sâni-i şakıl ve
ikâ' nakl olunduğına göre ya'ni anlar ne vechile nakl olundılarsa bu
ikâ'ların dahı mevzî'ları ol vechile nakl olunıla. Eğer şakîlise şakîle ve
eğer hafîfise hafife. Dahı her kimesnenün ki bu şan'atı terkide ve
şan'atı ikâ'da ednâ riyâzati olsa bârî fi'l-cümle bu babda sa'y itmiş olsa
ol kimseye bu zıkr olan kâi'delerün fehm düşvâr olmaz. İmdî bilgil
saña göre ki bizim zamânımızda isti'mâl olur bülmişüz. Dahı şuña göre
ki **Aratîstânus** kavlidürki bu şan'atun mütekkaddimlerindenür. İkâ'un
102 a cemî'ı envâ'ı / oldur ki şimdiye değin zıkr eyledük. Ammâ ba'zı
müteahhîrler şimdiki zamân ehlinen eydürler kim bu zıkr olunan
ikâ'lardan ğayri dahı ikâ'lar bulmak mümkindür didiler. Velî biz nice
ki ciddü cehd itdük bu zıkr olandan ğayri dahı ikâ' bulmaduk
anuñçün bu mevzî'da aınmaduk. Dahı bilgil ki şol resm üzerine ki va'd
itmüşdük seb'a-ı⁽⁹⁸¹⁾ ikâ'un aşîlların zıkr itdük cemî'sin zıkr itdük
velûmîzdür ki şol nesne ki bu 'ilmde murâd ve maşşûddur. Anı
ğayetine yitişdürmişlerden oluna⁽⁹⁸²⁾. Ammâ bunu dahı beyân ideriz
kim cümle sazların ümmi 'uddur 'ilm-i mûsikî mebnîdür 'ud bilmek
üzerine. Ve 'uda yek dinâr diyüpdürürler anıñçün kim ne kim bu
fende maşlûbdur 'uddan haşıl olur. Bes her nesne kim ondan maşlûb
küllî "haşıl ola dinâr olur"⁽⁹⁸³⁾. Ehli hisab katında elbette 'aded temâm
102 b ola dinâr dutubdururlar ve hiç 'adede / altıdan ğayri altıdan ğayridur.
Çün sahihin dutasın nâkış gelür bu şanâ'at ehlinün ba'zısı nây-ı 'râkî
dinâr dutubdurur. Ammâ kadîm üstâdlar katında bu söz maşbûl degül
ve kemañçe-i dahı dinâr dutubdururlar bilâ ihtilâf şöyle kim 'ud
bâbunda hiç başş yokdur kim 'ud dinârdur cümle üstâdlar buna

(980) K'da "olanlar"

(981) K'da "şan'atu"

(982) K'da "alanıruz"

(983) K'da "haşıl-ı ola dinâr-ı olur"

zâhibdür. İmdî bilgil ki bu 'ilm-i edvâr 'ilm-i şerifdür ve ğıda-i ruḥânîdür⁽⁹⁸⁴⁾. Zirâ 'âlem-i ervâḥda cemî'î ruḥlar daḥı 'âlem-i ecsada⁽⁹⁸⁵⁾ gelmezden öñdin ol hârekât-ı eflâkden ḥaşıl olan âvâzlardan lezzet alırlardı. Zirâ Ḥaḳ te'âlâ⁽⁹⁸⁶⁾ bu eflâkı yertedi daḥı⁽⁹⁸⁷⁾ bunlara dönüñ diyü emreyledi⁽⁹⁸⁸⁾. Bunlar emre imtişâl idüb döndüler. Bunlar her birisinüñ hareketinden bir dürlü âvâz ḥaşıl oldu⁽⁹⁸⁹⁾ daḥı "birinüñ âvâzı birine beñzemezdi"⁽⁹⁹⁰⁾. İmdî ehl-i riyâzât şafây-ı / kalbleri birle ol âvâzlara muṭṭali' oldılar. Daḥı 'ilm-i edvâr ve 'ilm-i mûsikî ol âvâzlardan aldılar daḥı aña eġanî ve rûḥânî diyü ad⁽⁹⁹¹⁾ virdiler. Bes eyle olsa 'ilm-i mûsikînüñ ve 'İlm-i edvârüñ aşlı ve bünyâdı ol âvâzlardan oldu. Nitekim **Şafıyyüddîn 'Abdül-mü'minden** ve **'Alî İbn Ebû Sinâdan** eyle nakl olmuşdur. Daḥı dirler ki göklerde her bir kişinüñ bir sitâresi vardır. Her bâr ki bir âvâze işidsede yıldızına muvâfık olsa ol âvâzdan mültez olur ve müteeşşir olur. Daḥı dirler ki bu fennüñ müellifi bir çemendâr şahrada bir ḥavz gördi ol ḥavzuñ⁽⁹⁹²⁾ kenarında bir kuş vardı ol kuşa kuḳnus dirler. İmdî ol kuşuñ burnında delikleri vardı maşaallah ol kuş ol çemendeki ḥavza ğavta iderdi⁽⁹⁹³⁾ çıkar cevân ürerdi öterdi ol burnunuñ her bir delüğinden bir nağme-i

103 b laṭif ve müeşşir perdâ olurdu. Şöyle ki / işidenler vâlihi⁽⁹⁹⁴⁾ müteḥayyir olurlardı. Bu oniki maḳâm-i anuñ burni delüklerinden çıkan âvâzelerden aḥz itdiler. Ve herbir âvâzeye bir ad virdiler. Ba'zılar daḥı bu 'ilmüñ vücûdına Ḳur'andan işaret bulubdururlar. Zirâ (**yezidü fi'l-ḥalkı mâ yeşâü**)⁽⁹⁹⁵⁾ kırâat-i şâzzede (**yüridü fi'l-ḥalkı mâ yeşâü**) daḥı okunmuşdur⁽⁹⁹⁶⁾ fi'i-ḥalkınuñ ḥâsinüñ noktasın giderüb fi'l-ḥalk okumuşlardır bu kırâat üzerine ma'nisi âyetüñ şeyle olur ki Ḥaḳ te'âlâ cemî'î ḥalkı yeratdüğünden soñra ba'zı kimsenüñ ḥalkında ne dirlerse

(984) K'da "ruḥânî"
(985) K'da "ecsâmâ"
(986) K'da "çün" var

ziyade ider. Ya'ni ba'zı kimsenün âvâz üzerine ziyâde ider. Dahı ba'zinuñ elhânın ba'zinuñ elhânı üzerine hûb ider "ziyâde ider"⁽⁹⁹⁷⁾. Dahı ba'zı kimsenün âvâzın tabiata mülâyim eyler ve ba'zinuñ tabi'ata münâfid ider. Dahı ba'zı kimsenün elhânın sem'larda müstahsin eyler.

- 104 a Ve ba'zinuñ / esvâtin müstekic ve müstenkir ider. Bes bize bundan ma'lûm oldu kim ba'zı kimsenün âvâzı hûb olmak ve elhân-ı hasen olmak hak te'âlânun hulkıyle ve lutfıyle ve keremîyledür. Nitekim ba'zı tefâsirde gelmişdür. Davud Peyğamberun 'aleyhis-şalavatü ve's-selâm âvâzinuñ hûbliği şol mesabedeydi ki kaçan-ı elhân haseneyle ve nağâmat-i tayyibeyle envâ'ı mağâmlarda nesne okısa anuñ ol görgülü şavt-ı sem'da⁽⁹⁹⁸⁾ dahı hûb âvâzı kalbde şöyle te'sir iderdi ki gökyüzinde uçar kuşlar kalmazdı ve yiryüzünde yürür cânavarlar kalmazdı gelüb şaf şaf olub anuñ âvâzın diñlerlerdi. Dahı nedeñlü ehl-i sâz varısa gelürlerdi anuñ yanınca âhenk iderlerdi anuñ elhân-ı hasene-i ve nağâmât-ı tayyibesine müştâk olub kalmışlardı. Ve dahı rasülûllah kelâmın melhûz idinüb ki rasülûllah Ebû **Mûsayı Eş'ariye**
- 104 b eyitdi / ya ebâ **Mûsa** (lekad e'teytû mizmâren min mezâmîri ehl-i Davuda) Ya'ni düdüğü zarb-ı meşel itdi. Dâvudun hüsn-i şavtına ve halâveti nağmesine güya Dâvudun halkında düdük vardı. Dahı 'Ayşe anamuz sözine nazâr idüb ki enşârlardan bir kişiye gelincük iletdiler. Peyğamber hazreti eydür yâ 'Ayşe gelin yanınca hiç bir ırlâyıcı bile

(987) K'da "dahı" yok

(988) K'da "itdi"

(989) K'da "ki" var

(990) K'da "birinin âvâzına beñzemezdi"

(991) K'da "isim"

(992) K'da "havz"

(993) K'da "vururdu"

(994) K'da "vali-i"

(995) K'da Fâtır suresi 1. ayet "O, yaratışta ne dilerse onu artırır"

(996) K'da "ki" var

(997) K'da "ziyade" yok

(998) K'da "Semâ'da"

gönderdiñüz mi? 'Ayşe eyitdi⁽⁹⁹⁹⁾ yok yâ resulellahi eyitdi nolaydı yanınca bir ırlâyıcı gönderedydünüz eyideydi kim. (Eteynâküm eteynâküm fehayyânâ ve hayyâküm) diyayıdı. Dahı⁽¹⁰⁰⁰⁾ bu ma'niyi manzur idinib ki 'Abdullah İbn Ömer Resûlullah katında otururken (nagâh bir nây avaziz işitdi eyitdi Yâ Rasûlallah Nây çalınur didi) Rasûlallah kulakların dutdı diñleyüdürdi giçeñ baña haber idesin didi 'Abdullah ol emirden men' itmedi. Sual imdi 'ulema bu hadisuñ beyanında sözler söylemişler ol ki müfid ve muhtaşar vechdür bunu
105a demişler ki / cevap Rasûlullah 'aşıkdi 'ışkı hakîkile muhtâc degüldi âvâzelerden ve sâzlardan haşıl olan 'ışka 'Abdullah nevhiz ve nevcüvânidi 'ışk-ı ilâhiden 'ârîdi. Rasulullah diledi ki "bu nâyı"⁽¹⁰⁰¹⁾ tahrir ide aña bir 'ışk-ı mecâzî 'ışk-ı ilâhiye sebep ola dahı peygamberuñ sahâbelerinde Ebû Mûsa'yı Eş'ariniñ şol resme hûb âvâzı vardı ki kaçan nağmat-ı tayyibeyle münâsib makâmlarda giceler Kur'an okısa gökden firîşteler inüb anuñ âvâzın diñlerdi. "Ta hadd-i"⁽¹⁰⁰²⁾ peygamber 'aleyhis-şalat ve's-selâm eydür ki ya ebâ Musa ber senüñ evüñ görmemişem velîkin gice âvâzıla Kur'an okuduğundan evüñ kandidateğün bilürem dirdi. Dahı sahâbelerden bir kimse vardı aña Üseyd bin Huşayn dirler di sefere gitmişdi bir gice yolda atın bağlamışdı kendüsi diledi ki hûb âvâzile Kur'an okıya. Hemân
105b ⁽¹⁰⁰³⁾âvâzın çekdi lâtif nağmeyile ⁽¹⁰⁰⁴⁾bakâfa / sûresin okumağa başladı atı⁽¹⁰⁰⁵⁾ ürkdi çekindi ipin uzub gitmek eyledi bu hâli göricek bu kişi diñdi diñecek ât sâkin oldı çekinmedi gine okumağa başladı gine ât çekindi gine diñdi gine sakin oldı. Kaldurdı başın gördiki başı

(999) K'da "idi"

(1000) K'da "dahı" yok

(1001) K'da "bu nâyı" yok

(1002) K'da "haddâ"

(1003) K'da "ki" var

(1004) K'da "sûre-i" var

(1005) K'da "atı" yok

üzerinde hevada bir bulut gibi nesnedürmiş arasında çıraqlar yener. "Heman bu diñdi dahı"(1006) ayruk okumadı ol gözükken nesne vardı göğe gitdi irtesi geldi bu vâkı' olan nesneyi resul(1007) hâzretine haber viridi. "Rasûl hâzreti şallallahu aleyhi ve sellem eydür ol"(1008) gözükken nesne ki gözükdi Atıñ andan ürkdi anlar firiştelerdür senüñ âvâzuñ diñlemeğe gelmişlerdi. Eğer ol gice sen irteyedeğin okısañ ol firişteler irteyedeğin âvâzuñ diñleyüb gitmeseler gereğidi irne her
106 a kim baksa bunları girserdi(1009) didi. İmdi bu hadîşlerden / bize ma'lûm oldu kim elhân-ı haseneden ersâm-ı laîfe ve ervâh-ı tayyibe mahzûz ve behremened olurlarımıñ. Dahı hûb âvâz ğıday-ı rûhânî imiş anıñçündür ki bu 'ilm-i mûsikîye ve 'ilm-i edvâre 'ilm-i rûhânî dirler. Dahı 'ilm-i mûsikî 'ulûm-i riyâziden bir kısımdır nitekim Ebû 'Ali ibn Sinâ'dan rivâyet olunmuşdur. Ol vaktin ki memleket-i fürsdan çıkdı diyâr-ı mağribe 'ilm-i riyâzî okumağa vardı 'ilm-i heyet gibi ve 'ilm-i nücûm ve 'ilm-i hikmet gibi ol vaktin 'ilm-i musîkiye dahı meşğul oldı 'ilmsin ve 'amelisin bile haşıl itdi ve dahı bu 'ilmde nice kitâb taşnıf itdi ki şimdi bizüm zamânumuzda dahı ol kitâblar vardur okurlar dahı Şafyeddin 'Abdü'l-mü'min'ün hikâyetleri meşhûr olduğıuçun anı añmaduk. Bes ma'lûm oldı ki bu 'ilm-i cemî'ı tıbâ'da mergûbimiş(1010)
106 b ve cemî'ı kulûbde mahbûb ve matlûbimiş. İmdi / anıñçündür ki cemî'ı umerâ-i kibâr. Ve 'ulemâ-i büzürgüvâr. Ve meşâyih-i pür esrâr. Her vaktde ve her rûzigârda bu 'ilm-i mûsikî ve ilm-i edvâr ihtiyâr itmişlerdür. Evvel diyâr-ı islâmda hûlefâ-i nâ mudardan bu şan'atı ihtiyâr iden hâlife-i Müsta'sımdür ki hâlife-i Harûnu'r-Reşîdün oğlıdur. Zirâ hâlife-i Müsta'sım zamân-ı hilâfetinde her memleketde nedeñlü üstâdlar vârise bu 'ilm-i mûsikîde cemî'isin cem' itmişdi. Dahı bu

(1006) K'da "bu deñincek ki dahı"

(1007) K'da "Rasulullah "

(1008) K'da "Rasulullah eydür şallallahü 'aleyhi vesellem ol"

(1009) K'da "görserdi"

(1010) K'da "gubımiş"

'ilmüñ ta'limine rağbet göstermişidi. Veli bunların içinde üstâdları ve
ğayet hüzemendleri bu 'ilmde Seyyidü's-Sâlikîn ve üstâdü'l-
mütekaddimîn⁽¹⁰¹¹⁾ ve'l-müteahhîrîn. Şafyüddin 'Abdü'l-Mü'mindi. An-
dan sonra üstâd-ı efzâlü'l-'ulemâ-ı ve'l-fuzâla-i Nâşirüddin Fârâbî an-
dan sonra üstâd Ekmelü'r-Râsihîn Kemâle'd-Din Tûsiydi andan sonra
107 a üstâd E'lamü'l-beşer el-, 'aqlü'l-hâdi 'aşar ebu 'Ali ibn / Sînâ andan
sonra ⁽¹⁰¹²⁾ iftiḥârü'l-Meşâyih ve'l-'Arifin Şeyh Şihabe'd-din Sühreverdi
geldi. Andan sonra üstâd Celâleddin Celâli Hurezmiydi andan sonra
'alâû'd-devleti ve'd-din 'Ali Sînâyı geldi. Andan sonra üstâd 'Abdul'aziz
Kirmâniydi⁽¹⁰¹³⁾. Andan sonra üstâd Şemsü'l-İslâmi ve'l-müslimîn
Şemsi İsfâhanî geldi. Andan sonra üstâd İftihârü'l-'arifin Celâl Ül-
hakki ve'd-din Celâli Şüsteri geldi. Andan sonra üstâd "İftihârü'l-
'arifin"⁽¹⁰¹⁴⁾ Muhammed "Lâlâ-i Mısrî geldi"⁽¹⁰¹⁵⁾. Andan sonra
"müteahhîrlerde üstâd"⁽¹⁰¹⁶⁾ 'Abdu'l-Kâdir Merâğiydi. Bes her kimki
dilerse ki ol daḥı bunların gibi üstâd ola. Gerekdürki bu şan'atun hem
'ilmisine ve hen 'amelisine bile meşğul ola daḥı bu bâbda sa' belîğ ide.
Daḥı bu 'ilmi üstâdlardan işitmekde çok riyâzat ide zirâ bu 'ilm 'ilm-i
107 b riyâzî ve 'ilm-i hevayidür bunu / tamam zabt itmek bu şan'atun
üstâdlarına çok mülâzemet itmekle ḥaşıl olur. Ammâ Ebû 'Ali böyle
dimişdür ki bu 'ilm-i mûsikî bir 'ilmdür lâtif ve şerif ve rûḥânî ki is-
tiḥrac olunmuşdur 'anâşır-ı erba'adan ki ol 'anâşır-ı erba'a vücûduñ
üstügussatıdur ya'ni aşıldur mürekkebdür 'âlemün ṭabî'atı andan. İmdi
bilgi kim evvel vücûda gelen 'anâşır-ı erba'adan oddur ṭabî'atı ḥârrü
ve yâbidür ya'ni issî ve kûrudur. Fuşûl-i Erba'adan yâḡ ṭabî'atında ve
aḥlat-ı erba'adan şafrâ ṭabî'atında. Bes bu oddan müstahîl oldu hevâ

(1011) K'da "mükaddimîn"

(1012) K'da "üstâd" var

(1013) K'da "Kirmânî"

(1014) K'da "iftihârü'l-'arifin" yok

(1015) K'da "Lâla idi"

(1016) K'da "üstâd müteahhîrlerde"

108 a 108 b

taib'atı hârû râtabdur ya'ni issî ve yâşdur. Fuşûl-i erba'adan bahar tabi'atında ve âhlât-ı erba'adan kân tabi'atında bes hevâdan müstahîl oldu. Şu tabi'atı bâridür tabdûr ya'ni soğuk ve yâş⁽¹⁰¹⁷⁾. Fuşûl-i erba'adan kış tabi'atında ve âhlât-ı erba'adan balğam tabi'atında bes müstahîl oldu. Şudan toprak tabi'atı bârid / ve yabisdür. Ya'ni soğuk ve kurudur. Fuşûl-i erba'adan göz tabi'atında ve âhlât-ı erba'adan şûd tabi'atında. İmdî bu 'anâşır-ı erba'a vücûduñ üstükussâtıdur. Bes bunun gibi dūrūr⁽¹⁰¹⁸⁾ şedûd ya'ni şeklerdür. Dahı müstehrecdür ba'zı ba'zısında. İmdî o ki vücûd buldı edvâr-ı isnâ 'aşaradan râstdur bes müstahîl oldu râstdan 'ırâk. Ve 'ırâkdan zirefkend-i küçek zirefkend-i küçekden işfehan zahir oldu. İşbu dörd aşıl üstükussâtıdur edvârın bes müstahîl oldu. Bu uşûl-ı erba'adan sekiz şed dahı zahir oldu. Ya'ni her bir aşıldan iki nağme doğdı. Evvel rastdan zengüle ve 'uşşâk doğdı ikinci aşıldan ki 'ırâkdur hicâz ve bûselik doğdı üçüncü aşıldan ki zirefkend-i küçekdür rehâvî ve bûzûrk doğdı dördüncü aşıldan ki işfehândur nevâ ve hüseyini doğdı. Bes on / iki aşıldan altı âvâz doğdı. Her iki şedden bir âvâz doğdı. Rastıla hüseyiniden gerdaniye doğdı. İşfehân ile rehâvîden gûvaşt doğdı. Bûzûrgile zirefkend-i küçekden şehnâz doğdı. Bûselik ve nevâyı 'uşşâkdan mâye doğdı. Sual iderlerse necidür şûdûd ki aşlıdur. Her birinden iki doğdı. Âvâze ki fer'dur her⁽¹⁰¹⁹⁾ ikisinden bir doğdı. Cevâb böyle virürüz ki evvelde kuvvet mevcûdidi. Herbirinden iki toğdı şimdi ki kuvvet-i zaîf her ikisinden bir doğdı bes bâyük⁽¹⁰²⁰⁾ nazm itmişlerdür. Ba'zı fuzelâ-ı Şudûd-i isnâ 'aşare-i ve altı âvâze-i üç 'arabî beyitte bulupdururlar ki⁽¹⁰²¹⁾ Er-rastü yetlühü el-'ırâku zengüle-'uşşâk ve mâye bûselikle tab'-ve'z-zirfekend ve işfehân

(1017) K'da "yaşdûr"

(1018) K'da "dûr"

(1019) K'da "her" yok

(1020) K'da "bâkûb"

(1021) K'da "bunlardur"

ve minhüm-rehâvî büzûrk ve nevâ hüseyinî yestemi'-Âvâzeha nevrûzu
109 a (1022) selmek gerdaniyye-şehnâz gûvaştü hicâzû fahfîzu ma ictemi'u. /
Ve illâ bilgil kim bu şan'atun üstâdları katında bu fennün kadimleri
huzurında bahş çokdur ve beyânı bî şümâr⁽¹⁰²³⁾ temâm idüpdürürler
ba'zî üstâdlar katında oldur kim her bir sâ'atde⁽¹⁰²⁴⁾ kim ol sâ'atde
münasib ne perde çalalar ki ol kevkeb münâsebeti ola ve anı ri'âyet
ilmek cümle vaciblerdendür ve eğer üstâdlar ol üzredür kim ol ki
mücib-i hâret ve şecâ'atdûr nevrûzdûr çalalarki ol güne münasib ola.
Menûmât ve murattıbât kemençede çalalarki ol gice münâsib ola. Bu
naşt⁽¹⁰²⁵⁾ üzerine Zikrolunur temşil tarîkınce şol vechile kim
müteemmil ve mübtediye müstefid ola ve fûrûdâştde anuñ şartını yı-
rine getürmek gerek kim ehl-i sâze⁽¹⁰²⁶⁾ müteşarrıf ve müste'id ola ve
zihni beğayet şâfi ola ta terkibât-ı perdeden ve âvâzedden mülâyim ide.
Her birini yirlü yirince taşarruf eylemek gerekdür. Zirâ perdelerde
109 b ihtilâf çokdur. Ammâ biz ma'lûm idecek dahı budur kim / gicede ve
gündüzde kankı perde münasibirekdür. İşbu perdende dört faşıla
heften ün her güninün ve her gicesinün bir ildüze nisbeti vardur. Bes
rastdur gicede ve gündüzde kankı perde münasibdür ve mülâyim
tab'dür anlar budur ki Zikrolunur yekşenbe gün hüseyinî ve düşenbe gi-
cesi 'ırâk ve zirefkend ve büzûrk şişenbe gicesi 'uşşâk ve zengüle ve
çeharşenbe gicesi işfehân ve zirefkend-i kûçek ve çeharşenbe günü
bûselik ve rehâvî ve pençsembe gicesi 'ırâk ve zirefkend ve büzûrk ve
âzîne gicesi rast ve âzîne⁽¹⁰²⁷⁾ gün nevâ ve hicâz şenbe gicesi 'uşşâk
ve zengüle ve şenbe gün işfehân ve zirefkend ve kûçek yekşenbe gice-
si bûselik ve rehâvî. Bu müceb üzere âvâzeleri şaklaya perdeler sebe-

(1022) K'da "ve" var

(1023) K'da "şümerdir"

(1024) K'da "sazende"

(1025) K'da "best"

(1026) K'da "ve güyendeye" var

(1027) K'da "âdine"

- biyle. Ammâ⁽¹⁰²⁸⁾ çün oniki perde-i oniki burca nisbet idüpdürürler.
- 110a Ve ol oniki dört faşla kısmet / idüpdürürler. Üç perde yâzdur. Ve üç perde yâydur. Ve üç perde güzdür. Ve üç perde kışdur. Nitekim Âferiniş hikâyetinde Zikrolnubdur. 'Uşşâk ve nevâ ve bûselik bu üç perde yazuñdür ve rast ve hüseyni ve rehâvî yâyüñdür. Ve işfehân ve zirefkend ve küçek güzüñdür ve hicâz ve büzürk ve 'ırâk kışuñdur. Andan sonra 'uşşâk bahârüñ evvelidür. Ve rast ortasıdur ve bûselik âhiridür bu vechile kıyas itmek gerekdür yukâruda Zikrolundı ba'zısı. Ve bir aşlı dahı budur ki perdelerüñ iklimlerde münasebetin beyân ider. Bilgil ki her bir şehri bir iklimden ayru ayru ol perde ve ol âvâze kim münasib ola ol iklime ta'lim idüpdürürler. Ol iklim kim ⁽¹⁰²⁹⁾ serendîbdür. Ve füsûmenât ve sâhil bahr Hindu ve habеше. Ve
- 110b Zengebâr ve şan'an^{ve} den ve 'Ummân ol iklimlerüñ sâkinlerinüñ / zirefkend ve küçek ve işfehâna münasebeti vardur ve iklim ki Mekke ve Medine ve Tayîf⁽¹⁰³⁰⁾ ve Yemen ve Kâtif ve Nehrvâle ve Kasya darü'l-mülk Çin ve bu yirüñ sâkinlerinüñ hüseyniye münasebeti vardur müteahhîrler kavliyle. Ammâ mütekaddimler kavliyle zirefkend ve büzürk dutarlar. Üçünci iklim ki beyte'l-mağdis ve Kustantiniyye ve 'Aşkalan. Ve Kayşariyye ve Tarye ve Tarablis ve Dimişk ve Afrikiyye Kayrevân ve ma'bidiyye ve İskenderiyye ve cümle bilâd-ı 'arab eblüstâne değin bu iklimlerüñ ehline bûselik ve rehâvî münâsibdür dördünci iklim ki Anşaliyye ve Malâtiyye ve Haleb ve Medinetü' l-mühakkâ ve Erzincân ve Mardin ve Sancârdür. 'İrağa değin emel ve mazenderân. Bu iklimlerüñ halkına zirefkend münasibdür ve beşinci
- 111a iklim ki Rûmiyye ber âcemedür ve 'Amûriyye ve Sîvâs ve / Erzurum ve Simsât ve İhlât. Cemî'ı mevnât ve Ernâl ve Teflîs ve Şîrvânât ve

(1028) K'da "amma"yok

(1029) K'da "ki"

(1030) K'da "Tayîfdür"

bâbü'l-bâb ve Medinetü'r-rûs ve Darü'l-mülk Buḥâra ve Semerkand. Bu iklimün ehline nevâ ve hicâz münasibdür müteahḥirler kavle ve ammâ mütekaddimler kavlinde bûselik ve İşfeḥan münasibirekdür. Ve altıncı iklim ki Bulḡar ve Hân Bâlk ve Türkistan ve bu iklimün halkına rast münasibdür ve ba'zılar katında zirefkend ve kücek dutarlar. Ammâ yedinci iklim ki serḥaddi Bulḡardur cemî'i tevâbi'ile bu iklimün ehline 'uṣṣâk ve zengüle münasibdür ve ba'zıları katında rast ve 'uṣṣâk. Ve ol şehirler ki meşhurdur yedi iklimde âdların zikr itdük. Ve ammâ şehir ve vilâyet çokdur âdları ḥâtıra gelmez anıñcün bu kadarla ihtisâr itdük

FAŞL⁽¹⁰³¹⁾.

- 111 b Ammâ bu faşl naḡamatuñ te'sirin beyân ider. Fesedlerden her şehruñ faşlı / semâ' ma'rifetin beyân eyler ve ol mebnîdir yedi kısım üzerine kım-ı evvel havâs-i ḥamsenin altındadır. İkinci semâ'un ḥalleriñ bildirilmektedir ve ânıñ ḥaḳîkatında. Beşinci kısım semâ'un ḥaddi ḥududu ve merâtıbındadır. Altıncı kısım rakşdadır. Yedinci kısım ḥarkda⁽¹⁰³²⁾. Kısım-ı evvel havâsı ḥamse-i bildirür. Bilgil ki 'ilmî meşelâ cün⁽¹⁰³³⁾ güneş toḡa hicâz perdesin çalmak gerek ve kuşluḡın 'ırâk perdesin çalmak gerek ve öylen rast perdesin çalmak gerek iki namaz ortasında zengüle⁽¹⁰³⁴⁾ çalmak gerek ve 'aşırda bûselik perdesin çalmak gerek gün battıḡı vakit 'uṣṣâk aḡşam zirefkend çalmak gerek yatsun işfeḥân⁽¹⁰³⁵⁾ dün buçu'ında nevâ çalmak gerek cün şubḥ şâdik tulu' ide rehâvî perdesin "çalmak gerek"⁽¹⁰³⁶⁾ cün aydınlık ola ḥüseyni ve daḡıâvâzlarki şu'bedirler bu kıyas üzerine itmek gerek. Ve daḡı şol
- 112a ⁽¹⁰³⁷⁾ âvâzeler kim müferriḡ ve müşecci'dur / gündüzün çalmak gerek

(1031) K'da "Faşl" yok

(1032) K'da "ḥarkdadır"

(1033) K'da "cün" yok

(1034) K'da "perdesin" var

(1035) K'da "çalmak gerek cün giceden iki danḡ gice zirefkend çalmak gerek ve" var

(1036) K'da "çalmak gerek" yok

(1037) K'da "şol" yok

ve âvâze kim menüm ve muraṭṭıba ola gıce çalmak gerek.

FASL

Piṣ-i merķûm güdam perde münasebet ve derrûz şeb çi perde nevâzed perde hâṛa ber iķlimhâ çün münasebet dâred der beyân mi küned. Bilgil ki müteahḥirler ķavlinde mülûk ve selâṭın ķatında ḥüseyni perdesin çalmak ve meşâyıḥ ve köy kethüdâları ve türkmen ve kürdler ķatında ıṣfaḥan ve zirefkend ve kûçek ğayet münasibdür (1038). Vezirler ve ulular ve 'alimler ve ķazılar ve ḥukm-i âssî kişiler ķatında 'ırâķ ve zirefkend-i büzürk çalmak gerek. Ve subaşılar ve leşker keşler ķatında ve silah ehli ve şan'at ehli ve ince iş işleyenler ķatında bûselik çalmak gerek. Ve âvâmüñ nas ķatında rast çalmak gerek ve dahı bilgil kim ne ķadar âvâzlar kim vardır bu dört perdeden 112b taşra deĝildür ve dirlerse kim muhtelif / âvâzlar isti'mal ideler gerek- dir kim ol âvâzları isti'mal ideler kim ol perdeye münasib⁽¹⁰³⁹⁾ ola her ķavmiçün buña didüñ ḥaşıl etmek beş nesneyledür. Biri sem' ve biri baṣar ve biri dutmak ve biri söylemek ve biri tatmak. Ḥaķ sübhaneḥü ve te'âlâ celle celâlühü gönlü bu beş nesneden yarattı ve her hissi (1040) 'ilmi birisiyle bağlayubdur. Nitekim ķulaĝı şavtler ve ḥaberler 'ilmiyle ve göz türlü türlü 'ilmile ve daṭmak 'ilmi⁽¹⁰⁴¹⁾ ğıda ile yiy- lemeĝi eyi ķoķularki⁽¹⁰⁴²⁾ ve dutmaĝı⁽¹⁰⁴³⁾ 'ilmi maḥşuşât ile ve erlikile ve bu beşin her birini bu nesneye maḥşuşu itdi e"zâde ya'ni sem'i ķu- lakda ķodı ve baṣarı gözde ķodu daṭmaĝı dımaĝda ķodu yeylemeĝi bu- runda ķodu ve dutmaĝı cümle aĝzâye mecâl verdi. Zirâ ki gözden ğayri nesne görmez ķulaķdan artur nesne işitmez ve burundan artur nesne ķoķu almaz ve kıs 'ala hâzâ. Ammâ ḥükemâdan çoĝu⁽¹⁰⁴⁴⁾ bu

(1038) K'da "münasibdir" yok

(1039) K'da "münasebet"

(1040) K'da "cinsi"

(1041) K'da "'ilmi" yok

(1042) K'da "ķoķularla"

(1043) K'da "dutmak"

(1044) K'da "dahı"

- 113a üzereedir ki işitmeğün / görmek üzerine fâzileti vardır. Ol sebebeden kim göz görür ve kulak işidür. Ve ba'zıları daıı diyübdurur kim başaır mevzı'ı nazardır. Sem' mevzı'ı ilham haber. Bes ma'lûm oldu kim sem' cümle havasdan fâzıldır eyüdü. Ammâ bir cevap daıı oldur kim biz sem'ile biliruzkim ru'yet ve hür⁽¹⁰⁴⁵⁾ ve kuşur olsa gerek nazar ile ih-sas idemezüz ve cümle aĥkâm-ı "şer'ı mebnîdür"⁽¹⁰⁴⁶⁾ işitmek üzerine kim eğer sem' olmayaydı anıñ sebâtı muĥal olaydı⁽¹⁰⁴⁷⁾ ve daıı başaırnıñ maĥsûsâtı cismânîdir ammâ maĥsûsâtı sem' ruĥânîdür. Ve hirkiz hiç peygamber şağır gelmemiş ammâ cümlesi kâmil ve ırmiş. Bes cem'i vüçühile sem' başaır üzerine ġalibdür. Geldik ikinci kısım kim sema' tûtîdedir. Bil ki sema' ġayetde⁽¹⁰⁴⁸⁾ işitmeğe dirler ve işılah yüzünden birinciye vechile tevcih iderler. Şeyĥ Ebu 'Ali Deĥkâĥ reĥimehullâhü aleyhi "eydür"⁽¹⁰⁴⁹⁾ / **(En-nasü fis-sema'i** ⁽¹⁰⁵⁰⁾**müste-miu'n vessâniu'l müstemiu' yesmeu' bil vaĥti vel müstemiu' bi-l ĥâl-i ves-sâmiu' yesmeu' bil ĥaĥkı)** Adem sema'da üçdür mü tesemmi' ve müstemi' ve sâmi mütesemmi' işiticidür vaĥtile müstemi' işiticidür ĥalîle ve sâmi' işiticidür ĥaĥkîle ve yıkrek sema' KURÂN'dır. Ĥazreti risalet a'leyhi efzalu-ş şalevat ve ekmelu-t taĥiyyât buyurmuştur. **(Zeyyinû eşvâteküm bi'l ĥurân)** Ya'ni Ĥurân-ı bezek âvâzlarıñızla ve bir yerde daıı Allah sübhâne ve te'âlâ buyurmuştur kim **(Yezidü fil ĥalkı mâ yeşâ')** Bu yirde müfessirler tefsir idip dururlar kim bunda murâd şavt-ı ĥüsndür ve meşhur haberlerde gelmiştir kim cennetde cennet ehli sema' ideler ve şöyle ola kim her ağaçdan / bir şavt ve bir söz gele muĥtelif işideler. Şöyle kim ol şavtler tabi'atlara "temâm lezzet"⁽¹⁰⁵¹⁾ vire anıñ
- 114a

(1045) K'da "husur"

(1046) K'da "şer'ı dür ve mebnîdür"

(1047) K'da "oldu"

(1048) K'da "Lügat'de"

(1049) K'da "buyurmuştur kim"

(1050) K'da "salisün" var

(1051) K'da "lezzet-i temâm"

Zevkından bihoş olalar andan sonra⁽¹⁰⁵²⁾ anıñçün kim latifdür. Elhân
 ve eşvâtda letâfet temâm vardır ve olur kim ruh işidür cinsi hısse
 (1053) meşel olur ve bu kavl rûşendür kim didük. Ammâ İmam-u⁽¹⁰⁵⁴⁾
 Gazzâli a'leḥ-i'r-Raḥme ve-l-ḡufrân kendü mübarek lafzıyla⁽¹⁰⁵⁵⁾ **(Es-
 sema'u hakikatün neḡâmâtün rûḥâniyyetin mülayımün biṭṭabayı'ı kemâ
 enne cevheran-nâri maḥfiyyün fîz-zîbi vez-zîbü yelûhu bi-l kadḥi fekeẓ-
 alik-Allahü te'âlâ sırrunmaḥfiyyün fî cevheril kalbi. Yelûhu bissema'i
 el-meḥâni ve sema'uk)** te'lifinde ve bunuñ keyfiyetinde çok kitâblar
 düzübdürürler. Getürmüşlerdir ki, şeyḥ Ebu İshâk musûlî aleyhir raḥ-
 me bir bağda neşid okurdu bir kişi işitdi vecd oldu. Bir sa'at
 114 b müteḥayyır oldu ve andan oldu. Bu cins sözler çokdur⁽¹⁰⁵⁶⁾ / işitmişüz
 ḥayvanâta daḥi eser ider eğer âdemiye itmeye ḥayvandan kemter ola
 ve eğer bir kişi diye kim benim bu 'ilmile başım hoş degül yalan
 söyler veyahut ḥissi yoktur ve enva'ı insandan degül ve âdemiler mer-
 tebesinden degül. Meşâyih-ı Kibârũñ⁽¹⁰⁵⁷⁾ sözündendür kim **(Akrabu-t
 turukı ilallahı-s sema'u)** Ya'ni Allah-u te'âlâya yakınarak yol semâ'dur.
 Daḥı haberde gelmiştir kim Enes ibn-i Malik Raẓıyallahü 'anhü rivayet
 ider kim "Ḥazreti Rasul Sallallâhü 'aleyhi ve sellem oturmuştu"⁽¹⁰⁵⁸⁾
 Aşḥab-ı şuffeyle Rıẓvânullahi 'aleyhim ecme'in ki nâgâḥ⁽¹⁰⁵⁹⁾ Cebrâil
 'aleyhi-s selâm. Ḥazratı 'izzetden celle celâlühü ve 'amme nevâlühü
 irişdi ḥazratı risalete bu beşareti virdi ki ümmetinün dervişleri
 uçmağa bâylardan çok gire ve hem beşyüz yıl öñdin kire. Ḥazreti
 Risâlet çün bu beşâreti işitdi beḡayet şâdumân oldu ḥâtırı
 115 a mübareğinde zevk ve şevk / peydâ oldu. Andan sonra kendü mübarek

(1052) K'da "andan sonra " yok

(1053) K'da "cinsi cinse"

(1054) K'da "İma"

(1055) K'da "buyurmuşdur" var

(1056) K'da "çok işitmişüz"

(1057) K'da "kitabların"

(1058) K'da "Ḥazret-i seyyidi kâinat ve hulâsa-i mevcûdat Muhammed Mustafa 'aleyhi
 efzassâlavât ve ekme'l'ût-tahiyyât"

(1059) K'da "naga"

lafzile buyurdu kim hiç arañızda bir kişi var mı kim bir neşid "okuya dürdi"⁽¹⁰⁶⁰⁾ aralıktan bir a'râbi itdi yâ seyyid ne'am. Andan sonra ⁽¹⁰⁶¹⁾bir kaç beyti hoş âvâzile okıdı. Şöyle kim ol meclisde oturanlara zevk ve şevk hâşıl oldu. ⁽¹⁰⁶²⁾**(Küllü subhîn ve küllü işrakın 'aynün bi-def'i müştâkın yese'at hubbuhü-l heva kübra-Felâ tabîbe lehâ ve lârak ille'l-Mücîbellezî şefe'at. 'Indehü rakbeti ve tiryak)** ol sa'at ki ol a'râbi bu üç beyti hoş âvâz ile okıdı rasûle 'aleyhi-s selâm ve cemî' aşhaba zevk ve şevk hâşıl oldu. Rasûl 'aleyhisselâm şöyle vecd oldu kim mübarek ridası 'azizi omuzundan düşdi. Çün ol hâletden yine kendüye geldi. Mu'aviye bin Ebû Süfyân 'aleyhi ma yistehıkkı eyitti "ahsene
115 b lu'abeküm ya rasûlallahı hazreti risalet / buyurdu kim bes yâ Muaviye kim ben sema' habîb zikriçün vecdi dost'dan ötrü gösterdim. Andan sonra Muştafânın mübarek ridasın dört yüz pâre itdiler ve hâzırlara teberruk âdına birer pâre oluşturdılar⁽¹⁰⁶³⁾. Bes cebrâil daıı bir pâre aldı göge çıkardı. 'Arşuñ sağ yanında⁽¹⁰⁶⁴⁾ aşdı. Şimdi her gâh ki ol mübârek ridânun pâresi harekete gele 'arifler kim yiryüzindedür zevk şevk ve harekete gelürler⁽¹⁰⁶⁵⁾. ⁽¹⁰⁶⁶⁾kısmı düvüm sema'ıñ adların beyân ider. Üç şarhı vardır. Zamân ve mekân ve ihvân bir kısım daıı bilgil ki imam a'zam imam-ı Ebû Hanîfe-i Küfi razıyallahü anhü mezhebinde raks haramdır. Velikin imam Muhammed bin İdris, imam⁽¹⁰⁶⁷⁾ Şâfi rahimehullahü mezhebinde mubaııdur. Ammâ gerekdür kim tiz tiz raks itmeye. Tâ huzûr ve şafâyı bânın hâşıl ola. Ve hem beğayet edebile hareket ide. Nice teennî ve hareket ideler halkun nazarında

(1060) K'da "okuyadır"

(1061) K'da "bu" var

(1062) K'da "ol ebyati şî'r budur" var

(1063) K'da "oluşdılar"

(1064) K'da "yanına"

(1065) K'da "gelürler"

(1066) K'da "vesselâm"

(1067) K'da "imam"

- 116 a vekârları / artuk ola ve hem vecd göstermek dahî revâdur. Ammâ vaktile bir kısmı dahî bilgil ki hırka virmek 'âriflerüñ ve meşâyihlarıñ tarîkıdur ve murâd hırkadan oldur kim teberrük ola. Dervişlere nisbet etmek degül. Nitekim Hazreti Risaletüñ 'aleyhi Efzalu-ş Şalevât ve ekmelü-t Tahıyyât ridâsını şahâbe birer pâre üleştiler. Meşayihun hırkası dahî anda mün tehi olur⁽¹⁰⁶⁸⁾. Ammâ gerek kim hırka-i bir şeyh mürşid elinden geye ve anuñ yolın şaklaya ve halâda ⁽¹⁰⁶⁹⁾ve melâde ve ehl-i tarîk üçdür. Biri oldur kim hırkasını yırtar semâ'da vecdü halet galebesinden ve biri dahî ol kim pîrlik hükmiyle ya bir muktedâ ola tanini hırka ideler. Bir dahî ol ki hâlet-i istiğfârda günahlarını aña şeyh elin duta tevbe ide bu cümlesinün hükmi mevkûfdur. Âlim ve mürşid şeyhun kendünden icâzetine kendünden
- 116 b itmek gerekmez. Eğer şöyle kim kendünden⁽¹⁰⁷⁰⁾ hırka geye / bil kim tahkik ol kişi sağ tûşâ çıkmaz vesselâm. Şöyle getürmüşlerdür kim İdris Peyğamber 'aleyhisselâm 'ilmi mûşikînün 'ilm ve 'amelin 'alemdede ol zahir itdi ve her kışınüñ rûhâniyyeti kuvvetlü ve gâlib ve tabi'atı selim ola. Bu 'ilm anuñ mübârek zihnine hûb ola. Bu 'ilm şöyle gerekdür bile eşnafi halâyık bu fennüñ 'ilmü 'amelinde duruşubdur. Mülûk ve selâtinde kankısının kim tabi'atında lûtfola ve isti'dad berkemâl ola. Bu şerif 'ilme meşğul olur bu bâbda söz çokdur ammâ bu mikdârile ihtişar itsem gerek. Ammâ gerek ki hatîblere 'alimler ve hafızlar ol tayife kim âvâze ve gûyendeliğe mensubdur. Elbette bu sıkıkı eyü bile bu şerif 'ilmden bînasîb olmaya bu 'ilme şöyle ki şartdır devrişe⁽¹⁰⁷¹⁾ bu mübarek 'ilme kendi oğlanların harîş ideler tâ kim şevk⁽¹⁰⁷²⁾ eşer ve netice bulalar zirâ ⁽¹⁰⁷³⁾bu 'ilmi müsta'diler beğayet sevüpdürler eger ~~ben~~ sen dahî "sever sever 'acîb olmaya"⁽¹⁰⁷⁴⁾ /

(1068) K'da "olu"

(1069) K'da "celâde" var

(1070) K'da "kendün"

(1071) K'da "düşe"

(1072) K'da "çok"

(1073) K'da "ki" var

(1074) K'da "sever sâver 'acîb ve gârîb olmaya"

F A S I L				
İsfahâne k (1075)	Beste İsfahân	Pensgâh	Nirîzi	Bestenigâr
Nigâr	Neva ve 'aşîrân	'Asîran	Zirkeşide	Dilkeş hezârân
Karcîgâr	Vech-i Hüseyinî (1076)	Muhayyer	Gerdâniye Bûselik	Gerdâniye Nigâr
Zirkeşide	Terkîb-i 'Acem	Nühüft	Müste'âr	Rûy-i 'Irak
Hümâyûn	Nihâvend-i Rûmî	Nihâvend	'Uzzâl	Sipîhr
Türkî Hicâz	Hisârek	Hisâr	Zenbûr	Bihr-i Nâzûn
Zâvili	Râhatü'l- Ervâh	Muhalefeh	Hicâz Muhalefe	Hicâz Bûzûrk
Zirefkend	Rekb Nevrûz	Rekb	Nevrûz-i Rûmî	Zemzeme
Mâyeg Segâh	Dügâh Mâyeg	Rast Mâyeg	Hisâr Rûmî	Sâz Lâr
Nevrûz 'Acem	Nigârînek	Nisâvûrak	Mâyeg 'Irâk	'Ussâk Mâyeg
'Acem 'Irâk	Gargâh 'Acem	'Segâh 'Acem	Dügâh 'Acem	'Rast 'Acem
Sizânder siz	Terkîb 'Saba	Hicâz 'Acem	'Uzzâl 'Acem	Hüseyinî 'Acem

(1075) K'da "İsfahan"

(1076) K'da "vech-i hüseyinî"

Gûvâst	Kûçek	Gûvâst	İsfahan	Gûvâst	‘Irak	Gûvâst	Râst
Gûvâst	Hûseyinî	Gûvâst	Rehâvî	Gûvâst	Zengüle	Gûvâst	Bûzûrk
Gûvâst	‘Ussak	Gûvâst	Bûselik	Gûvâst	Neuâ	Gûvâst	Hicâz
Neurûz	Kûçek	Neurûz	İsfahan	Neurûz	‘Irak	Neurûz	Râst
Neurûz	Hûseyinî	Neurûz	Rehâvî	Neurûz	Zengüle	Neurûz	Bûzûrk
Neurûz	‘Ussak	Neurûz	Bûselik	Neurûz	Neuâ	Neurûz	Hicâz
Şehnâz	Kûçek	Şehnâz	İsfahan	Şehnâz	‘Irak	Şehnâz	Râst
Şehnâz	Hûseyinî	Şehnâz	Rehâvî	Şehnâz	Zengüle	Şehnâz	Bûzûrk
Şehnâz	‘Ussak	Şehnâz	Bûselik	Şehnâz	Neuâ	Şehnâz	Hicâz
Mâye	Kûçek	Mâye	İsfahan	Mâye	‘Irak	Mâye	Râst

Mâye	Hüseynî	Mâye	Rehâvî	Mâye	Pengüle	Mâye	Büyük
Mâye	Uşşak	Mâye	Büselik	Mâye	Hevâ	Mâye	Hicâz
Selmek	Kücek	Selmek	İsfahan	Selmek	İrâk	Selmek	Râst
Selmek	Hüseynî	Selmek	Rehâvî	Selmek	Pengüle	Selmek	Büyük
Selmek	Uşşak	Selmek	Büselik	Selmek	Hevâ	Selmek	Hicâz
Gerdâniye	Kücek	Gerdâniye	İsfahan	Gerdâniye	İrâk	Gerdâniye	Râst
Gerdâniye	Hüseynî	Gerdâniye	Rehâvî	Gerdâniye	Pengüle	Gerdâniye	Büyük
Gerdâniye	Uşşak	Gerdâniye	Büselik	Gerdâniye	Hevâ	Gerdâniye	Hicâz
Mâye	Râst	Şehnâz	Râst	Nevrûz	Râst	Güvâst	Râst
Nevrûz	İrâk	Güvâst	Diğer	Gerdâniye (1078)	Râst	Selmek	Râst
Gerdâniye	İrâk	Selmek	İrâk	Mâye	İrâk	Şehnâz	İrâk

(1077)

(1077) K'da "Faşl-ı terkib hâyı diğer" var

(1078) K'da "Rast" var

Mâye	İsfahân	Şehnâz	İsfahân	Nevrûz	İsfahân	Güvâst	İsfahân Irak
Nevrûz	Kücek	Güvâst	Kücek (1079)	Gerdâniye	İsfahân	Selmek	İsfahân
Gerdâniye	Kücek	Şehnâz	Kücek	Mâye	Kücek	Şehnâz	Kücek
Mâye	Büzürk	Şehnâz	Büzürk	Nevrûz	Büzürk	Güvâst	Büzürk Kücek
Nevrûz	Zengüle	Güvâst	Zengüle Büzürk	Gerdâniye	Büzürk	Selmek	Büzürk
Gerdâniye	Zengüle	Selmek	Zengüle	Mâye	Zengüle	Şehnâz	Zengüle
Mâye	Rehâvî	Şehnâz	Rehâvî	Nevrûz	Rehâvî	Güvâst	Rehâvî
Gerdâniye	Rehâvî	Selmek	Rehâvî	Nevrûz	Hüseynî	Güvâst	Hüseynî
Gerdâniye	Hüseynî	Selmek	Hüseynî	Mâye	Hüseynî	Şehnâz	Hüseynî
Mâye	Hicâz	Şehnâz	Hicâz	Nevrûz	Hicâz	Güvâst	Hicâz
Nevrûz	Neua	Güvâst	Neua	Gerdâniye	Hicâz	Selmek	Hicâz

(1079) K'da "İsfahân" var

(1080) K'da "Rehâvî, selmek, Rehâvî, Gerdâniyye, Hüseynî, Güvâst, Hüseynî Nevruz"

119 a

	8	7	6	5	4	3	2	1
1	Gerdâ- niyye	Nevâ	Selmek	Nevâ	Mâye	Nevâ	Şehnâz	Nevâ
2	Mâye	Pûselik	Şehnâz	Pûselik	Nevrûz	Pûselik	Güvâşt	Pûselik
3	Nevrûz	'Uşşâk (1081)	Güvâşt	'Uşşâk (1081)	Gerdâ- niyye	Pûselik	Selmek	Pûselik
4	Gerdâniy ye 'Uşşâk (1082)	'Uşşâk	Selmek	'Uşşâk	Mâye	'Uşşâk	Şehnâz	'Uşşâk

Bestenigâr oldur kim Isfaḥan⁽¹⁰⁸³⁾ âğâzide ine Çârgâh yüzinden Sigâh
kaṛâr ide. Neyrîz oldur kim Hicâz âğâz ide ine Rast evinde kaṛâr ide.
Pençgâh oldur kim Isfaḥan âğâz ide ine⁽¹⁰⁸⁴⁾ Rast evinde kaṛâr ide.
Beste Isfaḥan oldur kim Isfaḥan âğâz ide ine Nerm Hüseyni⁽¹⁰⁸⁵⁾
evinde kaṛâr ide. Isfaḥanuñ oldur kim Isfaḥan âğâz ide ine 'Acem
evinde kaṛâr ide.

(1081) K'da "Puselik"

(1082) K'da "'uşşâk" yok

(1083) K'da "Rast"

(1084) K'da "ide âğâze ine"

(1085) K'da "segâh"

- 119b Zilkeşî hevârân oldur kim hüseyinî âğâz ide ine 'irak evinde karar ide. Zirkeşide oldur kim hüseyinî âğâz ide ine rehâvî evinde karar ide. 'Aşrân oldur kim hüseyinî âğâz ide ine(1086) rast evinde karar ide. 'Uzzâl oldur kim hüseyinî âğâz ide ine(1086) hicâz yüzünden düğâhda (1087) karar ide. Nihâvend oldur kim hicâz âğâz ide ine nerm yüzünden yine hicâz karar ide. Bahri nâzûk oldur kim hicâz yüzünden sigâh göstere ine düğâhda(1087) karar ide. Hümâyûn oldur kim zengüle göstere temâm ine rehâvî evinde karar ide. Hişâr oldur kim hüseyinî evinden sigâh göstere ine küçek karar ide . Hişâran oldur kim gerdâniyye ile hüseyinî ortasında sigâh göstere ısfahân yüzünden yine sigâh karar ide. Hişâr-ı evc oldur kim hişâr göstere temâm ine
- 120a büzürk karar ide Türki hicâz oldur kim hişâr göstere. / 'Uzzâl yüzünden ine hicâz evinde karar ide. Hicâz muhâlif oldur kim hicâz âğâz ide ine karcigâr temâm karar ide. Raḥât-ül-ervâḥ oldur kim hicâz âğâz ide ine 'irak evinde karar ide. Nevâvü 'aşrân oldur kim nevâ âğâz ide ine karcigâr evinde karar ide. Zevâle(1088) oldur kim sigâh âğâz ide ine düğâh evinde karar ide(1089). Zemzeme oldur kim nevrûz âğâz ide ine rehâvî evinde karar ide (1090). Rekb oldur kim küçek yüzünden çârgâh âğâz ide ine düğâhda karar ide. Gerdâniyye ve bûselik oldur kim gerdâniyye âğâz ide bûselik yüzünden rast karar ide. Rekib-i nevrûz küçek âğâz ide ine düğâh göstere ine küçek karar ide. Müberka' oldur kim çârgâh âğâz ide ine sigâh evinde karar ide. Nevrûz-i rûmî oldur kim pençgâh âğâz ide ine düğâh evinde karar
- 120b ide. Zirefkend-i büzürk / oldur kim büzürk yüzünden sigâh göstere ine mâye karar ide. Sâzkâr oldur kim sigâh âğâz ide temâm inüb mâye göstere yine çıkâ rast evinde karar ide. Nihâvend-i rûmî oldur

(1086) K'da "ine" yok

(1087) K'da "düğâh"

(1088) K'da "zevâl"

(1089) K'da bizde 11. satırda "müberka'a" ile başlayan cümle burada zikrediliyor.

(1090) K'da bizde 12. satırda "Nevrûz-i Rûmî" ile başlayan cümle burada zikrediliyor.

kim hicâz âğâz ide. Temâm dahî çıkâ küçek nevrûzün evvel evinde
karâr ide nişâvûrek oldur kim çârgâh âğâz ide döne hüseynîye bakâ
ine mâye karâr ide. Vech-i hüseynî oldur kim hüseynî evinde karcigâr
âğâz ide pençgâh yüzünden düğâh karâr ide. Karcigâr oldur kim nevâ
yüzünden çârgâh göstere ine düğâh karâr ide. Rûy-i 'ırâk oldur kim
'ırâk üstünden sigâh âğâz ide ine düğâh karâr ide. Müste'ar oldur kim
büzürk evinden 'uzzâl göstere ine sigâh temâm karâr ide. Nigâr oldur
kim gerdâniyye âğâz ide ine çârgâhdan mâye evinde karâr ide.

121 a Gerdâniyye nigâr oldur kim gerdâniyye âğâz ide ine çârgâh / evinde
karâr ide. Nigârînün oldur ki çârgâh âğâz ide ine rehâvî evinde karâr
ide. Muhayyer tîzî yirden düğâh âğâz ide hüseynî yüzünden ⁽¹⁰⁹¹⁾düğâh
karâr ide. Sipîhr oldur ki muhayyer âğâz ide ine hîşar yüzünden küçek
karâr ide. Hicâz büzürk oldur kim tîzî yir-den sigâh âğâz ide ine
'Uzzal yüzünden sigâh karâr ide. Nühüft oldur kim tîzî yirden düğâh
âğâz ide ine 'uzzal yüzünden hicâz karâr ide. Rast mâye oldur ki rast
göstere ine mâye karâr ide⁽¹⁰⁹²⁾. Sigâh mâye oldur ki sigâh âğâz ide
ine mâye karâr ide. 'Irâk mâye oldur ki 'ırâk âğâz ide ine mâye karâr
ide. 'Uşşâk mâye oldur ki 'uşşâk temâm göstere ine mâye karâr ide.

121 b Terkîb-i sabâ oldur ki nevrûz âğâz ide ine sigâh karâr ide. / 'Acem ol-
dur ki 'ırâk temâm göstere ine düğâh ine düğâh karâr ide. 'Acem-i
zirkeşide oldur ki çârgâh 'acem âğâz ide rehâvî yüzünden hicâz karâr
ide. Uzzal 'acem oldur ki 'uzzal âğâz ide hicâz yüzünden ine 'ırâk
yüzünden düğâh karâr ide⁽¹⁰⁹³⁾ ⁽¹⁰⁹⁴⁾"Hüseynî 'acem oldur ki hüseynî
âğâz ide ine 'acem temâm karâr ide. Nevrûz-ı 'acem oldur ki nevrûz-i
rûmî göstere 'ırâk yüzünden düğâh karâr ide. Çârgâh-ı 'acem oldur ki

(1091) K'da "ine" var

(1092) K'da "ide" yok

(1093) K'da İst. 126'a'da "Hicâz-ı 'acem" ile başlayan cümle burada zikrediliyor.

(1094) K'da "Hicâzgâh 'acem oldur kim çârgâh âğâz ide dahî 'arâk yüzünden düğâh
karâr ide" var

122 a çârgâh âğâz ide dahı 'ırâķ yüzünden düğâh karar ide"⁽¹⁰⁹⁵⁾ . Sigâh 'acem oldur ki sigâh âğâz ide dahı 'ırâķ yüzünden düğâh karar ide. Düğâh-ı 'acem oldur ki düğâh âğâz ide ine 'ırâķ yüzünden yine düğâh karar ide. Rast-ı 'acem oldur ki düğâh evinden 'ırâķ göstere ine düğâh yüzünden rast evinde karar ide. Mürğâk oldur ki 'ırâķ evinden düğâh göstere ine mâye karar ide. Âvâze-i zenbûr oldur kim / zengüle âğâz ide ine sigâh karar ide. "Hicâz-i 'acem oldur ki hicâz âğâz ide döne 'ırâķ yüzünden yine düğâh karar ide"⁽¹⁰⁹⁶⁾ Sebzândersebzâ oldur kim çârgâh büzûrk-i hicâz mâye pençgâh rehâvî. Nühüft 'uzzal cem'i ülä virdi Muhammedi Lâlâ bunları cem' itdi. Adın sebz-ender-sebz kodi. İmdî siz dahı dilersünüz kim bu 'ilmden haberdâr olasız. Bir üstâda hîzmet eyleyen kim ol üstâddan fâide bulasız. Bes siz dahı iki perdeyi iki âvâzeye iki şu'be-i birbirine cem' idüp bir ada viresiz üstâd olasız her ķan_de olursañız begeneler VALLAH-Ü A'LEM

"BÂB"⁽¹⁰⁹⁷⁾

122 b "Ėarîb terkipleri beyândadır ki maķâmıla âvâzeden mürekkebdır"⁽¹⁰⁹⁷⁾. Rast-ı güvâşt oldur kim yerinde rast âğâz ide çıķa sigâhda"⁽¹⁰⁹⁸⁾ güvâşt göstere sigâh karar ide. 'ırâķ güvâşt-i / oldur kim ısfahân perdesinden 'ırâķ âğâz ide ine sigâhdan güvâşt karar ide ısfahân güvâşt oldur kim yirinde ısfahân âğâz ide ine düğâhdan çıķa güvâşt karar ide küçek-i güvâşt oldur kim küçek âğâz ide ine düğâhdan çıķa güvâşt oldur kim küçek âğâz ide. Büzûrk-i güvâşt oldur kim hüseynîden büzûrk âğâz ide ine düğâh üzerinden güvâşt karar zengüle güvâşt-ı oldur kim nevrûz yüzünden zengüle âğâz ide ine düğâhdan aşâķa 'ırâķ evinde ⁽¹⁰⁹⁹⁾güvâşt göstere karar ide rehâvî-i güvâşt oldur kim gerek hüseynîden gerekse ısfahândan gerekse

(1095) K'da bu üç satırdaki cümleler yok

(1096) K'da "bu cümle bir evvelki sayfadadır.

(1097) K'da "bu cümle" yok

(1098) K'da "sigâh dan"

(1099) K'da "dahı" var

- nevrûzdan gerekse düğâhdan rehâvî göstere sin sonra güvâşt karar ide. Hüseynî güvâşt oldur kim yerinden hüseyinî temâm âğâz ide ine
- 123 a düğâhdan aşağı 'ırak nerminde güvâşt / karar ide. Hicâz güvâşt oldur kim hemân yerinden hicâz âğâz ide ine nerm_h den_nerm (1100) 'ırakda güvâşt karar ide. Nevâ-i güvâşt oldur kim ısfahân evinden nevâ göstere ine düğâhdan aşağı nerm-i 'ırakda güvâşt karar ide. Bûselik güvâşt'ı oldur kim hüseyinîde bûselik âğâz ide ine ısfahândan aşağı sigâhda güvâşt karar ide. 'Uşşâk güvâşt'ı oldur kim hüseyinîden çârgâha 'uşşâk âğâz ide ine rast'dan çıka sigâhda güvâşt karar ide. Rast-ı nevrûz oldur kim rast-ı temâm göstere giru rastdan nerm hüseyinîde nevrûz karar ide. Ve 'ırak nevrûz oldur kim düğâhdan 'ırak âğâz ide ine nerm ısfahân nevrûz karar ide. İsfahân-ı nevrûz oldur kim muhayyerden ısfahân âğâz ide ine hüseyinîden düğâh nevrûz ka-
- 123 b râr ide. Kûçek-i / nevrûz oldur kim yerinden kûçek âğâz ide ine düğâhdan nerm hüseyinî(1101) nevrûz karar ide. Bûzûrk-i nevrûz oldur kim hüseyinîden bûzûrk âğâz ide ine nerm hüseyinîye nevrûz karar ide. Zengüle-i nevrûz oldur kim düğâhda zengüle âğâz ide. Temâm bir perde nerm nevrûz karar ide. Rehâvî nevrûz oldur kim kûçek evinden rehâvîye ine sigâhdan nerm hüseyinîye nevrûz karar ide. Hüseynî nevrûz oldur kim yerinden hüseyinî âğâz ide ine sigâhdan nerm hüseyinîye nevrûz karar ide. Hicâz-ı nevrûz oldur kim hicâz âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne nevrûz karar ide. Nevâyı nevrûz oldur kim pençgâh evinden nevâ âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne nevrûz karâr ide. Bûselik nevrûz oldur kim düğâhda
- 124 a bûselik göstere temâm sigâhdan / nerm hüseyinîye ine(1102) nevrûz karar ide. 'Uşşâk nevrûz oldur kim hüseyinîden(1103) çârgâh-ı 'uşşâk

(1100) K'da "düğâhdan nerm

(1101) K'da "Hüseyinîye"

(1102) K'da "ine" yok

(1103) K'da "hüseyinî"

âğâz ide çârgâhdan rasta nevrûz karar ide. Rast ile⁽¹¹⁰⁴⁾ düğâh ortasında bir düğâh karârgâhı rast. Şehnâz oldur kim rastı temâm göstere çıka düğâhdan nerm ısfahân şehnâz karar ide. 'Irak-ı şehnâz oldur kim düğâhdan 'irak âğâz ide ine hüseyñiden düğâhı şehnâz karar ide. İsfahânı şehnâz oldur kim evvel yerinden ısfahân âğâz ide düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz karar ide. Kûçek-i şehnâz oldur kim gerdâniyyeden kûçek âğâz ide ine hüseyñiden düğâhe şehnâz karar ide gerek andan⁽¹¹⁰⁵⁾ Çârgâhdan nerm ısfahâna şehnâz karar ide. Büzürk-i şehnâz oldur kim hüseyñiden düğâhe büzürk âğâz ide

124 b düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz karar ide. Zengüle-i / şehnâz oldur kim kûçekden zengüle âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz karar ide. Rehâvî-i şehnâz oldur kim hüseyñide rehâvî âğâz ide düğâhı şehnâz karar ide. Gerekse düğâhdan⁽¹¹⁰⁶⁾ rehâvîyi nerm ısfahâne şehnâz karar ide. Hüseyñî şehnâz oldur kim muhayyerin üzerinden hüseyñî âğâz ide ine dürüst hüseyñiden düğâhe şehnâz karar ide. Gerekse muhayyerden ısfahâne hüseyñî âğâz ide ısfahânı⁽¹¹⁰⁷⁾ rast şehnâz karar ide. Hicâz-ı şehnâz oldur kim gerek muhayyerden hicâz âğâz ide hüseyñiden düğâhe şehnâz karar ide gerek yerinden hicâz âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz karar ide. Nevây-ı şehnâz oldur kim nevâ muhayyerden hüseyñiye şehnâz hüseyñiden düğâhe gerek nevâ pençgâh evinden düğâhe düğâhdan

125 a nerm ısfahâne / şehnâz karar ide. Büselik şehnâz oldur kim gerekse büselik hüseyñide âğâz ide düğâhe şehnâz karar ide gerekse büselik düğâhda âğâz ide nerm ısfahâne şehnâz karar ide. 'Uşşâk şehnâz oldur kim hüseyñiden çârgâhe 'uşşâk âğâz ide çârgâhdan 'irak evinde şehnâz karar ide. Zîkr-i⁽¹¹⁰⁸⁾ rast mâye oldur kim râst âğâz ide ine

(1104) K'da "me'a" var

(1105) K'da "soñra" var

(1106) K'da "dügâhda"

(1107) K'da "ısfahânden"

(1108) K'da "diger"

mâye karar ide. 'Irak mâye ma'lûm ısfahânı mâye oldur kim ısfahân âğâz ide yine dûgâhdan aşğa mâye karar ide. Büzürk-i mâye oldur kim kûçekden 'irak evine oldur kim zengüle âğâz ide ine nerm hüseyinî evinde mâye karar ide. Kûçek mâye oldur kim yerinden kûçek âğâz ide ine dûgâhdan aşğa mâye karar ide. Rehâvî-i mâye /
125 b oldur kim nerden gerekse evvel rehâvî âğâzide sonra mâye karar ide. Hüseyinî rehâvî oldur kim hüseyinî âğâz ide ine dûgâhda rehâvî karar ide. Hemân zirkeşi⁽¹¹⁰⁹⁾ olur nerm mâye karar ide. Hicâz mâye oldur kim ısfahân evinden hicâz âğâz ide ine dûgâhdan aşğa mâye karar ide. Nevâyı mâye oldur kim gerekse hüseyinîden gerek ısfahândan gerek dûgâhdan nevâ göstere mâye karar ide. Büselik mâye oldur kim dûgâhda büselik âğâz ide nerm hüseyinîde mâye karar ide. 'Uşşâkı mâye oldur kim evvel 'uşşâk âğâz ide mâye karar ide nereden gerekse olsun. Zik-i⁽¹¹¹⁰⁾ rast-ı selmek oldur kim ısfahân evinden rast âğâz ide ısfahândan rast selmek karar ide. 'Irak-ı selmek oldur kim hicâz-ı
126 a dûgâhdan 'irak ide ine dûgâhdan nerm⁽¹¹¹¹⁾ / nerm ısfahâne selmek karar ide. İsfahân-ı selmek oldur kim yerinden dûgâh ısfahân âğâz ide ine dûgâhdan aşğa selmek karar ide. Kûçeki selmek oldur kim hisâr tizisinden pençgâh-ı kûçek âğâz ide pençgâhdan rast'a selmek karar ide. Büzürk-i selmek oldur kim hüseyinîden büzürk âğâz ide ine dûgâhdan nerm ısfahâne selmek karar ide. Zengüle-i selmek oldur kim kûçekden zengüle âğâz ide ine dûgâhdan aşğa selmek karar ide. Rehâvî selmek oldur kim dûgâhda rehâvî âğâz ide dûgâhdan nerm ısfahân selmek karar ide. Hüseyinî selmek oldur kim yerinden hüseyinî âğâz ide ine dûgâhdan nerm ısfahâne selmek karar ide. Gerek hüseyinî muhayyerden ısfahâne selmek ısfahândan rast hemân
126 b aklı ma'lûm bilmek gereksin her nesnenin kim saña âsân ola./ hicâz-ı

(1109) K'da "keside"

(1110) K'da "diğer"

(1111) K'da "nerm" yok

selmek oldur kim gerdâniyyeden hicâz âğâz ide ine ısfahândan raste selmek karar ide. Nevâyı selmek oldur kim pençgâhdan dūgâha nevâ âğâz ide. Dūgâhdan nerm ısfahâne selmek karar ide. Bûselik selmek oldur kim pençgâh yerinden bûselik göstere pençgâhdan⁽¹¹¹²⁾ "rast'a selmek"⁽¹¹¹³⁾ karar ide. 'Uşşâkı selmek⁽¹¹¹⁴⁾ oldur kim hişâr perdesini ziyâde eyleyüb 'uşşâk âğâz ide pençgâhdan râsta selmek karar ide. Rast-ı gerdâniyye oldur kim girdâniyyede evvel rast âğâz ide andan gerdâniyye göstere râst karar ide. 'Irâkı gerdâniyye oldur kim muhayyerden 'ırâk âğâz ide bir perde çıkâ gerdâniyye göstere râst karar ide. İsfahânı gerdâniyye oldur kim muhayyerden 'ısfahân âğâz ide pençgâhdan nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. Kûçeki gerdâniyye

127 a ⁽¹¹¹⁵⁾hişâr yerinden⁽¹¹¹⁶⁾ kûçek âğâz / ide ine pençgâhdan aşâğa nerm ısfahân gerdâniyye karar ide. Büzürki gerdâniyye oldur kim muhayyerden ısfahâne büzürk âğâz ide. İsfahândan nerm ısfahâne gerdâniyye ide. Zengüle-i gerdâniyye oldur kim kûçekden zengüle âğâz temâm göstere dahı çârgâhdan nerm çârgâh gerdâniyye karar ide. ⁽¹¹¹⁷⁾Hüseynî gerdâniyye oldur kim muhayyerden ısfahâne hüseynî âğâz ide andan nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. Hicâz gerdâniyye oldur kim gerdâniyyeden ısfahâne hicâz göstere ısfahândan nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. Nevâyı gerdâniyye oldur kim ısfahândan dūgâh nevâ göstere rasttan aşâğa gerdâniyye karar ide. Bûselik gerdâniyye oldur kim hüseynîde bûselik âğâz ide. İne pençgâhdan nermine gerdâniyye karar ide. Rehâvî gerdâniyye oldur

127 b kim hüseynîde rehâvî âğâz ide. Dahı ısfahândan / nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. 'Uşşâkı gerdâniyye oldur kim hüseynîden⁽¹¹¹⁸⁾

(1112) K'da "pehçgâh"

(1113) K'da "rast'a selmek" yok

(1114) K'da "selmek" yok

(1115) K'da "oldur kim" var

(1116) K'da "yüzünden"

(1117) K'da bu aradaki cümle İstanbul'da 131 a. 12. satırda zikrediliyor

(1118) K'da "hüseynî"

çârgâh-ı 'uşşâk âğâz ide çârgâhdan nerm çârgâh gerdâniyye karar ide. Güvâşt-ı râst oldur kim yerinde güvâşt âğâz ide ine rast göstere karar ide. Nevrûzi râst oldur kim ol dağı⁽¹¹¹⁹⁾ nevrûz âğâz ide ine râst karar ide. Şehnâzı râst oldur kim hüseyñiden şehñâz âğâz ide ine rast karar ide. ⁽¹¹²⁰⁾Mâye-i râst oldur kim ısfahândan dūgâhe mâye âğâz ide râst karar ide. Selmek-i râst oldur kim ısfahândan selmek âğâz ide ine karârgâhına çıkâ râst göstere karar ide. Gerdâniyye-i râst oldur kim hemân Zıkr-i⁽¹¹²¹⁾ güvâşt-i 'ırâk oldur kim sigâhda güvâşt âğâz ide ine 'ırâk karar ide. Nevrûzi 'ırâk oldur kim hışâr perdesinden ısfahâne nevrûz / âğâz ide ine sigâhda 'ırâk karar ide. Gerek ise küçekden 'ırâka hemândır. Şehnâz-ı 'ırâk oldur kim hüseyñiden dūgâhe şehñâz âğâz ide ine 'ırâk karar ide. Mâye-i 'ırâk oldur kim ısfahândan dūgâhe mâye âğâz ide ine dūgâhdan aşâğa 'ırâk karar ide. Selmek-i 'ırâk oldur kim ısfahândan selmek âğâz ide temâm göstere 'ırâk karar ide. Gerdâniyye-i 'ırâk oldur ki ısfahândan nerm ısfahâne gerdâniyye âğâz ide. Sigâhda 'ırâk karar ide. Zıkr-i⁽¹¹²²⁾ güvâşt-i ısfahân oldur kim hışâr perdesinden güvâşt âğâz ide ine ısfahân yerinden dūgâh karar ide gerekse sigâhda güvâşt âğâz ide ine nerm hüseyñide ısfahân karar ide. Nevrûz ısfahân oldur kim hışârdan nevrûz âğâz ide ine ısfahân karar ide. Gerekse küçekden nevrûz âğâz ide ine nerm hüseyñide ısfahân karar ide. Mâye-i / ısfahân oldur kim pençgâhdan dūgâha mâye ide nerm hüseyñiye ısfahân karar ide. Selmek-i ısfahân oldur kim yâ muhayyerden yâ dūgâhdan selmek âğâz ide ine dūgâhına ısfahân karar ide. Gerdâniyye-i ısfahân oldur kim yerinde gerdâniyye âğâz ide temâm çıkâ ısfahân göstere dūgâh karar

(1119) K'da "oldı"

(1120) K'da "amma" var

(1121) K'da "diğer"

(1122) K'da "diğer"

ide. *Ẓikir-i*⁽¹¹²³⁾ güvâştı kûçek oldur kim *hişârda* güvâşt âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâha kûçek *karâr* ide. *Nevrûz-i* kûçek oldur kim *gerdâniyyede* *nevrûz* âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâha kûçek *karâr* ide. *Şehnâz-ı* kûçek oldur kim *hüseynîden* dûgâhe *şehnâz* âğâz ide *dûgâhdan* *nerm ısfahâna* kûçek *karâr* ide. *Mâye-i* kûçek oldur kim *muḥayyerden* *mâye* âğâz ide *hüseynîden* dûgâhe kûçek *karâr* ide. Sel-
mek-i kûçek oldur kim *ısfahândan* *selmek* / âğâz ide *temâm* ine *rast-*
dan *nerm hüseynîde* kûçek *karâr* ide. *Gerdâniyye-i* kûçek oldur kim *gerdâniyye* âğâz ide ine *nerm hüseynîde* kûçek *karâr* ide. "Nevrûz-i
büzürk oldur kim *gerdaniyyede* *nevrûz* âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâhı *büzürk* *karâr* ide"⁽¹¹²⁴⁾. *Ẓikr-i*⁽¹¹²⁵⁾ "güvâşt-ı *büzürk* oldur kim *hişârda* güvâşt âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâh-ı *büzürk* *karâr* ide"
⁽¹¹²⁶⁾. *Şehnâz-ı* *büzürk* oldur kim *şehnâz* âğâz ide ine *dûgâhdan* *nerm ısfahâne* *büzürk* *karâr* ide. *Mâye-i* *büzürk* oldur kim *muḥayyerden* *mâye* âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâhe *büzürk* *karâr* ide. *Selmek-i*
büzürk oldur kim *ısfahândan* *râsta* *selmek* âğâz ide *çıkâ dûgâhdan* *nerm ısfahâne* *büzürk* *karâr* ide. *Gerdâniyye-i* *büzürk* oldur kim *gerdâniyye* âğâz ide *temâm çıkâ çârgâhdan* 'ırağa *büzürk* *karâr* ide.
Ẓikr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı *zengüle* / oldur kim *sigâhda* güvâşt âğâz ide ine *zengüle* *göstere* *karâr* ide. *Nevrûz-i* *zengüle* oldur kim *hemân ol dahı*
evvel nevrûz âğâz ide *şoñra* *zengüle* *karâr* ide. *Şehnâz-ı* *zengüle* oldur kim *hüseynîden* *şehnâz* âğâz ide ine *zengüle* *karâr* ide. *Mâye-i*
zengüle oldur kim *ısfahândan* *mâye* âğâz ide ine *dûgâhde* *zengüle* *karâr* ide. *Selmek-i* *zengüle* oldur kim *pençgâhdan* *selmek* âğâz ide
ine *zengüle* *göstere* *karâr* ide. *Gerdâniyye-i* *zengüle* oldur kim *gerdâniyye* âğâz ide *temâm çıkâ zengüle* *göstere* *karâr* ide. *Ẓikr-i*⁽¹¹²⁵⁾

(1123) K'da "ine" yok

(1124) K'da bu cümle bir sonraki cümlelerin yerinde

(1125) K'da "diğer"

(1126) K'da bu cümle bir evvelki cümlelerin yerinde

- güvâşt-ı rehâvî oldur kim sigâhdan güvâşt âğâz ide ine rehâvî karar ide. Nevruz-i rehâvî hemân humâyûn gibidir. Şehnâz-ı rehâvî oldur kim hüseyiniden şehnâz âğâz ide ine rehâvî karar ide. Mâye-i rehâvî
- 130 a oldur kim pençgâhdan mâye âğâz ide ine rehâvî karar ide. / Selmek-i rehâvî oldur kim selmek temâm göstere çıkâ rehâvî karar ide. Gerdâniyye-i rehâvî oldur kim gerdâniyye âğâz ide temâm çıkâ rehâvî karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı hüseyinî oldur kim hışârda güvâşt âğâz ide ine hüseyiniden dûgâh karar ide nevrûz-i hüseyinî oldur kim gerdâniyye nevrûz âğâz ide ine hüseyiniden dûgâh karar ide. Şehnâz-ı hüseyinî oldur kim sigâhdan şehnâz âğâz ide ine hüseyiniden dûgâh karar ide Mâye-i hüseyinî oldur kim muhayyerden mâye âğâz ide ine hüseyinî göstere karar ide. Selmek-i hüseyinî oldur kim muhayyerden selmek âğâz ide temâm çıkâ hüseyinî göstere karar ide. Gerdâniyye-i hüseyinî oldur kim girdâniyye âğâz ide çıkâ hüseyinî göstere dûgâh karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı hicâz oldur kim hicâz üzerinden güvâşt
- 130 b âğâz ide ine hicâz karar ide. / Nevruz-i hicâz oldur kim gerdâniyyeden nevrûz âğâz ide ine hicâz karar ide. Şehnâz-ı hicâz oldur kim muhayyerden şehnâz âğâz ide ine ısfahândan hicâz göstere dûgâh karar ide. Mâye-i hicâz oldur kim gerdâniyyeden mâye âğâz ide ine hicâz karar ide. Selmek-i hicâz oldur kim selmek âğâz ide ine râstdan nerm ısfahâne hicâz karar ide. Gerdâniyye-i hicâz oldur kim gerdâniyye-i temâm âğâz ide çıkâ hicâz göstere dûgâh karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı nevâ oldur kim güvâşt âğâz ide ine nerm hüseyinîde nevâ karar ide. Nevruz-i nevâ oldur kim küçekden nevrûz âğâz ide ine nerm hüseyinîde nevâ karar ide. Şehnâz-ı nevâ oldur kim hüseyiniden şehnâz âğâz ide ine dûgâhdan nerm hüseyinîde nevâ karar ide. Mâye-i nevâ oldur kim pençgâhdan mâye âğâz ide ine ol
- 131 a dahı nevâ karar ide. Selmek-i nevâ / oldur kim muhayyerden selmek

(1125) K'da 'diğer'

âğâz ide ine pençgâhdan dūgâhı nevâ karar ide. Gerdâniyye-i nevâ ol-
dur kim gerdâniyyei temâm âğâz ide çıkâ dūgâhdan nerm hüseynîye
nevâ karar ide. Zîkr-i güvâşt-ı bûselik oldur kim sigâhde güvâşt âğâz
ide ine nerm hüseynîde bûselik karar ide. Nevruz-i bûselik oldur kim
küçekden nevrüz âğâz ide ine hüseynîde bûselik göstere karar ide.
Şehnâz-ı bûselik oldur kim hüseynîden şehnâz âğâz ide ine
mukâbilinde bûselik karar ide. Mâye-i bûselik oldur kim muhayyerd-
en mâye âğâz ide ine hüseynîde bûselik karar ide. Gerdâniyye-i
bûselik oldur kim gerdâniyye âğâz ide çıkâ sigâh ziyâdeliğile bûselik
karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt 'uşşâk oldur kim hisârdan güvâşt âğâz ide
131b ine çârgâhda 'uşşâk karar ide / Nevruz-i 'uşşâk oldur kim gerdâniy-
yeden nevrüz âğâz ide ine çârgâhde 'uşşâk karar ide. Şehnâz-ı 'uşşâk
oldur kim hüseynîden şehnâz âğâz ide ine dūgâhdan aşâğa 'uşşâk
karar ide. Mâye-i 'uşşâk oldur kim muhayyerden mâye âğâz ide
çârgâhde 'uşşâk karar ide. Gerdâniyye-i 'uşşâk oldur kim gerdâniyye
âğâz ide çıkâ dūgâhdan aşâğa 'uşşâk karar ide.

(1125) K'da diğ̃er"

SONUÇ

Biz, bu çalışmanın konusunu seçerken, yaklaşık bir asırdır akıllara durgunluk verecek derecede ihmâl edilen mûsikîmiz gerçeklerini bir nebze daha ilim âleminin bilgisine arz etmek gâyesiyle yola çıktık.

Hakkında belli başlı birkaç kitabın dışında ve Arel'e kadar ciddi ve anlaşılır eserlere ve "Batı anlayışıyla" metodlara sahip olmadığı ileri sürülen Millî Mûsikîmiz hakkında ki bu kanaatin yanlışlığını ortaya çıkartmak maksadıyla, İslâm'ın zuhûrundan XVI. yüzyıla kadar ki zaman dilimi içerisinde ki mûsikîmiz mensublarını ve eserlerini inceledik. Gördük ki asrımız büyükleri bu kanaatlerinde çok yanılmışlardır. Gûyâ mûsikîmizi beynelmilel mûsikî haline getirmek isteyenler bu gayeleri doğrultusunda çalışırken Batı tesiriyle, aksine; mûsikîmiz nazariyesini kısırlaştırmış, kullanılması güç diye addedtikleri teorimizi hiç kullanılmaz hale getirmişlerdir.

Kanaatimizce beynelmilel mûsikî yoktur. Her milletin kendi bağrından, örf, âdet ve an'anelerinden ve topyekûn Kültürünün tesiriyle hayat bulan mûsikîleri vardır.

Biz tezimizin girişinde, kayda değer eserlerin bulunmadığını iddia edenlere cevap teşkil etmesi gayesiyle, mûsikînin ruhların yaradılışından sonra Dünya'da nasıl vücûd bulduğunu ve yalnızca İslâm'dan itibaren XVI. asra kadar gelmiş geçmiş mûsikîşinas müellifler ve

telif ettikleri eserleri hakkında muhtasar bilgi vermekle iktifâ ettik. Daha sonra Merâğî'nin neşredilmiş eserlerinden ve Urmevî'nin bula-bildiğimiz fikirlerinden nakiller halinde İslâm Mûsikîsinde Ses Sistemi, İkâ', Mûsikî Formları ve İslâm Mûsikîsi çalgılarını tek tek anlatmaya çalıştık. Netice olarak bu muhtasar bilgi ile birlikte, "yorumuna girmeden" ana hatlarıyla incelemeye çalıştığımız ve tezimizin konusu olan Hızır Bin Abdullah'ın Kitabü'l-Edvârî arasında çok mühim farklılıklar olmadığını gördük.

Görülüyor ki, XV. - XVI. asırlar ile mûsikîmiz nazariyesinin ilk telif edildiği asırlar arasında teorinin temellerinde hiçbir fark meydana gelmemiştir. Zannedilir ki birçok yönüyle bugün dahi büyük farklılıklar görülmemektedir. Söylenebilir ki ecdadımızın ortaya koyduğu bu teori birçok yönüyle günümüzde hâlen kullanılmaktadır.

Bizim bu çalışmamızdaki ana gâyemiz, mûsikî mâzimize ait, kütüphanelerin tozlu raflarında çürümeye terkedilen kıymetli eserlerden bir tanesini daha gün ışığına çıkarıp bu ilme muhabbeti ve hevesi olanların eser üzerinde daha derinliğine araştırmalar yapabilmelerini temin etmektir.

Zira bu eser, ilk önce Türk Dili açısından ele alınarak anlaşılır bir hale getirildikten sonra ilk 27 faslını teşkil eden İlm-i Nücûm (Astronomi) açısından izah edilerek mûsikî ile alakası sağlanmalı, daha sonra İlm-i Mûsikî'nin teorisi açısından derinliğine bir çalışmaya tâbî tutularak günümüz mûsikîsine kazandırılmalıdır.

Biz ancak eserimizin tarihdeki yerini belirleyerek 48 fasılda anlatılmak istenenleri birer ikişer cümle ile, anlayabildiğimiz kadarıyla sathî bilgiler halinde aktarmaya çalıştık.

Ayrıca iki ayrı nüsha olan Topkapı ve Konya nüshalarını transkripsiyonlu metin tenkidini yaparak farklılıklarını arzetmeye çalıştık.

BİBLİYOGRAFYA

- ABDÜLBÂKÎ, Fuad, *El-Mu'cemû'l-Müfehres Li El Fâzî'l Kur'ânü'l-Kerîm*, 1945
- ALİYYÜ'L-KÂRÎ, *El Esrârü'l-Merfû'a fî'l Ahbârî'l -Mevzû'a (El-Mevzû'âtü'l Kübrâ) thk. Muhammed bin Lütî Es-Sabbağ, II. Baskı Beyrut 1986*
- AREL, Hüseyin Sadeddin, *Mûsikî mecmuası, İstanbul 1952*
- _____ *Türk Mûsikîsi Kimindir?, İstanbul 1969*
- BARDAKÇI, Murad, *Marâgalı Abdülkâdir, İstanbul 1986*
- ÇANTAY, Hasan Basrî, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâli Kerîm, I,II,III, İstanbul 1976*
- ÇİL, Adâlet Ergenekon, *Tarihimiz ve Osmanlı Padişâhları, İstanbul 1981*
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara 1970*
- ES-SEHAVÎ, Muhammed Abdurrahman, *El-Makâsidü'l-Hasene fî beyân-ı Kesîre mine'l Ehâdisi'l-Müştehire ale'l-elsine, thk., Muhammed Osman El Hast, 1.Baskı, Beyrut 1985*
- GÖLPINARLI, Abdülbakî *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu, III,*

- ANKARA 1972
- FARMER, H.G., *İslâm Ansiklopedisi, "Abûlkâdir Merâgî" ve "Safiyüddin" maddeleri, İstanbul 1966*
- İBRAHİM, Hakki Erzurûmi, *Marîfetnâme, I.II.III.IV, Sadeleştiren Ulusoy Turgut trz. Mesnevî Tercümesi, IV, İstanbul 1965*
- İZBUDAK, Veled, *Radyo Mecmuası, 1943*
- KAM, Ferid Rüşen, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Toplu Yazmalar Kataloğu, I, İstanbul 1961*
- KARATAY, Fehmi Ethem, *Küçük Türk İslâm Ansiklopedisi, "Abdülkâdir Merâgî" maddesi*
- ARPAT, Ahad, *Tedkik u Tahkik, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, env. no: 5572*
- NASIR, Abdülbâkî Dede, *Mûsikî tarihi ile ilgili özel araştırmaları Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, I.II, İstanbul 1969*
- ÖZCAN, Nuri, *Türk Mûsikîsinin Meseleleri, İstanbul 1988*
- ÖZTUNA, Yılmaz,
- TURA, Yalçın,
- UZUNÇARŞILI, İsmail, *Osmanlı Tarihi, II, Ankara 1978*
- Hakki, *<Abdülkâdir Merâgî>Kök Mecmuası, İstanbul 1982*
- YAVAŞCA, Alâaddin,
- _____ *'<Safiyüddin Abdülmü'min>, Kök Mecmuası İstanbul 1982*
- YEKTA, Raûf, *Esâtiz-i Elhân, İstanbul 1318*
- _____ *Türk Mûsikîsi , İstanbul 1986*

Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi ve Kısaltmalar:

ا :a,e	ر :r	ف :f
ب :b	ز :z	ق :k
پ :p	ژ :j	ك :k
ت :t	س :s	اڭ :g
ث :s	ش :ş	ك :ñ
ج :c	ص :s	ل :l
چ :ç	ض :z	م :m
ح :h	ط :t	ن :n
ه :h	ظ :z	و :v,o,ö,u,ü
د :d	ع :'	ه :h,e,a
ذ :z	غ :ğ	ی :y,l,i

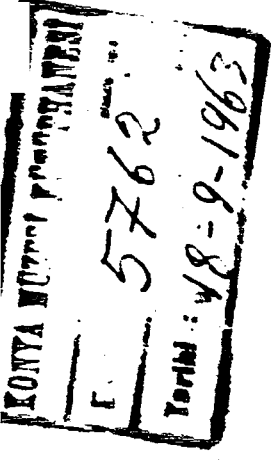
K:Konya Nüshası

مخبره و طوطی خانه و عند لیسان قصصه
 سنج و زکرمه فناء الله احسن الخالقین
 بند فزار و عیبتش و غیب اندر سر در
 خصا الفله و جهلات ادرتها الفله و فرد
 بی همتا الفله نامه و انا الفله انا نوره که
 اوزرینه عیبتی وارد و نه که کلمات انوار
 اوزرینه عیبتی وارد و عدول و حکمت و غیر
 المی بوم و دانه و صفاته جوی جوی بوم
 فلکند و چینه ضایع دکل و اکبر عالم
 اندر اوزرینه ضایع دکل و دانی ضایع
 و اشکانه اوله نامه و اوله کبر که
 اکانه کبر لیس که نه و کوه السمع البصر
 وادم وادی زادی جمیع بار و طوطی و زمره قصیر

یا

محمد و سیار قیاس اوز الخ جوی و لاس
 اوزرینه اوله که بدین عقل و خصلت بی کرم
 میخ و حیدر در و شقایق و عدا و اوستور اول
 و ابد حقه در کرم و دوات اکبر عالم
 تقنی نتم عدد مدر استنباط و توح و توح
 غور اندک تا که کمال قدر توح اظلام را که
 کنت کنز انخفا و جیت اوزرینه و خفا و خفا
 لاف و و سیم بصیرت هویت هواسید
 اوجند و بیال و بر کر خا و در و های و حیاتی
 شهر عظمی افغانی و بر تو سیم ۹

مخبره

ادری ضلعت کما قال الله تعالى ولقد کررنا بنی آدم
 واولادهم قلوبی وعلو یکبه نبحر انجر من جمله
 اسمای که عبارت در لغات انبیاء و تعالیم آنکه
 و علم آدم الاسماء کلها ثم رزقه علیها ویکره
 و ضلح هدایت او رزقه الی غایت آداب
 ارشاد آوری تا که امر طوفانی خلق حق جانن
 سلسله اطاعت و امتثال مستحکم ادب
 عبادتانه مشغول و لا کر و ماخلقت لاجت
 والانس الا ليعبدون و تعلقه رزقه مرکز
 دایره عالم در مستور و روی ناکر مرکز
 جمیع احوالی ضبط ادری و سعه متوا سالیما
 از انکر سله و مایع رزق انواع فایده آوری
 ستاکه ظهور که سخن اوله لیس

یوز

مناجات
 یوز و دین در عکله ای با وینا هی نه زوال
 استی معون و هدایت ای و لیل حج و خال
 شکاکه یا رزق و صواب و با و کوه سنخیر نزل
 سکه و دوش عزت باقی که سنخیر نزل
 ابیطو کله اید که تبشهار یا صاف
 باد قله و کله قیل و در زلال و حساب
 عقل کل و زور کبی یا لیس او زور جهو قلوب
 تابو کله کله الوارث بولدی الا خصال
 عزتو کله مشرق و در کله کله لایق و طالع
 بولد و کله کله و کله و کله و کله و کله
 طاعتی و طهر رزق و دین و کله و کله و کله
 ادری و کله و کله و کله و کله و کله

محمول مکنده هیلر دیل کچون اسان
بولدی بو غله زنجاره وسعت جا که جلاک
زله کماره جاننده بودی اولور غله بیل
اندی و ش جا غله مصری اکا انتقال
یاد کیا ایشی سر و ده کردی جهون خلیل
اولدی اکا اولور جارب جیشله ایشی اول

دخی و صلیت ضلوت و غنغ غیات اول
سید سادات و مغز کائنات و خلاصه
موجودات و جمیع اسمان و زمین و صیب
والله الحلیب و صوابا کونین و کمال فکاید
وما لایم الدی و صوابا مسالک شاهنشاه
لولا ای سبب جمیع افلاک و نور دیر ادم

نکته

نکته زفر نایب ادم مخاطب حضرت العالیین
قالکنت یثا و ادم ربینا الما و طالع طبع
عجبی و قتی محمد مصطفی علیه افضل
الصلوات و اکمل النقیات اوزرینه اولسون
که شمس نسیر عتله ظلمت جهات الله منه حاج
هدایت نزل انزلت در دخی بیان معلوم بیج
بلا بلغای عربی باندت خطاه بطی ادر
و جمال دهنادن اکثری قران عظیمه و نور
کی بعد معارضی کرد باطل قلم و در بدیت
فکلو کماله که توفیق رفیق ات دوالجول
احمد مرسل صلی که اولدیر کول خوش خصل
مقداری افرینش قباله اصحاب دین
بدینکی انبیا و قدوس ارباب حال

دستگاه صحرای قدیم آوردی فلاخ و زاده اند
 که ز لرزه مهر و مهره نعلین خاکی آفتاب
 بر قدم از دی اوار و مقامینه ابله که
 جبهه تل اسرار اول را بر کردی و دیال
 اولد ساه معراج به نشو و صوت بلند ناله
 قایق سینه بوم معراج اندکی ز غرضه کمال
 موسیقی بکوبی آرام اندیشه نه عجب
 بر اشارت به بود بر آبی بلبل ای معراج
 حشر کوئی کم قیو صبح او ابله بر زبان وزار
 دستگیر اول سار صبح بیا نملی غنای مال

اقا بعد صبح خند او در دره کوهان غلام اسلام
 بویاله رایت او را بویاله را به موتی حضرت

عبدالله

عبدالله که کونل و ده کونل و ده کونل بادشاه
 معدت شمس و معدت آثار سلطان اعظم
 اعدال امراء العالم عجز ممالک الدنيا عظم
 کلمات الله العلیا ملا و الغزوة و الحما و قد
 محض الصاف رب العالمین مولف ملول است
 العالم ناصر العذر و الا حساسه باسط
 الا موه و الامان التوبی من السیما الخلف
 علی الاعداء سلطان ابن سلطان سلطان مراد
 بوجه یابون حان خلق الله سلطنته و انتم مملکت

مدح

بارشاه بجه و بر سلطان مراد بی صهیال
 اره شهنشیر دل دارای سکندر خصال
 اولکم اولدی فیغیه اسماء بر خوار

شویله اشارت اند که هر یو علم و سنی بتنا
 لطیف و شریف علم در و هم سنورت و اخفی فنده .
 خفیلی سخی کو شو شونده و اس نوله بوباده برکت
 برداختا ده سن تا که بوبه علم و اصل لری
 و طالب لری کی اتی تفویج ادب نی خیم له اکال
 و انوار رجاله مستد و اوله جوره بوبی
 اشتد هم عرق خجالت نشوینتی چند خرنه و لب
 اندم که سلا نملک و دوللو مجلسنده
 مجلسی زور و بحضور استاد معظله و قدور
 آهل طرب استاد جابجایی و مرتبه الحافل
 و الجامع و مقرب حضرت سلطان و استاد
 سنان و استاد صحیفه و استاد کلاستخفاف
 او استاد علی و داد و استیلا در زهره نغمات

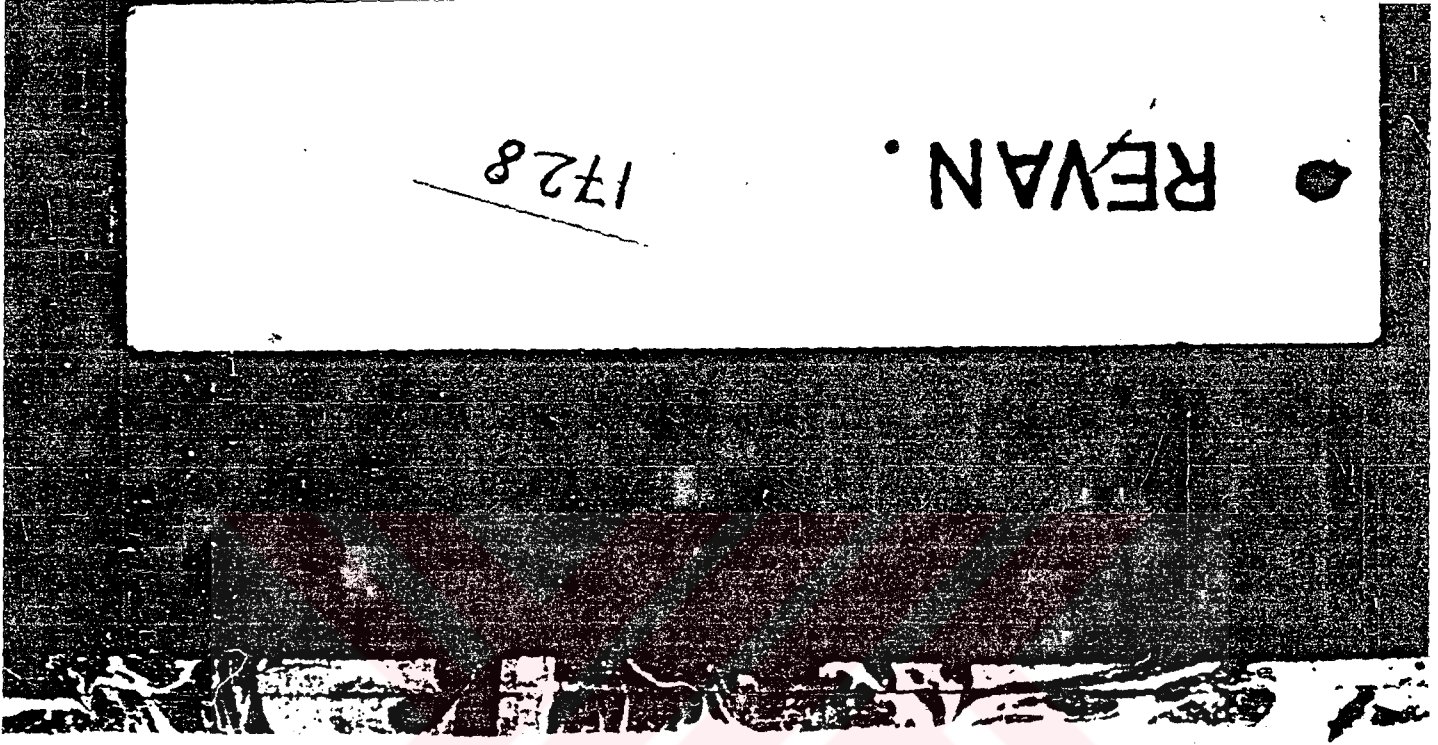
او که اولدی برای براله افتاب بی زوال
 قنقی مجلسده که انوک قدیمه سنورت و قدیمه
 اسنانوک بی اولورای بی صفت نغزال
 دور حکیم دراز صحنی کیمی بی انقلاب
 ملاک جاهی در ابد مملکتی کیمی بی انتقال
 کماه ادد و درنده انوک کلمه پانه و قهریه
 کما نضایه سیر فرسوها انور غزال
 ای حرم بام کاره و یو نغزال و بخت
 وی ز صحن و استاتون منشا جاه و جلال
 نبته که کدیر و درو سنده و در عالم عطا
 نبته که کوندن و هلال ستور خرد سنده کمال
 اولد غنچه مسهر و ماه و اسما سنه ز میمن
 مونس و لوس و سکه عز و دولت جاه و جلال

استاد ایستی و عندی بپور و طوطی خوش
 الطاف استاد محمدی دام فضل همد
 حاضر و در هر سال انوار حضور زنده بن خدمت
 و اگر بگویند که بی نشانه تقدیم اندیم اوله
 بادشاهی خلد الله ملک به بوسه تصدیق اند
 پیوسته بلی راست اندر کس و لیکن چون
 اول اشارت نکاو و نکو کردیم بویا بن
 سعی جمیل کو سستی بویا بویا کنیدی و این
 العبد بخانی بیده کاره لا یجکی برآه الله تعالی
 در سوره عنایت استعانت طلب او به بادشاهی
 امره اطاعت قلبی مع طافی به بیج سطر بیداد
 اندک زرا اول بادشاهی استریشتریم
 بویا کنیدی و اول بادشاهی دلالت بیدیکم

سویلا

سویلا اولاد حیدر سوزا جدم آخر
 دعا بیه به یکتا ختم ایمیم دیدم و قیام
 لرزه و کلان لرزه توغ اولدی کس
 حق قیام دوم سوزا خطای و ارسا
 الطاف ایندین کاره برآه سوزا و خطاس
 بینه کنوس تمام اندر و بالله العز و العز
 بیکار کنوس غنص بیکار است بصد
 عا در سوزا شمر ایضا غنص سوزا اصل لرزه
 کنوس شمر که اول اصل لرزه اعتقاد
 او نور و غنی صنعت ایضا غنص غنص در کز
 اندر لرزه بینه زیاد لرزه مشد که
 اکثر کتایب لرزه که مشد لرزه و مشد غنص
 اجناس غنص لرزه بیه اتان کبی و غنص

X

REYAN

1728

1728
1728

مَوَافِقِ مَحْفُورِ بَوِشْتَا بَكِ اِجْنَهٗ عَلِمِ مَوْسِقِیْنِکُ وَتَسْمِی
اِیْثَا عِیْنَهٗ شَوْلِ اصْلَالِیْنِ کَرْمَشْدَرِ کِهٖ اَوَّلِ اصْلَالِیْنِ اِغْنَا
اَوَّلِیْنِ • دَخِی صَغَتِ اِیْثَا عَدَمِ مَقْدَرِ ذِکْرِ اَتَدِیْ لَوِزِیْنِ
بِجَهٗ زِیَادَهٗ کَرْمَشْدَرِ اَوَّلِیْنِ • اَتَدِیْ کَا بِلِیْنِ اَكْمَشْدَرِ
مَشَا بَوِشْتَا اِجْنَا سِی فَا جَدْرِ اَبِی بِلَانِ اِتَلِکِ بِلِی • وَدَخِی
هَرِ بَرِ نَوَعِکِ بَرِ نَوَعِیْنِ بِجَهٗ اِسْتِیْبَا طِ اَوَّلِیْنِ کِی
دَخِی اِجْنِ نَوَعِکِ رَمَانِهٖ بَعْضِ نَوَعِکِ اَبِی بِلَانِ سَبَبِ
بِلِدِیْنِ بِلِی • دَخِی بَوِشْتَا نَوَعِکِ عَمُودِ لَرِ
رَوِشْنِ اَوَّلِیْنِ عَلِمِ مَوْسِقِیْنِ مِیَا لَدِیْ کَرْمَشْدَرِ •
تَا کِهٖ نَوَعِکِ شُرُوعِ اَدْنِ کِیْسِیَهٗ مَقْصُودِ اَسْلَانِ اَوَّلِ •
دَخِی شَوْلِ کِیْسِیَهٗ نَوَعِکِ مَحْتَا جِ دَرِ لَرِ مَوَادِیْنِ خَاصِ اِلَّا اَللّٰهَ

دربیان آفرینش عالم

فصل اول	فصل دوم	فصل سوم	فصل چهارم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل پنجم	فصل ششم	فصل هفتم	فصل هشتم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل نهم	فصل دهم	فصل یازدهم	فصل بیستم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل یازدهم	فصل بیستم	فصل سی و دوم	فصل سی و سوم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل بیستم	فصل سی و دوم	فصل سی و سوم	فصل سی و چهارم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات

فصل سی و پنجم	فصل سی و ششم	فصل سی و هفتم	فصل سی و هشتم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل سی و نهم	فصل سی و دهم	فصل سی و یازدهم	فصل سی و دوازدهم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل سی و دهم	فصل سی و یازدهم	فصل سی و دوازدهم	فصل سی و سیزدهم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل سی و سیزدهم	فصل سی و چهاردهم	فصل سی و پانزدهم	فصل سی و شانزدهم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات
فصل سی و شانزدهم	فصل سی و هجدهم	فصل سی و نوزدهم	فصل سی و بیستم
در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع	در بیان انواع
ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات	ازین غلات

فصل در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

فصل بیستم

دربین مشرق و مغرب و جنود ایشان

فصل بیست و یکم

دربین رنکهای ایشان

فصل بیست و دوم

دربین اخلاقتان

فصل بیست و سوم

دربین دلائل نشان بر اعضا

فصل بیست و چهارم

دربین آواز دار و خاموشان

فصل بیست و پنجم

دربین اصل علم و معرفت

فصل بیست و ششم

دربین علل و اقسام و احوال ایشان

فصل بیست و هفتم

دربین کواکب سیاه باطل و اهل کفر

فصل بیست و هشتم

دربین سعد و نحس کواکب سیاه

فصل بیست و نهم

دربین نه کواکب اندرین روح

فصل بیست و دهم

دربین دوزخ و شیطان

فصل بیست و یازدهم

دربین اخلاطشان

فصل بیست و دوازدهم

دربین فصلهای ایشان

فصل بیست و سیزدهم

فصل سی و نهم

دربیان نوعهای ایضا اتفاق نموده است.

فصل سی و دهم

دربیان مقامات که قوم عبدالعزیز.

فصل سی و یازدهم

دربیان نامهای ضربها و اسواتها.

فصل سی و دوازدهم

دربیان شرح نوبت مرتب که چیست.

فصل سی و سیزدهم

دربیان نوبت مرتب که چیست.

فصل سی و چهارم

دربیان انواع افلاک.

فصل سی و پنجم

دربیان پردهها و دربانها و احوالها.

فصل سی و ششم

دربیان انواع که در نوعش بر مصل و بر مصل.

فصل سی و هفتم

دربیان زمانهای ایضا.

فصل سی و هشتم

دربیان عیار اولاد.

فصل سی و نهم

دربیان عیار اولاد نمونها یکی در مکتب نیست.

فصل سی و دهم

دربیان عیار ثانی.

فصل سی و یازدهم

دربیان عمودها و ایضا.

فصل سی و دوازدهم

دربیان انواع اتفاق و دربانها و احوالها.

بَرَهٗ اِنَّا نَاسِئُهُ قُلْدِي كِهٖ • اَكَا مَسْتَاخِ اَصْطِلَا حِنْدَهٗ
 عَقْلُ كَلْدِهٖ رَدَرْدَهٗ • شَيْلَهٗ كِهٖ حَدِيثِ نَدَسِيَهٗ كَلْدَرْدَهٗ
 اَوَّلَ مَا اَخْلَقَ اللهُ الْعَقْلَ • وَهَمَّ اَوَّلَ كَوْنِهٖ بِكَ نَوَاطِنِدَهٗ
 وَبَسْطَدَرْدَهٗ • وَجَمَلُهُ اَشْيَا نَاكَ صَوْنِهٖ وَمَعْنِيَهٗ
 مُحْطَدَرْدَهٗ • وَتَمَّ اَكِهٖ مَعْقُولِ اَوَّلَ وَبِوَجُودِ نَافِي دِرْ لُفْلَاوَرْدَهٗ
 فَيَضَرُّ كِهٖ وَرِلْدِي • بِيَمُوجُودِ دُخِي اِقْتِضَا اَدَرْدَهٗ
 لَا يَدْرِي دُخِي بَرَكُوهرِ اَتَشْكَاكَ اَوَّلْدِي • اَمَّا عَقْلُ
 كُوهرِ نَدَن رَتَبَتَهٗ بَر مَرْتَبَهٗ اَدْنَى اَوَّلْدِي اَكَا نَقِيرُ
 كَلْدِرْدَهٗ • زِيَرَكِهٖ جَمِيعُ نَفْسِيَهٗ قُوْتِ جَزْفِي
 حَقِّ قَهَانِ بَرَهٗ اَنْدَن اَرِشَوَرْدَهٗ • چُون نَقِيرُ كَلْعَقْلُ
 كَلْدَن فَيَضَرُّ تَمَّ اِكْتِسَابِ قُلْدِي اَوَّلَ كَلْمَا اَلْفِ
 اِقْتِضَا قُلْدِي كِهٖ • بَرَكُوهرِ دُخِي اَتَشْكَاكَ اَوَّلْدِي
 رَتَبَتَهٗ نَقِيرُ كَلْدَن اَشْعَهٗ اَوَّلْدِي • اَمَّا قَابِلُ صَوْنِهٖ

فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمِي
 دَرِيَانِ اَبَرِشْتَمُ
 فَضْلُ اِحْمِلِ اِحْمِلَانُ
 دَرِيَانِ اِخْتِلَافِ اِنْدَلَاءِ مَقَامُ
 فَضْلُ اِحْمِلِ اِحْمِلْ نَجْمُ
 دَرِيَانِ پَرْدَهَا كِهٖ بَكُوهرِ سَبْعَهٗ دِنْتِ كُودَهٗ اَنْدَهٗ
 فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمِي
 دَرِيَانِ صَرِيْبِ اَدَوَا كِهٖ مَشْهُورِ اَرِشْتِ زِيَادَهٗ نِيَسْتِ
 فَضْلُ اِحْمِلِ اِحْمِلْ هَضْمُ
 دَرِيَانِ اَنَا كِهٖ پِيَشَهٗرِ كَسْ جَكُوْنَهٗ صَرِيْبِ مِيَا يَدَنَدَن
 فَضْلُ مَسْطَهٗ بَرْدَهٗ كِهٖ مَرْدَنَدَن اَكَا نَفْثَهٗ اِحْمِلِ اِسْمِي
 دَرِيَانِ اَفَرِشْتِ غَاوَرِ اَوَّلِ اَللهٗ تَعَالَى حَبْلَ وَعَلَا
 كُنْدَهٗ قَدَرْدَنَدَن بَرَكُوهرِ يَدِي فَضْلُ وَكَلْمَا

اولدی . ایچون اگاهیلای اول دیرلر . بسلول وضر
وعقبدی جسر مطلق اولدی . ودايره شكزلر
دندی شيله كه كلاندك كلدر كه . افضل الاشكال
شكالمستدير . وهم عالم افلاك واشكال اركان
صورت اندن بولدی . چون اول دخي فاضل مطلقدن بضر
كلانك ساندی . بسل اول دخي اقضا قلدی بر جسم كرو
دخي ظهور كلدی كه . مشايخ اشعار شري محمد دودلر
سويله كه حق كلانمنه كلبد رجل وعلا . ذوالعشر
الحيد . امانجو سكر اصطلاحيه اكلارد آد ووردلر
توكه فلك اعظم دودلر . شول جسدن كه جميع افلاك
اعظمدر . اكي فخر كة التكر دودلر . بوسيد
كه جميع افلاك مشریدن مغربه اول دندور . بوجده
خرجه قسری دودورم حرکه خلاف توای دودلر . زيناكه

جميع كراكب عكسند دندور . يعني جميع بلدلری
مشریدن مغربه دودور . ومعلومدر جميع اهل
رصد قتن كه جميع بلدلر حرکه مشریدن مغربه در
بسل اول فلكك حرکه بولر كه خلاف اولد عین الذك
حرکتته خلاف توای دودلر . بابي كركك حرکته
على التوالی دودلر . بولكك حرکه غایت شريفدر
عالم علوی وسفلی بر جميع تمام طولور . كچه وكند
حق و زمان برله بوسكر در كدر خيسه اقاب معظم
فخر كه مركز طنایدی الت اتی تمیدی . فخر بنسا
اول اتی طغییدی . فخر طغیا مشریدن طنایدی . فخر
بنسا مشریدن بنایدی . بتر حركيم مطلقك حكی
بوندر كزودور . وهم دودند كچه مشریدن مخلوقاتك
حق این زله تراكم اوچي اذ فلك الافلاك دودلر . بو

• جمیع مقام بر خالک بر خالک اول دودند •

فصل

در بیان فلک البروج •

یعنی بوصف فلک البروج بیان آور • چون فلک اعظم
قیاض ازادن و صایح ازیندن • کمالی بودی • اندن
دخی بر فلک ظاهر اولدی که • اکامتاخ اعتیارخه
کرمی دردی • اهل نجوم اعتبارخه بوفلکه فلک
نوابت دردی • و فلک البروج دخی دردی • شکله حو
کلاینه بوردی که • و التماذات البروج والیوم المود
بچون فلک النوابت دردی • بوفلکه
فلک نوابت شول سیدن ددی که بدی سیاره دن
عربی بکویاس من یلدر که کورنر جمیع اندن نکان دیشد
یعنی دن مکرورد • بچون بدی سیار دن غیر بکراک

جهتدن که جمیع افلاک بونک حصه کنه در • و هم
جمیع افلاک بونک اجنه در • ایسا بوظرف اولمشد
قلن مضروف اولمشد • مثال بودی که لجن برینو
چناغک اجنه برنج بریندن بکرت چوققیسک اولدی
چناغ جوردسک اجنه کی بله جوردی بجه کراول چنفلک
الوس اولی بونک چناغسه جمیع فلک کراول اولدی
فلک اعظم اولدی • دردیخ فلک اطلس دردی •
شول سیدن که بندن عربی افلاک کلاک یلدر اولدی
بنک بقدر کانه که جمیع کخارده نقش اولدی اطلس
نقش اولدی و بچون اطلس دردی • یخنا جمیعونک
اصلی خریدر • چون رصد اعلای بنه یلدر کرمی
فلک اطلس دردی • پس مقام کورده دخی بوصف مقام
واردی که جمیع مقامه شامیلدر قبلشد • و هم

كَهَاتْلَه ذِكْر اَوْلَدِي سَوَال — بُوْلَكَه فَلَاك اَبْرَج
 دِر اِيچِيَن جَوَاب — شَوْل سَبِيَدَن فَلَاك اَبْرَج دِر
 كِه • اَهْل رَصْدَا فَلَاك اَوْن اِكِيَه قَسِيْر قَلْدَقَه
 هَر فَيِنَه بَرَج دِر • هَر بَرَجَه وَجَه شَيِيَه اَسْنَد اِيچِي
 هَر بَرَجَه بَرَا قَمُوْ اَسْتَدِر • هِيچ بُوْلَكَه بَلْد اِلَا
 بُوْلَكَه بُولُر • سَتَا اَوْن اَك بَجَشَك
 هَر بَرَك بَارِيَه كُورْدِرَكِه • بِيچ بِلْد اَرَحْمَل شَكْلَه
 يِيَن قُورِي شَكْلَه دَشِيْش اَوْن حُطَك اَدْنِي حَمَل بَرَج
 دِر • اِكِي حُطَك بَارِيَه كُورْدِرَكِه بِيچ بِلْد
 قُورِي شَكْلَه دَشِيْش اَك اَدْنِي قُور بَرَج قُور اَوْر اَبْر
 دَرِي هَر حُطَك بَارِيَه رِيْضَا سَبِي شَكْل مِشَا هَه قَلْدَقَه
 تَاكِه هَر كُورَك قَبِي بَرَجَه وَارِدِي مَحْلُوم اَكِلَه سِر
 هَرِي اَوْن بَرَجَك قَاج بِلْد دَر مَصُوْر دَر دَر اَوْن

ثَابِت دِر • ثَابِت اَوْر نَفْسَتَك هِيچ بَرَكَا ت اَوْلَسَه
 كَكِي دَر اَبَا وَجُود كِه ثَوَابَتِك دِي حُرَكَا ت وَارِدُر •
 جَوَاب — شَوْل اَعْتِبَا لَه ثَوَابِت دِر كِه قَلَاَن سَيَا رِيَه
 نَسَبَت بَنْدَرَك حُرَكِت قُور كَبِيْدُر • سَتَا اَوْن بَرَا يَه
 يُوْر دِي ثَوَابِت كَرَم دُرْت يِلْد يُوْر • اِيلَسَه غَاث
 كِيچ يُوْر كِيچِيَن نَسَبَتَه ثَوَابِت دِر • وَهَم بُوْلَكَك
 حُرَكَه فَلَاك اَعْلَم حُرَكَتِك خِلَافِيَه اَوْلَدِي •
 شَيِيَه كِه فَلَاك اَعْلَم نَفْسِيَه دَر اَوْلَدِي • يِيچِي
 فَلَاك اَعْلَمَك حُرَكَه مَسْجُودَن مَعْرِبَه اَوْلَدِي فَلَاك
 بَرَجَك حُرَكَه مَعْرِبَدَن مَسْرُوقَه اَوْلَدِي • تَاكِه بَرَا خِلَافِيَه
 عَالِي كُورْن مَنَادَه دِي خِلَافِيَه ظَا هَر اَوْن • وَهَم فَلَاك
 اَعْلَم دُورِي بَرَكُوتَن مَرَكِيَه ثَوَابِت اَم اَمِد • فَلَاك
 ثَوَابِت دُورِي كِيچِي دُرْت سَبِي سِيلَه ثَوَابِت اَمِد • شَيِيَه

مناسب یزده ازشاء الله تعالی • آذن اول برجل
 هر بی تو بخشن آذر • هر بخشنه دجه ددر آله
 اولسه تمام افلاک اوج یوزا التیش دجه اولدی
 آذن هر بر دجه التیش بخشن آذر • یکریم برک الت
 یوز بخشن اولدی • هر بخشنه دقیقه ددر آذن هر
 دقیقه التیش بخشن آذر • هر بخشنه ثانیه ددر
 آذن هر بر ثانیه التیش بخشن آذر • هر بخشنه
 رابعه ددر • آذن هر بر رابعه التیش بخشن آذر
 هر بخشنه خامسه ددر • تا عاشریه واریخه التیش
 التیش بخشن آذر • تا که کواکبک سیرنی بر خضر
 آذر • و انجمله بوجیمینک اصل اول اون اکی بعد
 اول برجل آذری بود در حسل نود • سلطان
 سربله • عریب نور جدی • حور

سوان چون دجانات قشیت تمام اولدی • دقایق قشیت
 التیش اولدی • بروج اون اکی اولدی • زیاده و نقصان
 اولدی بخون • اهل رصدین که بروج و کواکب رصد
 آذر • کورده که کواکبک اراسنه سکر خال وار
 که زیاده و نقصان دکرلدن • اول احوالک متعابنه
 عالم سفیده دخی انسان اراسنه تا تیر موثر حقیقتک
 فنان بیه ظاهر اولور • چون اول سکر نظری
 وهم عنا حیراربعه بواون اکی بر دجه تمام بولدر •
 زیاده تطویل آذر • شویله که خیر الکلام ناقلا
 ودل • پیر متا مازده دخی بریخه مقام واز در که غه
 متا مریخه آذر لک و شصونک اول آذن طغر اول
 معلومدر • لیکن شعبه بعضی استاذلر یکریم در
 دیمشدر بعضی استاذلر یکریم سکر دیمشدر •

واقع الور . مقابله و مقارنه بر دکن واقع الور .
تمام سکرت نظر الور . والله اعلم بالصواب .

فصل در بیان معنی انظار هشت گانه

یعنی بوصف بواللک معنی بلور . تدبیرک
معنی بر دوسلو در . تربیک معنی بر دسلو در
شدنک معنی تمام دوسلو در . مقابله و مقارنه تمام
دسلو در . لیکن مقابله دسلو شد بدرد مغالعه
چون یکی بلور را پسند بونظر لک بری واقع اوله . اول
یکی بلور را نقلی طایفه را پسند اوله حال واقع الور . اگر
دوسلو شد اکس دسلو شد کن پس مقامات دخی
یکی مقام اوج مقام ابرکن و یا خود چلا و کن تدبیر و
تلیث صورتی دسسه اول صحبت قومک را پسند

شویه که بلور بر دکن سکرت کون بر . هرگز
بر دکن اثر و بر دکن دکن هرگز منزله براد و در اول
لیکن سکرت منزک اذکر بلور . سرتین . بطن
شیا . دبران . هغه . هغه . ذراع . طرد .
جهه . برک . صوف . عوا . سناک . عفر .
بانا . اکلیلا . فته . قلب . سوله . شایر . بته .
ذایج . بلغ . سعور . اخیه . مقدم . موج . شفا
فصل در بیان انظار ثمانیه .

یعنی بوصف که اوس سکرت احوال که ذکر اولدی اللک
آدنی و نینین بلور . اهل نجم اصطلاجه اول بلور
تدبیر . تربیک تلیث . مقابله . مقارنه تدبیر
و تربیک و تلیث کلاک را پسند سیراد اکثر کس

دوستلوق دوق و صفا و محبت ظاهر اولور . چن برنج مقام
 ايدركن و يا خود چلر كن ترينج و يا مقابله و يا مقابله
 صورته و دوشنا اول محبت خلقك اراسنه عداوت
 و جنك و قتال واقع اولور . پس بنك هنرمندلوك نصري
 كركندرم تالو بر اوستا بر محبت او قور اكر
 ياد شاهدا اكر اود ز اكر چي در . اولد استاده و بنك
 اولور كنو محبت مشرق ايله اوليا كم محبت ترينج و
 يا مقابله و يا مقابله صورته و دوشين و بنك اولور .
 اشارة و ولا محبت اولور كنو بر استاده بوغنه بخش اولور
 صحت بر استاد و دوكه دوكه قور كنو اولد هنرمند كنو
 محبت كند بن و بنك صورته و دوشنه و مقابله و
 مقابله و دوشنه بر دك كندر . بلك اول محبت كند بن
 صورته و دوشنه هنرمند اولو . اكنون نصري و ازار اولو

و محبت تلت صورته و دوشو بوقسه نصري و اما بجه اولد
 حكيمه كنز كه درت صبر و بر علاج اده اولد هنرمندك
 شال شولا كنز كنم ايتانك بر قول كنو كنو برنج صبر
 قنه او قير . بر او علاج اولو و بر يكي كنو
 و بر او رنه كنو اولو . و بر يكي كنو اولو . اتفاق
 و دوشك دوشني و محبت استمه اولسه . اكر چه اصله بر
 و دوشك اولو و دوشنه بر علاج ايتك خطا اوله بن نصري كنو
 و دوشك اولو و دوشنه بر علاج ايتك خطا اوله بن نصري كنو

فصل پنجم

در بيان بر رنج و دانه كاييه بصا صرا بجه
 و فصل شلا اولد اكر بهدك عنا صرا بجه نصري كنو و
 اشدو . و دوشك كنو . جوزا بديد . سلطان ايدو . اسد
 اشدو . سبله خاك كنو . ميزان بديد . عقرب ايدو . قور
 اشدو . جدی خاك كنو . دلو بديد . حوت ايدو . جوزا

اَلَاِنَّهٗ خَاصِیَّتِ سَبَبِیْنَ فَاَعْلَمُ اَنْ اَعْنَاصِرَ اَرْبَعَهٗ یَرْتَدُّ
وَلَطَائِیْعُ ذَاتِی وَعَرَضِیُّ ظَاهِرًا یَدْبِیْ غَیْهٖ كَمَا اَفْلَاحُ خَرَابِیْ
وَلَطَائِیْعُ مَتَكُونَةٍ ظَاهِرًا وَلَدِیْ وَعَلَقَاتُ اَلَاِنَّهٗ وَمَقَامَاتُ
اَلَاِنَّهٗ دَخِلَ لَوْنٌ وَاِخْتِلَافٌ یُّوَلِّدُیْ • شَبَّهَ كَمَا مَقَامَاتُ
بَعْضِیُّ اِتِّیَ بَعْضِیُّ خَاسِیُّ اَبَدِیْ بَعْضِیُّ اَبَدِیُّ وَلَدِیْ • یُوَلِّدُ
شَكْلَ دَخِلَ مَنَاسِبَ یُرَدِّدُهُ ذِكْرُ اَوَّلِهِ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ
فصل ششم

در بیان طایع بروج اثنی عشریه •
یُوَصِّلُ اَوَّلُ اِلَیْ رَجُلِكَ طَائِیْعُ ذَاتِیْنِ وَعَرَضِیْنِ یَلْدُودُ
حَمْلَ رَجُلِكَ طَبِیْعِیَّتِ ذَاتِیْ اِسْتِدْرُودُودُ • مَشْرِقُ طَرَفِیْنِ
یَحْمِلُ مَغْرِبَ طَرَفِیْنِ وَاَدَسَهُ حَرَارَتِ یُرْزَا اَسْکِلُودُ لِیَكُنْ
مَشْرِقُكَ وَمَغْرِبُكَ هِیْجُ عَرَضِیُّ طَبِیْعِیَّتِ كَسْبِ اِتْرَاقُودُ
سَبَدُودُ كَمَا اَقْبَابُكَ قُوَّتِ یُوَبْرِجُ اِکْمَالُ طَرَفِیْنِ دَخِلَ یَكْنَالُودُ

یُوَدْرِجُ رَجُلِكَ طَبِیْعِیَّتِ ذَاتِیْ سَوْدُودُ • لِیَكُنْ مَشْرِقُ
طَرَفِیْنِ یُرْزَعُ عَرَضِیُّ حَرَارَتِ كَسْبِ اِدْرُ • جَوَازُ رَجُلِكَ
طَبِیْعِیَّتِ ذَاتِیْ اِسْتِدْرُودُ • یَحْمِلُ مَشْرِقُ طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ عَرَضِیُّ
كَمَا وَخَشَكَ اَوَّلُودُ • یَحْمِلُ مَغْرِبَ طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ عَرَضِیُّ یُرْزَعُ
اَوَّلُ • سَرَطَانُ رَجُلِكَ ذَاتِ طَبِیْعِیَّتِ سَوْدُودُ یَا شَدُّودُ
یَحْمِلُ مَغْرِبَ طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ عَرَضِیُّ یُرْزَعُ حَرَارَتِ كَسْبِ اِدْرُ
یَحْمِلُ مَغْرِبَ طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ عَرَضِیُّ یُرْزَعُ یُرْیَسُ كَسْبِ اِدْرُ •
اَسَدُ رَجُلِكَ ذَاتِ طَبِیْعِیَّتِ اِسْتِدْرُودُودُودُ • یَحْمِلُ مَشْرِقُ
طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ اِسْكَالِیْ دَخِلَ رَمَ • یَحْمِلُ مَغْرِبَ طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ
عَرَضِیُّ یُرْزَعُ یُرْزَعُ اَوَّلُ • سَبَلُكَ ذَاتِ طَبِیْعِیَّتِ سَوْدُودُ
یُوَدْرِجُ • مَغْرِبَ طَرَفِیْنِ سَوْدُودُ دَخِلَ زَیَادَهُ اَوَّلُودُ • یَحْمِلُ
مَشْرِقُ طَرَفِیْنِ اَوَّلُسَهُ یُرْزَعُ عَرَضِیُّ حَرَارَتِ كَسْبِ اِدْرُ •
یُرْزَعُ رَجُلِكَ ذَاتِ طَبِیْعِیَّتِ اِسْتِدْرُودُودُ • مَشْرِقُ

طرُقَن هِجْ عَرْمِي طَبِيعَتِ كَسْبِ اَتَرُ • عَرَبِ رَحْنَكُ زَانَتِ
 طَبِيعَتِ صَوْلَادَرُ زَدَرُ • قِنْ مَشْرِقِ طَرُقَنهُ اَوَّلُسَه صَوْلَقَرُ
 بَرَزِ زِيَادَه اَلْوَرُ لِيَكْنِ مَعَرِبِ طَرُقَنهُ بَرَزِ عَرْمِي خِرَارَتِ
 كَسْبِ اَدَرُ • قَوْسِ رَحْنَكِ طَبِيعَتِ زَانَتِي اَسْدَرُ فَرُودَرُ •
 لِيَكْنِ مَشْرِقِ طَرُقَنهُ بَرَزِ صَوْلَقَرِ عَرْمِي كَسْبِ اَدَرُ •
 جَدِي رَحْنَكِ طَبِيعَتِ زَانَتِي صَوْلَادَرُ فَرُودَرُ • مَعَرِبِ
 طَرُقَنهُ عَرْمِي تَلَكُ كَسْبِ اَدَرُ • دَلُوكُ زَانَتِ طَبِيعَتِ
 اَسْدَرُ زَدَرُ • لِيَكْنِ مَشْرِقِ طَرُقَنهُ بَرَزِ عَرْمِي صَوْلَقَرِ
 كَسْبِ اَدَرُ • حَوْنَكُ زَانَتِ طَبِيعَتِ صَوْلَادَرُ زَدَرُ • مَشْرِقِ
 طَرُقَنهُ عَرْمِي اَسْتَحْجَاكُ كَسْبِ اَدَرُ • وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالْاَقْبَالِ
 چُونِ فَوَانِ لَرِي بَرَعْبَدَه طَلَايِجِ زَانَتِي وَعَرْمِي بُولِي • اَوْرُ
 اِكِي مَنَامَنَكُ دَخِي طَلَايِجِ زَانَتِي وَعَرْمِي وَارِ زَدَرِ شِيَكَه بَرُوجِ
 مَشْرِقِ وَ مَعَرِبِ كَسْبِ اَدَرُ طَبِيعَتِ عَرْمِي مَنَامَنَكُ دَخِي

كِهِي خَا طَرُونِ طَعْبِ لِيَا نَذَرِ صَوْنَه دُوزِ لَرِي عَرْمِي طَبِيعَتِ
 كَسْبِ اَدَرُ • كِهِي نَامِ فَرُودِ اَسْتِ اِدَرِ كِي عَرْمِي طَبِيعَتِ
 كَسْبِ اَدَرُ • مَثَلَا هَرِ مَقَامِ خَا طَرُونِ طَعْبِ لِيَا نَذَرِ ظَاهِرِ
 اَوَّلِ مَسْتَعْلَكِ سَمْعَه هَرِي حَرْكِ شَرْحِ طَعْبِ شَاخِ خَلَقَه مَنَامَنَكُ
 مَقَامِ نَامِ اَوَّلِ عَرْمِي بَدْعِي كِيدَرُ • بِنِ بَعْضِ مَقَامِ خَا طَرُونِ
 وَلِيَا نَذَرِ كَفَرِ كُنْ عَرْمِي طَبِيعَتِ كَسْبِ اَدَرُ • بَعْضِ
 مَقَامِ فَرُودِ اَسْتِ اَوْرُ كِي عَرْمِي طَبِيعَتِ كَسْبِ اَدَرُ •
 فَرْضِ هَسْتِ

دَرِ بِيَانِ شَاخِ اَسْتِ اَوْرُ اِدَرِ اَرُ فَوَانِ
 يَحِي بُو فَصْلِ هَرِي بَرِجِ قَاچِ يَلْدَرِ دَرِ مَصُورِ دَرِ اَنِ يَلْدَرِ
 حَمَلِ بَرِجِ اَوْنِ سَكْنِ يَلْدَرِ دَرِ مَصُورِ دَرِ • كَوْدِ بَرِجِ
 وَرَقِ دَرِ يَلْدَرِ دَرِ مَصُورِ دَرِ • جَوْنِ بَرِجِ يَكْرِمِ اَوچِ
 يَلْدَرِ دَرِ • سَرِ طَا نِ بَرِجِ اَوْنِ اَوچِ يَلْدَرِ دَرِ • اَسْدِ

بیج اوزیش یلدزدن • سنبله بیج اوزایش یلدزدن
 میزان بیج سکن یلدزدن • عقرب بیج یسکرم دت
 یلدزدن • جدی یسکرم بدی یلدزدن • دلو بیج ورویش
 یلدزدن • حوت بیج یسکرم یلدزدن • اکبر سواک
 ایستازدن معلومند زو رصدا هلاک رصدن بویه
 کورسند • وهم بوفصله سوز چوقدر تمام کواکب
 افلاک یخشدند حکم ذکر اولیه این شاء الله تعالی
 وضو الهی

دنیای فلک زحل

یعنی بوفصل زحل فلک یلدزدن • چون فلک بهرج
 قیاض ازدن کال یلدی • آذن برفلک دخی ظاهر اولدی
 و ظهور کلیدیه آکه عقل زحل دیر • شل سیدن
 زحل جرم اول فلک مکرور • جمیع سیارات

اوزینه اولدی • وهم بوگوکبه عسل اکبر دیر بوزگ
 ریشک وقلعه دارک ویا شویرک و طاع اهلنه و
 کتلاک وجمودل وقلخله قلقد سوا • چون
 زحل عسل اکبر دیر جمیع سیارات اوزینه اولدی
 کز کتلم سعید اکبر جمیع اوزینه اولدی جز بظ
 معنید ویران قلقد اوزیکه در خالقی سوز
 قتالی حکیم مطلق • اگر زحل یردن اراق ولسا
 اندک غوسه شریک عالمه نظام بنمازی وخرابست
 اوردی بوسیدن غایت اراق ولدی یردن تاکه عالمه
 راحت بولا و نظام اوله • آذن بوفلک حرکت فلک
 قیاض سرب اولدی • باقی سیارات بطل اولدی • شریک
 که اتی برات یردن زحل اوزیلک بوز یعنی د وین اوز
 یلد تمام ادر • مقاملده دخی بویکعلو آزار واردر

فَلَا تَرَوْهَا بِتِلْكَ جَوَافِهَا فَلَمَّا لَمَسَتْ مَا أَكْرَمَهُ مَضَىٰ وَجْهَ رَبِّهَا فَاسْتَغْثَرُ
عَلَّامِ الْآسِنَاتِ نَظَامُ بُولَهٗ • وَهَمَّ بُولُهُ دَوْنِي أَوْتُ
اِكْبِيَهٗ تَامَ اِدْرُ بَنُكَ فَلَاكُ زُحَلْدَن سِرْجِدَرُ •

فصل دهم

دَبْيَانِ فَلَاكُ مَشْتَرِي •

چون صانع قدرتند بوفلاک دخی کمال بولدی •
بولد کندن بر فلاک دخی ظاهر اولدی که اکا فلاک مریخ
در دین نیست بشیقات کوکبه دور • بولست
فلاک مشتری فلکندن سیرج اولدی • بودخی دورنی اکی
یلدن بریخی آئی اگ کسکه بتریب تمام یلدی • ویم
بولدند عیسی صمد ددر • بولغا تعلق ظایفه بکلر و
نایبکد و سوباشیلر و جری بشلری و سیلخ کفنتلر
واو غرلر و حرامیلر و قضا بلر و جراحلر و جلاد لدر

شیله که مصیفا اول رحمة الله دیدر که اون اکی مقامد
الت اوانه دور • اما اوانه بدیدر • دخی در دیر رب
عظاید طبعینه دوغانیت منقلد • اکی حصرتلک
مشکد • اکی چون اول طبعنلر اوانه ایدر
التسین اختیار قیلد اوانه التدر ددر •

فصل یازدهم

دَبْيَانِ فَلَاكُ مَشْتَرِي •

چون فلاک رحل کمال بولدی قدر الله دن • اندر
فلاک مشتری ظاهر اولدی • که برن نیست انجی کوکبه دور
سعدا کدر • بولکوب و دربره و عالمده و امانده
و قاضیه و صاحبده و غایده و مصیله کلدن حققتا
بولدزی اکی عیسی اوانه یلدی یعنی زحلاله
مهرنگ تا که اول اکی عیسی عیسیدن عالم کوکبه قضا

نَمُوتَ قَاتَن سَوَرَجَنَك سَوَر كَمِسَه وارِسا وَا اللهُ اعْلَم .

فضایا زکرم

دریایا فلک آفتاب

چونکه فلک هیچ کال بولدی قدی الله دن . انون

فلک شمس ظهور کلدی که بی نسبت دردی ناک

کو کک در جمیع بلدلک سلطان در سعه مطلق

وهم بولدی دودی اوج نور التمش بش کنه نام ادر

سوال چون ککش جمیع کو ککک سلطان بدین

بخلدن مستیزین هرچند اتفاق بولدی

بوسیدن که مستی اسباب عالم کون و فسادک

علما رغبه آفتابک شفا عن واول شفا عک حاکمیت

سبب قلدی . شمله دوت فصل آفتابک اراقلعند

بیمایند بولدی وبلدی . بچ آفتاب حمل رج

کارسانا دایا دون کون برابر اولور هوا معتدل اولور

بهار فصل کرد . بچ آفتاب سلطان وارسانا کون

غایت اوز نور بز غایت یقین کگلور اول سید

استی غلبه قلدی یای کسد . بعضی برکه واردر

شمله یقین و دور ککش که کجیه اکی ناعت قلدی که

دخی از قلدی اندی سلطان اختم نمازن ولنج تریک طاک

اتر طرور صباح نمازن قلدی . قوق کون یسوزار

قلز اول اقلبه اوز سپور اقلیدر لر . بچ مزان

وارسانا کجه دن کن برابر اولور بز یقین اولیش کن

جنوب طرفه چکلور . هوا معتدل اولور کوز کرد

بچ جدی برجه وارسانا کون غایت قلدی وهم بز

غایت اراق اولور . دهم بر کزینک صوغی غلبه

ایر غایت سولدا اولور قیش کروز . و هم اول

اوج كوك يهر و اوج كوك اشعه قلور تاكه فصول
 اربعه بلنود . شوله كه ياز فصلنه فان بش ورتيد
 بلور . ياي فصلنه صفا بش ورتيد بلور . كوز
 فصلنه سودايش ورتيد بلور . قيش فصلنه
 بلغد بش ورتيد بلور . بوفصول اربعه سيند
 عنا صرايحه داخي مزجه انسان دخ نظام بلور .
 ورتيد

دديان فلك زهره .

چون فلك آفتاب كال بلدي . فادرك قد رتيد
 اندن فلك زهره ظاهر اولدي . بودخي دورتي
 برينك تمام ادر . بويلد خايدسله خاقلو خولكل
 عيش عشرت اهليه و مغبلن و سطر بلره و نديلو
 تعلقد و هم بوكوك سعاد صفا اولدي .

برده كه كوز غايت اولسا قوق كن يتسوماز بولنر
 ديكري . اول موضعك شك اشتر ايتن صوهيتد
 خايد برالنه خايدل دوزستلدر اكه كوزلالت
 ايجيتمزكويخسه ورتلر . يني حق تعالي كشتيگر
 دويجي كوك برينايدي اول وقتن كوز غايت
 قلوب يردن كشت اراق كيددي . اول وقت
 شمله اوزاق اوليدي كه حرارت اترندن شنه
 بلور مينايدي خلايق صودن هلاك اوليدي يني
 آفتاب جديده واريچ . اكر اوجني كوك كده
 يردنسه قن بن يقين كلكي وقت اولسه ايله
 ايتي اوليدي كه جميع مخلوقات ايتي هيتدنت
 هلاك اوليدي يعني آفتاب سكاكه واريچ . بسر
 حق تعالي حكيم مطلقدر كه صدفلكه يردنر

فضـه

• دنیایانِ فلکِ عطارد •

چون فلک زهره قدحِ الله دَن کَالِ بولدی • اندر
فلکِ عطاردِ عیانِ اولدی • بودخی دوری یغین
برینده تمامِ قلدی • طبعته امتزاج کسب اندی
بولدنا خلق طایفه یان عیله و پوان اهلری و خزینہ
دارر و عسکر دارر و تاجرلر و نقاشلر و کسب کَر
و مَنجَلر و قیسولر و طیفیلدر

فضـه

• دنیایانِ فلکِ قمر •

چون فلکِ عطارد کَالِ بولدی • قدحِ الله دَن فلک
قمر عیانِ اولدی • بولر حرکتِ جمیع دَن تیز اولدی
شبله که یکرم پدی کوندن ثلث یوم زیاده ده دوری

تمامِ ادن • یعنی جمیع اوانِ البروج تمام یزود و یزود
نقش طایفه الجبلدر و جاسوسلدر و خبرچیلدر
و حروف اهلد و نواد و نوهم بولدر و سعد مطلقدر
بودخی ککو ککبک شاهدر و الله اعلم •

فضـه

• دنیایانِ عناصر اربعه •

چون فلک قمر دخی کمالِ بولدی • جمیع افلاک
برنده تمامِ اولدی • طقوز فلک کوندن زیاده فلک
اولدی اگر چه افلاک یکرم دودر املر دخی بو
طقوز اجنه اولمئن ذکر اتمک تاکه کلام تقوید
اولیا • فلک قمر دَن اشتغاک ناز اولدی • یعنی
اود کمری اولدی • اندن اشتغاکل کریمی عیان
اولدی اندن اشتغاکل کریمی عیان اولدی • اندر

اهل و تشار و پیر استخرج اند و نذر رجعت در لکر که شنه ستر
 مغرب سید دکن بر قاج کن طر و مقیم الود • مغرب
 مشرقه سیرا بتکه بشکرا و لحرکه استقامت در لکر
 بر کاه مشرق دکن مغربه کید دکن طر و دخی شوق
 مغربه دور • کینه مغرب طر و دوشین کین قاج
 کوزن صکن طر و کینه مشرقه دوندک غیر علامت
 چون بلارک حرکت آفتاب و قمر یکی پنج واحد اوزر نه
 اولدی یعنی دایر مستقیم اولد و چون خمسة مختبر
 و دکر • اگر چه هیات اهل رجعت و استقامت قابل
 د کلد و ولی رصد اهل تقوی اهل ولیه مشاهد و لیدر
 بلکه تا بزن دخی رجعت استقامت بلوب تجربه اودنه
 احکام دخی زید • اما و حال آفتاب و قمر و یتر
 فضیله

اشتاف بر و سی عیان اولدی • بر و بری قلبدی کاه
 یمرده صبی نجه که فصلا صرا بعه بر و بر سینه
 قبلشدر • مقاملد دخی بر و بری قبلشدر
 فضیله
 دنیان کوا کب سناه با صطلاح اهل نجوم •
 سناه آیه کونته بر و بری و دکر با قینه خمسة
 محتره در و یچون جراب آفتاب و قمر بر و یچ
 قلیدر • مثله که آفتاب کدوز مسور قود و یچ
 بر و بری دکر • باقی بر و یچ سناه دکر خمسة محتره
 دکر • مثل سیدن محتره دکر که سیرا دکر
 کاه مستقیم کاه مقیم کاه نا جمع اولور •
 یعنی راست مغربن مشرقه کدر کدر پنج کن طر
 دخی مشرق دکن مغربه سیرا دکر • اول حرکت رصد

دنیای سعد و غنّی گویا کعبه سیاه •
آفتاب و ماه چون اهل نجوم سعد مطلق دراز • باقی
اول بش کواکبه که خنجره و خنجره در کدای کینه
سعدین دراز • یعنی شترها و زهره سعیاگر مشرق
سعد اصغر زهره • اکیسه غنّین دراز یعنی زحل
و مریخ غنّی ابر زحل غنّی اصغر مریخ • بره مریخ دراز
یعنی عطارد سواد زحل و مریخ غنّین دراز مشرق
و زهره سعدین دراز عطارد و مریخ دراز بچون
خواسته و مریخ غنّین دراز بوسیدن در که
اهل تجربه زحل و مریخ بجه که بجه فلک دایره صیقل
تا بترکین چون غنّی غنّین غنّین مشاهد فلک
اگر انسانا دخی به عرضی دریه نادید و بلند دخی که رصد
و احکام اهل در • ببلک غنّی سبب امتثال

کوریشد که قنار کوزل قشمت دمنه زخله بدو خدن جدو
 بریج دلو بریج وریش . آفتابه آسده بریج . آیه سرکان
 بریج وریش . امید جدی بریج که زحاک اولود . بری
 آفتاب او نه مقابل دیشد . بری ماهتاب او نه
 شمله که دلو آسده مقابل دود . جدی سرکان مقابل
 امید دکر اولودی ثانیه جشده که مقابل تمام دشمنلرد
 بریج یازم دشمنلر کرد . وهم آفتاب کرا کیک
 سلطانید . ائی دخی کرا کراک شاهد . نوکی کوک
 که منیع سعادتد . وهم طبعی دخی سعد مطلقد
 باقی کرا که سعادت ارشک سبب مسیب الانساب
 بولدی قومشد . چونکه زحل بزرگ برله تمام دشمنلرد
 بولدی وصلا قدر بری اولدی . بوسیدن تمام غوشت
 کسب ائی یکنون غنم کرد . چونکه مرغ

دو در سوال مترج در دل بخون جواب
 عطار بود که نظر کرده برین ثابت بودند یعنی
 عطار را که سنبله و جواد . سنبله آفتاب
 او نه مغایرند را آفتاب او نه شدینک در فی الحقیقه
 متلون حال اولعین اینراج کسب ایشان بوسیدند
 بولند منقلب و مترج در دل . یعنی سنبله سعادند
 و غنچه غش اولور . هر قیقه طبیعت که کسب منقلب
 اولور . باقی کواکب ثابت که سکر بخون کسند
 بودی یلدر طبیعتند در . شمله که جمیع اولور
 و شعبلر یارون اکی مقامندن کشته دکلور اولان اناکر
 معلومد اولور یعنی مناسبت بر کرده ذکر اولور .

فصل هشتم

در بیان سه کواکب اندرین بهج .

اولی یعنی حمل و عقرب ترین اولر به تربیع دوشدر
 تربیع یارم دوشکل کند . پس تربیع یارم دوشکل کند
 بولنمین یارم غروب کسب اندی . اولر سیدند
 غش اصغر در سوال مشتری و زهره سعدین در دل
 بخون جواب چونکه اهل رصد کرده در که قشام اولر
 قسرت دینک مشتری اکی قشام و ریش یعنی قوس خورش
 بری بواکی قشام آفتاب که ماهلک اولر نه تنه دوشکل
 شلک تمام دوشکل نظری در . شمله که ذکر اولور
 چونکه بر دحلک خلافت تمام صافند بولند تمام
 سعاد کسب اندی بوسیدند سعدا کبر در دل . چونکه
 نهرک اولور یعنی مدر و میرکان بواکی قشام ترین اولر که
 شدینک و ولدی . شدین یارم دوشکلند . پس هر
 یارم سعاد کسب اندی بوجهندن سعدا صغر

عرب . بوبش بوج حَضِضَن خالِدِر . حوتِ مشَرِيك
 حَضِضِر دِر . بِن هر مَقَامَك دِخِ حَضِضِر وارِدِر .
 مَعْنِي بِنِ كَر غَايَتِ عَجَلَك وارِدِر . اَنزَك مَقَامَك سَنَدِه
 غَايَتِ اِيْمَنِي وارِدِر كِه اَنزَك اسفا بَر پرده دِخِي بِنِ يُوخَسِه
 خَطَاوَر . نَرَكِيْم دِصَر اَو لَدِي وَالله اعْلَمُ

فصل در بیان

در بیانِ دُونِي و شين ايشان .

حَلِ بَرِ نَهَادِي دِر . قُودِ بَرِ خَاكِدِر . جَوْنَا بَرِ
 نَهَادِي دِر . سَاطَن بَرِ بِلِي دِر . اَسَدِ بَرِ نَهَادِي دِر
 سَنَبَلِه بَرِ بِلِي دِر . مِيزَان بَرِ نَهَادِي دِر . عَرَبِ
 بَرِ بِلِي دِر . قُوس بَرِ نَهَادِي دِر . جَدِي بَرِ بِلِي دِر
 دَلَوِ بَرِ نَهَادِي دِر . حُوتِ بَرِ بِلِي دِر . اَبَدِي مَقَامِ
 دِخِي كُنَدَن تَعْلُق مَقَامَك وارِدِر . كِه چُن كُنَدَن مَقَامِي

سَاطَن اَفْئَاك اَو جِدِر . جَوْنَا زَهْرَنَك اَو جِدِر .
 اَسَدِ مَرْتَبَك اَو جِدِر . سَنَبَلِه مَشْتَرِيك اَو جِدِر
 عَرَبِ عَطَاوَر اَو جِدِر . قُوس تَحْلَك اَو جِدِر
 بَا قِي مَقَامِ بَرِ اَو جِدِن خَالِي دِر . اَوچ دِمَك كَر كَرَك
 غَايَتِ عَجَلِ كُنَدِر . اَمَدِي هر مَقَامَك غَايَتِ عَجَلَك
 وارِدِر مَعْنِي قَلَم وارِدِر اَنزَك زِيَادِه عَجَل . بِنِ اَوَّلِي
 مَشَارِدِن زِيَادِه بَرِيخِ دِخِي حَضِضِر جَمْعَتِه وَاَنزَك مَكُور
 بَرِيخِه زِيَادِه اَو لُور سَا خَطَاوَر لُور غَيْرِ جَمْعَتِ بَعَثَك
 وَصْفِ نَوَارِدِم

دُنيَا نِ حَضِضِ كَرَاك اَندِين بَرِخ .

بِنِ بُو مَصْلُ هَر كُورَك غَايَتِ اِيْمَنِي بِلِدِر حَمَل
 مَشْتَرِيك حَضِضِر دِر . قُودِ عَطَاوَر اَو حَضِضِر دِر
 جَوْنَا زَحْلَك حَضِضِر دِر . سَاطَن اَسَدِ سَنَبَلِه مِيزَان

صفایه تعلقدرو • جدی سودایه دلور تلجوت بلغم تعلقدرو
 بن مقامند چی کمی صفای غلبه اندرد کمی ساکن قلور
 کمی سودای غلبه اندرد کمی ساکن قلور • کمی فاز
 دپرد • کمی ساکن قلور • امیدی مقام شناسر
 اولون دخی مواون ای مقامك قتی قوخلط دپرد
 و یا خود قوخلط ساکن قلور بك كك • تاكه
 جادوق حصه پیرك دمنه استعمال قلا و فسادین
 قورن یخنه طبیعت جاهل بی فساد و درد • شیل
 كه ایلانك اكثرو كمال ملدی ضرب علین و
 مقامات علین اکر بشدرو تاكه بر خستك و یا
 خود مزاج مخوف اولیش کیشلرك نبلن دو و یخ
 بله كه اول طهر نه ضرب اور اول ضرب قو مقامه
 تعلقدرو اول مقام قوخلطه تعلقدرو تخمضاده

کدو ایسلر صفاور • چن كجه مقامی كجه ایسلر
 صفایزاده ودر • لیکن بعضی دیشلركه كجه
 کدو یخنه صفاور • كجه دخی كندركه صفاور
 كدو كجه اوستا داوون بونك تصرف اده • تاكه لذت
 صفایزاده اوله جعو علك ذات طبیعت معلوم ادب هم
 الیب اكلكه صفایزاده اوله • والله اعلم •

فضیلت ایست عیمر

در بیان اخلاطشان •

یعنی بو فصل قتی خلطه تعلقدرو این بدرد • حمل برج
 صفایه تعلقدرو • قور برج سودایه تعلقدرو • جزا
 برج فانه تعلقدرو • سرطان برج بلغمه تعلقدرو
 اسد برج صفایه تعلقدرو • سنبله برج سودایه تعلقدرو
 میزان برج فانه تعلقدرو • عقرب بلغمه تعلقدرو • قور

ثُمَّ كَيْفَ عِلَاجِ دَخِي اسْتَأْنِ اَوَّلًا وَثُمَّ اَكْبَرُ مَنَاجِيحِ اَوَّلِيَّاسَا .

فَصَحْفَةُ اَلْبَرِيْدِيْنِ

دَدِيَّانِ فَصَلَّاهَا بِاِيْشَانِ .

يَعْنِي بِوَفْضِ قَلْبِي بِرِيحِ فَتَوْفِضْهُ تَقْلَقْدَرَانِ بِلَدَرُ .
 حَمَلِ بِرِيحِ اَوَّلِ بَهَادِي دَرُ . تَوَدُّ بِرِيحِ مِيَّانَهُ بَهَادِي دَرُ .
 جَوَّازِ بِرِيحِ اَخْرِ بَهَادِي دَرُ . سَرَطَانِ بِرِيحِ اَوَّلِ يَابِيَه تَقْلَقْدَرُ .
 اسَدِ بِرِيحِ اَوْرِيَه يَابِيَه بِرِيحِ دَرُ . سَنَبْلَهُ صَوْنُكُ .
 يَابِيَه بِرِيحِ دَرُ . مِيَّزَانِ اَلِكُ كُوْزِ بِرِيحِ دَرُ . عَقْرَبُ .
 اَوْرِيَه كُوْزِ بِرِيحِ دَرُ . قَوْسُ صَوْنُكُ كُوْزِ بِرِيحِ دَرُ .
 جَدِي اَلِكُ قَيْشِ بِرِيحِ دَرُ . دَكُوْا وَرِيَه قَيْشِ بِرِيحِ دَرُ .
 بَسْ هَرِ مَنَاقِمَهُ دَخِي بُودَرْتُ فَخْلَكُ مِثَالِ وَاَرَدَرُ .
 مَثَلًا هَرِ مَنَاقِمِ كِه بَشَلْمُوْرَا اَوَّلِ مَنَاقِمًا مَلُوْدَن كِه قَانَه
 تَقْلَقْدَرُ . اَوَّلِ بَشَلْمُوْرَا اَوَّلِ بَهَادِي اَيِ كِيْدَرُ .

اَوْرَقْتِي بَهَادِي اَوْرَقْتِي كِيْدَرُ . اَخْرِي بَهَادِي كِيْدَرُ .
 اَخْرِي كِيْدَرُ . لِيْجَنِ صَفَرِيَه تَقْلَقْدَرُ مَنَاقِمِ اَيُوْلَسَا وَبَا
 خُوْدِ جَلِيْسَا اَوَّلِ اَلِكُ يَابِيَه كِيْدَرُ . لِيْجَنِ سُوْدَايَه
 تَقْلَقْدَرُ مَنَاقِمِ اَيُوْلَسَا اَوَّلِ اَلِكُ كُوْزِ اَيِ كِيْدَرُ .
 اَوْرَقْتِي وَاَخْرِي يَبِيَه اَخْلِيْنِ دَرُ . لِيْجَنِ بَلْعَمَهُ تَقْلَقْدَرُ .
 مَنَاقِمِ اَيُوْلَسَه اَوَّلِ اَلِكُ قَيْشِ اَيِ كِيْدَرُ تَا اَخْرِيَه
 دَكْنِ . لِيْجَنِ بَعْضِ اسْتَاذِ رَكِه بَهَادِي اَوَّلِيَه تَقْلَقْدَرُ .
 بِرِ مَنَاقِمِ دَرُ . اَوْرَقْتِيَه تَقْلَقْدَرُ بِرِ مَنَاقِمِ دَرُ . اَخْرِيَه
 تَقْلَقْدَرُ بِرِ مَنَاقِمِ دَرُ . فِي اَلْجَمْلَه هَرِ فَخْلَكُ اَوَّلِيَه اَخْرِيَه
 وَسَطِيَه تَقْلَقْدَرُ بِرِ مَنَاقِمِ وَاَرَدَرُ . لِيْجَنِ اَوَّلِ مَنَاقِمِ
 اَوَّلِ فَخْلَكُ اَيُوْلَسَه غَايَتِ صَفَا وَلَدَتِ وَرَدَرُ . اَمَّا
 بَعْضُ اَوْسْتَاذِ لُوْدِ مِثَلِ رَكِه هَرِ مَنَاقِمِ كِه اَوَّلِ بَهَادِي
 طَبِيعَتِي دَرِ لِيْجَنِ اَيُوْلَسَا وَبَا خُوْدِ جَلِيْمَغَه بَشَلْمُوْرَا

اول مقام اولی که در هرگز مرعول نکر بودی شایسته
 یکم اول بهاء حج کبر کیدر . چنان غایت
 تیزینه چقیه اول و قد کورترین مرعول و
 هرگز نکر بودی مثالی و اریه غایت کور
 او نوب بهار فصل تمام اول یای کور هر بهار
 پیشین کاه کور کیدر . چنان اول مقام
 غایت تیزینه دونه یای فصل تمام اول کور
 فصل کور پیش کیدر . زیرا اول مقام بوزله
 بشار چنان اول مقام تمام اولی که بتلک قش فصل
 کیدر و آدم اخن دخی مقابلسن طلب قلوب .
 زیرا که پیش فصل یای فصله مقابله دوشمشدور
 شیه که کور فصل بهار فصله بهار فصل کور فصله
 مقابله دوشمشدور . یعنی قش فصلی اندکی دوقلوب

سوره مقام اولی که دوشمشدور اگر تعلق مقام لوده طبع
 لذت الود . چنان پیش فصلی دخی یای فصله تعلق
 مقام اندک مثالی بوجین در کانه که کند
 مشتاق قدر کند دخی که مشتاق قدر سالی
 پس در کیم چنان پیش فصلی تعلق مقام یای این ایتلر
 صفا و در . و یا خود یای فصلی تعلق مقام لوده
 قش این سکر صفا و در . و یا خود بهار مقام
 کور این ایتلر . و یا خود کور مقام لوده یای این ایتلر
 صفا و در خوا . چنان پیش مقام یای این ایتلر صفا
 و در که بکسر که غایت ایتلر طبع صورت
 حدن زیاد اولی که طبع اخنور . چنان یای
 فصله مناسب مقام قش این سکر صفا و در کانه
 مثال دخی اخنور . لیکن بعضی در مشاکر

فصل در بیان مشرق و مغرب و جنوب و شمال ایشان

• در بیان مشرق و مغرب و جنوب و شمال ایشان •
 چنی بدجك بوفصل مشرقین و مغربین و جنوبین
 و شمالین بدور • حل برج مشرقید • نور برج
 جنوبید • جوز مغربید • سلطان جوز شمالید
 اسد برج مشرقید • سنبله برج جنوبید • میزان
 برج مغربید • عقرب شمالید • قوس برج مشرقید •
 جدی برج جنوبید • دلو برج مغربید • حوت شمالید
 بر مقام ملک دخی بعضی مشرقید بعضی جنوبید •
 بعضی شمالید • مثال شول مقام که خاطر دند و لسانند
 بر کله اکام شرقی درگز • شول مقام که بودند
 بر کله لسانه کله و خاطر کچ دشه جنوبید • شول
 مقام که بومقامند دخی کچ دشه شمالید •

نای میشلرنگ فردس و یا خود کوز میشلرنگ یا شر
 کید که قشین کتوردر سوله تونده در بر صفا وید
 کوز مقام لری یازن ایدب یاز مقام لری کوزن لید
 صفا وید کی شوکا بکزند که یاز فضلنه براجمده
 خان کورب کوز فضلک صفا س خاطر نه دوش
 جان اول وقت آژ و لدغی کیدر کوز فضلنه
 اجمده چچکلر کورب بهاز فضلک صفا سنی
 خان آژ و قلب سوند کی کیدر اما بوخاللر عیدر
 عرخی شینک اصلنه نیست وجود یقیدر بر دم
 بختن خود اصله در • وهم هر فصل کا یینی وید
 صفا وید که غیر وقت دشتیشدر • امدی بوفصل
 اربعه نیست بومقام دخی اوچر اوچر بهاریدر
 کور یا بیدر • کور کوزن کور قشدر • بونلر دخی سکا مقام اولد

اعبرود . جدیک زنگ وړلور . دلوك زنگ پشندور
 حوتك زنگ مخنلېدور . بېس مه ستانك دخی هرېر
 برنگه نېستی واردر . مثلاً چی کړ آق رنگه تعلق
 مقام چلېسه ویاخود ایلکه اول محبتك خلق ووسر
 خاطر اولور . چی وارانگه تعلق مقام چلېسه اول
 صحبت خلقك خاطر پریشان الور . چی کلکون
 رنگه ویاخود نیشل رنگه تعلق مقام چلېسه سونك
 ظاهر اولور . قلاو مقامك دخی دنگی وگا کور
 قیاسك كرك . شویده که مناسب اونیضر
 فاریا پینك چکا یدر کړ مخکېه ذکر اولېسه .
 فصل پنجم

دربیان اخلاقشان .

یعنی یو فصل هر یو جگ خور لغز و خورین بلدور . حمل

شول مقام که خاطر ولسانه غایت زخمله کله مغربور
 درگ بعضی ستادگ . اما بعضی خاذق اوستاد گ
 دمیشر بجه که اوج بوج شریفور . اوج بوج
 جویدور . اوج بوج غریبور . اوج بوج شمایدور
 بې معلوم اولسون که اون اکی مقامك دخی اوجی
 شریفور . اوجی غریبور . اوجی جویدور . اوجی شمایدور
 فصل ششم

دربیان رنگه پریشان .

یعنی یو فصل اون اکی هر جگ د نضجین بلدور . حملك
 دنگی صارودور . قولاك زنگ آسمانی در . جوزانك زنگ
 پشندور . سوكانك زنگ كلکونور . اسدك زنگ
 پشندور . سنبله نك زنگ اقدور . میزانك زنگ
 كندم کونور . عقربك زنگ ولادر . قوسك زنگ

یعنی بفصل بر وجهك اعضا به قتل و زینبیل بدور حمل
 باشد تعلقدر • قورسینه تعلقدر • جوزا قوللا تعلقدر
 سلطان كوكسه تعلقدر • اسد بر كه تعلقدر • سنبله
 قریه تعلقدر • میزان به تعلقدر • عقرب ذكر تعلقدر
 قوس اولوغه تعلقدر • جدی دزل تعلقدر • دلو
 بلدزل تعلقدر • حوت اقل تعلقدر • پس قمار
 دخی كانه بر تخمین موجود كیدد كبر آدمك باشی وار
 یوننی وار كوكبی وار • اول شخص موجود است
 دخی جمیع اعضایی وارد • و یا خود اول اون اکی
 بهیچ نجه كه انسان هر بری بر اعضا به نسبت
 دوات • بواون اکی مقام دخی هر بری بر آدمك
 اعضا سینه بر عضو تعلق دوات • بونلا اول
 الجانك عمر لری حاصلدر • اوستا دزل است

یچ مفسددر • قورسینه مصلح در • جوزا بیانه در •
 سلطان مفسددر • اسد مصلحدر • سنبله بیانه
 میزان مفسددر • عقرب مصلحدر • قورسینه در
 جدی مفسددر • دلو مصلحدر • حوت بیانه در
 امیری مقام ملك دخی دورد مفسددر • دورد مصلحدر
 دورد بیانه در • یچ بر حجت اول مفسد مقام
 جلنسه اول محبت فنا قیاز • یچ مصلح مقام
 جلنسه اول صحت صلاحیت قیاز • شمله كسو كو
 آدمز دخی اولسه بایشود برینه تواضع اتمكه بشلر
 قی بیانه مقام جلنسه اکی صورت بله ظاهر اولور
 نیکم اول اکی قیلنك حكاایت معلومدر •
 نك
 در بیان دلالتشان بر اعضا •

فضیلت آواز

• ددیان آواز دار و خا مویشان .
 یعنی بو فصل بواون اکی هر جک آواز لو سین و خاموش
 بلدد . حمل بر جک آواز از قدر . تدریج اوزنه
 آواز لودد . سلطان کرا و آواز لودد . اسد میانه آواز لودد
 سنبله دخی میانه آواز لودد . میزانک هیچ آواز
 یندد . عترتک دخی آواز یندد . قوسک میانه د
 جدی و دلو میانه دد . حرتک هیچ آواز یندد
 سون — بن میزان و عترت و حوت طلا علو آواز ملک
 ککچد که آواز اولیایدی ماهنا بو طلا علو آواز ملو دخی
 چاغوردر بلك سندر دخی بدور که آواز نه ندر
 ان در لرا آواز اولد که جمیع مقامه اویه . اگر اولد
 طلا علو کینی و از در مقامه دخی اویر دسر مگر که اولد

کینتک طالعی و یا خود یدری عرضی کسب ادا و له
 لیکن اول دخی عرضی اولما عین مقامات نام خلاصه من
 اندی مقام ملود دخی تمام آواز لوبی و میانه آواز لوبی
 و از دخی آواز لود دخی و از در دیشکر . تمام آواز لود
 مقام اولد که جمیع مقاماتک ینرسندن اول مقاماتک
 اعلیدد . آگاه ادر ینر یندد . میانه آواز لوبی اولد که
 جمیع مقاماتک ینرسن جمع اشکر . یعنی غایت ینر لود
 مقام غایت اشعه ینر لود مقاماتک و سکنه واقع اوله
 میانه آواز لودر . آذن اول نرم که آذن غایت اشعه
 نرم اولیا اول موضع هیچ آواز لودر . بعضی دیشکر
 ککچک آواز و از در لیکن معقول دکلدد . زیرا که
 ککلرک آواز و از رسته عظمتنه کوه اولیدی بذرک
 آواز ینرسندن مخلوقات قرییدی . سرال اشکر یچون

• دبیان اصل علم موسیقی •

بَلِّغْ لَكَ عَلِيمُ مَوْسِقِي تَأْلِيفُ وَحَدِّثْكَ وَصْفُ وَرُوحِ حَيَوَانِ اَرَزْنِه جِسْمِ اَوْزْنِه دَكَلْدَرِ كِه جِسْمُكَ اَنْدِه
نَصِیْبِ یَقْدَرِ • وَمَوْسِقِی بِرِضَا عَتَدُرْ مَرَكَبِ
جِسْمَانِنْدِن وُرُو خَانِنْدِن • عِنَا وَخَالُكَ تَأْلِیفِ
الْمَذْمُورِ • وَهَر صُنَاعَتِ كِه اَدْمِی اِلَه اَشْرَ اَنْك هِیْوِی
وَاشْتِكَالِ جِسْمَانِنْدُر • صُنَاعَتِ مَوْسِقِی كَمِ
اَنْك مَوْضِعِ جَوَاهِرِ رُو خَانِنْدُر اَوَّلِ اَشْدِ جَدُّ تَأْتِرْ لُ
رُو خَانِنْدُر • فَسْ اَنْك سَبِیْلَه حُرْكَتِ اِدْرَاوُشِ
وَجِیْهَه كِرْ مَوْسِقِی قَا زَاوُورِ • بُو عِلْمِكَ اَصْلِنِ جَمْعِ
اَوَّلِش سَوَز لُورْدِن قَوْسِ شَارْدُر • شِعْرِ اِتْمَكِ حَقِّ
اَوَّلِنِجِه بَسْ قَطْعِ شِعْرُ لَكِ وَزْنِی عَلِیْمُ مَوْسِقِیَه كَرْدُرْ

یَزَامَنِ كِه اَلِه اَوَازِ اَوَلَه كِه خَلَا یَقَه صُرُورِ اَوَّلِیَا شِلْ
كِه بَرْدُجْكَ اَوَازِ وَاَرْدُرِیجِ صُرُورِی بَعْدِ دَرِیجِ دَاسِه بَرْدُجْكَ اَوَازِ
وَارِسَه بَرْدِن غَا یَتِ اَوُرْ قَلْبِی دُخِی وَاَرْدُرِ • شَبِیْلَه كِه
دَكَلْدَرِ اِنْدِكِ اِدِی كِه فَلَكَ زَحَلْ بَحْشِن كِه حَقِّ تَعَالِی
زَحَلْ غَا یَتِ یَحَه قَلْدِ غَنَه سَبِّبِ اَوَلِی كِه بَرْدِن غَا یَتِ
اِرَاقِ اَوَلِیْدِی • تَا كِه خُوسِتِ دُخِی عَالِدُن اِرَاقِ اَوَلِی
اِنْدِی فَلَكَ زَحَلَه نِسَبْتِ بِكِ یَلْدِی دُخِی فَلَكَ زَحَلْدُن
فَلَكَ بَرْدِجِ اِرَاقِ اَوَلِی سَبِیْدِن اَوَا زَلِی كِه صُرُورِ یَقْدَرِ
وَهْمِ كِرْ خَوَاصِ سُو یَلْدِی سَه جَمِیْعِ بَرْدِجْدِن وَگَا كِرْدِن
سِلْدِی • هِیجِ فَلَانِ كُرْ كَلْ تَا پَر مَوْنِه دُرْدِ یَلْدِی
زِرِ اَجْمِیْعِ رَصْدِ اَهْلِ وَتَجْمِه اَهْلِ كُرْ كَلْكَ خَا صِیْتِرِ
سُو یَلْدِی • هِیجِ بَر اَحْدِ خَا صِیْتِ فَلَكَ كُرْ كَلْ كُرْ كَلْ
دَكَلْدَرِ دَمِشْدُرْ اَكُرْ بِلْدَرِ دَرْدِی •

وَعِنَّا اَنْتَ لَمْ تَضْرِبْ وَهَرَه وَاِطَاعَ وَوَدَّكَ تَا لِيَقْدِرَنَّكَ يَنْخُ
 اَنْكَ اَرْبَعَه قَوْلُكَ • وَاَنْكَ تَا يَتَرُ خَلْقَكَ تَقْسِنُكَ ظَاهِرُ
 شَيْلَه دِرْكَ اَوَّلُ زَمَانَه اَكِي قَبِيلَه وَاَرِدِي اَوَّلِي قَبِيلَكَ
 اَلَا سِنَه قَان دُشْمَنَكِي وَاِقَاعِ اَوَّلُ مَشْرِ هِيَج كَسَنَه اَنْزَرُ
 بَارِشْدَر مَارِشَن • بَرَاوَكْتِي وَاَرِشْتَن دَعْوِي اَمِشْتَن كَرُ
 بِنِ اَنْزَرِي بَارِشْدَر اَيْنِ شَيْلَه كَرُ كَسَنَه اَوْرَتَا مَكْرَبَرُ
 دِدِي • اَيْلَه اَوَّلَه اَوَّلِ اَكِي قَبِيلَكَ قَوْمُنْ خَا ضَرِ اَنْزَرِي
 شَرَاب كُودِي اَجْدَرُ چُون شَرَاب اِكِسِنَكَ دَخِي قَالِيَه
 اَتَا اَنْزَرِي • خُصُومَتِ اَكُوبَ عَضْبَا اِكِسِنَكَ دَخِي
 اَرْجِنَه دَشْدِي • دَر خَالَ بُو كَشِي سَا زَن اَيْلَه اَلَدِي اَوَّلُ
 اَرِشْتِي چُون دَرِ بَرِ رَدِي بَرِ نَوَا جَلْدِي • چُون نَوَا اَنْزَرُكَ
 اَوْرَتَا سِنَه اَرْدِي اَوَّلِ خَلْقِكَ اَرَا سِنَه هِيَج عَضْبَا
 قَلَا دَخَا صَه كَرِ اَوَّلِ اَكِي قَبِيلَه مَحْتَبَبْتِ بَلَبْ شَوِي لَكُمُ

اَعْدُو لَكُمُ كَسَنَه اَوْرَتَا يَه دُشْدِي بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
 اَوَّلِ بُو اِنْدِي دَن كَشِي رَا اَرِنَه اَوَّلُ دُرُكَ • اَهْلِ مَخْلُ اَرِنَه
 بُو شَهْرُود دُرُكَ خَوَاجَه اَبُو نَصْرَ فَا رِي اِي رَحْمَه اَلله عَلَيْهِ سَلَامُ
 خَلِيفَه رَضِيَ اَلله عَنْهُ قَاتَنَه بَرِ نَوَا جَلْدِي • بِي اَخْتِيَا رَفَقَه قَهِيلَه
 كَلَشْدَر • وِبَرِ نَوَا دَخِي جَلْدِي قَا مَوْسِي اَعْلَشْدَر • بَرِ
 نَوَا دَخِي جَلْدِي جَلَه اَيْدَلُ كَسَنَه دُرُكَ كَشِي كَسَنَكَ
 خَبَرِي بُو عَدِي • بُو حِكَا يَتِ اَكِي چُون كَرْدَم كَه سَبَرُ
 مَكُونُ شَهْرُود دُرُكَ اَبُو اَمْرُ قُو مِچُون مَوْسِي قِدَرِ بَرِ نَوَا
 وَاَرْدَرُ عَوْرَتِ بَرِ چُون اَبُو وَاَر • اَرِ اَبُو چُون اَبُو وَاغْلَا اَبُو
 اَبُو دَسْتِ بَرِ اَفْاَن اَبُو بَرِ نَوَا وَاَرْدَرُ كَرِ صَوَا شَدَه
 جَلَا دُرُكَ وِرْدَخِي وَاَرْدَرُ كَرِ صَلْدَه جَلَا دُرُ • بُو چُو عَدَرُ
 مَحْفِي كَلْدَرُ كَرِ مِچَرِ بَلَرْدَه جَلَا دُرُكَ نَا دَا مَسْتَجَابُ وَا
 وَ مَسْتَدِرُ قَرَبَه اَوَا رَدِي • وَ هَمِ بِيَارِ خَا نَدَرُ جَلْدَرُ دُرُ

خَشَنَ لَكَ شَفَا سَجُون • بُوَكَابَكَ نَاتَقِلْ بَدَرُ بُوْرده
 يَادَا وَلِشَدْرِكِه مَوْسِقِي دَن اَوْتَقِدِيدِر لَر سَوَالِ هَم جَوَاب
 چُون بِلْدِر كَر اَوَانَه وَاوَل نَشَنَه كَر اَوَانَه اَوْرِيَه قَوْلِشَدِر
 تَمَام اَشْرَادِر • نَقِشَن اَوْرِيَه غَلَبَه اَنْدِر • بُوْعَلِم وَعَلِ
 بِنْيَا اَنْدِر • تَانَفْس اَنْدِر اَشْقَوَال اَدَه • وَتَه اَنْت وَه
 وَتَن كَنَد خَالِدَن دَنَدَه • اَكْرَشَلَه كَر بُوَكِيَتِي بُوْرِيَتِي
 بِلَه كَر عِلْم طَبِيعِي دَر مَوْسِقِي دَن بَرُوْعَلَه هَم خَشَنَه بَرُوْعَلَه
 كَنَد خَالِدَن دَنَدَه بِخِلَاف بَس اَيْدِر كَر مَوْسِقِي عَنِيْدِر
 مَوْسِقِي اَوَل دُر غَنِي اَدَه اَللَه يَه اَلشَر • وَعِنَا بَر مَحْدَر
 مَوْلَا بَر بَرِيَه قَوْلِش • وَكُن نَعْمَلَدِر • وَنَعْمَه اَوَا رَا دُر
 مَوْزُون اَوَانَه بَر مَحْدَر جَمِيلِي بَر بَرِيَه اَوْر مَقْدَن
 اَوَل دُر بُوْرِيَتِي اَلْخَاس وَمَحْسُودَن دِيَاوُر • اَمَّا بَلِكَل
 مَوْزُون اَكِي بُوْعَدَر حَيَوَانِي وَغَيْر حَيَوَانِي • غَيْر حَيَوَانِي

هَم اَكِي نُوْعَدَر • يَا اَبِي يَابَسِي وَطَبِيعِي ظَا شَ صَوْرَتِي
 وَاجِع وَبَوَلَت وَيَسَلْ صَوْتِ جَمِيلِكِه اَنَه جَان اُولِيَا • وَ
 اَلْت وَطَوَل وَبُوْرِي وَنَا ي اَبِي شَم صَوْتِ جَمِي • وَجَمِيَان
 دَجَر اَكِي نُوْعَدَر مَسْطِق وَغَيْر مَسْطِق اَوَا كِه حَيَوَانَات صَوْرَتِ
 كِيْدَز غَيْر نَا طَقْدَر • اَمَّا مَسْطِق اَدُمِي اَوَا دُر • بُوْد جَمِي
 دِيَلِي وَغَيْر دِيَلِي دُر • اَمَّا غَيْر دِيَلِي كَمَلِك وَاغَلِي وَجَاعِي
 جَمِي كَر اَنَه هَمَا اُولِيَه • دِيَلِي جَمِي بَر سُوْر دُر كَر مَعْنِي حَاصِل
 اَوَل دُر • اَنَك قَلَقْدَه اَرِشِي هَمَا اَنَك لَمَّا قَنَدَن دُر
 اَكِي جَمِي بَر بَرِيَه دِيَكَل كِه اَبِك جَمِي بَر بَرِيَه كَلَا اَوَا نَاسَن
 هَمَا جَمِي بَر بَرِيَه قَوْلَا غَه اَرِش • قُوْتِ شَامِعَه اَنِي قَوْلِ
 اَدِر كَنَدَوِيَه • يَا قُوْتِ اَهْلِيلَه اَوَل دُر • وَبُوْقُوْتِ
 قُوْتِ جَمِي اَوَل دُر • بُوَصُوْتِ تَقَاوَنَلَه اَوَل دُر • وَهَم نَشَنَك
 كَر جَمِي رَسْت وَبَر كَر اَنَك اَوَا نَ قُوْتِ دُر • وَهَم جَمِي كَر

دوست و کوکب کُندار اواز دخی کوکبک الور . بسره
 اکی قیم الور برینه دکل درک . صدمن الور کهر لک
 جیمن کلور الله ظاهر کبی . و دخی شول جیمن کهر لک
 برینا دوش . طریقه دف کبی و رخنه و رباب کب
 کهر تله بکزر وارسه . اکجی بل و بندن در مجوف
 نای کبی بربک و سناک . و حیوانات واردر کهر
 اوی کبی یقدر اواز کلور . ارو سیک و سوری
 سیک کبی کهر تله قنادن کلور . چون اواز حیوانک
 اوی کیندن کلور هوا صدمه سیله هوا کهر سیک کله
 اویکن دلوکدن حیوة حیوانک یازد بمله الور . بس
 اواز کهر اذن کن کله و لغنه و غنای موقت کله . الا
 تواترند . و تواتر حرکت هنج حرکت اولیا غایب
 سبیلدن کهر موکب سکون اولیا شوی کهر

متواتر اوجی سکون دخی متواتر اولور . اما حرکت
 نقل بریم کاندن بریم کانه دخی بر زمانه کهر کلور
 و آنک خید سکوندن کهر چون حرکت نقل اول سکون و توقف
 بلور . بشل اکید دخی بر زمانه الور . حرکت یا
 سریع الور یا بطل حرکت سریع اولد کهر ارون مسافت
 از زمانه اوله . و بطل اولد کهر از مسافت چوق زمانه
 اوله . اگر کسی دخی برابر اولور سه سه سریع در نه
 بطل . بس اگر زمان حرکت ازوق اولور سه
 سریع در در . اگر زمان حرکت از غرق اولور سه
 بطل در . و سکون حرکت اذن نشنه در دغه درک
 بس در کهر صورت صفت جیمن سکون سکون فاعله منقسم اولور
 اول اکیدن بری صغیر و بری کهر . و اکدی بری سریع
 و بری بطل . و اکدی بری خا و بری غلیظ . و اکدی

قَتَبْتَنِكَ دَلُولًا ذَرُورًا • اَوَاتِيْرَ رَكْدًا • وَفَقِيتَنِكَ
 دَلُولًا كَيْدًا رَاوَا زِ غَلِيظًا دُرًّا • وَهَرَقِيتَنِكَ كُرًّا
 دَلُولًا اَغْرَنَةً يَمِيْنَةً اَوَا زِ تَرْ رَكْدًا • وَهَرَقِيتَنِكَ
 اِرْقَدْرًا وَاَوَا زِ غَلِيظًا دُرًّا • وَابْرِيْجُم اَوَا زِ اَكْرَجَلَه سَنَكْ
 نَعُوْنَلْنِيْ بَرْدِيْ دِيْمِيْسه وَبَرْدِيْه حَصَّ كَلِسَه اَوَا زِ دَخِيْ
 بَرْدِيْه اَوَلُوْر • اَكْر اَبْرِيْشَمَك بَرِيْغِيُوْن بَرِيْ اَنَحْه
 اَوَلِسَه اَنَك اَوَا زِ اَخْرَجَك اَوَلُوْر • بَسْ قَتَبْتِيْ اَخْرَجَك • وَ
 يَمِيْشَم قَدْر اَوَا زِ تَرْ رَكْد • بُوْجَلَه هِيْ اَخْبِلَا ف اَوْرِيْه
 دُر • بَسْ چُوْن تَا لِيْف نَسِيْبَلَه دَا سْت اَوَلُوْر • وَلَاكْ
 مَسْتَاوِيْ اَوَلِيْه نَفْسَه لَدَتْ كَكُوْدُر • وَاَكْر عِيْر
 نَسِيْب اَوْرِيْه اَوَلَا وَتَقَاوَت اَوَلَا طَلْع اَنْدُوْن نَفَرْت
 دُوْر • وَاَوَا زِ تَرْ مَرِيْج كَرَم اِدُر • وَغَلِيْظَتِيْ لَطِيْف
 اِدُر • وَاَوَا زِ غَلِيْظ وَسُوْق وَيَا شَدُر • مَرِيْج صُوْر

بَرِيْ جَهْرِيْ خَفِيْدُر • بَارِيْ بِيْلَه دُر بَرْد • وَكُوْجَلَكْ
 سَبَكْ وَكَرَان • وَتَرْ وَسَسْت وَاشْكَا نَك وَكُوْشِيْدَه
 بُوْشِيْدِيْه سَبَكْ دُرُكْ • عَظِيْم كُوْش وَصَغِيْر طَبْلَكْ
 كِيْ بَسْ اَكْر كُوْشِيْر رَعْلَه كَرَا سِن عَظِيْم رَعَا لُوْر • وَصَغِيْر
 كُوْش بُوْشَا لَا زِيْه سَبِيْج وَبِكِيْ مَوْر جِيْ جِيْ كَلِيْه كِيْ كَرَاكْ
 كِيْدُر • اَمَّا خَا ذِ غَلِيْظ زِيْر كَبِيْر اَلْفَا ت اُوْج بَر
 بَر وَجِيْهَلَه دَخِيْ مَطْلُوْ غَلِيْظ اَلُوْر • وَدُوْ تَلَشْ خَا ذِ مَوْر
 بَر دُوْن تَرْ بِيْلَه اَشْكَا كَكُوْر • وَجَهْرِيْ جِيْ مَطْلُوْ
 وَمَخَا زَكْ كِيْ شِيْدُوْن كَرُوْا بِيْه دِيْلُوْم كَكُوْشِيْرِيْه اَمَّا
 بَر جَمْعُوْن دَخِيْ اِيْ نَوْع اَلُوْر كِيْ اَكْه مَسْقِلَه دِيْلُر • وَ
 مَسْقِلَه دُرُكْ • مَسْقِلَه دُرُكْ وَطَبْل وَرَجْمَه وَرِيَاب
 كِيْ • مَسْقِلَانِيْ وَسَرْنَا اَوَا رَكِب اَفْلَا كَه مَسْقِلَه اَفْلَا
 يَا خَا ذِ اَوَلَا يَه غَلِيْظ • بَسْ اَلْاَلِيْه نَظَر اَمَكْ كَرَاكْ

خاصه که مزاج استی و هوایا • و اواز که لطیف و معتدلا و
 قهوه از جری بر لوبینه صقل • و اواز که اعتدال و
 طاشه اوله جمله خلطای دبرد • چون حدن کجه
 صاعقه واکه بکزدن سازک متاجا کتور
 معتدل اواز که مناسب مزاجی معتدل ادر و طبع دیر
 وقت افلا که وجه کن • هرخته فن که واز در تن
 و نفسه موسیقیه انک مقابلنک بر نوع وارد و
 اکما حخت ورد • دخی هر حخته موسیقین بر نوع وارد
 که خستلی که شله که عده نهایت بقدر • بو
 تالیفه و علی موسیقیه تالیف بقدر نه که سق نهایت
 بقدر الحانه دخی نهایت بقدر • بس اید که رغنا مگر
 الحانن • و الحان مرکتد و غمه دن اقطاع و نقدن
 جمله سیک اصل حرکت و سکوندر • سوز و شعر

بکا بکزد • شله که شعر مرکتد و معتدلا عدن •
 و مضارع مکتد افا عدن • و افا عدل و ند سبب احد
 و بواج مرکتد و متحرک و ساکن حرفلرن • شله که
 کتاب عهد خلک یاد اولنه که چون جمع اولار • اسم
 فعل و حرف اولور که و علی موسیقیه محتاجدر • عهد
 ناراضاف مستویدن یلنه مجاز حقیقت یلنکی کی •
 و بوس که قطعدر • فعلن معایلن • معایلن
 متاعلن • مستقل فاعلان • فاعل مفعولان و بو
 سکن اصل اوج نیدن مرکتدر • نک کی سبب
 و بر فاصله اتاسیب الی حرفلر بر حرکت بری ساکن هل
 کی و من کی • و یاد سر سهدی کی • انا و تقا و ج حرفلر
 اکی حرکت و بری ساکن نعم و عیل کی • و یاد بری که
 و شان و ملک • و فاصله درت حرفلر اوجی حرکتدر

بری ساکنی علت فعلت کی • و باری بری و بریوم کی •
 عنا و خانک دخی قانونی اوج نوع از ریه در سبب و
 وند و فاصیله کی اتاسبب تن کیدر دل کی • و وند تن
 کیدر دلو کی • و فاصیله تن صید برام کی • و جمیع
 تغلا اوج اصلدن مرگدند • نیکو و وضو ترکیب
 سبب و وند و فاصیله • الخاند دخی آله ایدلک • و
 لیکن عروض دخی بند کیدر اتا کی و اوج سبب برینه
 کتر نکر • مطلق الخاند الوره کی سبب و بهر نکر نکر
 وقت الا آخته اول • جمله حرکت اتاسبب منطق
 منزله در • و تذکره اوج حرف منزله در در نفس
 وارتلو منزله در • و فاصیله کرد در حرف در در
 برینه در • و هیول و جسم برینه در • بن حرکت جمله
 ابتاس در • واجب الوجود کی حرکت جمله موجود الود

ابتاس در • جمله نک علت در • بری مقصود بری بری سالدن
 بیاندن کر علم عنا و خان اگر در بری مقصود اولد کر
 هر عین و هر صفی و واجب الوجود نک و از لغت
 دلایل اول اکا ارض کا از اتیه نک کر • شمله کر عدد
 بر سوز اولد و حفظ دخی بر سوز اولد • شمله کر هیچ
 حجاب بر سوز اولد • و هیچ شکر کل نقطه سوز اولد
 و هیچ عنا حرکت سوز اولد • هر حجاب بر سوز هر شکل
 برینه کر استیلا و نقطه بولر • و غنادن هر جوده
 حرکت بلور • و هر موجود واجب الوجود بلور
 هیچ موجود استیلا اولد • و لیکن بنه لکین فکر
 اولد • بن ایدر کر بوسنا عنا الت چقدر چنک
 کی برباب کی • و قوز کی • و قانون کی • و معنی کی و شتا
 وای و ارعون و سنا کی • چوق نشنه در پددر ل

اوازونه و صافته و پر برهنه قیاس دلازم دکل که
 فلک صناع اول اول که اختتام طبع تر کرد .
 و اگر دسوز که اندک اواز لطیف در اندک نفوس هواده
 اوراق کتمز بود دخی برار . برکتش عصفیه
 اواز قطعاً بقدر دسلر و وجهله دخی در دگر میریزد
 هیچ نشنه بقدر که فلک کنه اندک مانند اولیا . اند
 بوغنا دخی بولطیف غله که بر یوزینه وادد اگر چه کم
 دو خاندنر ناممکن دکل که مثالی فلک کنه اولیا
 و دخی بدرد که اتفاقاً قدر که کعب دزد . و ناطق
 غلری اختیار پله در اگر چه غلبه اختیار لرقت در
 حیث و نظم و عین عقل و علم اوله . و دخی اول که
 عالمه اولسه که بلور . بس بر از که اندک اواز اول
 موزون و خوش . ولیکن یام که قطعاً اواز

پرین بیان اوله . اما اول کینک بر بو سنند و دگر
 اوله اندک کلور که جمله غلری بله و دلا ده . هیچ
 ادویه سز خاضه علت نفسانی اوله . ناقلاً بدو بو
 کتابه دعوی شله در دگر . افلاک و کلاک
 اوازی و ارد سار و اوازیه مناسب . بلکه دخی
 لطیف و که اندک ارتقد . ارستطالین و افلاکون و
 بطلموس و بزرگ تا بعد ایدر دگر اواز د کلدرد بوقل
 محالدر . حقیقت اولدر که اگر افلاک و کلا کینک اواز
 و ارسا و خاندنر جسمانی کلدرد . بیشک بزدل
 که هر نشنه که خوشتر نوکارتدن اراغ ادگرانی سوتیلوم
 که برهان اوله . بطلموس ایدر که فلک جسمی سوز
 اگر اندک اواز و ایدسه جمله اوازی باطل ادیدی .
 بواجب دکل که چونکه اگر اواز بلک اوازیه و لدر م

مَیْدَز دَیْلَر • بِل مَکَنْدَر اَلوَر دَن دِیْدَر رَکَر فَلَکَر
 هِیچ اَز نِیْدَر کَرز کِه اَرَسْطَا هِیچ وَ اَفْلَاکُون دِیْمَر
 اَوَل اَوَل سِر جَزُو وَ قِیَاس مَر کِب دُرَسْت اَنک کَرک •
 فَلَکَر اَوَل اَوَل دَر اَلْخَان مَوْسِیْقِدَن خُوش تَر وَ عَجَبَر
 فِیْشَا عَوَرِیْس حَکِیْم اَوَل دِی کِه رُوکَن اَیْنَه بُو عِلْمِیْم
 اَوَل تَا لَیْقَا نِیْز بُو کَا حَجْتَر مَر جِیْدَن عِلْم جُو مَدَن مَکَر
 اِدُو ز اِنْشَاء اَلله • بُو دَوْرده عِلْم اَدِثَا طَبِیْعِی اَنوَر
 نَصِیْفِدَن شِیْلَه دِر کَرَم اَوَل جَوهر لَطِیْفَه وَ دِرِیْت
 نَفْسِکَه اَفْلَاک اَوَل اَز اِشْتِی بُون نَصِیْف اِنْدِی
 وَ تَر اِیْدَر بُو عِلْم مَوْسِیْقِی اَوَل کَالِ عَقْلَدَن اِستِنَا طَا اِنْدِی
 وَ عَقْل هِیچ نَسْنَه اِستِنَا طَا اِنْمَز کِه اَنَه فَا یَک اَوَل کِه
 بَس حَکِیْم وَ فِیْلَسُوف لَر قَا نِیْنَه بُو عِلْم مَوْسِیْقِی عَظِیْم
 فَا یَک دَر بُون جُوق اِشْلَه سَوَر دِیْدَر • شِیْلَه مَر اِلْمَدَه

دَعَا اِسْتِجَا اِیچُون اِیْدَر دِی • شِیْلَه کُم دَاوَدِیغَا مَبَر
 عَلَیْهِ السَّلَام بَرِیْط جَلَر دِی وَ کَنْدُو عِنَا سِنِی اَنکَلَه رَا سَتْ
 اِدَر دِی وَ عِنَا وَ مَوْسِیْقِی اَهْلَلَرِی بَر لَه مَنَاجَات اِدَر دِی
 وَ دِجِی شَوِیْلَه کِر بِهَار خَا نَه جَلَر دِی حَمْدَه تَا کِه
 حَسْتَلَرِی اِیچُو دَر تَا دِی بَر ز دِ کَلَر دِی • وَ دِجِی
 صَوْمَه کَرده جَلَر دِی مَعْنَه کَفَلَر جُون اَلْمَرِی نِیَارْت
 اِیْمَن کِه وَ دِر دِی اِنْی اِشْدَب یَاوَز اِشْلَر دِن بُو بَه
 اِدَر دِی • اَکْجِیْد کُجَا لَه بَعْض اِیْمَانِک شَرِ عِنْدَه
 مَهْیِدَن سَب اَوَلِش کِر اَلْمَان اِشْدَب نَفْسَانِ شَلَو
 حَمَل اِدِر مِش لَدَت دِنَا اَز دُر دِر لَمِش اِنَا اَوَل
 حَکِیْم لَر مَقْصُود دِر • بُو عِلْم مَوْسِیْقِی عَظِیْم اِیْلَدَر
 سَحْرَه اِیچُو کِر هَر دَعَوْت مَوْسِیْقَا رَه اِدِی تِیَز دِی
 مَسْتَجَاب اَلر دِی • شِیْلَه کُم اَلوَر حَمْد کَاه نِی جَلَو

آید که • بپایان علی ایضا که آنچه احتیاج شد •
 و فصل شش سبب بیان آنکه • صنعت غنائده
 یعنی گویند که علی ایضا که اول سخن محتاج
 آید که • امده بدین که ایضا که دیو بود
 موسیقیه غنائده اصله و جزوه آید که در
 دیو شریک اصله و بینک مضارع اولیک جزو اخیریه

و بر خط چپ بود مشهور • نای و صفاه و رباب
 و گاه که ساز جزو مشهور • تا که هم جلالت
 هم آید که • اول که اندک مراد بوجه که در در نفس
 ناطق که در مجید • برینجه دیکه بر در نفس ناطقه
 عرضد • نیجه یک عجاایله که اول تصنیف آید
 و گذردن استنباط از ذکر عرض هیچ نشانه استنباط از

فصل بیست و نهم

در بیان علی ایضا که آنچه احتیاج شد •
 و فصل شش سبب بیان آنکه • صنعت غنائده
 یعنی گویند که علی ایضا که اول سخن محتاج
 آید که • امده بدین که ایضا که دیو بود
 موسیقیه غنائده اصله و جزوه آید که در
 دیو شریک اصله و بینک مضارع اولیک جزو اخیریه

سَبِّ خَفِيفٌ شَوْلُ اِکِ حَرْفَهُ اَیْدُرْکِه اَوَّلُ مَحْرُکُ
 یَنْجَبِی سَاکِنِ اَوَّلًا فَذَرِ کِبِی تَحْکِمُ عِلْمُ مَوْسِقِیَ شَنْ
 رِیْسِنْ . سَبِّ نَقِیلُ اَوَّلُ دَرِ کِبِی حَرْفُ لَیْه مَحْرُکُ
 لَکِه لَکِ کِبِی نَکَرُ عِلْمُ مَوْسِقِیَ شَنْ دَرِیْسِنْ . وَیْدُ
 یَنْجِ اِکِ دَر لَوْدُ رِیْسِی وَیْدُ مَجْمُوع . وَرِیْسِی مَعْقَدُ .
 اَیْدُ مَجْمُوعُ اَوَّلُ دَرِ کِه اِکِ حَرْفُ مَحْرُکُ دَنْ صَکُّ بَرِ
 حَرْفُ سَاکِنِ اَوَّلَه لَکِ کِبِی حَرْفُ عِلْمُ مَوْسِقِیَ
 شَنْ کِبِی وَیْدُ مَعْقَدُ اَوَّلُ دَرِ کِه اِکِ حَرْفُ مَحْرُکُ اَوَّلًا
 حَرْفُ سَاکِنِ اَوَّلَه قَاثَ کِبِی نَکَرُ عِلْمُ مَوْسِقِیَ شَنْ
 رِیْسِنْ . فَاصِلَه دَیْجِ اِکِ دَر لَوْدُ رِیْسِی صَغْرِی قَوِیْ
 کُتَبْرِیْدُر . فَاصِلَه صَغْرِی اَوَّلُ دَرِ کِه اَوِجِ حَرْفِ
 حَرْفُ دَنْ مَحْکَمُ بَرِ حَرْفُ سَاکِنِ کَلَه لَکِ کِبِی نَکَرُ
 بَرِ مَوْسِقِیَ شَنْ دَرِیْسِنْ فَاصِلَه کِبِی اَوَّلُ دَرِ کِه

دَرِ حَرْفِ مَحْرُکُ دَنْ صَکُّ بَرِ سَاکِنِ کَلَه بَلَعَتْ
 کِبِی نَکَرُ عِلْمُ مَوْسِقِیَ شَنْ دَرِیْسِنْ دَیْجِ یَکِ کَلَه صَغْرِ
 اِیْقَاکِ اِسْمِلِی عَرُوضِ اِسْمِلِی دَنْ مَسْتَقِی اَوَّلُ دَرِ کِه یَعْنِی
 اِیْقَاکِ نَوْعِلَکِ اَزِی عَرُوضِ نَوْعِلَکِ اَوَّلِی کِبِیْدُر .
 دَمَلِ کِبِی هَرَجِ کِبِی خَفِیفٌ کِبِی . بَوْنِ یَلَه اَتَذْکُرِ
 صَنَعَتِ اِیْقَاکِ وَصَلِ بَرِیْنِ یَعْنِی اَوَّلُ شَدْرِ مَوْنِ بَرِیْنِ دَیْجِ
 قَطْعِ بَرِیْنِ یَعْنِی کَسَمَکِ بَرِیْنِ . اِیْنَا بَرِیْنِ یَعْنِی تَبْلُو بَرِیْنِ
 اِخْتِلَافِ اَوَّلِ اِیْجَنْدُرُ بَلَو اِسْمِلِی بَرِیْنِ دَنْ مِمَّا زَا اَوَّلَه هَر
 رِیْسِی مَعْلُومُ اَوَّلًا . دَیْجِ شَوْلُ سَا زَا کِه اَنکِ قَلْبِی دَارُ
 اَوَّلِ قَلْبِی دَوْدُ لَوْدُ وُصُولِی اَوْدِیْسِنَه . وَیْلَه
 دَر لَوْدُ مَحْرُکُ وَیْدُ غَیْرِی نَکَرُ اَلِی غَنَا وَا رَسَه اَنکِ
 اَوَّلُ زَا دَنْ اِخْتِلَافِ اَوَّلِ اِیْجُونُ . دَیْجِ نَعْمَه قَبِیلَکِ
 نَعْمَه خَفِیفَه اِیْنَقَا اَلِی مَحْکَمُ یَعْنِی اَعْرَ نَعْمَدَنْ یَعْنِی

تخمیه و رمقه اختلاف اولد عیون . دخی کی خفیف
 نعل اولدند جمع اتمکده . اکی قبل نعل اولدند
 جمع اتمکده . و شبله خفیف که مستقر اولد
 اولدند جمع اتمکده اختلاف اولد عیون
 دخی بلك جمع اولدند اتفاق اولد یعنی برینه
 موافق اولد اختلاف اولد عیون . دخی شول نعل
 که اند صوت برخال اذنه الورد . و بر معنی اذنه
 اولور اند اختلاف اولد عیون . دخی شول و قد
 که بلك اثناسیه و وصلیه و قطع الایسنه تقریر
 اتملدر اند اختلاف اولد عیون . بلك ریجه اصل
 سئلدر بلك مقدار لری و بعد لری و شول تقریر که اند
 اذنه زما نکر جاری اولور . اند دخی بلك
 بعضی بعضی طردن و قصره بستر لری دخی بعضی

بعضی مقدّم اولغ و موخر اولغ بواصلله معلوم
 اول . اگر بواصلر سلیمسه هیچ برسته نهدر
 لیمیدر زبنا نقضت عددنک بونک نهایت یقیدر
 بن اچویدر که ریجه اصل سئلدر تا وقتند اول اصل
 رجوع اولنه . و دخی ریجه اسهل ذکر اندر تا کمال اولد
 اسئل اندر اذنه دلافت اده . دخی هر کوضع اندر
 تا که اول تقریر که اندر حال معلوم اول . شکر
 شرح اولخصدر ان شاء الله تعالی . بلك نقره دیو
 علم عناده صریه ایدر کی الاله اوردن کی به الاله
 اوردن کی به برسته طبله اوردن کی . نیکم علی
 موسیقین تن دمک برمه در . تن دمک
 نقره در . زبنا تن بردن بر در . دخی بلبست
 برمه در . برمه در . والله اعلم بالصواب

فصل سیوم

در بیان اِيقاع که در نوعش بر مِصْل و بر مِصْلَا
 بو فصل اِيقاع اِکي نوعه در برته مِصْل و بر مِصْلَا
 اَوْتِش و برته مِصْل و بر مِصْلَا کِشِش • بِلْکَلْ
 شول مِصْل و برته مِصْل و بر مِصْلَا • اِتا بعض مِصْل
 مِصْل و برته مِصْل و بر مِصْلَا دِکِی جِکَلْ نای اواز
 یکی و سنا اواز کی • دخی شول ساز که قَلْزِک اواز
 مِصْل اَوْتِ جِکَلْ و بر مِصْل اواز کی دخی بَکَم بندن یی
 و اِرسه • یا خود بعض مِصْل و بر مِصْل اَوْتِ کِشِک
 دفا اواز و سِج اواز و قَلْزِک اواز کی • دخی بِلْکَلْ
 صَوْتِ مِصْل و صَوْتِ مِصْل و بر مِصْل اِيقاع
 جِجِج نو عِلْی بوللر • و لیکن بِنْ لایق اواز و لایق
 کلامی مِصْل و بر مِصْل اِيقاع و لایق • یعنی

شول مِصْل و بر مِصْل اِيقاع و لایق اواز و لایق
 جِجِج صَوْتِ مِصْل و بر مِصْل اِيقاع و لایق
 اِيقاع بِلْکَلْ شول مِصْل و بر مِصْل اِيقاع
 نَمَه خادیه اِيقاع اِیقاع و لایق اِيقاع و لایق
 نَمَه و اِیقاع و لایق • دخی نَمَه خادیه و لایق
 نَمَه اِيقاع و لایق و لایق • و دخی کلام و لایق
 صَنَعَتِ مِصْل و لایق و لایق و لایق و لایق
 صَنَعَتِ نَایف و لایق • دخی اِيقاع که خا صِل اواز
 اِيقاع مِصْل و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق
 اواز • دخی شول و لایق که نَمَه اِیقاع و لایق • اول
 و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق
 و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق
 و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق
 و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق و لایق

نقہ کر بربردار دجہ شول رنمہ کلور کر اول کی نقہ اور دیند
 زمان اول ای نقہ لک بر سنک زمانجہ الور . امدی کک
 شیلہ بلا سن کر چین نیا مسوز نقہ متوالی در دسور یعنی
 نقہ کر بربردار دجہ کلور دسور . بنم بدن فراد من اول کر
 شول زمان کر هر کی نقہ اور دیند بنز . اول زمانجو
 دخی کی نقہ اور دیند اول زمانه برابر اوله . امدی
 بن چین نقہات رھیدہ بلدکسہ . بون دخی بلکک کر
 دعی دینوک نقہا را اسنہ ایقاع واقع اولز . زبانہ
 اول نقہ تکر صوتی کی نقہ نک صوتہ شیلہ متصل اولیند
 کہ اکین سن بر صوت و بر حرکت صد سن . دخی چین
 نقہ کر متناہج متوالی اولسہ . دخی شول زمان کر کی نقہ
 اور دیند حاصل اولور . اول کی نقہ نک بر سنک
 زمانہ برابر اولسہ برابر نقہ نک زمانیک هر بر سنہ

انسان اولدی بس نزدیکی هم شول مفصل اولداسنہ
 اول ایقاعلورہ فضیحتی و کبر
 • ددیان زمانہا ایقاع •
 ایقاعک زمانہا یچون نقہ را ترک کدی اصل بلکد
 دخی بلکک کر مفصلک جمیع ایقاعنہ ایقاع
 نقہ لردن مرکب الور . و اول نقہ کر دخی ازالو
 کہ بربردار دجہ شولہ تن کلور کہ . هر کی نقہ
 اور دیند بر زمان قوم اولز اول نقہ را اولد
 سکونک زمان غایت قصیر اولد یچون رعیتا
 کی که اهل ریاست بوصفت موسیقیت استمال
 اولد . عیادت دیو بوعلیک شول نقہ کر ایدلر کم
 اول نقہ کر بربردار دجہ شیلہ رعیتلہ کلور کر بر بر
 آراسنہ هیچ بر زمان قوم اولسہ . دخی آن الور کر

ودخا اول نقره کرا ورسند سکونک زمانیک هریرسد
 اذ وروز زمان مقدر لا زمینه الاقاع دروز • یعنی ایتاق
 زمانلخون نقر پراولن زمان دروز • امدی پور ایلد
 که جمیع ایتاقک اقاع نیکله معتبر الور •

فضیله سی و دوم

• ددیان عیار اول •

عیار اول بیکده در • امدی یجن بونقره کیر برینه
 مسیل اولسه ویر بر دنجه متابع کلسه • شول
 زمان که هر کی نقره نکر اوزرسند بلنوا اول زمانلخون
 اول مقدر زمانلکه اصلد • انا المردن بر زمان اوله
 یاخوذ بر زماندن ارتق اوله • اگر اول کی نقره اوزرسند
 زمانلک بر زمان الورسه • دخی شول زمان که نقره
 اولک اول زمانلندن نقره ثانیلک اول زمانلندن مرکب

الور • اول زمانلخنی اصل مقدر زمانلردن کی زمانلردن
 مرکب الورسه اول نقریه دخی اول سکون زمانه
 که انک اردنجه کلر کسه دخی بوعلیر موسیقیه اگا عیار
 اول دروز مثال انک عهدندن ایشو قولن کیدر ایدند
 نخل فعل دوزن یجن خر ککری بر برینه مسیل و دایم اولسه
 هیچ الدینه حرف ساکن کرمسه • دخی یلکله
 ایتاقک جمیع اقاع که بو کنا بک ذکر الور بوعلیه شریع
 اونه ککرا اولمخون دخی تقطیلعلی انسان اولمخون
 ایتاقک جمیع وزلرن عهوض وزلری اوزنه ککرتله
 بشیله کربوعلیم موسیقیه استاد اولکل تمثیل ادب مثاللر
 ککرتیشدور سن سنن کی که نیک اول علم هوسند
 سبب خفیفدر • اکجی وید مجوعدر • اوجخی فاصلد
 صغیردر • انا شول مثال که عیار اول اوزرنه ونقرری

برېښنه مصلدور وځنا ندر دایندو . ایشور
قولن کچی ایدور زنتستمن درز . . .
فصل پنجم فی سبب

دنیان مثال عیار اول نفرهای ذکر میکرخت
شول تستنک نیانته در که عیار اول نفری اوردسته
رغمه دخی اولق تمکن دکلور . اندی بکلر عیار
ول نفری اوردسته بر خنفره کرک مکن دکلور
و اوستا دنیان المندر . وایتد کز عیار اولک
مکرین اگر کی نفره اوردسته بر خنفره اوردسته زنا
مکون اول نفر کرک کرکله برالور . دخی اول نفره
یا ورنه مصل حرکت اورد تکرده هیچ مکن
لندر . ایله اولسه عیار اول نفری اوردسته بر خنفره
نفره مکرش اورد . اول سرنام اولد که نفره زمستان

اولدقدن مکن هر کی نفره اوردسته اول زمان زمان
اوله . شید کچاندن این بیان اورد که شول نفره کرکست
بردارد خه کلور اندر که اراسته اولن زمان بر زماندور
اوق اوله . اندی اول نفره لور اوردسته اولان زمان
بر زماندن مکن اوق اولد و قن بدن خا
دکلور که هر کی نفره اوردسته بر نفره دخی واقع اولور
مستع اوله واقع اولیه . واکر واقع دخی اوله اولد
واقع اولن نفره بو نقله مصل لور و بند و کله مستایع
اولور . و یا خود هر کی نفره اراسته بر نفره دخی واقع
اولق تمکن اوله . اگر هر کی نفره اراسته بر خنفره
نفره اولق مستع اوچن اولورده ظاهر دکه اول نفره شول
نفره دکه . هر کی نفره اراسته اولن زمان اولد
مقدور زماندورن کی زمان اولشدور . بوسنک بیان

قصه رستم و خواجهان

• ددیان عیار ثانی •

عیار ثانی بلکده در . چن پنج نفر لم بر بار دغه کلسه
 دخی هر اکی نمره آلاسنه بر نمره دخی واقع اولمکن اولسه
 دخی شول زمان که اول نفرنک اول زمانله اخی نفرنک
 یسه اول زمان اوز دسنه اولن زمانلردن مرکب
 اولدور . اول زمان چن اصل مقدر زمانلردن دوت
 زماندن مرکب اولسه اول نمره . وانکه بیه اولن
 سکونک زماننه علم موسیق عیار ثانی دیر . لک
 شالیه و منه ایشو قولر کیدر که ایدور سنغیل
 سنغیل مستغیل ایدور . چن جزو ری می بک اولسه
 اویج سبب خفیدن . اما شول حرف که ساکندر
 بیوم بو سنغیل ددکیز قولر ده سبن کی فاکجی لا م کج

اولمکی که هر پیغمبر زمانه واقع اولور . چن اکی نمره
 آلاسنه بر نمره دخی واقع اولسه . ککیز کی نمره نیک
 آلاسنه اویج زمان اوله حال بودر که بیلک آلاسنه اول
 اکی نمره زماننه اذق زمان یوغدی . ایله اولسه بیلک
 منیع اوله . دخی اول نمره هر اکی نمره آلاسنه واقع اولور
 اونکه بواکی نفرنک هر بر سنک آلاسنه بر نمره زمان اخیج
 اولورسه اوزنک واقع اولن نمره بواکی نفرنک هر بر سنه
 سنغیل اولمش اولور مجموع حرکتری بر حرکت اولور . بر
 معلوم اوله که هر اکی نمره آلاسنه بر نمره دخی واقع اولور
 هر اکی نمره بر بریه متوالی اولور بر بریک نیجه کلور . ایلا مکرر
 هر اکی نمره آلاسنه اصل مقدر زمانلردن اویج نمره زمان
 اوله . یاخود دخی اذق اوله . اول وقتن که هر اکی
 نمره آلاسنه بر نمره دخی واقع اولمکن درست اولور

الَّذِيكَ شَوْلَ دَسَلَكُكَ ذَكَرَ اِنَّكَ تَقْرَأُكَ زَمَانًا نَدِينُ
وَمَعْدَانِ لَرْدَنَ وَتَرَكَّيْلَرْدَنَ . بَسْ وَاجِبْ اُولَئِكَ
كِهْ شَدَّ كَجَاهَلَهْ اِيثَاعُكَ قَلَنَ اَنْوَاعِنَ وَصَفِ اِدَوْدُ
يَانِ اِيلِيود . اَمْدِي بِلِكَلِ كِهْ اِيثَاعُ اَوَّلُ لِكِي
قِيمُ اَلْوَرِ يَرِهْ تَقِيلَ وَيَرِهْ خَفِيفَ دَرْدُ . اِيثَاعُ
تَقِيلَ شَوْلَ اِيثَاعَهْ اَيْدَرْدُ كِهْ عِيَارِ تَانِي نَقَرِ لَرْدَنَ
مَرَكَبَ اَوَّلِشْ اَوَّلَا . بَو اِيثَاعُ تَقِيلَ دَخِي دَرْدُ
قِيمُ دَرْدُ . اَوَّلَ قِسْمَهْ هَرَجْ دَرْدُ . اِكْجِي قِسْمَهْ
دَمَلِ دَرْدُ . اِكْجِي قِسْمَهْ تَقِيلَ اَوَّلِ دَرْدُ . دَرْدِي
قِسْمَهْ تَقِيلَ تَانِي دَرْدُ . خَفِيفَ دِيوُشَوْلَ اِيثَاعَهْ
اَيْدَرْدُ كِهْ عِيَارِ اَوَّلَ نَقَرِ لَرْدَنَ مَرَكَبَ اَوَّلِشْ اَوَّلَا
بَو اِيثَاعُ خَفِيفَ دَخِي دَرْدُ قِيمُ اَلْوَرِ اَوَّلِنَهْ خَفِيفَ
هَرَجْ دَرْدُ . دَرْدُ مَجْمُوعَهْ خَفِيفَ تَقِيلَ اَوَّلَ دَرْدُ بَسْ

اَز اَلْوَرِ كِهْ تَحْرِكُ اَلْوَرِ يَعْنِي سَبَبُ خَفِيفَ اَوَّلَ وَتَ
سَبَبُ تَقِيلَ اَلْوَرِ دَخِي اَسْبُو قَوْنَزِي اَلْوَرِ كِهْ اَيْدَرْدُ
مُسْتَقْمَلِ دَرْدُ عِيَارِ تَانِي اَوَّلَ وَقْتِنَ عِيَارِ اَوَّلَهْ دَرْدُ .
عِيَارِ تَانِيكَ شَالِ اِيثَاعُ وَتَنَزِلَرْدَنَ تَنَ تَنَ كِي
اَتَا جَنَ اَوَّلَ سَاكِنَ اَوَّلِنَ حَرْفَلِ مَحْرَكُ اَوَّلَهْ اَوَّلَ وَقْتِنَ
عِيَارِ تَانِي عِيَارِ اَوَّلَ اَلْوَرِ تَنَزِلَرْدَنَ كِي اَمْدِي اَوَّلَ وَتَ
يَرِهْ بَو يَانِ اَوَّلُورْ كِهْ . عِيَارِ تَانِيكَ هَرِ يَرِهْ عِيَارِ
اَوَّلَ اِكِي اَمْرِ سَبَبَهْ دَرْدُ . وَدَخِي بَو مَعْلُومُ اَوَّلُورْ
عِيَارِ اَوَّلَ هَرِ نَقَرِ يَشَوْلَ زَمَانَهْ اَصْلَ مَقْدَرِ
زَمَانِدَرْدُ . اَوَّلَقْدَرِ اِكِي اَوَّلُورْ وَاللهُ اَعْلَمُ بِالْقَضَا
فَصَحْ

دَر يَانِ عَمُودِ هَا ي اِيثَاعُ .
اِيثَاعُ عَمُودِ لَرْنِ بِلَرْدُ مَكْدَهْ دَر . لَجْنِ يَانِ

معلوم اولدېچر ايقاع ثقيلك و ايقاع خفيفك جميع
 انواع سكرده مخميريش . دېخي بلكل ايقاع
 ثقيلك و ايقاع خفيفك هر بزاصلكه اكه ايقاع
 وارد الور . و دېخي شولا اصلكه چن اختلاف ولسه
 الله رجوع الور . اولي اصلك بو علم وسيفكه
 عموم درك شلاكم بو علمك اوستا دوي اكه ايله
 آد و رستلرد . دېخي بوبن بلكلكه هر ايله عموم
 اوزن شينك واقع اولن سكونك زمانته وقف
 درك و نغ ديونلر هر اكه غنك اوزن شينك اوز
 سكونه ايدلر . شليك معلوم اوجقدران
 شاء الله تعالى . بوسوزل چن سكا بيان
 اولديسه شيله بلكلكه بندن سكره شروع
 ايدك بربا ايقاعلرك نكلر انواع و ارسه شينك

بو كابدنه ذكر اولن شينك هر برين شرح و بيان اذ و دان
 شاء الله تعالى . تا كمر بو علمه شروع اذن كمسيه انا
 اول . بلا بوقدر وارد ك ايتاء كلا مزمي ايقاع
 خفيف اصلن بيان ايتكك قلدن . ايتب
 سيدن اتم كمر ثقيلك اصلدي جميع خفيف اصلن
 مركات اولنلرد . دېخي بو خفيف ثقيلن چون
 دشيدلر بو معلوم در جميع علمك كمر جزء بليجه كلر بلر
 نر كيم بيان اذ جكران شاء الله تعالى اصولا خفيف
 و انا الذي يعني ايقاع خفيفك اصلنك اول هر جدد
 كه اكه خفيف اول دېخي درك . بو علم خفيف
 اول ديونلر ايدلر كه عمومك زمان اصل
 معدن زمانلردن اكي زماندن مرك اوله . و
 دېخي عموم بربا و نجه متوالي كله . يعني هر نر

عِبَارِ اَوَّلَهُ تَقَرُّرُ بَدَنُ اَوَّلِهِ دُخِي بِرِبَارِ دُجَهٗ كَلَامُ
 مِثَالِ عِلْمٍ وَوَضْعُهُ فَعَلَتْ كَيْفَ لَفْظُ مَرْكَبِ اَوَّلِهِ
 رِبِخَهُ حَرْفُ دُنْ جَمِيعِ اَوَّلِ حَرْفِ حَرْفِ اَوَّلِهِ اَرَسَنَهُ
 بِحَرْفِ سَاكِنِ اَوَّلِهِ اَمَكُ وَثَابِ اِقَاعِ وَزَلَزَلَتْ
 شَنْكُ كَيْفِ دَرْكُ اَيَدُ سَنَ دَرْسِنِ بَوَاقِعِ كَلَامِ
 عَرَبِيهِ كِه اِسْتِغْنَاءِ اَوَّلِهِ . اَكْرَكَ اَمَلِ اَوَّلِهِ اَوَّلِهِ
 اِسْتِغْنَاءِ اَوَّلِهِ دُخِي قَادِرِ كَلَامِ طَبَقِ اَوَّلِهِ دُخِي
 اِسْتِغْنَاءِ اَوَّلِهِ اَكْرَكَ اَدُورِ كَرْ سَرْدِ شَانِ دَرْكُ .
 بَدَرْ سَنِي وَلا سَنِي سَنِ بَدَرْ سَنِ شَيْلَهُ تَقَرُّرُ دَرْكُ
 بِرِبَارِ دُجَهٗ مِثَالِ اَوَّلِهِ . بِرِبَقِيْلَهُ دُخِي بِرِبَقِيْلَهُ
 اَرَسَنَهُ هِيْجُ بِرِزْمَانِ مَوْجِزِ اَوَّلِ زَمَانِ شَوْلُ تَقَرُّرُ
 بِرِبَرِ دُنْ قَطْعِ اَوَّلِ كَسَلِ كَيْفِ بِرِدَهٗ بُولُزُ . وَدُخِي
 بِرِبَرِ دُنْ بِرِبَرِ دُنْ اِسْتِغْنَاءِ اَوَّلِهِ بِرِدَهٗ بُولُزُ . دُخِي بِرِ

بِرِدَهٗ بِرِبَرِ دُنْ وَارِدِ بِرِدَهٗ بُولُزُ . دُخِي اِقَاعِ تَقَرُّرُ
 اَوَّلِهِ وَرَقِ اَوَّلِ بِرِبَقِيْلَهُ جَاءَ دُنْ بِرِبَقِيْلَهُ نَقِيْلَهُ
 وَارَسَنَهُ . وَبَاغِيْلَهُ نَقِيْلَهُ تَقَرُّرُ خَارِيهِ وَارَسَنَهُ .
 اَمَّا شَوْلُ تَقَرُّرُ كِه بِرِبَرِ دُنْ مَوْافِقِ . اَمَلِ اَرَسَنَهُ
 اِسْتِغْنَاءِ اَوَّلِهِ دُخِي بِرِبَرِ اَرَسَنَهُ وَرَقِ اَمَلِ هِيْجُ كَسَلِ
 اَمَلِ كَلَمُ . اَمَّا مَكْرُورِ شَوْلُ جَوْزِ رِيَا صَتْ بِحَرْفِ
 اَوَّلِهِ مَوْجِزِ اَمَلِ مَكْرُورِ اَصُولِ حَقِيقِ اَوَّلِهِ بُولُ
 اِقَاعِ اَصْلِ اَوَّلِهِ كِه عَمُوْدِ كِ زَمَانِ اَصْلِ مَقَرُّ
 زَمَانِ بِرِبَرِ دُنْ دَرْكُ زَمَانِ مَرْكَبِ اَوَّلِهِ اَوَّلِهِ . دُخِي
 عَمُوْدِ اَوَّلِ عِبَارِ اَوَّلِهِ تَقَرُّرِ دُنْ اَكْرَكَ بِرِبَارِ دُجَهٗ
 مِثَالِ اَوَّلِ كَلَمُ اَمَلِ سَنَانِ عَمُوْدِ شَوْلُ جَوْزِ اَوَّلِهِ
 مَجْمُوْعِ مَرْكَبِ اَوَّلِهِ وَبَدَرْ عَمُوْدِ دُخِي بِرِبَرِ
 مَقَرُّ اَوَّلِهِ اَشْبُوْ قَوْلِ كَيْفِ كِرَادِ دُنْ مَقَرُّ اَمَلِ

[illegible]

اَوَزَانِ اِيْقَاعُهُ سَنَنْ تَنْ كِي اَصْلُ خَفِيْفٍ يَخِيْلُ اَوَّلُ
بَوَاقِيْعَاكَ اَصْلُ اَوَّلِكَ عَمُوْدُكَ زَمَانِ اَصْلُ مَقْدَرُ
زَمَانِ نَزْدِيْدَنْ مَرْكَبُ اَوَّلِشْ اَوَّلُهُ . دَخِي عَمُوْدُ كِرِيْبِيْرُ
اَرُوْدِيْخُهُ مَتَوَالِيْ اَوَّلِبْ اَوُجْ اَوُجْ نَقَرُهُ كَلَهْ عِيَارِ اَوَّلُ
نَقَرُ كِرِيْدَنْ . اَمِيْرِيْ اَوَّلُ وَفِيْقِ اَنَكْ عَمُوْدِيْكَ مِثَالُ
عَمُوْدَنْ فَاَصْلُهُ صَغِيْرُ نِيْصَكَمْ اَيْدُرُ زَمَانِ مِثَالُ
فَلِيْزِ دِرُ زَمَانِكْ مِثَالُ اِيْقَاعُ وَزَلَزِيْدَنْ سَنَنْ مِثَالُ
سَنَنْ مِثَالُ دُرُ بُوْرُوْعَكْ اَزْ اَوَّلُ بَعْضُ عَمُوْدِيْزِيْدَنْ
اَكِيْجِيْ نَقَرِسِيْنِ دِرُجْ اَدِرُكْ كِرُوْدُوْزِيْدَنْ . دَخِي حَرْكِيْنِ بَرُوْقُوْدُوْزِيْدَنْ
مَعَ هَذَا زَمَانِيْكَ جَمِيْعُ اَقْسَامِيْنِ صَقْلُكَ . دَخِي نَقَرُ لِيْدُوْزِيْدَنْ
عَدَدُ كِرِيْنِ صَقْلُكَ . بِيْنِ اَوَّلُ وَقْتُ عَمُوْدُ اَكِيْ عَمُوْدُوْزِيْدَنْ
مَرْكَبُ اَوَّلِشْ اَوُرُ . بَرِيْسِنَهْ مَدْرُجْ دِرُكْ نَقَرُ
تَانِ بِيْسِيْ وَشَدِيْجِيْ كُوْنُ . وَبَرِيْسِنَهْ تَامُ دِرُكْ جَمِيْعُ نَقَرُ

تمام اولدو عیون ائک مثال عروضة فیلن قلن کیم خمر
 وقت اولدو بعض عمو و مکتب الود . فاصیله صغیرله
 واکسی سبب خفیفدن مثال ائک اوزان ایقاعدن تنن
 تنن فالتنن فالتنن کیم خمر انا الود شول عمو که نعر
 مدیح الود . مقدم اولدو نعره و شمعین ارنده اشو
 قولدو کیم الود زتن تنن دور . انا بود کلو
 واکه نو عمو دکر تنن بربر ارنجه کلسه چوق الود که
 یلنن . اول وقت ابتداء عمو مدرجکله اولدی یخسه
 عمو تمام برله می ولدی . ذیل اول وقت اوج نعره
 خفیف اشدل . واکیم نعل شل اشدل و اوج . دخی
 اوزان الود که اول مدرج عمو دکر بربر ارنجه ککلو
 اول وقت بو اصل رجوع ادد . اصل ارنجه و در تنن
 اصل ارنجه انا بیان ادر زان شاء الله تعالی . انا بود کلو

واکیم دایره اولدو اصل خفیف شعل ثانی که اکه ساحور
 ددیر . بو ایقاعک اصل اولدو که ائک عمو دیک زمانا اکل
 معذور زمانا لدون سکیز زماندن مرکب اوله . دخی عمو
 بربر ارنجه مترا ککلو . عیار اول نعره لردن دوت دوت
 نعره اوله ائک نعره علوه عروضة فاصیله صغیرله .
 فلتنن فالتنن فالتنن کیم دخی ایقاع و زلنن تنن
 تنن فالتنن کیم دخی ایقاعدن بو نعره انا الود که کیم
 نعره و اوجی نعره دخی ادد کک ددیر . ناشو که
 نعره که عمو دکر نعره هیچ بری ظاهرا اولد . اندیچن که
 ائک اوجی نعره دخی ائک دخی عمو لوستالی بربر ارنجه
 کلسه ائک مثال اشو قوق کیم الود که ایدر زان فاعدا
 فاعدا فاعدا و اول جز اول وقت سبب خفیفله
 و دخی عمو دکر مرکب اولن الود . دخی اوزان ایقاعدن

ایشو قوئد کیدر کم ایدون تن تنن ما تن تنن ما تن تنن دد
 دخی بو نوعلک چن اچنی نفرس درج اولسه اندک مثال صده
 نمون ما نمون دد دخی اولان ایشاعه اندک مثال تن تن
 تن تن دد . دخی بیکلکه مدیج اکی قسیم دد . برقم
 اولدیکه اچنی نفرس کیش اولد . اچنی قسیم اولدیکه اچنی نفرس
 دشمش اولد . ایدی بو قسمته اچنی نفرس دشمش اولد . آد
 وردو بلا ایشو بر ایشو . موصلی مانوی دد . بس بو
 دلافت ایدی کیم حقیقه بو کسه ایشاعه اصل بنی
 دخی نقارلک کیمین بخیدن ایشو زلا کندی بنی
 که ما خوری اولدو کیم اچنی حقیقون و برقم
 نقارلک مرکب اولد و میسند . دخی بو سز دلافت
 اولدیکه بو کسه اچنی نفرس کدن مدیج
 اویچی نفر کدن مدیجله فرق میسند .

حال بود که گذر ما خورانه بویه حکم ایشو رشو
 کوه کرمعت عتاد ظاهرا وادی . نک بیان بوالدی
 بواله نوعل مدیج . چن عموم و لربنک متوال اولسه
 بدینکه درج اولن نک عموم و لربنک اچنی نفر مدیج
 اچنی نفر مدیج . دینا چن بیل متوال بریار دخی
 کله اول وقت انه هیچ ایشو . بواله اچنی حقیق
 ایشو لربنک ایشو برقم نقارلک ایشو ایشو الله . بس
 ایشو اولسه انه ایشو لربنک ایشو ایشو لربنک اولدی
 بو خسه برقمیله می اولدی اصل الثقیله اولما ایشو
 میانی ایشو اصل لربنک اولدیکه اصل مدیج اصل مدیج
 شوال اصل ایدو که اندک عموم و لربنک زان اصل مدیج
 زان لربنک درت زان لربنک مرکب اولد . دخی لربنک
 نفر لربنک که بریار دخی کوه عیار تانی نفر لربنک اولد

مَكَّابَ وَلَيْسَ أُولَهُ . شَيْكُوكُ أَيُّدُوسَ مَعْنُ مَا مَعْنَى
 دِيرَتَن دَخِي أَوَزَانِ اِيْشَاعُ عَهْ اَمَكُ شَائِلُ تَن تَن جَا تَن تَن
 كِي . دَخِي زَا لَوْرِكِه بُو تَوَعَكُ تَقَرِّي اِيْشَاعُكُ نَوَعَلِكُ
 جَمْعِيَسَنَدَن يَكِه ظَاهِرُ الْوَرُ . بَنَّا وَلُفَتُ بُوَا صِلُ
 اَصْلُ مَا خَوَرِي وَرَر . اَنْدَن صُكُّكِه الْوَرِكِه اِكْجِي
 تَقَرِّي دَخِي دَرَجُ الْوَرُ . بُو تَوَعُ اَوَلُ وَقَتَن مَدْرَجُ مَا خَوَرِي
 اِكْجِي نَوَعْنَه وَرَر . اَمِيْدِي مَدْرَجُ مَا خَوَرِي نِكُ اِكْجِي بُو تَوَعُ
 اَوَلُ لَوْرِكِه . اِسْحَقُ بِنِ اَبْرَاهِيْمُ مَوْصِلِي اَدُوْرَا كِه دَكَلُوْدُ
 بَنِيْجُوْدَن كِه اِسْحَقُ مَوْصِلِي اِيْدُوْدُ . بَدْرَسَتِي رَمَلَكُ قَتَن
 عَمُوْدُوْرِي مَتَوَالِي اَوَلُسَه بَرِيْرَارِ دَجَهْ كَلَسَه اَوَلُ وَقَتَن
 دِيْكَلُ مَا خَوَرِي كِي الْوَرُ دِر . قَتَن بُو يَكِه اَوَلُسَه بُو اِكِي بُو عَاكُ
 اَوَرَسَتَن قُوْرُ الْوَلْمِيْسُ الْوَرُ . اَبْرَاهِيْمُ دِنِ رِيْنَه نَقْلُ
 اَوَلُوْدُ غِي وَقَتَن دَخِي قَطْعُ اَوَلُبُ كَسِلْدَكُ وَقَتَن قُوْرُ الْوَرُ

مِثَالُ اَمَكُ عَمُوْدُوكُ شَوْلُ جَزْدُ دَرُ كَرَمَرُ كَبَّ اَوَلْمِيْسَدُوْرُ .
 اَوَلُجُ سَبَبُ خَفِيْفَدَن سَمِيْلُ بِلَانِ فِي مَعْنِي بِلَانِ مَا مَعْنِي مَعْمُوْرُ
 كِي اَمِيْدِي بُو تَوَعُ وَقَتُ خَا صِلُ لَوْرِكِه هَرَا كِي مَحْرِيْسَ حَرْفُكُ
 اَزَا سَنَدُ بَرِ حَرْفُ سَا كَرِ اَوَلُ . دَخِي اَنَكُ مِثَالُ
 اَوَزَانِ اِيْشَاعُ تَن تَن جَا تَن جَا تَن جَا تَن جَا
 كِي . دَخِي اَوَا نَهْ الْوَرِكِه اِيْشَاعُكُ بُو تَوَعَلِكُ شَوْلُ تَقَرُّوْرُ
 كِه سَكُوْنُ مَوْضِعَلِيْنَه وَاَرْدُوْرُ اِسْحَقُ الْوَرُ . قَتَن
 اَوَلُ اَصْلُ اَصْلُ خَفِيْفَه لَاجِيْعُ لَوْدُ اَسْوَلُ تَقِيْلُ اِكْجِي اَصْلَهْ
 اَوَلُ دِر دَرُ اَصْلُ دَلُ شَوْلُ اَصْلَهْ اِيْدُرُ كِه اَمَكُ عَمُوْدُوكُ
 زَمَانِ اَصْلُ مَقْدَرُ زَمَانُ لَوْرَدَن سَكُوْنُ زَمَانُ دَن مَرَكُ
 اَوَلُ . دَخِي تَقَرُّوْرِي مَتَوَالِي بَرِيْرَارِ دَجَهْ كَلَه . دَخِي
 اَوَلُ تَقَرُّوْرِي اِيْشَاعُ تَن تَن لَوْرَدَن اِكِي اِكِي تَقَرُّوْرُ اَوَلُ اَمَكُ
 مِثَالُ عَلَيْهِ عَمُوْدُوكُ شَوْلُ جَزْدُ دَرُ كِه اِكِي سَبَبُ خَفِيْفَدَن

تَقْبِلُكَ أَصْلَانِكَ أَجْنَى أَصْلَهُ تَقْبِلُ وَأَلَسْ — وَرَدُّ
 اِمْدِي بِوَاقِعَاكَ أَصْلًا وَلَدُكَ عَمُودُكَ زَمَانِ أَصْلٍ
 مَعْدُورُ زَمَانِيْنِ اَوْنِ اَكِي زَمَانْدَن مَرَكَبُ اَوَلِشْ اَوَلَا .
 دَخِي تَقَرِّي كِه بِدِرَادُو دَعِيَه مَتَالِي كَلَرُ . عِيَا رَا تَنِي
 تَقَرِّيْدَن اَوِيح اَوِيح تَقَرُّ اَوَلَه اَنَك مِثَالِ عَمُودُكَ شَرُّ
 جَزُوْلَه اِيْدِرَكِه مَرَكَبُ اَوَلِشْ اَوَلَا اَوِيح سَبِيحِيْفِيْدَن
 مَعْمُوْلَن مَعْمُوْلِيْنِي دَخِي اَنَك مِثَالِ اَوَانِ اِيْقَاعِدَه
 تَن تَن تَن تَن تَن تَن تَن دَخِي اَنَا لَوْرَكِه اِيْقَاعِ بُوْنُوْدَه
 ظَاهِرُ لَوْرُ . شَرُّ تَقَرُّ كِه اَوَلِشْ اَوَلِشْ اَوَلِشْ
 وَاقِعِ اَوَلِشْ دِي . بَسْ اَوَلِ وَقِيْنِ اَنَك عَمُودُ اَوِيح تَقَرُّ
 حَقِيْفِيْدَن مَرَكَبُ اَوَلِشْ لَوْرُ . يَمِيْنِ شَوْلُ تَقَرُّ مَرَكَبُ
 اَلَوَكِه اَنِشْ كِشَانِ اَوَلِيَه . دَخِي اَوَلِ تَقَرُّ عِيَا رَا اَوَلِ
 تَقَرِّيْدَن اَوَلَه . دَخِي اِيْقَاعُكَ بُوْنُوْدِيْدَن بَرْمَه تَقْبِلُ

ظَاهِرُ لَوْرُ عِيَا رَا تَن تَن تَقَرُّ لِيْدَن اَنَك مِثَالِ عَمُودُ شَرُّ
 نِيَا تَن كِي كِه بِرَفَا صِلَه صَغِيْرِي وَبَرِيْسِيْبِ حَقِيْفِيْدَن مَرَكَبُ
 مَرَكَبُ . دَخِي اَنَك مِثَالِ اِيْقَاعِ وَزَنَرِيْدَن تَن تَن تَن
 كِيْدَرُ . دَخِي اَنَا لَوْرَكِه بِيْدَن دَدَه تَن تَقَرُّ ظَاهِرُ لَوْرُ .
 اِمْدِي بِوَظَاهِرُ اَوَلَن تَقَرُّ شَوْلُ تَقَرُّ دَرَكِه اَكِي تَقَرُّ اِيْحِي
 تَقَرُّ اَوَلِشْ دِي وَاقِعِ لَوْرُ . بَسْ اَلِيَه اَوَلِسَه اَنَك عَمُودُ
 دَدَتِ تَقَرُّ مَرَكَبُ اَوَلِشْ لَوْرُ . بِرِيْمِي عِيَا رَا تَن
 تَقَرِّيْدَن تَقَرُّ تَقْبِلُ . اَوِيح عِيَا رَا اَوَلِ تَقَرِّيْدَن تَقَرُّ
 حَقِيْفِيْدَرُ شَوْلُ تَقَرُّ كِي كِه تَقَرُّ دَرَكِه اَوَلِشْ دِي مِثَالِ
 اَنَك عَمُودُكَ دَا عَتِ كِي كِه مَرَكَبُ اَوَلِشْ دِي بِرِيْسِيْبِ
 حَقِيْفِيْدَن . وَبَرِيْفَا صِلَه صَغِيْرِيْنِ دَخِي اَنَك مِثَالِ اَوَانِ
 اِيْقَاعُكَ تَن تَن تَن كِي لَوَا كِي لَوَا تَقَرُّ تَقَرُّ عَمُودُ لَوْرُ
 مِثَالِ اَوَلِيَه وَبَسْ هَرِيْرِيْرِيْ مِثَالِيَه اَلَوْرِيْرِيْسِيْبِه دَخِي

بَلَنْزَكُ بَنَ نَقَرَةً نَقِيلَهُ بَلَنْزَكُ بَدَدُ يَوْحَنَسَهُ نَقَرَةً خَفِيفَةً
 بَلَنْزَكُ . اَكْرَا بَقَا عَكُ بُو جَبَسَنَكُ اِسْتِمَالُ اَوَّلُ
 بَوَاكُ نَوَعَدُ . اَمَّا اَكْرَا نَسُ حَكُمُ اِشْدُ كَرَقَبِلُ
 اَوَّلُ اَوْجُ نَقَرَةً خَفِيفَةً . وَبَرَقَرَةً نَقِيلَهُ . دَخِي اَزْ
 اَوَّلُ كُ بَنَ اَكْرَا نَقَرَةً ظَاهِرًا لَوُ . نَقَرَةً نَوَعُ اَوَّلُهُ
 عَمَلُ اَلْبَدَدُ . وَاَنَا لَوُ كُ دَرَدُ بَحِي نَقَرَةً دَخِي ظَاهِرًا لَوُ
 نَبْجَكُمُ نَوَعُ ثَانِيَهُ اِسْتِمَالُ . دَخِي اَزْ اَوَّلُ كُ اَوْجِي نَقَرَةً
 عَمَلُ اَدْرُ كُ كَدْرُ دُرُ . شَوَّلُ اَكْرَا نَقَرَةً اَصْلُ عَمُودُ
 اَكْرَا نَقَرَةً . بَسْ اَوَّلُ وَفَتْنُ اَكْرَا وَتَدُ جَمُوعُ عَمَلُ مَرْكَبُ
 اَوَّلُ شَرُّ لَوُ اَلَّذُ مِثَالُهُ مَوْضَعُهُ سَمَاعِلُ كَدْرُ دَخِي اَزْ اَزْ
 اِبْقَاعُهُ سَنَ تَتَنُّ كَدْرُ . دَخِي اَوَّلُ وَفَتْنُ بُو نَوَعُ خَفِيفُ
 رَمَلًا دَرَدُ اَزْ اَوَّلُ اَلَّذُ دَوْرَهُ مِثَالُهُ اَوَّلُ . دَخِي بُو نَوَعُ
 خَفِيفُ رَمَلًا اَوَّلُ نَبْجَكُمُ كُ فَرَقُ بَيَانُ اَوَّلُهُ وَفَتْنُ اَوَّلُهُ

بَيَانُ اَلَّذُ نَقَرَةً لَوُ بَيَانُ اَوَّلُهُ . ذِي اِبْقَاعُهُ بُو نَوَعُ
 وَفَتْنُ خَفِيفُ رَمَلُ وَفَتْنُ اَلَّذُ اَعْظَمُهُ . وَدَخِي نَقَرَةً
 ظَاهِرًا لَوُ . بَسْ اَوَّلُ وَفَتْنُ اَلَّذُ عَمُودُ عِيَارًا لَوُ نَقَرَةً
 اَلَّتْ نَقَرَةً مَرْكَبُ اَوَّلُهُ . اَمَّا اَلَّذُ بَيَانُ اِسْتِمَالُ
 كَدْرُ كُ اَوَّلُهُ مَسْتَمِلُ دَرَدُ بَحِي حَرْفُ لَوُ جَمُوعُ
 حَرْفُ كُ اَوَّلُهُ . دَخِي اَزْ اَوَّلُ اَوَّلُ كُ بُو نَقَرَةً اِسْتِمَالُ
 اَدْرُ كُ دَخِي اَنَّهُ دَرَجُ اَوَّلُهُ يَحِي اَنَّهُ نَقَرَةً دَرَجُ اَوَّلُهُ .
 اَوَّلُ مَكْرُ كُ اِنْتَاءُ كَلَامُهُ اَوَّلُهُ . شَنُ كُ
 اِنْتَاءُ كَلَامُ كُ اِبْقَاعُ بُو جَبَسَنَكُ مَعْدَمُ اَوَّلُهُ اَدْرُ
 اَوَّلُهُ . اَمَّا بَعْضُ نَقَرَةٍ سَنَ عَمَلُ اَدْرُ كُ كَدْرُ مَكْلَهُ
 اَكْرَا جَوْقُ اِسْتِمَالُ لَوُ . دَخِي بُو نَوَعُ دَرَجُ
 يَحِي بَعْضُ نَقَرَةٍ سَنَ اَوَّلُهُ كَدْرُ مَسْمُومُ نَوَعُ اَدْرُ
 دَوْرُ اَوَّلُهُ اَوَّلُ كُ اَلَّذُ جَمُوعُ نَقَرَةً اِسْتِمَالُ

اندکون صکره اوچی نفرین من طر ادرسن کدر کدرسن لک
 مثال عمو صکره مناعتن کچی که مرکبدر . بروکدر
 مجموعدر . ویرفا صکره صغریدر که اصلیه مناعتن
 ادی برفا صله هی ادرنه ویر مقدم اولور . ایدی بر
 فاصله صغری در دله یحیون ذیرا تقبل اولک و قدری عیار
 اولر زماندن اوج زماندن مرکب اولور . فیصل
 تقرری انشکات اولسه اولر وقتن بونوع و قف
 تقرریک اخر تقرریسه اولور . عمو دله تقرریدن مدیج
 اولدغ خالک . دخی عمو دیک زمان اول وقت بدی
 تقرری زمان اولور . بله بود کلو وارد دیک غایت تقرریدن
 اوسد شول ظاهر و من اولر که دیکر انشکات
 اولر بیک مثال اقطاع و زنگردن سنن سنن کی
 اصلیه سنن ادی اوچی نوع اولدیکه الک درد و بخی

تقرری دخی اولیه . بیک اولر وقت الک مثال عمو صکره اشو
 قرری کیدر کدر ایدور مناعتن دیرد بود خی الکی نوع کچی بر
 فاصله صغری . ویر مقدم مجموعدر مرکب اولور . دخی
 فاصله هی مقدم اولور . ویر ادرنه که اصلیه مناعتن
 ادی دخی الک مثال اوزان اقطاع سنن سنن کی
 اصلیه سنن من ادی دخی شویله بیک صکره که بو
 اکی نوع که دخی اندک . بخی عمو دیر بربار دجه کسه
 بواکی نوعک هر بری بریسه دخی مشابه اولور . یعنی اولر
 وقتن بری بریسه بکزد اولور . بیک بیان اولدیک
 بیک هر بری بری ویر مقدم ویرفا صکره مرکب اولور
 اولور . دخی اولر وقت بیکر که فاصله بیکلری بیکلری
 ویکر بیکلری اوچی نوع اولدیکه الک هم اوچی تقرری و
 دخی تقرری دخی اولر اوله . ایدی اولر وقت الک

مِثَالُ عَوْضَةٍ مُسْتَعْمِلٌ دُرُكُهُ مُرَكَّبٌ اُولَئِكَ اِي
 سَبَبٌ خَفِيفٌ وَبِهِ يَتَجَمُّعُ عَدَنٌ كِرَاصِلُهُ مُسْتَعْمِلٌ
 اِدِي دَخِي اَنَّهُ مِثَالُ اِطَاعٍ وَذَلِكَ أَنَّ مِثَالَ مِثَالِ
 كِرَاصِلُهُ مِثَالُ اِدِي دُرُجِي مِثَالُ اُولَئِكَ اَنَّهُ اِي
 تَقَرُّبٌ وَدَخِي يَشِيخُ تَقَرُّبٌ دِجِ اُولَئِكَ اَوَّلًا . اَمْدِي اَنَّهُ
 مِثَالُ عَوْضَةٍ اَشْبُو قَوْلُ كِرَاصِلُهُ اَيُّدُرُ مِثَالُ عَيْلَةٍ
 دُرُكُهُ اَصْلُهُ سَمَاعِلُ اِدِي دَخِي اَنَّهُ مِثَالُ اَدْلَانِ اِي
 تَنَنٌ مِثَالُ دُرُكُهُ اَصْلُهُ مِثَالُ اِدِي يَشِيخُ
 اُولَئِكَ اَنَّهُ اِي دَخِي يَشِيخُ تَقَرُّبٌ دِجِ اُولَئِكَ اَوَّلًا
 اَنَّهُ مِثَالُ اَشْبُو قَوْلُ كِرَاصِلُهُ اَيُّدُرُ عِلْمٌ عَوْضَةٍ
 فَاَعْلَانُ دُرُكُهُ اَصْلُهُ فَاَعْلَانُ اِدِي دَخِي اَوَّلًا
 اِطَاعَةُ اَنَّهُ مِثَالُ مِثَالِ مِثَالِ مِثَالِ اَصْلُهُ مِثَالُ
 مِثَالُ اِدِي . دَخِي شَوْبُهُ بَلَكُ كِرَاصِلُهُ اَشْبُو

اَوَّلُ اَحْرَكِ نَوَاحٍ شَوَّلُ بَشِ فَوَعْدَتُ كِه مَدِجِ اُولَئِكَ . يَشِي
 بَعْضُ تَقَرُّبِ مِثَالِ مِثَالِ مَدِجِ اَوَّلُ فَوَعْدَتُ اَوَّلُ اِي
 كِرَاصِلُهُ دَخِي دَخِي نَوَاحٍ . مِثَالُ مِثَالِ مِثَالِ اَوَّلُ
 مِثَالُ دَخِي كِلَسَةُ بَلَكُ هَرِي مِثَالُ مِثَالِ اَوَّلُ
 فَوَعْدَتُ اَوَّلُ . مِثَالُ مِثَالُ هَرِي مِثَالُ مِثَالِ اَوَّلُ
 سَبَبٌ خَفِيفٌ مُرَكَّبٌ اُولَئِكَ . دَخِي اَوَّلُ فَوَعْدَتُ
 بَلَكُ قَتْنَسِيهِ بَشَلَدِي . مِثَالُ دَخِي مَعْلُومٌ اَوَّلُ
 عَوْضَتُ جَمِيعِ اَعْطَانِ كِرَاصِلُهُ اُولَئِكَ اَوَّلُ
 اِي سَبَبِ اَوَّلُ جَزَلُ بَوَاقِ اَعْلَانُ جَمِيعِ اَوَّلُ اَنَّهُ اَوَّلُ
 اَوَّلُ بَشِ جَزَلُ . مِثَالُ مِثَالُ اَوَّلُ . مِثَالُ
 اِطَاعَتُ مِثَالِ جَزَلُ اَوَّلُ . دَخِي مِثَالُ مِثَالِ اَوَّلُ
 مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 دُرُكُ دَخِي اِطَاعَتُ اَصْلُ اَوَّلُ عَوْضَتُ مِثَالُ

مَقْدُونُ زَانَا مَلْدُونِ اَوْنِ اَلْتِ رَمَا مَلْدُونِ مَرْبِ اَوْلِهٖ . دَجْجِ نَقَرِ اَوْلِهٖ
 كِهٖ دِرِ بَرِ اَرْدِ نَجْهٖ مَسْوَ اَلِ كَلَوْرُ عِيَارِ اِنَا نِي نَقَرِ كَرْدِنِ دُورْتِ نَقَرِ اَوْلِهٖ
 اَمِيَرِنِكَ مِثَالِ اَعْوَدُونْدَهٗ مَسْغُولِهٖ نِي كِهٖ مِجِ اَبَاقَاغِ وَنَلَزِيْدِنِ بَنَكِ
 مِثَالِ تَنِ تَنِ تَنِ كِهٖ مِجِ اَبَاقَاغِ اِكِهٖ اَبَاقَاغِ بُوَنُوْعَاكِ
 هَجْجِ بَرِ نَقَرِ سَاطَهٗ اَوْلِهٖ . اَلْاَشُوْلُ صَوْرَتِكُ كَسَلِدِكِ بَرِدِهٖ
 ظَاهِرِ اَوْلِهٖ . اَمِيَرِ اَبَاقَاغِ بُوَنُوْعَاكِ نَقَرِ مَرْبِ ظَاهِرِ
 اَوْلِهٖ اَدَا اَلِ مَارِ اَحْوَرِ دِنِ اَوْلِ وَفَتِ اِلِهٖ دُوْرِدِ مِثَالِ اَوْلِهٖ دَجْجِ
 عِيَارِ اَوْلِ نَقَرِ لَزِيْدِنِ مَسْغُولِهٖ نَقَرِ اَوْلِهٖ . دَجْجِ زَارِ اَوْلِهٖ
 اَمَكِ سَكِرِ مِجِ نَقَرِ سَاطَهٗ اَوْلِهٖ . اَمِيَرِ اَوْلِ شُوْلُ وَفَتِ ظَاهِرِ
 اَوْلِهٖ اَمَكِ دُوْرِدِ مِجِ عِيَارِ اَوْلِ نَقَرِ لَزِيْدِنِ اِكِهٖ نَقَرِ اَوْلِهٖ
 بَسَا اَوْلِ اَسْبُوْ قُوْلِي اِكِهٖ اَوْرِدِ اَعْوَدُونْدَهٗ اَمِيَرِ دُوْرِدِ مَسْغُولِ
 وَفَتِ دُوْرِدِ نَقَرِ اَبَاقَاغِ وَنَلَزِيْدِنِ تَنِ تَنِ تَنِ دُوْرِدِ
 دَجْجِ اَبَاقَاغِ بُوَنُوْعَاغِ بُوَعَاكِ مَقْدُونِ مَلْدُونِ بَعْضِ

وبنده بند مجبور و مکتب اولین الورد . دخی زانکه بنده
 جمیع نعمتین اشکال اندکون مکتب . اجمیع نعمتین
 دخی یعنی نعمتین علی اندر کدرد . اول وقتن آنکه
 مثال علی عرضده است و قوتن کسبی الورد اندر مغایر
 فتح دوز دخی و زان ایقاعه متن متن دوز دخی
 بوقوع از الورد که خفیف نمکه بکسر اولور . دخی
 اکیسک اوز دینسه قوتن اولور . الا شول کسکرتیه الورد
 علی واداشیمک ریاضت لای اولور و بوبانیه جوق سنی شول
 اولور . دیزا اولور و قوتن و مکتب آنکه اوارا وچ دوز اولور
 دخی زانکه بوقوع دوز دخی نعمتین و سکر یعنی نعمتین
 دوز اندر کدرد . اول وقتن خفیف شقیلا اولور
 اواراندن اکی دویه ووز . دخی آن الورد که بنده نعمتین
 اجمیع نعمتین و دینش یعنی نعمتین و سکر یعنی نعمتین دوز

اندر کدرد اول وقتن علم عرضده الورد مثال معلوم
 اولور و اوزان ایقاعه آنکه مثال متن متن اولور و زان
 الورد که بنده نعمتین دوز یعنی نعمتین و اجمیع نعمتین و سکر یعنی نعمتین
 دوز ادب کدرد . اول وقتن آنکه مثال علی عرضده
 معین معلوم اولور دخی و زان ایقاعه مثال متن متن
 الورد دخی الورد که بنده سکر یعنی نعمتین علی اندر کدرد .
 خفیف نعمتین ظاهر اولور و آنکه اول وقتن بنده علم عرضده
 معلوم فتح معانی الورد و زان ایقاعه مثال متن متن
 متن متن الورد دخی بل کسک که ایقاعه بوقوع شکیله که ایقاعه
 برنا لایم موصی لای دیند و ثانی قیل الورد . دخی زانکه
 بوبردنی اندر کسکرتیه غیر بوقوع نعمتین جوق
 نعمتین دوز اولور و واجب کلدرد که الورد موز کدرد
 نیز بوضاحت مرقع اولور جوق در عین سکر قیل

اَوَّلَهُ دَرَائِدَ كَمَنْ قَاتَعَ اِذْنَهُ بُوَ قَهْرِي دَرَجِ اِيْمِكَ دَسْلَا
 اَمْرَهُ دَجِي شَبْلَهُ بِلْمَكَ كَرَكْ كَه اِيْقَاعَكَ بُوَ قَهْرِكَ قَهْرِي
 قَهْرِي ظَاهِر اَوَّلَهُ دَجِي دَرَجِ اَوَّلَهُ . اَوَّلَ قَهْرِي بُوَ قَهْرِي
 اَوَّلَ خَفِيْفَه مَسْتَانَه اَوَّلَهُ بِيْكَرْدَدُ كَه بُوَ صِنَاعَتَكَ قَهْرِي
 اَوَّلَ كَه كَه لَكْ بَعْضِي بِيْشَدُ . ثَانِي قَهْرِي قَهْرِي
 اَوَّلَ غَايَتِ خَفِيْفَه دَر مَسْلُ . دَجِي بُوَ قَهْرِكَ اَكْثَرِ غَايَتِ
 عِيَارِ ثَابِتِي اَكْثَرِ قَهْرِي اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ . اَوَّلَ صُكْرَكَ عِيَارِ
 اَوَّلَ اَكْثَرِ اَكْثَرِ قَهْرِي اَوَّلَهُ . اَوَّلَ صُكْرَكَ عِيَارِ
 اَوَّلَ اَوَّلَ قَهْرِي اَوَّلَهُ . اَوَّلَ مِثَالِ عِيَارِ
 شَوْلَ قَهْرِي كَه جَمِيْعَ عَمُوْدِي قَهْرِي . اَشْبُوْ قَهْرِي اَوَّلَهُ
 اَوَّلَ مَسْتَقْلِلِ عَمُوْدِي اَوَّلَ اَوَّلَهُ كَه بِنُكْ اَخِيْرَه عِيَارِ
 اَوَّلَ قَهْرِي دَجِي زِيَادَه اَوَّلَهُ . اَوَّلَ قَهْرِي
 اَوَّلَ ثَانِي قَهْرِي عَمُوْدِي دَجِي بَرَمَ عَمُوْدِي قَهْرِي

اَوَّلَهُ . اَوَّلَ قَهْرِي اَوَّلَهُ مِثَالِ اِيْقَاعِ وَزَنَلَرِي
 بَرَمَ زَمَانَه ثَانِي قَهْرِي عَمُوْدِي . بُوَدُ . وَاسَّاهُ اَعْلَمُ
 فَضْلُهُ
 دَر بَيَانِ قَهْرِي اِيْقَاعِ اَوَّلَهُ قَهْرِي
 بِيْشَدُ بُوَدُ كَرَكْ اَوَّلَهُ قَهْرِي قَهْرِي قَهْرِي قَهْرِي
 دَر اَوَّلَهُ بِيْشَدُ . دَجِي اَوَّلَهُ اِيْقَاعِ شَوْلُ
 اَوَّلَهُ كَه بِيْشَدُ كَرَكْ اَوَّلَهُ . اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ
 اَوَّلَهُ بُوَدُ قَهْرِي اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ
 اَوَّلَهُ كَرَكْ شَوْلُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ
 اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ . بِيْشَدُ شَوْلُ
 اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ
 اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ اَوَّلَهُ

چقدر . اما شوا مناسبت که مناسبت ناپه در .
 اول مناسبت صنعت موسیقی مخصوصاً آواز غیره
 اول . مناسبت ناپه شوا مناسبت آواز که اول
 مناسبت بر اصل دخی بر اصله ترکیب اولقدر حاضر
 اول . چون سن بوسنری فهم آواز که شیه بلد
 که کس که چن ترکیسه تا لایسه و فکری الیه شوا
 مناسبت که اقا فک جمیع انواع آوازند و از در
 دخی اول مناسبتی ضبط آتیه اول کس شوا
 مناسبت که اقاع شیه اقاع خفیف آوازند و از
 در . اول مناسبت اول کس بوا افاق بالکل اول
 و دخی بلکل که بوا اقاع بالکل جمیع اقا فک احسن و
 کو کلوسید . دخی افاق بالکل بوا بوا علم شوا
 افاق آواز که . چن بوا بوا دخی نسبت آواز

بوا اول نوع ضعیف اول . یعنی بوا اول نوع
 اول . آیدی چن سن اول هر خفیف نسبت آواز
 بوا آواز نسبت ضعیف . زیرا هر خفیف و بوا
 تمام اصل معذور نما کردن و کب آواز . آیدی
 شد که کلد که زمان آواز مناسبت ضعیف . یعنی
 آواز کلد . که آواز چن سن ریل خفیف نسبت
 آواز آواز که نسبت ضعیف بوا بوا
 دخی بوا اول نسبت خفیف نسبت ضعیف .
 دخی بوا بوا نسبت خفیف نسبت ضعیف .
 آیدی شوا بوا که کس که چن بوا علم دخی بوا
 آواز نسبت نسبت ضعیف اول بوا آواز
 افاق بالکل بوا شوا که دخی آواز . دخی
 مناسبت که رمله هر آوازند و آواز دخی بوا

نِسْبَتُ اسْمِكَ بِرِسْنِكَ زَمَانٍ دَخِيَ بِرِسْنِكَ زَمَانُكَ مِثْلُ
 اَوَّلِهِ دَخِيَ بِصِفَائِهِ اَوَّلِهِ • يَعْنِي بِكَ زَمَانٍ بِرِجْعِيَّتِكَ زَمَانُكَ
 اَوَّلِهِ • نِسْبَتُكَ قَبْلَ اَوَّلِكَ عَمُودُكَ زَمَانٍ اَصْلُ مَعْدَرٍ
 زَمَانُكَ زَمَانٌ اَوَّلُ اَكْبَرٍ زَمَانُكَ مَوْكِبُ الْاَوَّلِشْدُ • وَطَلَّ
 عَمُودُكَ زَمَانٍ اَصْلُ مَعْدَرٍ زَمَانُكَ سَكْنُ زَمَانُكَ
 الْاَوَّلِشْدُ • اَمْدِي شَكَ دَكْلَدُكَ اَوَّلُ اَكْبَرٍ نِسْبَتُ
 سَكْنُ نِسْبَتُ مِثْلُ دَخِيَ بِصِفَائِهِ زَمَانُكَ اَكْبَرٍ سَكْنُ
 دَخِيَ سَكْنُكَ اَبْرَسْجِدُكَ دَرْدُكَ • لَحْنُ سَنَ
 مَكْرَاثِكَ بَلَدُكَ حَقِيقَةُ اَوَّلِشْدُكَ دَخِيَ بِرِسْنِكَ
 بِالْجَنَسِ بَلَسْنُ • دَخِيَ مَنَاسِبَتُ قَبْلَ اَوَّلِهِ حَقِيقَةُ
 ثَانِي قَبْلَ اَوَّلِشْدُكَ دَخِيَ بِالْجَنَسِ دَخِيَ حَقِيقَةُ قَبْلَ
 اَوَّلِهِ هَرَجُ اَوَّلِشْدُكَ مَنَاسِبَتُ بِالْجَنَسِ دَخِيَ اَوَّلُ مَكْرُ
 شُكَ مَنَاسِبَتُكَ ثَانِي قَبْلَ اَوَّلِ اَوَّلِشْدُكَ

حَقِيقَةُ اَوَّلِشْدُكَ وَاَرَدُ • دَخِيَ شُكْلُ مَنَاسِبَتُكَ
 ثَانِي قَبْلَ زَمَانٍ اَوَّلِشْدُكَ وَاَرَدُ • دَخِيَ بِدَرْدُكَ
 حَقِيقَةُ اَوَّلِشْدُكَ وَاَرَدُ جَمِيعُ اِتِّقَاقٍ بِالْاَكْلَدُ
 اَمْلَهُ اَوَّلِهِ ثَانِي قَبْلَ عَمُودُكَ زَمَانٍ مِثْلُ زَمَانُكَ
 ضَمِيعَةُ اَوَّلِهِ • يَعْنِي بِكَ زَمَانٍ اَكْبَرٍ زَمَانُكَ اَكْبَرُ
 دَخِيَ زَمَانُكَ عَمُودُكَ زَمَانٍ هَرَجُ زَمَانُكَ اَكْبَرُ اَوَّلِهِ •
 دَخِيَ شُكْلُ مَنَاسِبَتُكَ حَقِيقَةُ اَوَّلِشْدُكَ وَاَرَدُ
 قَبْلَ دَخِيَ مَنَاسِبَتُكَ كَيْدُكَ • دَخِيَ اِتِّقَاقٍ بِالْاَكْلَدُ
 سَكْنُ سَنَ بَلَسْنُ شُكْلُ مَنَاسِبَتُكَ قَبْلَ اَوَّلِهِ
 زَمَانُ اَوَّلِشْدُكَ وَاَرَدُ • شُكْلُ اِتِّقَاقٍ بَلَسْنُ كَيْدُ
 حَقِيقَةُ اِتِّقَاقٍ بِالْاَكْلَدُ قَبْلَ اَوَّلِهِ اَمْدِي اَوَّلُ اِتِّقَاقٍ
 اِتِّقَاقٍ بِالْجَنَسِ دَخِيَ بِدَرْدُكَ اِتِّقَاقُ اَمْلَهُ اَوَّلِهِ
 كَيْدُكَ زَمَانُكَ عَمُودُكَ زَمَانٍ دَخِيَ بِرِجْعِيَّتِكَ عَمُودُكَ ثَانِي

دخی حسنه ایتفاق باخجه یقیناً اول مناسب ایتفاق
 بالربع در . ایتفاق بالربع دیو بوعلم شول ایتفاق اول
 که چن سن بر نو علم عود نک دخی زمانه نسبت ایتفاق
 بنک زمانیک هم مثل اوله ویم نلک اوله . یعنی بند زمانه
 انک زمانیک نامجه اوله . دخی اوج بخشنه برجه
 اوله . شول ایتفاق کی که تانی قیل برجه قیل اوله
 واردر . زیرا تا قیل عود نک زمان اوله زانده
 مرکب اولشد . قیل اول عود نک زمان اوله
 اکی زماندن مرکب اولشد . اون ایلک اوله
 اکیه نسبت نسبت اولد . زیرا اون ال
 اون ایلک تا خجه در دخی خجه در . دخی نسبت
 بنک خفیل اولسند دخی نسبت بالربع در دخی
 شول مناسب که ومله خفیل قیل اوله اولسند

واردر زمان اولد دخی ایتفاق بالربع اوله شول ایتفاق
 قیل اوله هرجه اولسند واردر شول ایتفاق
 اولکی که ایتفاق دن مرکب اولشد . یعنی ایتفاق
 بالک برجه ایتفاق باخسنه مرکب اولشد . دخی
 اوله ایتفاق که ایتفاق بالک اولد . وایتفاق بالک
 آدور دکی نسبت نلکه اصفا در . نسبت نلکه
 اصفا اولد و لکه برسنه برسنه دخی نسبت اولسند
 بربر نک اوج مثل اوله . زیرا بنک دخی بربر نک
 زمان دخی بربر نک زمانه اوجدر . دخی بوایتفاق
 حسنه ایتفاق بالربع یقیناً . بنک خفیل
 اولسند اوله نسبت دخی ایتفاق بالربع در . دخی
 شول ایتفاق که قیل اوله خفیل رمل اولسند
 واردر اولد دخی ایتفاق بالربع اوله اما شول ایتفاق که

تَارِزَنْبَلَه هَرَج اَوَرَسَنده وَاَرَدَر . اَوَل اِنَقَا قَا اِنَقَل
 مَرَتِين دَر . بَعْنِ اِکَر اِنَقَا بِالْکَلْدَر . مَم بُو
 اِنَقَا جَمِيع اِنَقَا قَلْد اِحْرَدَر وَاَعْلَم دَر اِسْدَر بُو
 اِنَقَا قَه اِنَقَا بِالْکَل مَرَتِين دَر کَلَر اِنَقَوَدَر کَر
 لَچَن بَر بَر نَوَچ بَر نَوَچ دَخَن نِسَبَت اِسْتَوَر . دَخَن نَوَچ
 زَمَان اَوَل نَوَچ زَمَانِجَه اِکَر اَوَلَسَه اِکَر اِنَقَا بِالْکَل
 دَر دَر کَل . چُون کَر دَر کَل نَا بِنِ شَکْل زَمَان هَرَج زَمَانِجَه
 دَر دَر اَوَل دَر . بِن بَکَا اِنَقَا بِالْکَل مَرَتِين دَر کَل
 بَعْنِ اِکَر اِنَقَا بِالْکَل دَر دَر . مَم دَخَن بُو اِنَقَا
 صَکَر بَر اِنَقَا دَخَن بَیْدَر . زَبَر لَچَن بَر هَرَج اِکَر
 تَنک بَر سَن بَر سَن دَخَن نِسَبَت اِسْتَوَر بُو نَعْل دَر کَل
 هَر بَر سَن زَمَان اَوَل بَر سَن زَمَانِک دَر دَر بَر سَن
 اَوَل دَر دَخَن اَر نَو اَوَلَسَه بَعْنِ بِنِ مِشَلِجَه اَوَلَسَه

يَه دَخَن اَر نَو اَوَلَسَه اَوَل وَفَر اَوَل نَعْل اَر سَنده مَناسَبَت
 دَخَن بَعْنِ مَلَا يَم اَوَل . بِن بَر دَر اَمَد اِکَر اِنَقَا اِکَر نَوَچ
 اَوَرَسَنده کَر بَر تَقِيل وِر جَمِيع دَر بَر سَن مِشَلِ مَقَدَن اَدَو
 مَناسَبَت بَلَدِي اِنَا کَلْدَر شَر مَناسَبَت کَر تَارِزَنْبَلَه خَفِ
 اَوَل اَوَرَسَنده وَاَرَدَر اَوَل مَناسَبَت اِنَقَا قَد مَدَد بَر خَسَه
 دَکَلْدَر اَنَد اِخْلَاف اِلْدَل اِسْدَر اَوَل مَناسَبَت کَر بُو کَر
 نَوَچ اَر سَنده وَاَرَدَر اَوَل مَناسَبَت اِنَقَا قَد مَدَد مَدَد
 بَکَل بَر سَن دَر دَر دَر اِنَقَا . زَبَر اَوَل وَفَر اَوَل اِنَقَا وِر کَر کَر سَنده
 اَر سَنده اَوَل مَناسَبَت اِنَقَا بِالْکَل مَم اِنَقَا بِالْکَل دَر
 مَر کَر اَوَل اَوَل . لَچَن هَر اِکَر نَوَچ اَر سَنده مَناسَبَت بُو
 طَر بَلَه اَوَل . حَکَم اَقِلْدَر بِنِ نَوَچ مَناسَبَت دَر اِنَقَا بُو مَناسَبَت
 اِنَقَا قَد دَکَلْدَر . زَبَر اَوَل هَر بَر سَن زَمَانِک دَخَن
 بَر سَن زَمَانِک دَخَن مِشَلِجَه . دَخَن بَر کَل هَر بَر سَن

ورسیدن دخی جزا جهتند اگر چه قدر . ایله اولس اولدور
 قینه و شیو ما خوش قینه . بواکی نوع ارسنه متا .
 ایفاق المیه . ذریا ندرک هر رسند زمانه دخی بر
 ورسند زمان از نه زیا دلیغند مقدار پندی تا کواک
 زیاده نه مقدار دخی پینه . دخی مقدار له اولای نوعا
 اودنسنده ایفاق نه ایفاق دخی معلوم اوله . چونکه بریند
 زیاده قدرند مقدار معلوم اولدی . پس اودنندن دخی
 نسبت ایفاق معلوم اولدی . تا بکلوس ایدرسو
 مناسب کر ایفاق بالکلدر و ایفاق بالبعدر
 عینی کی او کجه اولس له دخی ارق اولس کر گیه قوت
 سامعه ایفاق ظاهر الورد . حال بود که بایفاق
 بر دخی بکلوس رود کی بکجه بلد اما بکلوس بریند
 سزادنه هیچ ادب دینا تمک و یا ندرک سزین بکلوس

سوزا و زینه ترجیح ادب دلیل ایتک بوموضع لا یوقد کدر
 انجون بر دخی بواکی طرفک دلیلدن ترک ایتک ذکر
 ایتک ذریه اول ایضا قلصنا عت ترکبیه معلوم الود
 برینه ان ذکر ایتش هر کتا ایسه ان کور مکه وارسون
 برینه کورسون ۱۰ شول مناسب که دملله ماحوری
 اودنسنده وارد اول مناسب مناسبه مسا و اندر
 یعنی بواکی برینه برادر . انجونکه ندرک اکثر طریقلر
 برانور . دخی شول مناسب که هر جله خفیف و مل
 اودنسنده وارد اول دخی مناسب مسا و اندر
 شول مناسب که شیل اولله خفیف هرچ اودنسنده
 وارد . اول مناسب شول ایفا قلردن دکلدر که
 انه بر حسن اوله شیلکم ذکر ایتش . امدی بود که
 ایتک ایضا قل شول ایفا قلردن که انواع ایفا غانه بود که

حَكَكَ كِه بُو فَنَدَه مَشْهُود وَبُو شَعْنَه مَذْكُور دَاسْتَاد وَآلَا
 مُحَمَّد لَآ دَد وَكَمَا اَلَّذِينَ طَوَّسُو دَخْلَآ لَآ اَلَّذِينَ
 حَوَارِزِي دَر اَسْتَاذ عِلْمِ الدَّوْلَةِ وَالدِّينِ عَلِيَّه تَابَ دُ
 وَاسْتَاذ عَبْدُ الرَّحْمَنِ كَرَمَاتُ بِنْدَرُ وَآذَن صُكْرَه
 شَمْسُ الْاَسْلَامِ وَالمُسْلِمِينَ شَمْسُ اَصْحَابِهَا بِنْدَرُ وَدَخْلَآ
 الْحَقِّ وَالدِّينِ جَلَالِ شَشْتَر بِنْدَرُ وَبَلَدُكَ امْتَا اَلْاَسْلَامُ
 كِه عَدَدُ لَرِي بَلَنْزِ جَوْدَرُ وَلِكِنْ بَرِ اَخْتِصَارِ اَتَاكَ دِنَا
 بُو مُخْتَصَرِ اَن كَرَمَنُ وَدَخْلِي بَلِكَل كِه بُو عَلِيٍّ مُوسَوِي عِلْمُ
 طَبَّاكْ مَقْدَمِ سِدَرُ يَعْنِي عَلِيٍّ طَبَّاكْ كَال وَجَه اَز رَنَه بَلَدُ
 عَلِيٍّ مُوسَوِي بَلَنْزِ بَلَنْزُ بَس بُو جَهْدَن دَخْلِي بُو عَلِيٍّ
 شَرَفِ اَكْثَنُورُ زِيْرَ الْاِنْسَانِ كَمَلَاتِ شَوْلُ وَتَرُ
 كَسَبِ اَدَه بَلَر كِه بَدَنُ حَجَّجِ اَوَّلَا نَاكِبَه عِلْمُ
 مَعْرِفَتِ خَا صِلَادُ ب مَرْتَبَه فَرِشْتَه دَن كِبَه وَخَوْتَعَا

لُحْصَةُ لُحْصَةُ
 دَرِيَّانِ مَقَامَاتِ كِه فَرْمُودَ عَدَّ الْمُؤْمِنُ
 بَلِكَل كِه زِيْرَتُ اَصْلِي لَرِي يَا دَا لَرِي اَصْلُ عَدَّ الْمُؤْمِنُ
 بُولَدَرُ دِيْبَسُ بُو عَلِيٍّ بِنِ سِنَا كَلْدَا وَلَدِ خُجَرِ عِلْمُ
 خُصُوصًا كِه عَلِيٍّ رِيَا ضِيَهْ وَآلَدِ خُجَرِ قَلَدَه كَلْبَرُ
 تَصْنِيفِ اَنْدِي وَبِم بُو فَنَدَه مَقْبُولُ كِنَا بَلَرِ چَقْدَرُ
 وَلِكِنْ خُجَر كِه سَعِي اَنْدِي اَصُولَه اَلْاَعْرَظَه اَوْبِدَر مَادَرُ
 وَدَخْلِي خُجَر كِه سَعِي اَنْدِي اَبُو نَصْرَ فَا رَا ب مَرْبِيسَه بِيْتَشَه
 مِيْسَرُ اَلْمَادِي وَجَهْدِ اَنْدِي كِه اَكَه مَعْلَمِ ثَالِثِ دِيْلَرُ
 اَسَا اَرْمَادِي وَلِكِنْ شَخْلَه مَسْكَو دَلَدَتُ
 عِلْمُ رِيَا ضِيَهْ شَخْلَه مَسْكَو دَلَدَتُ اَبُو عَلِيٍّ
 مَعْلَمِ ثَالِثِ دِيْلَرِ اَبُو نَصْرُورُ مَعْلَمِ اَقْلَا دِيْلَرُ
 اَرَسْطُو دَر زِيْر كِه بِيَا اَنْدُكْ وَبُو فَنَدَه شَخْلَه اَبُو نَصْرُورُ

قِنَّ قَرَبَ خَاصِلَةً • بَسْ عِلْمَ حَيْبِ كَرَكَلُوا وَلَوْ غَلِبَ
 بُولُو دَرِ حِي كَرَكَلُو دَر • زِيَا طَبِيبِ خُشَنَه نَكِه اَدَو
 وَاشَبَه يَلَه وَعَدَالَه عِلَاجِ اَدَبِ قُوتَن دَر رَاغِلِينِ بُولَه
 دَرِ عِلَاجِ اَدَبِ تَقْوِيَه اَدَر • زِيَا طَبِيبِ خَادِقِ اَوْجُو
 خُشَنَكِ طَبِيعَتِي تَخْفِيزِ اَدَبِ بَحْرِ وَبِرَكِه اَكِه قُوتِ اَهَنَدِ
 يَارُو • بَسْ اَغْلِينِ اَهَنَكِه قِنَّ نَشَه اَوْقُورُو
 سَا زِ چِلْدَرُو تَا كِه اَوَّلَ سَبِيلَه خُشَنَه كُزَن كَه وَ
 سَاعَتَن سَاعَه حَقَّتْ بُلُوبِ يَنَه كَسَبِ كَه اَدَا
 مَشْغُولِ اَوَّلِ وَمُهْتَه خَاصِلِ اَدَر • وَ اِنْسَانِ فَا لَنَزْ
 حَنَكِه تَشْبِه اَدِرْدَر • وَ طَهْرَلَرِنِ قَلَا زَنَشَبَه
 اَدِرْدَر • بَسْ وَ قِي كِه طَبِيعَتِ خُشَنَكِ نَبِيزِ
 دَوْنَه عِلْمِ اَدَا زَنَمَلَكِ كَرَكِه • تَا كِه خُشَنَكِ
 طَبِيعَتِي بَسْ اَكِه كُورَه سَا زَنَعْمِيَه اَكَا عِلَاجِ اَدَه

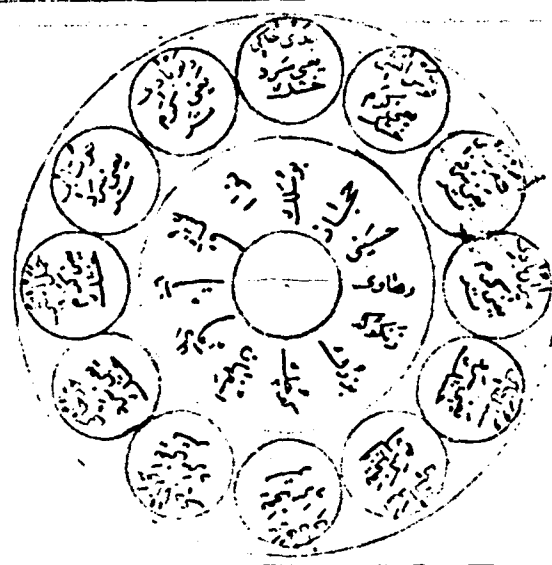
بَسْ هَر طَبِيعَتِ كِه بُو عِلْمِ بِلِسَه طَبِيعَه قُصُورِ وَا رَدَرِ طَبِيبِ
 خَادِقِ دَكَلَر • زِيَا بُو دَرِ كَر اَنْدَر مَن فُضْلَا وَ حَكَا بُو
 عَلَه مَشْغُولِ اَوَّلِ دَقْدَرِي اَكْ تَر طَبِيعَه كَرَكِه اَوَّلِ اَدِرْدَر
 اَدِي بَسْ بُو جَه وَ جَهْلَه بِيَانِ اَنْدَكِ بُو عِلْمِ تَحْزِينِ
 بِلَدِ كَسَه شَدِيدِنِ كِرُو شَرُوعِ اَدِر بُو عِلْمِ بِيَانَه وَ
 تَعْرِيفَه اَلله تَعَالَى اَنَكِ عَوْنِ وَ تَوْفِيقَه بَسْ اَدِرْدَر
 كِه عِلْمِ مَوْسِقِي بِرَعْلَدَر كِه حَقَّتْ اَوَّلُور • اَوَّلِ عِلْمَه
 اَصْرَانَكِ اَحْوَالِنِ شَوْلِ حَيْتَن حَقَّتْ اَلْوَر كِه اَوَّلِ
 اَصْرَاتِ نَجَه مَقَامِ اَوَّلُور • وَ نَجَه اَوَانِ اَلْوَر وَ نَجَه
 سَقْبَه اَلْوَر • وَ نَجَه تَرَكِيبِ اَلْوَر اِلَى غَيْرِ ذَلِكِ
 وَمَقَامِ وَاَوَانِ وَ سَقْبَه وَ تَرَكِيبِ اَوَّلِ عِنْدِنِ
 صَحْنَه نَجَه يَزَا اَلْوَر • وَ نَجَه سَمِ اَلْوَر وَ نَجَه مِيَانَه
 اَوَّلُور اِلَى غَيْرِ ذَلِكِ وَ صَوْتِ عِبَارَتُو بِرَامِتْدَادِنِ

قَلَانِ اسْتَاذَلَر قَتْدَه اَلْدَر • زَبْرَا حِصَارِ اَوَاذَه لَوْدَن
 سَايَزَلَر • وَشَبَّخْ اَبُو نَصْر فَا رَا بِي حِصَارِ دِخِي اَوَاذَه لَوْدَن
 سَايَر • وَشَبَّخَلَر دَوْدَن دَا اِتْقَا قَلَه • بَلَدَن غَيْرِ يَسِي
 تَرَكِي بَلَدَن دَرَكَه مَقَامِ مَلِكِي وَ اَوَا زَلَرِي وَ شَبَّخَلَرِي بَرِي نَه
 تَرَكِي بِي اَدَبِ قَارِشْدَر مَقْدَن خَا صِلِ الْوَر • پَس
 اَيَلَه اَوَلَسَه قَطْعِي دِي زَكِي اَبْتَه تَرَكِي بَلَدَن عَدَدِ
 بُو قَدَر دَر • زَبْرَا جَا بَرِي دَرَكَه اسْتَا ذَلَر تَرَكِي بَلَدَن
 زِيَادَه اِدَه • بَلِكَل كَمَر مَقَامِ مَلِكِ وَ اَوَا زَلَرِي وَ تَرَكِي بَلَدَن
 دَر دَن طَشَقْ دَكَلَدَر • اَوَلِ يَكْ كَاه • اِكْزِي
 دَو كَاه • اَوَجِي سِي كَاه • دَر دِي خِي جَارِ كَاه
 بُو دَر جَمِيعِ كَاهِ صِل • مَكْ كَه مَقَامِ مَكْ كَه
 اَوَا زَلَر • وَ لَا اَصِل دَر دَت •

شَعْبَدَر • وَ اَللّٰهُمَّ

كَه هَوَزَن تَرَكِي بَلَدَن اَوَلِ مَشِ اَوَلَا • اَوَلِ وَ قَتْ حُكْم
 اَوَلِ مَقَامِ دِي وَ لَا اَوَا ذَه دِي وَ يَاسْغَبَه دِي وَ يَازِي زَكِي
 دِي وَ بَلِكَل كَه تَرَكِي بَلَدَن دَر مَكْ كَه نَه اَهَنَك بَرِي
 اَكَا كَوَه اَذَوْر دَر • رَا سَتَه رَا سَتِ دِي وَ وَ شَبَّخَلَر
 عَشَا قِ دِي وَ اَصْمَحَا نِسَه اَصْفَهَا نِ دِي وَ عِيْرَه لَك
 پَس بُو دَر دَكَلَر مَرِي بَلَدَن كَسَه شَبَدَن كَرِي بَرِي بَلَدَن
 اَدَلَر مَقَامِ مَلِكِي كَه اَصْلَلَدَر • وَ اَوَا ذَه لَرِي وَ شَبَّخَلَر
 وَ تَرَكِي بَلَدَن هَرِي بَرِي بَلَدَن جَدَوَلَر دَا يَرَه لَر
 وَ شَبَّخَلَر اَدَبِنِ نَا كَه مَسْتَدِيَه اَكَلَمَه كَشَكْ زَا وَ لَه •
 اَوَلِ مَقَامِ مَلِكِي اَنِ الْوَر • وَ اَذَن مَكْ كَه اَوَا زَلَر
 وَ اَذَن مَكْ كَه شَبَّخَلَر • وَ اَذَن مَكْ كَه تَرَكِي بَلَدَن
 بَلِكَل كَه مَقَامِ اَوَن اِكْبَدَر مَجْمُوعِ اَوَسْتَا ذَلَر اِتْقَا
 وَ اَوَا زَلَر شَبَّخَلَر اَبُو نَصْر فَا رَا بِي قَتْدَه يَدِيدَر • وَ

بروزانه بروج

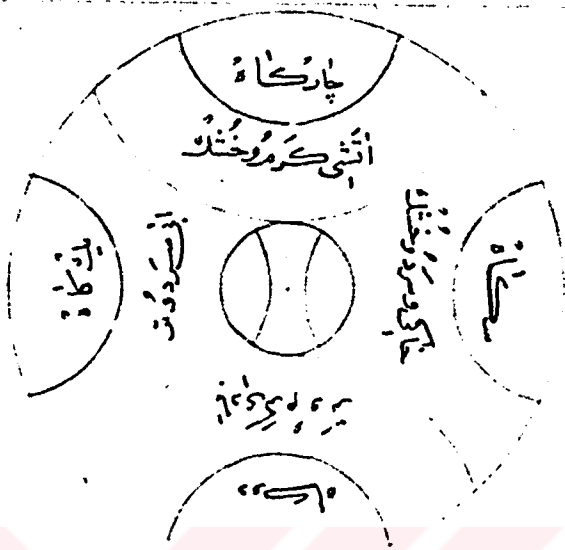
اول تیرگی روزانه

بر هفت کواکب قوت ابوض

نیمک هفت آواره

بۇچىلارنىڭ ئىگىسى

نۇسخىسى ئىشلىتىش

مقامىڭ ئارقىلىق قىلىنىدۇ

بۇيىدۇر ئارقىلىق قىلىنىدۇ

جایگزینی کلمات

فهمی مقادری و ظاهر

اولی کلاه	عاز	فوکاه	عاز
سنگ	صمان	پول	صمان
پیکاه اسفهان	ادی	دکاه شینی	ادی
طای	ادی	پول	ادی
عاز	صمان	پول	ادی
اولی کلاه	عاز	فوکاه	عاز
سنگ	صمان	پول	صمان
پیکاه اسفهان	ادی	دکاه شینی	ادی
طای	ادی	پول	ادی
عاز	صمان	پول	ادی

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

وَمَا مِنْكُمْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا بِعِزِّ قُوَّةٍ

توضیح
تاریخ
مقام و نام
تاریخ

مسلمان
مسلمان

دولہ اولیٰ

عزیز

حَسْبِيَ مَا كَلَّمَكَ

وہ

١٠٠

وای
نبد
وای

بِحَقِّكَ يَا مَوْلَايَ

[illegible][illegible]

2000

وہ

فَمَقَامُكَ كَإِيَّامِي مَرْجُو

دودخانه
من
ساز
آب

[illegible]

سلامه خوار
و
بدن و کماله

١٠٠

فرض

دسان او از نما کر اصل است کو انت

اولاً استقامتكم في الصلاة

پیان آوازها و مدون

اول دوله	دولت عراقی	سلطان عثمانی
ممتاز	کتابخانه اوی	نقشه
سنگ	پایه	
توپان	توپان	

بُونَسَاكَ مِنْكَ يَا بَنِي رُوحِي

دو گاه نما	دو گاه نما	دو گاه نما
اوی	اوی	اوی
دو گاه نما	دو گاه نما	دو گاه نما
اوی	اوی	اوی

عَسَا فَمَا نَكَدَ ابْنُ مَرْوَانَ

دکتر	دکتر	دکتر	دکتر
دکتر	دکتر	دکتر	دکتر
دکتر	دکتر	دکتر	دکتر
دکتر	دکتر	دکتر	دکتر

فرمانی دارم

مقامات و ادارات

١٠٠٠

١٠٠

پیشہ کی طرف سے

مکتبہ دارالافتاء دارالحدیث

١٠٦٠
بمذاذ اوله ماه

100

١٠٠

۱۳۰۶ هـ
۱۳۰۷ هـ

اولاد ما بیک کی موت پر بدلتا

عائشہ

1

قوله سئل كيف ينبغي للمسلم

انور کدبانو
حصار اوی

595/5
595/5

مسلمان

اواز کړو اېنک د اوس ورو کړو د خان اجل بعد در —

دولوزنرب سم جفب ضرب دخی درلک پینا اولور بئلاک کلاک

اولا
دوم
سوم

چهارم
پنجم
ششم

هفتم
آشتم
نهم

کذاک بوضربین شرحه کر اکی ضربدر بری بقیل و

بری بقیل و برود بقیلدر و برود و برحقفا اکر بر

بریه جمع ایلدا اونی ضربین قودلک کلاک بر

دخی کر چهار ضرب خفیدر بودخی ضربین درد

برود چهار ضرب بقیلدر و برود و چهار ضرب

خفیدر اکر بریه جمع ایلدا اونی ضربین قودلک

کلاک چهار بقیلدر برده خم ضربین درد برود و

سوی و نیم

دوینا زنه هاء ضربها

لیکل کر اصل ضرب قیقد و ضرب اکی د کیندر

بری بقیلدر و بری بقیلدر و بری بقیلدر اکی

دولواصلدر و بوضرب بقیلدر یخه دولوزنرب اکر

پینا اولور امدی ضرب بقیل تا بیلدر

اولا
دوم
سوم

چهارم
پنجم
ششم

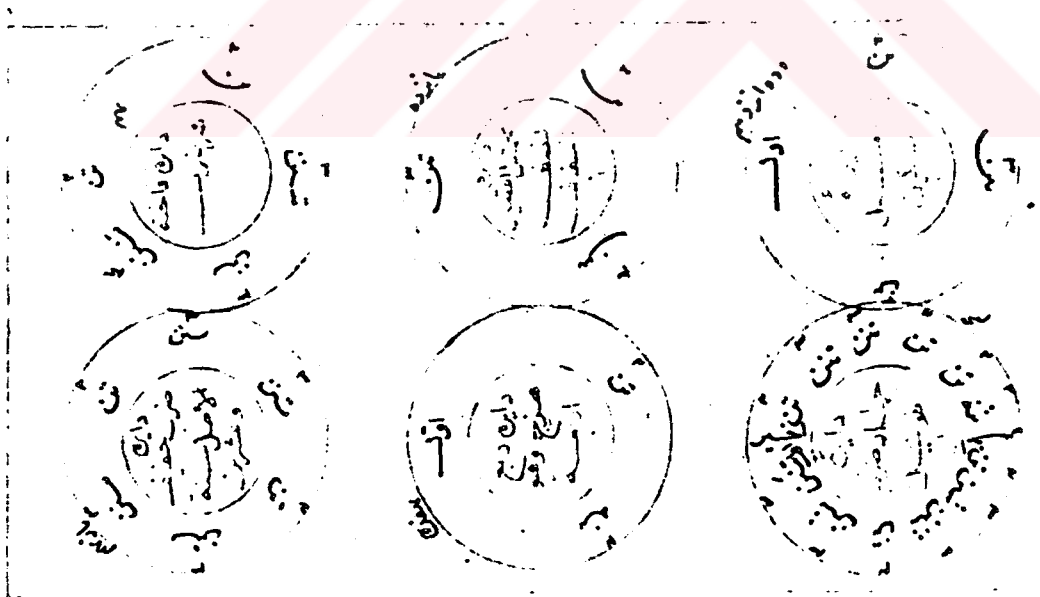
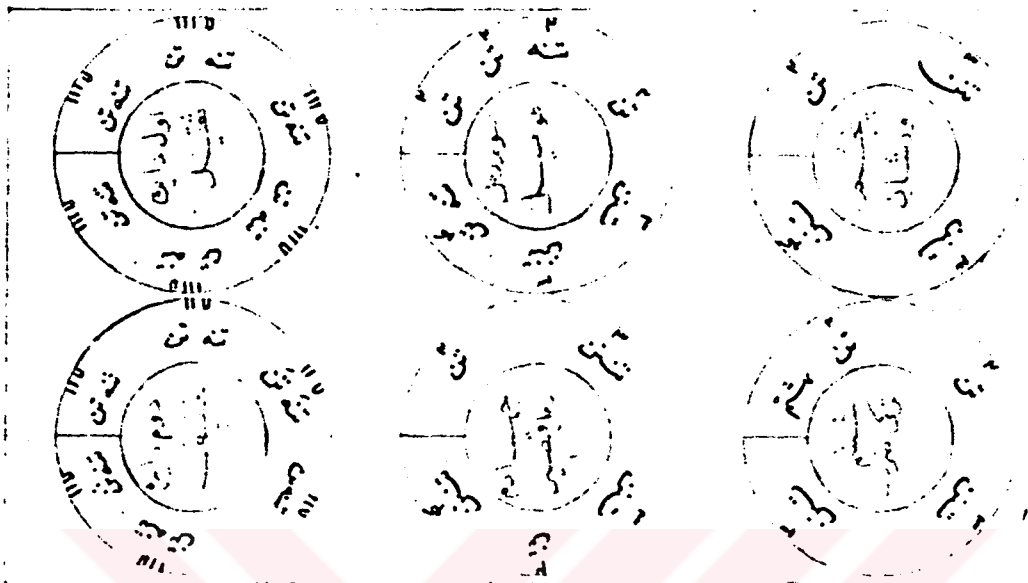
هفتم
آشتم
نهم

الذ کروز ضرب خفیدر بوضرب خفیدر دخی

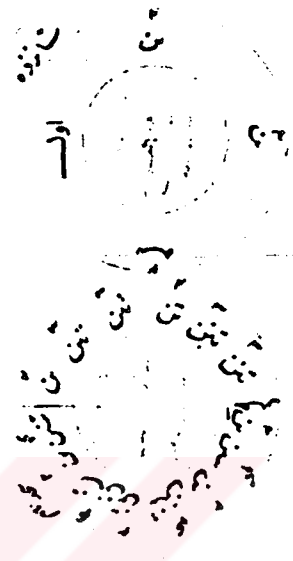
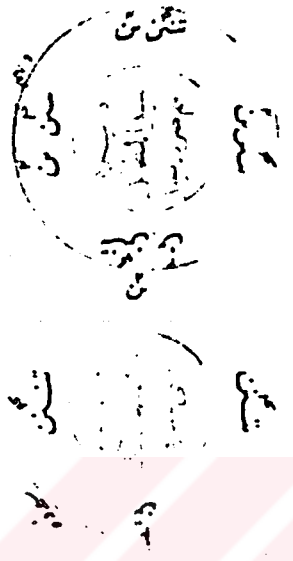
اصل ضرب کرد و میشل . برقی تقبل بر خفیف تقدیر
 اذک بزلک . برجه استاد لاصل ضرب اذک و میشل
 دواندو ترک ضربدر سماعدر فاخذد . دلی پردر دمل
 سنجکندد . بزلک دخی شرح بیان اذک نقلت حبیب
 دنیا که بزارات ددلو اصلدو بربره بکود یغنی یوق

بسم الله الرحمن الرحیم
 الحمد لله رب العالمین
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله

تقاندو برکرت سنن سنن سنن دیه اواناکی ضرب
 تمام اولور . وتری ضرب اوان حوردر سنن سنن
 سن دیاون حرف تمام اولور . و ضرب فاخذ اوان ددر
 حوردر برکرت سنن سنن سنن دیه اوان
 ددر حرف تمام اولور . انا بکل کمر دایر تقبل
 دکرد . و دایر خفیف برد کرد . دایره
 تقبل نصف واز دایر واز . دایر خفیف نصف
 فارم دایر واز . تقبل نصف رملد . دایر هج
 خفیف محسن قصید دایر هج قصید . کلاک
 هر استاد کلاک جهانه بریاد کلاک قود لیکر
 سنک برم مصلحت چون . اندی هر برسی کلاک فرست
 شد که بوعلم اخذد تر کسلر مقام بنیاد امتشکر
 کلاک بر ریایت دخی بود دکر . برجه استاد ک

- ۱ یحییٰ کریم روایتد صاج ضریفا . محمد بن ابی اسناد
- ۲ کمال الدین بربری . بواسطه ذکر وایتنه بود در کراون
- ۳ اکی مقام ات اوان باقی تلافی تر کیدر . کلاک
- ۴ صوفی الدین و عبد المؤمن و علی بوسنا و ناصر الدین
- ۵ المعروف بابن ناصر فانی . بنارک روایتد بود در کراون
- ۶ کاتبک اولکنا اخرینه بلا کلمات اولدی بعضینه بنارک
- ۷ و بعضینه صاج کاتبک . کلاک بویانه در کراون
- ۸ ضرب نذر اصول نذر . زمان نذر اصول اصلک
- ۹ جمعد . اصول زمان بر قاع کراونک جیم یوب
- ۱۰ ضرب اولد کراونکی زمانک اولد شنه واقع الا . زمان
- ۱۱ اولد کراونک ضربک اولد شنه واقع الا . اصول
- ۱۲ اولد شنه د کلاک ان کیم کور . اصل اصول
- ۱۳ بر شند کراونک جیم یوب الله تعالی بن شاند

وَعِنِّي بِلَدِي جَمْلَةٌ مَقَاتُكَ وَتَقَرَّاتُ ذَا بَرِّكَ رَنْ بِلَدِي • مَرَّكَ رَنْ
 أَوَّلُ اجْزِ بِلَدِي • دِلْدِي كَرُوسْتَه اِيه بِيَا دَا دَه اَلْهَرَبُ
 اَصُولَه كَر مَدِي • جَوَقُ جَهْدِ مَطْلَبُ اِنْدِي بَشَرِي دَنَكُ
 حِرَانِ غَا جَزِ قَلْدِي • اِنْدِي بَوَا صُولُ بِلْكَ اِلْكَ اِلْه
 تَمَالِي دَنْ هِدَا يَدِرُ وَجَشَا يَشْدُرُ بُو جَحَا يَتِ نَامُ

فصل چهارم

• دَر بِيَانِ نَوْبِتِ مَهْتِ كِه چيست •
 بِلْكَ اِلْكَ كَرِ نَوْعِلْمُ مَوْسِقِيَه بِيَه عَجِبُ وَعَرِيْبُ كَا يَشْدُرُ
 بَرَكْ كَلْمُو دُرُ دَر بِلْكَ كَر كَر كِيَمِ نَوْبِتِ مَهْتِ
 بِيَه اَوَجِي نَامِ اَوَلُورُ • شِلَه كَر كَر دَر اَوَلُ
 سَا نَدِي سَه سَا زَنْ دَر مَلَكْ كَر بَرَا كَلَسَنْ نَامِ •
 اَذَنْ مَصْكَرُ بَشِلَه بَر مَقَامِ كَسْتَرُ دَجِي اَوَلَه تَقَامَه
 بَر بَشَرِ مَوْجَلَا اِيه • وَصْكَرُ تَصْنِيفَا يَه اَذَنْ بَر

تَكَمِ بَر كَشِيَه حَسَنُ وَرُورِيَه خَلْقُ يَا خُوبُ نَفْسُ وَرُورُ
 بَوَا صُولُ دَجِي اَخْلِي سَدَر اَلله دَنْ هِدَا يَدِرُ • بُو كِه مَتَّابُ
 بَر جَحَا يَتِ كَلْدِي اَوَعْلِي سِنَا دَا بَرَا يَدِرُ كَر اَنَا مَدِي
 عَلُو كُو • فَا نِي عَلِي مَرَبِنِ اِنْ بِلِيَمِ دَر دِي بِخُصْمِ صَوْلُ
 اَلَّذِيَنْ بُو نِ اِسْتَدِي بَعْدَا دَه اَلْتِ شَا كَر اَوَكْ اِسْتَدِي
 مَصْه كُو نَدِرِي • اِنْدِي بُو عَلِي وَارَكْ اَوَعْلِي سِنَا
 قَتْنَه اَشْكَا هَ قَلَكْ كُو رَسُونِ اِسْتَسُونُ كَر عَلِي جَدُرُ
 بُو شَا كَر دَر مَصْه كَلْدِلُر اَوَعْلِي بُولْدِلُر دَسْتِ
 بُو سِنَا اِنْدِي اَوَر دَر دِلُر بَر نَوْبِتِ مَهْتِ نَامِ اِنْدِي • اَوَعْلِي
 بُولْدِلُر مَرْبَزِ اِسْتَسُونِ نَوْبِتِلُرِنْ دَكَلْدِي كُو رُو كَر
 نَا زَكْ خُوبُ عَلِي بُو تَوْ قَوْ كَكَلْدِي • دِي كُو هِنَا عَلِي اِنْ اَخْلُ
 مَتِي اَوَشْتِ عَلِي قَانِ اَر كَر حَلَا دَه • وَارْدِي بُو عَلِي مَسْغُولُ
 اَوَلْدِي جَوَقُ رَمَانِ جَوَقُ رُو دِي كَارُ نَحْمَتِ جَكَلْدِي اَصْلَه

داین جلا یا خود بر غنمه این صکر نواخت خاله
 تمام اده دود • بوبت دوم و لا یتنه الان لای
 لرگد • انا عربک توبت مرتب اولدوکر بر غنمه
 اصوله ککر • خفیف اولسون ککر نقل ککر
 ورشان ککر خمس اولسون • هر حق ضرب اولدو
 اولسون بر غنمه بر اصوله ککر • انا اصل خفیف
 و شلدر • دوت نصیف این اوله قول دکر ایچ
 غزل دکر • ایچچینه ترانه دکر • درد مجسته
 و داشت دکر • اگر سازنه یسه صکر بر نواخت
 اده • عرب استاد لکر توبت بود • انا توبت
 مرتب پنج نوعله در • عبدالوہابک بر قول وار • او
 نصر فارانک بر قول وار • و ابوعلینک بر قول وار
 بلری بیان ادر • اول توبت مرتب باینه عبدالوہاب

قول بود و کر راستاده توبت لازم دشسه اگر کونین یسه
 ککر دکر اول بر غنمه سراغاز ایه صکر بر میرو
 این اندن دوت نصیف این بر ضرب تمان توبت تمام
 اولدو عبدالوہاب قونجه • و اول قولکم ابو نصر فارانک
 در شوله ککر دکر اگر کونین یسه اول سراغاز ایه
 صکر دوت نصیف این صکر پیش و اید تمان توبت
 تمام ایست لور • و ابوعل قونجه شله ککر دکر
 کونین اول اول سراغاز ایه • اندن صکر بر میرو
 صکر اول یرده ایچ نصیف این صکر بر غنمه اده
 تمان توبت تمام ادر • و اگر سازنه یسه تمان بونیکه
 ایله • نغمه یسه سیراده و ساکن اوله • انا عبدالوہاب
 ایچایچه سارنه اول ککر دکر بیان تمام دن اندن
 سراغاز ایه • صکر سازنک و اید غنمه سیر لایله •

فصل در بیان آوازه افلاک

• در بیان آوازه افلاک •

بلی که زمان ما قدمه فشا غور حصر ریاض
 علما غایجه بلور دی • وان الهام و ریاضه معلوم
 امشیدی • بعضی که ادب پر یغا بر در علیه السلام
 و بر علما علم اول ظاهر امشید • و در لکه افلاک
 آواز سن امشید • و اندن اخذ امشید • اولاد
 بوعلی منیر امشید • و غایت کماله امشید • اندک
 شیهه در لکه اگر اول زمانه بر کشته بر مرص ظاهر اول
 بوعلی موسی قوی که اول تحفه معانجه ادردی اول
 کتی شفا بلور دی • تحفه امراض رو خانیه و عیقه
 و جونه و ماخو یلایه و او لکه دماغه نقل وارد حکماء
 ما قدم ساز لکه اصیل دوت وین اودینه قوسیلرد

اندن پیش و چاله و سکه دایره چاله و ساقن اوله اول
 وقت گکدر کمر سازنه اولان آواز قتمه اولیا کزین
 یخود آواز زخم اوله هر چه جله اینک گکدر
 اگر زخم اولی آواز کمر اوله اینک گکدر
 آواز کیم کی عیب اولن • آواز حق تعالی کیم گناشت
 جلد جلد سق پشته و طلب دنیا یله میسر اولن •
 نیکو الله تعالی جل جلاله بر کسبه بهادرین و دریا خور
 حسن و در • یا خور سخاوت میسر ایل • یا خور خلق
 و در و کمال شفقت و در • بن آیه اوله
 آواز دخی بذک مثانه در کمر • بود کمر خا صیل
 هیچ بری جلد جلد خا صل اولن میسر کلد • آیه
 اوله او کسسه آواز صغیف اولدغه او سک اولن
 ککر • بو شریف علیه مشغول اولن ککر •

زبَدِ مَوَدِّی وَ مِثْلَتِ وَ بِمِ تَا جَمَلَهٗ مَسْعُوْنًا لِّ اُمُوْرٍ طَبِیْعِیِّ کِی اَمَّا
 کَسْ وَ تَرِ دَرِ زَاوَا دِ کِی دَرُ وَا نَا کَ تَعْسِی وَا دَرِ کَرْنَهٗ مَنَاسِبُ
 دَوَسْتِ دَرُ دَلَرُ • مَشَا یَ هَرَا طَبِیْعَتِنِ دَوَسْتِ دَرُ دَلَرُ • وَا نَا کَ
 تَعْسِی هَرَا نَا کَ حَرَا کَ وَ رُ طَوَّیْمَهٗ مَنَاسِبُ دَبْدَرُ دَلَرُ •
 مِثْلَتِ مَوَکِبِ دَبْدَرُ دَلَرُ • وَ تَعْسِی مَوَکِبِ رُطُوْبَتِ وَ بَدَشَهٗ
 نِیْسَتِ اِدَبْدَرُ دَلَرُ • وَ بِرِکَ طَبِیْعَتِ کِی دَبْدَرُ دَلَرُ • وَ
 تَعْمَهٗ سَرَاخِ یَرِکَ خِلَاطِ وَ تَقِلَّ کِی دَرُ • وَ دِخِی دِی دَرُ دَلَرُ
 تَعْمَهٗ تَرِ مَقْوِی خِلَاطِ وَ صَفَرَا یَ زَبَادَهٗ اِدَرُ وَ قُوْتِ وَ تَایِزِ
 دِخِی یَلَهٗ • اَمَّا بَلَعْمُ خِلَاطِکَ خِیْدَرُ • وَ تَعْمَهٗ سَتِی زَانِ
 خِلَاطِکَ مَقْوِی دَرُ • وَ قُوْتِ تَایِزِ زَبَادَهٗ اِدَرُ • وَ اَمَّا
 سَوَدَا خِلَاطِکَ خِیْدَرُ • وَ اَکَهٗ ثَلَاثِیْنِ وَ تَرِ مَقْوِی دَرُ • وَ
 تَعْمَهٗ مِثْلَتِ بَلَعْمُ خِلَاطِکَ مَقْوِی دَرُ • وَ قُوْتِ وَ تَایِزِ
 زَبَادَهٗ اَمَرُ • وَ اَمَّا صَفَرَا خِلَاطِکَ خِیْدَرُ • وَ اَنُوْلُ

[illegible]

وَدَلَّسَهُ كَذْبِيهِ كَثْرَتِي • نَبْرُ خَلْفَهُ حِكَايَتِي
 بَيَانِ اَوْلَدِي • وَبُورِكَ قُوَّتِيْلَهُ بُوْرُقِ عَادَتِ قِيْلَتِي
 وَحُرُقِ عَادَاتِ مَقْصِدَرُ اَوْ قَسَمِ اَزِيهِ • وَلَذِكْ رِي
 لَآلَتِ رِيْمِ دُرُوقَصِهِ • وَلَذِكْ عَقَبَتِي وَلَذِكْ اِسْتَعْمَالَتِي
 اَحْوَالِ رِيَاضَتِهِ وَطَبِيعَتِ قُوَّتِكَ مَرَاجِلِهِ • وَبُوعِلِمِ
 مُوسِقِدَرُ شَيْلِهِ كِرْمَا تَقْدَمِ اسْتَاذِ لَهْرَنَسَنَدَنِ اَتَرِ
 بَرُوعِ الْكَانِ اِسْتِعْمَالِ اِدْبَرْدُرُكْ • مَثَلَا عَاوَسُجِ
 وَتَلَاوَتِ غِرْمُخَلُوقُونَ • شَوْلِ بَرُودَلِ اِسْتِعْمَالِ اِدْرَلْ كِرْمِ
 قُوْمِيْنَ قُلُوبِ وَكَجَايِ عِيُونِهِ نِسْبَتِ وَاَرَا اِيْكَ نَكْرُ نَفْسِهِ
 ثَمَامَتِ بَيَانِ اَوْلِهِ دُنُوبِدَنِ • شَيْلِهِ كِرْمُوعِ الْكَانِ دَخْرِ
 اِسْتِعْمَالِ اِدْبَرْدُرُكْ اَكْ شَجْعِ دِرْدَرِ صَوْتِ كِنْدَنِ وَلَشَكْرِ
 اَرَسَنِهِ اِسْتِعْمَالِ اِدْرَلْ تَا كِهْ نَفُوسِ شَجَاعَتِ كَسْبِ
 اِدْلَرِ • وَبَرُ نَسَخَةِ اِسْتِعْمَالِ اِدْبَرْدُرُكْ اِنْ مَصَابِيْهِ

وَآخِرَانِهِ وَهَوْمِ اِسْتِعْمَالِ اِدْرَلْ • وَبَعْضِيْ خَرِ
 دُوْ بَحْرِيْ اَشَارَتِهِ قُرْ كِرْمُ كِرْمَلَدِهِ اَوْ قِيْلْ تَا كِهْ دَوْرُكِ نِشَاطِ
 خَا صِلِ اَوْلِهِ • سِرْوَرِ كَرْمِ نَقْلِ حَمَلَدَنِ بِخَبْرِ اَوْلِهِ وَفَرِ
 عَلَهْنَا • شَمْدِي بُوْمَقْدَمَدَنِ عَرْضِ اَوْلَدِكِ شَيْلِهِ كِهْ
 اِنْشَاءَنَ لَذَتِ رُوْحَانِيْ خَا صِلِ اَوْلِهِ • حَيَوَانِ دَخْلَانِ
 سَمْعِ وَاِدْرَدْرُكْ دَخْلَانَتِ خَا صِلِ اَوْلِهِ • بِنِ بُوْنِلَهْ اَوْلَهُ
 عَلِمِ مُوسِقِيْ عَلِيْعَظِيْمِ وَشَرِيفِ وَدَقِيْعَدَرِ • وَبُوْبَا بَدَهْ
 كَابَلْدِ تَا لَيْفِ اِدْبَرْدُرُكْ • تَا بَحْرِكِ اِخْرَدَهْ مَعْلَمِ تَا فِ
 اَبُوْبَصْرِيْ اِيْ بَايِ عَلِيْهِ الرَّحْمَةُ اَلْتَشُجْلُ بُوْبَا بَدَهْ عَلِمِ مُوسِقِيْ
 نَصِيْفِ اِدْبَرْدُرُكْ • وَآذَنْ مَكْنَهْ اسْتَاذِ الْبَرِ
 زَايِسِ اَحْمَابِ شَيْخِ عَلِيْ بُوْسِنَا مَطْوَلِ كَابَلْدِ بُوْنِ شَرْحِ وَ
 بَسْطِلَهْ بَيَانِ اِدْبَرْدُرُكْ مَقْدُورِ بَرِشَرِ كَلْدَرِ • اَذَنْ
 مَكْنَهْ بُوْعِلِمِ كِرْمَسَهْ اَذَنْ يَكْرَلْ بِلْدِيْ بِيْلَهْ • اَمَّا اَنْدَنْ

مَكَانَ اسْتَاذِ صَفِيِّ الدِّينِ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ بْنِ عَلِيٍّ سَعِيدِ بْنِ
 بُعَاثٍ . اَمَّا بُوَيْقُنُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُعْتَدِي كَاتِبُ تَائِيْفِ
 اَبِي دُرْدَرَكٍ اَكْبَرُ شَرَفِيَّةٍ دُرْدَرُ شَهْرٍ وَادُّوَارُ . اِمْدُوبُ
 بُوَيْقُنُ مُحَمَّدُ بْنُ اَبِي عَلِيٍّ . شَوْلُ جَمَاعَتِكَ كَرُوْبُوْعِيَّةُ
 هُوَيْسِي وَارَ . بِسَكِّهِ بَرِي كَاثِبِيْنَ مَعْلُوْمٍ اِدْمَنُ . اَمَّا جُوْبَرُ
 مُبْتَدِي بُوَيْقُنُ مَشْغُوْلُ الْوَرْدِ اَمْبُزْدَرُكَ مَعْرِفَتُ قَدَرِ اَشَارَتِ
 خَاصِلِ الْاِنْ شَاءَ اللهُ . اَوَّلُ عِلْمِ مَوْسِقِيَّتِكَ مَعَاوِسِيَّةُ
 بَرْتَنَمِهِ وَاَوَّلُكَ دُرْكَرُ اَنْكَ بَرَزْمَانِ مَدِيْدٍ وَارْدِ رَحِيْقَتِ
 وَتَقْلِيْدُ بُوَيْقُنُ جَهْلُهُ كَرُمْلَايِمُ طَبْعُ الْاَلَا . وَهَيْجُ نَغْمِيَّةِ
 الْخَادِ وَتَقْلِيْدُ مِلَّكَ اَوَّلُ مَكْمَزُ نَغْمِيَّةِ نِسْبَتُهُ دَخَرُ
 بُوَيْجُنِيَّةُ كِهْ بَصِيفُ وَتَرْدَنُ اِسْتِدْلَالُ الْوَرْدِ الْخَادِ الْوَرْدُ
 وَبَا شَوْلُ نَغْمِيَّةُ كِهْ مَطْلُوْقُ وَتَرْدَنُ اِسْتِدْلَالُ الْاَلَا شَقِيْلُ الْوَرْدُ
 وَنَغْمُهُ كَرْدِيْدِيْعُ وَتَرْدَنُ اِسْتِدْلَالُ الْاَلَا . وَحَكْمُ مَلْدُونُ

بَعْضُ مَسْتَدْرِزِيْنِ هَرَاوَانِ كِهْ وَارْدُ عَالَمِ عَلِيْمُ مَوْسِقِيَّتِنِ
 خَالِي دَكْلَرُ . مَتَلَا كِهْ بَرَصَا كِهْ جَرِي وَفَعِيْدَنُ بَرَجَرُ
 اَزْدِيْنِ خَاصِلِ الْاَلَا . مَوْسِقِيْدَرُ بَرَصَا كِهْ مَوْسِقِيْ عِيَاوَرُ
 بِرَوْصُ مَكْمَزِيْنِ كَرْدِيْعُ مَنَاسِبُ تَمَازِنُ الْاَلَا اِيْقَاعُ
 اَصُوْلُهُ وَفَتِ مَعْنِيَّةُ . بِيْنُ عَرِيْفِ نَغْمَاتِ دِنَلْدِيْ اَزْجَرُ
 صَنَائِي مُحَمَّدُ . وَاقَاوَزِ طَيُوْرُ صَفِيْرُ مُحَمَّدُ . بِيْلُ الْاَلَا
 صَلَاكِهِ بِرَجَرُ دَنُ بِرَجَرُ اَزْدِيْنِ وَغَيْرُ خَاصِلِ الْوَرْدِ بَطْرُوْ
 الْاَلَا كِهْ بُوَيْقُنُ الْاَلَا . اَوَّلُ اَوَانِ كِهْ دُرْدَرُ نَغْمُهُ
 مُخْتَلِفُ اَيْدِيْ بِلَكِهْ مَلَايِمُ طَبْعُ اَوْلَدِيْ بَرْدَنُ خَالِي دَكْلَرُ
 بِرَهْرُ تَحْقِصُ كَرِ اِسْتِخَارِ اَشَارَتِنْدَنُ بُوَيْقُنُ عَلَيْهِ شَرَفُ دُرْدَرُ
 كَرَكْمَزُ كَرِ اَلْعِيْلُكَ مَنَاسِبَتِ تَمَامُ الْاَلَا . اَوَّلُ
 اَبِلْدَرُ كِهْ كَرِ اَنْكَ حَكْمُ اَكْهُ مَسْنُوْبِيْ الْاَلَا . وَلِخَلَاوُفِ
 حَسَنُ وَلَطْفُ طَبْعُ وَاقَاوَزِ مَلَايِمُ وَاهْلِيْكَ صَحِيْحُ وَخَرِيْجُ

تو کز بر این جبار اندک عدا المؤمن و کرد . اول یهود باز
 شرح اولدی . اما بعضی استادان شویله دیویدر د که
 عشاق بر پی سی و کرد . و نوا اون درد بر دایره در . و
 بوسلک بیکرم بر پی دایره در . و راست فریجی دایره
 در . و حسینی الی ایچجی دایره در . و رهاوی التشر
 لیشجی دایره در . و رنگوله فرق ایچجی دایره در . و اصفا
 ورق دردجی دایره در . و زینا فکند الی طم نچجی ایرو
 در . و بزنگیشجی دایره در . و اما باقی درد اول
 که مستافری التغاث اولمیدی . و اوله که اول صوبلر
 تالیف ادلر . اول استادلرک جملندن استاد
 صفی الذریع عبد المؤمن . و شکر الله سیمه سکس
 دایره و منع ایستند که بعضی ملایم و بعضی مستافر و
 اولکه مستافردر تنا فویه ظله هر درد و یا غیر ظاهر . اما

صافی اوله . و اصله دخی حکم اوله . و چون بومنا لایله
 امجه و نفوس و و خاشیه اتراده و مشا راکیه اوله .
 اکتر شیکله که بوجلسی موجود اولیه . و بندردن
 بر اکی موجود اوله یوز د کل . والله اعلم .
 فصل
 در بیان پرد ها و در بیان او .

بلکل که بحث علی موسیقی میند . اون اکی مقام
 واک ازان اذنه . و باقی ترکباند . بر
 اقلام موسیقی بواون اکی مقام اکت اوازدن طش
 دکلدرد . و اولی بودر ابوعلی فلیله . عشاو
 و فوا . و بوسلک . و راست . و حسینی . و
 رهاوی . و حجاز . و زنگوله . و عراق . و
 اصهان . و ذرافه کند . و بزنگ - اما شکر

اوکته نثار فری ظاهر کور سیکر واقع اولدیغ سببکه اولر
 انا اوکته نثار فری غیر ظاهر اوله نیست نقضان جملدر
 اولدوریک نعمتیدن . واکثر ملامت بددسیا اولدور
 نیستیک عدد نقصات عددندن کردکلدر . واما
 مستدر بر دلک اثنا سن راستیایدردر . و غیر
 زکوییه نیاوندردر . و اصفهانه مخالف و کج
 مخالف و بزرگه مخالف راست دردر . و بواسطه
 لغظه در . بزککله سوزک اولک . هر بده که
 واردت نمندن اکلر دکل و سکر نمندن زیاده
 دکل و مثله عرب استاد کر . و لکن مثله خوردر
 پرده زیادت ایدر . اول عراق و اصفهان و
 زیرافکن و بزرگ . بزخمه زیادت ایدر
 و اول درست نوادند . و باقی سکر سکر نمندن

اما درست نمندن سکر بقدر . اول جمل کر اولر
 اود مثالبته دبدردر . و اکثر نعمه هلاک مثالبته
 و اکثر نعمه صوم مثالبته دبدردر . اما چون بوعلم
 مستعار منه در احوال ریاضی برله و قوای پنج طبیعی
 بر نعمه اول نقطه مثالبته در . و اکثر نعمه خط
 مثالبته در . و اکثر نعمه سطح مثالبته در . و
 در بنی نعمه جسم مثالبته در . اوکته سکر نمندن
 زیادت اولیه . سبب اولدور درست نعمه مناسب
 اتم طبعیدر . و درست نعمه ریاضی فیله در سبب
 کبریا اولدی . بعضی استاد لکن الیه اوان بیان
 ایدر . اول کلاشت . اکثر نوروز . اکثر نثار
 در بنی مایه . بعضی سلاک . بعضی کز و انبه
 اما کلاشت بر بنی دایره در . و کز دایره در

ابرہمی خلیج قاج برہمنیہ چلاز . اون سکے نالکدن زیادہ
 دکلاز شرح ادا کر . عشاق پرہسی بختیالک . و نوا
 پرہسی بختیالک . و نوسلک پرہسی برہمنک و بختی پرہ
 و راست اکی بانک و بختی پرہ . حسینی و رهاوی برہمنک
 و پرہ پرہ . زککوہ بختیالک و پرہ پرہ . عراق برہمنک
 و پرہ پرہ . واضعہ نان پرہ پرہ . زیناف کندی اکی بانک
 و پرہ پرہ . و بزک اکی بانک و بختی پرہ . والله اعلم
 فصل چہارم

دہیان پرہ ہا کہ بہرچہ ہا ست کردہ اند .
 بلکہ کہ متقدم و ستا جزو پہلہ پرہ لری برہمن
 نیست ایدر در . اندک بیان مطولانہ مذکور
 اتنا اختلاف وارد نہ کنیم ذکر اندک بعض پرہ
 اصلہ . اتنا حکمایہ و فنک استاد را رسند کہ

بختی و ایدر در . و نوا کی اصہنا نڈن قیاز . و سلک زنگ
 پاد . و نوروز حسینکندر . نوا کی اواز او
 کندن استخراج ایدر در . پرہلہ اواز او رسند
 و نوا لکندر ذکر اولیدی کہ ہر پرہ وارد و ست
 متہ کل . و سکندر زیادہ دکل . و لکن
 زکیر درت تمدن زیادہ امکان واز . غیر کہ
 رشت و حجاز و کزدانیہ و غیرہ کی . و بند
 کی اختلاف کہ اسامیہ فاعدر شہدر . مطلق
 اصطلاح مخالف معنی اولیہ . و نوا کی اواز
 اوچ یوزا شہر تمدن دیند لک . اندک شولک
 کی قولی ہے نہا بند یعنی متقدم مذکور .
 فصل پنجم

دہیان ایدر در .

ایستاد است برده سیدند . و یا خود عشاق برده سیدند
 بعضی مقتدر عشاق برده سیدند ایستادیدند . اما
 بوعده متاخری سری مناسبت گردد . هر قدر اترو
 بر وضع و بر خلقت و بر عادت و بر دلائل مختلفه . چونکه
 هر زمانه و صفت مختلف الور اگر چه حکماء و
 تقدم بوعلی اموریک یلدر . انا اوضاع و ازمینه و
 اختلافات که واقع الور متاخری سوزنا سید مقتدر
 سوزند . قوت و دوا بر سبیل که دستم اید و دور
 مقتدر و متاخری قولیه تا کنان یک قریب الفهم
 اول دایره . اول مقتدر ملک بعضی قولیه و متاخری ملک
 اول مقام داشتند . اخر مقام عشاق .

فصل چهارم

در بیان برده ها که بگوای سبعة نبی گرداند .

بیکل کمر بخاری گواکب سبعة مخصوص ایدند که
 برده ملک دخی بری بر گوکبه مخصوصد . و بودخی که
 قولیه یا االفد . مقتدر ملک و متاخری ملک قولیه . و بعد
 مقتدر ملک قولیه . زنگوله و فرارحل راست حسینی
 و رهاوی شتری راست . عشاق مریخ و راست بوسلیک
 و اصفهان یارست عراق و حجاز عطارد و راست کوکب
 برده آفتاب . انا متاخری قولیه حسینی آفتاب منسوب
 و راست ایه . و اصفهان و کوکب زحل . و حجاز
 زهریه . و بوسلیک و رهاوی عطارد منسوبد . و
 عراق و برده و زنگوله مریخ منسوبد . بدین مخلوط
 اول کمر هر اقلید و هر موضعیک ساکنی اول موضع
 مخصوص اولدغ جهته گواکب سعدن اول گوکبه
 منسوبد . و طبیعت دخی اول گوکب طبیعت مناسبتد .

اولاً اقبلک خاوندور . واول اقبلو وشوړلو که آند
 تفصیله ذکر اونه . نیک کی کړیلا دیک طایعې
 ساکلر نیک دخی طایعې مختلفور . کواکب تجریدن هر
 یرنگ شپه کړ هر بر جک حدی وار یوایک سز جوړور
 ونیجه سن بیان امتنور . واول موقوفه دعریم
 ریاضی په حالیا بوقدر که اختصار ادا لوم .
 فصل اجمیل ششم

• دویان ضرب ادا که مشهور از شش زیاده .
 بیکل که ادا واک ضرب مشهور اکتون ارتق دکلدور
 بوصفت اهلا ریدن کړ عریدن قید ددر . اکتون اتر
 دمایب درلور . تم تقریباً بدنی بودر اندک ونیجه
 اول تقیل وم حقیف ونقل . وریل حقیف وهرج و
 بن سوز چقدر . اثابرایک کله سیلوم برسیل

اختصار تقیل ماکر یکرم درت حرف اینه در . مثلاً
 اچیدن به اچیدن تن دود بخدن سن بریدن سن
 شنک حرف اتر کړ تا یکرم حرفک . بس
 اصول تقیل تمام اولور . اصول حقیف ماکر اوان الت
 حرف ازیدر . شپه کړ اکتون اکتون تن دیه و
 اچیدن تن دیه و دود بخدن تن دیه . ویشخن
 تن تن دیه هم بونوعله حرف حرف اری . تاوان
 الت حرفک کړ اصول تمام اول . باقی اصول دخی بو
 قیاس ازیده ادا . اصول رمل اوان الت حرف اینه
 و ماکر اصول کی ویرس کنز حرف ازیده در . تنیک
 اصول ماکر و ضرب الت حرف ازیده در . فاحه اصول
 ماکر حرف ازیدر . ترتیب دخول اصول اچ
 و عدد . مع الاصول . و قبل الاصول . و بعد الاصول ددر

قصه چهارم

دربان آن که پیش هر کسی که می‌آمدند .
 بیکدیگر اشتغال می‌داشتند هر شخص که فاتحه می‌ضرب
 او می‌گفت و قاجار و عدد . بر سر دایره می‌نویشتند . و بر سر
 دخی می‌نویشتند ارمی گشت . و بر سر دخی می‌نویشتند
 طغله اوزمق صحرای . و آگاه به ضرب دراز
 اول شیشه کز آنکه خوش کمر که ضرب خفیفک تمام
 مناسبت دارد . مجرد ضرب اوزمق . ضرب و
 اصول اوزمق و ق اولد کز آنکه بر آنجا که زمان
 دارد . شیخ ابوعلی سنان بر سر دخی می‌نویشتند
 موسیقارانی موجود در شیشه که صناعت موسیقی تمام
 الوری . تفکر تا بنگله آنکه از این بطن حدت و
 نقیله اوزمق هر زمانه که متغی الوری . اندک

نقار آراسته بنده بی آنکه زمانه بر پیچ در سرعت
 و تاراده ایقا عیدر . و خالیه نسبت و قوت و
 صغنه آله مقدار و تاراده نسبت وارد
 قصه چهارم

دربان هر پیده که نرم کنی و زیاده کنی چه می‌شود .
 بیکدیگر هر پیده که نرم آراسته و زیاده آراسته نه الوری
 چون ساز تمام درین آگاه همان راست دوز دراز و
 چون دو کاهدن عراق آغازاده همان عراق مقام الوری
 و چون راست دوز کنی اکین شیشه در آسن چار کاهله
 اصحنان بر دسنگ اوزمق بر پیده زیاده آلمه کز
 اولد سکااه اولور . اوستی یک کاه دخی اوستی و کاه
 اوله آگاه اصحنان دراز اگر راست دوز کنی اصحنات
 بر دسنگ سکااه سکااه اولور

اوله نمان کوجک مقام اولور . و دخی کوجک خاخریز
 سکا هندن استغسینه سراغا زادکر عراق پردیسنه
 قرار ادر اوله نمان بزرگ مقام اولور . و مجلسی بنارک
 قیاسکه معلوم اولدیمچون اختصار اندک . انا اول کیمیز
 بوعلیه سعادور . و قدر طافجه شروع ادر خود معلوم
 ادر که یخه تصرف اتمک ککرک . و بوجت کاتب و غلله
 راست ککرک . بو معنی قلم اوستا ادر که بوعلیه ماهر
 دور . معلوم اتمک ککرک ککرک مبارک لفظلله
 تقریر ادر کیمیز . بو مبارک علفک تعلیم شیکر دمیشر
 مثلاً چون طفا حجاز پردیس خلق ککرک . و تشاغیر
 عراق پردیس خلق ککرک . و اولین راست پردیس
 خلق ککرک . اکی نماز ادر تسنه زنگوله پردیس خلق
 ککرک . و عصر وقتنه بسلک پردیس خلق ککرک

کون بدخی وقتن عشاق پردیس خلق ککرک چون
 اختتام اوله ذریا فکند خلق ککرک . یسترا نمان
 خلق ککرک . چون کیمیز اکی دانک چکه زبرافکند
 خلق ککرک . دن بوجت نمان خلق ککرک چون
 صبح صادق طلوع ادر نهاوچی خلق ککرک چون ایلان
 اوله حسینی . و دخی واره ادر که شعلر درلر بو
 قیاس ادر نه اتمک ککرک . و دخی شوال اواز کیمیز
 و مستعد ککند دن خلق ککرک . واره کوموم و
 مطلب اوله کجه خلق ککرک انا ساز ادر نه و کفر
 بیه ککرک چون راست دوزن تمام دوزن سطر قوتیه
 ملک ککرک . نقد بیک کاه واره وهدر و کاه واره
 وهدر سکا واره وهدر چار کاه واره بودور
 بنایت ملک ککرک کیمیز عینک اصل بودر دهر معنی

وهر اواره و هر عمل که بر علیک استلزم و ظاهر الود بود
 دوت شعبه قوتیله عمل اولین و ظاهر اولین و لا چون
 راست دوت تمام دلتیکن تمام دلتیک راست مقامین
 کستین اول راست اغانا دین و بر چشمتان کز ایند
 کز راست قرار دین کز مسطورک معلوم اول بر
 راست مقامین تمام کستینش اولین و دلتیک کز
 عراق مقامین کستین اولین تمام راست کی استلزم
 بندر مشکل کلد و بوان کی مقام و لیت از آنک عمل
 معلوم در خطه او یک و خطه عمل او یک و نه بر کرده اغانا د
 و نه بر کرده محط ادجک نه مقام الود و نه اوان الود و نه
 الود بندر مشهور و راست اندر و زیارت بدین اذواج و بندر
 بندر جتو استلزم و ظاهر استلزم و شلک و قوت بدین
 اغانا شلک و اهل سازنده و نه چکید و یا خود فایند یا

یا میخند و نکر بندر مناسب سانا اهل دی و ایسه دزین
 بیله بیک کز کد کز اول راست دزین سنان راست
 دزین دزین . اکرا استغنان دزین الود سمان استغنان
 دزین دزین . واکر کز حیک الود و بندک و حجاز و
 فوا و رهاوی هر نه الود سمان همان فلان دزین در کز
 بندر خا سازند . راست پزدهی تمام کز دزین و سکا
 و چارگاه . و پنجگاه و حسینی و حصار و کردانیه
 و بحری تمام راست دلتیکن در کز راست پزدهی
 دوگاه اده زیارت اتفاق دوس کز یا اواز صغیف یا پز
 دوس یا بول استلزم یا سازنده یا اواره قصور الود
 سنان دزین دزین کز دزین سمان الود سمان عبت پزده
 دزین دزین سمان سمان . امیدی چون راست دوگاه
 الیک استلزم راست پزدهی دوت دخی عراق پزده

بچت پرده سرم ادرسن یکسکاه اولور . راست پرده سرم
 دوتکاه قلد . وازندکی دوتکاه بچت پرده سرم ادرسن سکاه
 اولور . واکلی سکاه بچت پرده سرم ادرسن چارکاه
 اولور . اوکلی چارکاه بچسکاه اولور . اوکلی بچسکاه
 حسینی اولور . اوکلی حسینی یرم پرده ادرسن حصار
 اولور . اوکلی حصار یرم پرده سرم ادرسن کردانه
 اولور . وازندکی پرده اوکلی کردانه مد اول محیر
 اولور بعام اولدی . واکر شول قدر قوتک وایسه
 کز بود دکنزلی کرفت قوتله خلاص ادرسن راست
 دوت دخی عراق پرده سندن اشو سرم حسینی کرفت
 دوت بچسکاه اولور . وراست اوزرینه کرفت
 دوت سکاه اولور . و دوتکاه اوزرینه کرفت دوت
 چارکاه اولور . اوکلی چارکاه بچسکاه اولور کرفت

اوکلی بچسکاه حسینی اولور کرفت . و بحسینی کرفت
 دوت حصار اولور . و اوکلی حسینی کرفت دوت کردانه
 اولور . و اوزرینه اوکلی کردانه محیر اولور بونا تمام اولور
 و دوتکاه اگر شول کز سارک تمام در لیش کن دوتکاه
 راست ادرسن شله کز راست پرده یرم پرده زیاده
 ایلیاس عراق اولور . وکاه راست اولور . بچسکاه پرده
 یرم پرده زیاده ایلیاس دوتکاه اولور . و چارکاه
 پرده یرم پرده زیاده ایلیاس سکاه اولور بچسکاه
 اوکلی چارکاه اولور . حسینی پرده بچسکاه اولور .
 حصار پرده یرم پرده زیاده ایلیاس حسینی اولور
 و کردانه پرده یرم پرده زیاده ایله حصار اولور .
 و بچسکاه پرده کردانه اولور . و اوج پرده یرم
 پرده زیاده ایله کز محیر اولور . اگر قوتک

سِکاهُ الْوَرِّ • وَحَسْبِي بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ
 جَارِکاهُ الْوَرِّ • وَحِصَارُ بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ
 بِحِصَّکاهُ الْوَرِّ • وَکَرْدَانِيَه سَمَانِ حَسْبِي الْوَرِّ • وَحِجْرِ
 بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ حِصَارُ الْوَرِّ • اَوِجِ بِرَدْسِنِ
 بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ کَرْدَانِيَه الْوَرِّ • بِرْمِ جَارِکاهُ مَحْمِلِ الْوَرِّ
 دِجِرِ دِکِرِ اِثْفَاقِ شَيْلَه اُولَسَه کِرْسَا نِکَ تَمَامِ دُورِ
 دِلَسَکِ کِرْمِجْکاهُ بِرَدْسِنِ دُورِکاهُ اِدْسِنِ کَرْدَانِيَه کِرْمِ
 دُورِکاهُ اِغَا زِ اِدْسِنِ وَ اَوَرْدِنِ سِکاهُ اَوِي يِ عِراقِ
 قَارِکاهُ الْوَرِّ • وَ اَوَرْدِنِ جَارِکاهُ اَوِي يِ سِکاهُ الْوَرِّ
 وَ اَوَرْدِنِ بِحِصَّکاهُ اَوِي دُورِکاهُ الْوَرِّ • بُوکاهُ دَکَه دُورِ
 وَ نَه کِرْمِ اَتَا جُونِ بِحِصَّکاهُ اَوِي دُورِکاهُ اُولَدِي
 وَ حَسْبِي بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ سِکاهُ الْوَرِّ
 وَ حِصَارُ بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ جَارِکاهُ الْوَرِّ

بِرْمِ کِرْمِ دِجِرِکَ بِرْدَلِي کِرْمِلَه خَا صِلِ قِلْسِنِ اُولَدِي
 تَمَامِ دُورِ کِرْمِ • رَا سَتِ کِرْمِ دُورِ حِصَارُ سَمِ الْوَرِّ
 دُورِکاهُ سَمَانِ رَا سَتِ دُورِکاهُ سِکاهُ زِيَادَه لِقِي سِکاهُ جَارِکاهُ
 زِيَادَلِي بِحِصَّکاهُ سَمَانِ جَارِکاهُ هَدَرِ • حَسْبِي سَمَانِ عِجْکاهُ
 حِصَارُ بِرَدْسِنِ دُورِ حَسْبِي اُولَسُونِ • کَرْدَانِيَه بِرَدْسِنِ
 دُورِ حِصَارُ الْوَرِّ • مَحْمِلِ سَمَانِ کَرْدَانِيَه الْوَرِّ • اَوِجِ
 بِرَدْسِنِ دُورِ مَحْمِلِ الْوَرِّ دُورِ اِثْفَاقِ شَيْلَه اَوِي
 کِرْسَا نِکَ تَمَامِ دُورِکاهُ دِلَسَکِ کِرْمِ جَارِکاهُ بِرَدْسِنِ
 دُورِکاهُ اِدْسِنِ • شَيْلَه کَرْدَانِيَه کِرْمِ رَا سَتِ بِرَدْسِنِ
 اِجَا سِنِ کِرْمِ حَسْبِي الْوَرِّ • وَ دُورِکاهُ بِرْمِ بِرْمِ
 سَمِ اِدْسِنِ کِرْمِ حِصَارُ سَمِ الْوَرِّ • وَ سِکاهُ بِرَدْسِنِ
 بِرَدْسِنِ سَمِ اِدْسِنِ کِرْمِ رَا سَتِ الْوَرِّ • وَ جَارِکاهُ دُورِکاهُ
 قَلُورِ • اِلَه اُولَسَه بِحِصَّکاهُ بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ

دُرْدَانِيَه اسْفَهَانَ اَوِي اَلْوَرُ . وَحَيِّ حُسَيْنِي اَلْوَرُ كَرِيْلَه
 نَمَ حُسَيْنِيَه دُوْكَاهُ اَغَاَزَاهُ نَمَ حِصَارِ سَكَا اَلْوَرُ .
 رَا سَت جَا رَكَا اَلْوَرُ . دُوْكَاهُ اسْفَهَانَ اَلْوَرُ . رَا سَت
 اَوَرِيْنَه كَرِيْت دُوْه سَكَا وِزَادَه اَلِيَه كَر حُسَيْنِي اُولَه
 اَكْر دُرْدَانِيَه كَر جَا رَكَا وِزْدَن اسْفَهَانَ كَسَر دِيْلَا
 دُرْدَانِيَه اَكْر قِتْلَه . شَيْلَه كَر كَعْدَر كَر رَا سَت دُوْكَاهُ
 اَلْمِيْل . دُوْكَاهُ بَرَم بَرْدَه نَم اِدَلَر . وَ سَكَا هَدَر
 وَاوَرِيْنَه كَرِيْت دُوْه جَا رَكَا اسْفَهَانَ اَلْوَرُ بَجَا
 حُسَيْنِي اَلْوَرُ . اَوَلَكِي حُسَيْنِي بَرَم بَرْدَه نَم اِدَه كَر
 حِصَار اُولَه وَ حِصَار بَرَم بَرْدَه نَم اِدَه كَرْدَانِيَه اُولَه
 كَرْدَانِيَه مُحْيَر اُولَدِي دُوْرِيْلَه بِيْلَدَر . وَ اَكْر دُرْدَانِيَه كَر
 جَا رَكَا وِزْدَن كَر قِتْلَه اسْفَهَانَ كَسَرَلَر . شَيْلَه كَر كَر
 نَم حُسَيْنِيَه كَرِيْت دُوْه كَر رَا سَت اُولَه . وَ رَا سَت

وَ كَرْدَانِيَه اسْفَهَانَ اَوِي اَلْوَرُ . وَ حَيِّ حُسَيْنِي اَلْوَرُ كَرِيْلَه
 دَخِي مَنَان بُوْدَر نَوَع دِيَكِر اَكْر دُرْدَانِيَه كَر سَا زَنَه نَمَان
 دُرْدَانِيَه كَر حُسَيْنِي بَرَم بَرَم دُوْكَاهُ اِدَسِن شَيْلَه كَر كَر
 كَر حُسَيْنِي خُوْد دُوْكَاهُ هَدَر . حِصَار سَكَا هَدَر كَرْدَانِيَه
 جَا رَكَا هَدَر . مُحْيَر بَجَا هَدَر . اَمَّا بَقَا دُرْدَانِيَه سَكَا
 مَعْلُوْم اُولُوْر يَعْنِي بَرَمِيْلَه . چُون حُسَيْنِي بَرَم بَرَم دُوْكَاهُ
 اُولَدِي . بَجَا اَوِي بِيَكَا اُولُوْر . وَ جَا رَكَا بَرَم
 بَرْم وِزَادَه اَلِيَه كَر حِصَار نَم اُولَه . وَ سَكَا بَرْم بَرَم
 بَرْم بَرْم وِزَادَه اَلِيَه كَر اَوَلَه نَم حُسَيْنِي اُولَه مَنَان
 نَمَان اَوَلَش اَلْوَر . اَكْر كَر قِتْلَه خَلَا صِلَ الْمَلِك اسْتَرْ سَكَا
 اَوَلَكِي دُوْر بَكَل حُسَيْنِي دُوْت بَرَمِي خَا صِرَه دُوْت
 مَنَان جَا رَكَا هِلَه سَكَا هَدَر كَرِيْت دُوْت دَخِي سَرَا غَا زَا لَه
 حُسَيْنِيَه دُوْكَاهُ مَعْلُوْم اُولُوْر نَم دِيَكِر اَكْر

کتف کرد و نگاه اوله • واور زین گرفت دونه کبر سگاه
 اولور • و دو نگاه ازینه گرفت دونه کبر چارگاه اولور
 و سگاه اولور گرفت دونه کبر کوچک سگاه اولور و
 چارگاه اسفهان اوی اولدی • و پنجگاه حسینی الور
 و بو حسینی ازینه گرفت دونه حصار الور • و اوکلی
 حسینی گرفت دونه کبر دانه الور • و اوکلی کرد
 محیر اولدی • و دیگر اسفهان مقام برین معلوم دوز
 اما اگر کبر اسفهان مقام حسینی کستر لشد
 کبر کرد کبر سگاه بریم برده زیاده ایله کبر دو نگاه اوله
 و چارگاه بریم برده زیاده ایله کبر سگاه اوله بچکا
 اوی چارگاه اولدی • حسینی اوی اسفهان اولدی بریم
 برده بریم اوله • حصار بریم برده بریم اده کبر بچکا
 اوله • کردانه بریم حسینی الور سهل بر ملک و جهید

وبقاریه کون معلوم دوز • اما اسفهان حسینی برسل
 شله کبر کرد کبر سگاه و چارگاه گرفت دوت کبر
 سگاه دو نگاه اوله • و چارگاه سگاه اوله و بچکا
 چارگاه اوله • و ازینه گرفت دوت کبر کوچک
 سگاه اولور • و حسینی اسفهان الور • و حصار بریم
 برده دوت کبر حسینی اوله • و کردانه دوت کبر حصار
 اوله • و محیر کردانه اولدی • و اوج بریم برده زیاده
 ایله کبر محیر اوله • و دوت اما اگر برسل کبر
 اسفهان کردانه بریم دوز • و شله کبر کرد
 دو نگاه تمام سگاه تمام چارگاه بکگاه الور و
 بچکا دو نگاه الور • و حسینی بریم برده بریم ایله کبر
 سگاه الور • و حصار بریم بریم برده بریم اده کبر
 چارگاه اوله • و کردانه بریم برده بریم اده کبر کوچک

وَجَارُكَاهُ دُونَهُ كَرِيفَتُهُ اَصْفَهَانُ اُولُو . اَوَّلِكَ اَصْفَهَانُ عَزَلُ
 اُولُو . اَوَزْدِنْ يَرَمُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُ
 اُولُو . وَاَوَّلِي حَسْبِيَه سَمُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُهُ
 اُولُو . اَوَّلِكَ كَرِيفَتُهُ مَحْتَرِ اُولُو . اَتَا جَوْنُكُمْ
 بَلَدُ _____ كَرِيفَتُهُ عَاجِزُ اَوَّلُو . دُونِيَه
 قَوْنَرِ يَمِيَنُ بُو كَرِيفَتُ نَاصِيَه نَظَرِ اَوَّلِي كَرِيفَتُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ
 اُولُو وَفَتِي بَرْدَهُ يَرَمُ اُولُو اَكْهَ كَوْنُ فَهْمُ اِدَاكُ . دَخَرُ
 جَسَكِي جَسَكِيَه سَمُ اَوَّلِي اُولُو . بَدَرْدَنُ مَعْمُرُ
 اُولُو كَرِيفَتُ اَوَّلِي سَمُ صَنَعَتُكَ عَاجِزُ اَوَّلِي سَمُ بَسَلُ
 نَصْرُفَدَنُ اَمْدُ . اَمْدِي كَرِيفَتُ كَرِيفَتُ بُو اَوَّلِي اَصْلَتُهُ
 بَلَدُ بَلَدُ كَرِيفَتُ مَعْمُرُ وَهَرُ اَوَّلِي وَهَرُ تَكِيَه وَهَرُ عَزَلُ
 بُو عَزَلُ ظَاهِرُ يَمِيَنُ دِلَسَكُ بُو اَوَّلِي اَصْلَتُ كَرِيفَتُ
 كَرِيفَتُ اَصْلُ بُو دَرْدَنُ كَرِيفَتُ عَسِي بَنَكَلَه مَعْلُومُ الزَّامَانَا

سَكَاةُ اُولُو . وَغَيْرُ كَرِيفَتُهُ بَرَادُ لَكِرِ اَصْفَهَانُ بَرْدُ
 اُولُو . وَاَوَّلِي بَرْدُ سَمُ مَحْتَرِ بَرَادُ لَكِرِ كَرِيفَتُ اُولُو
 وَنَظَرُ بُو مَعْلُومُ حَصَارُ كَرِيفَتُهُ مَحْتَرِ . اَتَا كَرِيفَتُ
 كَرِيفَتُهُ خَلَا صُ اَمْلِكُ اَصْفَهَانُ اَوَّلِي دُونَهُ
 اَوَزْدِنْ كَرِيفَتُ دُونَكُمْ سَكَاةُ اُولُو . وَحَسْبِيَه
 كَرِيفَتُ دُونَكُمْ جَارُكَاهُ اُولُو . وَحَصَارُ دَخَرِ يَرَمُ
 دُونَكُمْ كَرِيفَتُ سَكَاةُ اُولُو . وَكَرِيفَتُهُ اَصْفَهَانُ اَوَّلُو
 مَحْتَرِ حَسْبِي اُولُو . اَوَّلِي حَصَارُ اُولُو بُو دَخَرُ
 اَكْرَدُ لَسَكُ كَرِيفَتُ اَمْلِكُ سَمُ دَرِيفَتُ كَرِيفَتُ جَارُكَاهُ
 جَارُكَاهُ . شَيْلَه كَرِيفَتُ كَرِيفَتُكَاهُ دُونَهُ اَبُو
 كَرِيفَتُكَاهُ اَزْدِنْ يَرَمُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُ
 اَوَّلِي كَرِيفَتُكَاهُ اُولُو . وَدُونَهُ هَمُ دَكِيَه سَكَاةُ
 يَرَمُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُ اَوَّلِي دُونَهُ اُولُو

اَوَّلُكَ كَاهَنَهُ دَرِسَنَ وَصَكُنَ دَوَكَاهَ دَرِسَنَ وَسِرْكَاهَ
 وَجَارُكَاهَ وَكَرْدَانِيَهَ وَبَجْكَاهَ وَحَسِينِي وَحِصَارُ وَغَيْرُ
 دَرِسَنَ عَبْدُ الْمُؤْمِنِ نَكَا مَسْطَرُ دِيوَادَ وَرِصْتَنَ اِمْدَرُ
 بِلَاكُ كَرْدَنَ دَرِ هَر مَسْطَرُ دِهَ بَجْ بِيَكْكَاهَ وَبَجْ دَكَاَهَ
 وَبَجْ سِرْكَاهَ وَبَجْ جَارُكَاهَ وَآدَرُ هَر مَسْطَرُ دِي كَمَنَ شَلَا
 يَكْ كَاهَدَنَ كَرْدَانِيَهَ بَرِ مَسْطَرُ وَدَوَكَاهَدَنَ مُحْسِرُ
 بَرِ مَسْطَرُ وَسِرْكَاهَدَنَ بَرِ زَوَاجِهَ بَرِ مَسْطَرُ سَكْرُ
 سَكْرُ نَمَانِ اصْلَ بَوْدَرُ اَنَا يَكْ كَاهِلَهَ رَا سَتَا رَا سَتَدَ
 فَرَفَ نَدَدَ وَنَدَنَ مَعْلُومُ اَوَلُورُ زِيَارَا سَتَا دَخِي نَمَانِ
 يَكْ كَاهَدَنَ ظَاهِرُ اَوَلُورُ اَلِهَهَ اَوَلَمَكَهَ مَشْكَلُ اَوَلُورُ
 بَعْضُ بَرِ لَرْدَهَ زِيَارَا كَرْنُ جَوْنُ بَحْشُ اَوَلُورُ كَرِ اصْلَ بَلَزَلُ
 اَنَا سَأَالُ اِدَرُ سَكْرُ رَا سَتَكَهَ يَكْ كَاهَهَ اَرَا سَتَنَ فَرَفَ
 نَدَدَ وَهَر بَرِي نَدَنَ مَعْلُومُ اَوَلُورُ جَوَابُ شِيلَهَ دَرِ كَرِ رَا سَتَا

در صنف انجمن و بیان زندهاگر

- ۱- یعنی نَدَنَ دَرُ وَاَصْلُهُ شَعْبَه اَبَدَكُ
- ۲- یعنی شَعْبَه نَا دَرِ اصْلُورُ وَمِ بَادِي رَتَبَتِ
- ۳- یعنی شَعْبَه نَا لَدَرُ اَصْلُهُ وَمِ نَا كَدَرُ
- ۴- یعنی شَعْبَه رَا اَصْلُهُ اَصْلُهُ وَمِ اَسْتَدَرُ
- ۵- يَكْ كَاهَهَ بَجْكَاهَ دَوَكَاهَ بَجْكَاهَ
- ۶- یعنی حَسِينِي وَمِ دَوَكَاهَ نَا سَنِي
- ۷- یعنی حِصَارُ دَرُ وَسِرْكَاهَهَ نَا سَنِي
- ۸- یعنی كَرْدَانِيَهَ كَرْدَانِيَهَ مَقَابِلُهُ مَسْطَرُ

بِلَاكُ كَرْدَنَ دَرِ مَسْطَرُ زِيَارَا شَبُو وَجَهْلَهَ مَعْلُومُ اَوَلَمَكَهَ

اِدْجَر وِیَانِ فَخْرَانِ شَاءَ اللهُ تَعَالَى • اَمَّا مَلَكُ مَلَكُ
 وَاجِدْ رَكْ تَقْبَلِ اُولَکْ اُولَکْ • زِیْرَا شَوْلِ اِتْقَانِ کِهْ تَرَمِ
 مَطْلَقْلَهْ مَلَكُ مَلَكُ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرْ اُولِ اِتْقَانِ
 اِتْقَانِ بِالْوِجْ دَر • چُنْ مُوَاکِسِنِکْ اَوْرُسِنْدَهْ اِتْقَانِ
 بِالْوِجْ اُولُسَهْ اُولِ وَفَرِ مَلَكُ مَلَكُ تَقْبَلِ اُولَکْ اُولِ
 دَخِ شَوْلِ اِتْقَانِ کِهْ تَرَمِ مَطْلَقْلَهْ سَبَابَهْ مَتْنِ اَوْرُسِنْدَهْ
 وَاْدَرْ اُولِ اِتْقَانِ اِتْقَانِ بِالْکُلْدُ • بِنِ اُولِ وِزِ
 سَبَابَهْ مَتْنِ رَمَلِکْ اُولَکْ • زِیْرَا شَوْلِ مَنَابِتْکِ مَآخِرِ
 رَمَلِ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرْ • اُولِ مَنَابِتْ مَنَابِتْ وَاْدَرْ
 بِنِ اُولَکْ اُولُسَهْ اُولِ وَفَرِ مَآخِرِ دَخِ سَبَابَهْ مَتْنِ
 مَخْصُوصِ اُولَکْ رَمَلِکِ • دَخِ شَوْلِ مَنَابِتْ کِهْ مَلَكُ
 مَطْلَقْلَهْ سَبَابَهْ بِنِ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرْ اُولِ اِتْقَانِ اِتْقَانِ
 بِالْکُلْدُ • بِنِ اُولَکْ اُولُسَهْ سَبَابَهْ بِنِ دَخِ حَقِیْفِ

تَقْبَلِ اُولَکْ اُولَکْ • دَخِ شَوْلِ اِتْقَانِ کِهْ سَبَابَهْ مَتْنِ اُولَکْ
 بِغَرِ بِنِ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرْ اُولِ اِتْقَانِ بِالْکُلْدُ • بِنِ
 اُولِ وَفَرِ بِغَرِ بِنِ دَخِ هَرْجِکْ اُولَکْ • وَدَخِ رَمَلِکْ اُولَکْ
 اِمْدِ سَرِ اِلْکِ کِهْ بُوْدِ کَرِ اَنْدِ کَرِ دِی اِتْقَانِ مَلَكُ
 مَعْلُومِ اُولِی • اَمَّا حَقِیْفِ هَرْجِ شَوْلِ اَصْلِ اَزِیْرَهْ کِهْ
 بِرَمِ مَطْلَقْ ثَانِی تَقْبَلِ چُونِ وَضْعِ اَنْدَکْ اُولِ وَفَرِ حَقِیْفِ
 هَرْجِکْ مَوْضِعِ سَکِرِ بِنِ فَلَکْ شَهَادَتِ بِرَمَعْنِ دَخِ
 بِغَرِ اُولِ • دَخِ اَزِ اُولَکْ بُوَا اِتْقَانِ مَلَكُ بِرَمِ سَنَدِکْ دَخِ
 بِرَمِ دَرِ دَخِ بِرَمِ رَمَلِکْ قَائِمِ مَقَامِ اُولِ • زِیْرَا مَلَكُ
 مَطْلَقْ شَهَادَتِ بِرَمِ بِنِ دَخِ وَتَلَهْ اَنْدَکْ بِرَمِ دَرِ • دَخِ
 شَهَادَتِ بِرَمِ کِهْ تَرَمِ اُولَکْ بِغَرِ مَتْنِ بِرَمِ دَرِ • زِیْرَا بُوْدِ
 بِرَمِ مَقْشُوقِ دَرِ دَرِ • دَخِ چُنْ سَکِرِ بِنِ فَلَکْ سَبَابِتْکِ
 بِغَرِ بِغَرِ بِنِ سَبَابِتْ مَتْنِ جِهْ اُولُسَهْ اُولِ وَفَرِ سَبَابَهْ

شَتَّى كَرِيحِي فَلَيْكَ سَبَابُ سِنِّكَ رِيحُهُ دُرٌّ • لَحْنُ ثَائِقِي تَقِيلُ
 حَرَكْتُ اِسْمَهُ نِمَّ مَطْلَقُهُ نَبْرَ اَفْعَلِكُ وَارِسُهُ يَاحْوُ اَمْلِكُ
 رِيحُهُ اَيْقَاعُهُ دَنَ رِيَا اَيْقَاعُ فُسُو كَرِ اَوَّلُ اَيْقَاعُ ثَائِقِي تَقِيلُ دَن
 دَخِي حَفِيفُ اَوَّلِهِ اَوَّلُ وَفَنَ بُو اَيْقَاعُ عِلَّكَ مُوَضِّعُ رِ
 تَقِيلُ اَوَّلُهُ • اَوَّلُ ثَائِقِي تَقِيلُ وَاقِيَا عِلَّكَ تَقِيلُ اَوَّلُهُ عَنَّهُ كَرِ يَمِزُ
 اَمْلِكُهُ وَجِهَهُ تَقِيلُ اَوَّلُهُ كَرِ اَيْقَاعُ عِلَّكَ دَخِي مُوَضِّعُ رِ
 اَوَّلُ وَجِهَهُ تَقِيلُ اَوَّلُهُ • اَكْرَقِيلُ سَهْ تَقِيلُهُ • وَاَكْرُ
 حَفِيفُهُ حَفِيفُهُ • دَخِي كَرِ سِنِّكَ كَرِ بُو صَفِيَّتُهُ تَقِيلُ
 وَصَفِيَّتُهُ اَيْقَاعُهُ اَدَنَ رِيَا صَفِيَّتُهُ اَوَّلُهُ بَارِي فِي اَلْجَمَلَةِ بُو
 يَابَنَ سَعِي اَمِشَرِ اَوَّلُهُ اَوَّلُ كَرِ سَهْ بُو دَرِ اَوَّلُهُ قَائِدُ عِلَّكَ
 فَهْمُ دَسْرَارُ اَوَّلُهُ • اَمْدِي بِكُلِّ سَكَا كَرِ كَرِ كَرِ بَرِ رَمَا
 اِسْتِجْمَالُ اَوَّلُهُ بَلَسُوْرُ • دَخِي سَكَا كَرِ كَرِ اَرَا اَطِشْتَا سُرُ
 قُوْلُ دَرِ كَرِ بُو صَفِيَّتُكَ مَقْدَمُ دَنَ دَنَ • اَيْقَاعُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ

اَوَّلُهُ كَرِ شَدِيدُ يَدِي دَنَ كَرِ اَمْلِكُ • اَتَا بَعْضُ مَنَ اَخْرَجَ شَدِيدُ
 رَمَانُ اَهْلُ دَنَ اَمْدُو كَرِ بُو دَرِ اَوَّلُهُ اَيْقَاعُ عِلَّكَ عَنَّهُ خَرِ
 اَيْقَاعُ عِلَّكَ مَصْكَدُ دَرِ دَرِ • وَلِي رِيحُهُ كَرِ حِدْلُهُ جَهْدُ
 اَمْلِكُ بُو دَرِ اَوَّلُهُ دَنَ عَمْدِي اَيْقَاعُ بَلَدُ اَلْجَمَلَةِ بُو مَوْضِعُ
 اَكْمَدُ • دَخِي بَلَدُ كَرِ كَرِ سَوَّلُ دَنَ اَزِيدُهُ وَعَدُهُ اَشِيدُ
 سَبْعَةُ اَيْقَاعُ اَصْلُهُ دَنَ كَرِ اَمْلِكُ جَمِيعُ دَنَ كَرِ اَمْلِكُ
 وَلِي اَمْلِكُ دَرِ كَرِ سَوَّلُ دَنَ كَرِ بُو عِلَّكَ مَرَادُ مَوْضِعُ دَرِ
 اِنْ غَايَتُهُ يَخْتَدِرُ مَشَارِدُنَ اَوَّلُهُ • اَتَا بُو دَخِي بِيَارُ
 اِدْرُدُ كَرِ جَمْلَةُ سَا اَمْلِكُ اَمْ عَوْدُ دَرِ عِلْمُ مَوْضِعُ مَبْدِي دَرِ
 عَوْدُ بَلَدُ اَزِيدُهُ • وَعَوْدُهُ يَلِكُ دِيَارُ دِيْدُ دَرِ اَلْجَمَلَةِ
 تَكْرِيْمُ بُو دَنَ مَطْلُوبُ دَرِ عَوْدُ دَنَ خَاصِلُ اَوَّلُهُ • بَسْ هَمْ شَسْمُ
 اَمْدَنَ مَطْلُوبُ كُلِّ خَاصِلُ اَوَّلُهُ دِيَارُ اَوَّلُهُ • اَهْلُ اَحْسَابُ
 قِسْمُهُ اَللَّهُ عَدَدُ مَنَامُ اَوَّلُهُ دِيَارُ دَبْدُورُ • وَهِيَ عَدَدُهُ

اَلدَّيْنُ عَرَمِي اَلدَّيْنُ عَرَمِي • چُون صَحْبِي دَوْنِ سَنِ نَاقِصِ كَلَمِ
 بُوَصْنَاكَتِ اَهْلِيكَ بَعْضِي نَاقِصِ عَرَمِي دِي نَاقِصِ دَوْنِ دَوْنِ دَوْنِ • اَمَّا
 قَدِيمِ اسْتَاذِ لَرَقَتِيهِ بُوَسْمَقُولِ دَكَلِ وَكَانِجَهْ دَجِي دِي نَاقِصِ
 دَبْدَرِ دَكَلِ • اَتَا جَمَلِه اسْتَاذِ لَرَقَتِيهِ عَرَمِي دِي نَاقِصِ
 دَبْدَرِ دَكَلِ بِلَا اِخْتِلَافِ شِلِه كِه عَرَمِي نَاقِصِ هِنِجِ بَحْشِ
 يَقْدَرِ كِه عَرَمِي دِي نَاقِصِ جَمَلِه اسْتَاذِ لَرَقَتِيهِ دَا هِنِجِ
 اَمِدِي بِلَا كِلِ كِه بُوَعَلِمِ اَدَا وَادِ عَرَمِي شَرِيفِ دَوْنِ دَوْنِ
 دِي نَاقِصِ اَمِ اَرِ اَوَّلِ جَمِيعِ رُو حَرْدِ جِي عَرَمِي اَجْنَادِه كَلَمِ
 اَوَكُنِ اَوَّلِ حَرَكَاتِ اَقْلَاكُنِ خَاصِلِ اَوَّلِ اَوَّلِ اَوَّلِ
 لَدَنِ اَوَّلِ دِي • دِي نَاقِصِ حَقِ نَاقِصِ بِلَا كِلِ رِي دِي دَجِي
 بِلَا دَكَلِ دِي دِي اَمِ اَمِدِي • بُوَعَلِمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ
 بِلَا هَرِ بِي سَنِ حَرَكَتُنِ بِي دَوْنِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ
 بِي نَكِ اَوَّلِ بِي نَكِ بِي نَكِ • اَمِدِي اَهْلِ بِلَا بِلَا صَفَا

قَلْبِ دِي اَوَّلِ اَوَّلِ اَوَّلِ مَلِكِ اَوَّلِ • دَجِي بِلَا دَا وَادِ وَادِ
 مَوْسِقِي اَوَّلِ اَوَّلِ دَنِ اَوَّلِ دَجِي اَكَا اَغَانِ وَدَوْنِ دِي دَوْنِ
 وَدَرِ دَكَلِ • بِلَا اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ
 اَمِ اَمِ اَوَّلِ اَوَّلِ دَنِ اَوَّلِ • نِجَمِ صَفَا دِي
 عَدَا اَمِ اَمِ دَنِ وَادِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ
 دَرِ دَكَلِ كِه كَلَمِه هَرِ بِي كِلِ بِلَا اَمِ اَمِ اَمِ
 بِلَا اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ aَمِ aَمِ
 اَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ
 صَفَا دِي بِلَا اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ aَمِ aَمِ aَمِ
 اَوَّلِ قَوْشِه قَوْشِه دَكَلِ • اَمِدِي اَوَّلِ قَوْشِه بِلَا دَكَلِ
 وَادِي مَلِكِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ اَمِ aَمِ aَمِ aَمِ
 اَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ
 دَلِكُنِ بِلَا اَمِ اَمِ اَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ aَمِ

اِسْتَدْلُوا لَهُ بِمِثْرٍ لَوْ رُودِي • بَوَاوَنُ اَكِي قَامِ اَنكَ بَوَدِي
 دَكُشْتَكِرْدَن جَعَن اَوَزِ كُودَن اَخْذَانْدَك • وَهَر بَرِ اَوَانِه
 بَرَادِرْدَك • بَعْضَرْدِي بُو عَمَلَك وَجُودِنَه قَرَانِ اِشَارَت
 بُو لِدِرْدَك • زِيَارَتِي فِي اَخْتِاِثِاَ اَشَاءَ قِرَاءَه شَادَدَه مِيَد
 فَاِخْتِاِثِاَ اِثْنَاء دَعِي اَمْتَشْدُرُ فَاِخْتِاِثِاَ خَاسِنَك نَقَطَسُرُ
 كِدُوبُ فَاِخْتِاِثِاَ اَمْتَشْدُرُ بُو رَوَاهُ اَذِنَه مَعْنِي اِيَتِكَ شَيْك
 اَلَكِه حَقِّ تَعَالِي جَمِيع خَلْقِي يَزِيدُ عِيْدَن سَكَن بَعْضَرْدِي كَسْنَك
 حَاقِنَه نَه دِرُوسَه زِيَادَه اَدَر • يَمْنِي بَعْضَرْدِي كَسْنَك
 اَوَارِي خُوبِ اَمْتَشْكَلَه دَعِي بَعْضَرْدِي كَسْنَك اَوَارِي زِيَدَه
 زِيَادَه اَدَر • دَعِي بَعْضَرْدِي اَلْخَانِ بَعْضَرْدِي اَلْخَانِ اَوَرِي
 خُوبِ اَدَر زِيَادَه اَدَر • دَعِي بَعْضَرْدِي كَسْنَك اَوَارِي بِيَسْمَه
 مَلَايِمِ اَمَلَر • وَبَعْضَرْدِي كَسْمَه مَنَا فَرَادَر • دَعِي بَعْضَر
 كَسْنَك اَلْخَانِ سَمْعَلَه مَسْتَحْسِنِ اَمَلَر • وَبَعْضَرْدِي

اَمَوَانِ مَسْتَحْسِنِ وَ مَسْتَحْسِنِ اَدَر • بَسْ بِنَ بَدَن مَعْلُوم
 اَوَلَدِي بَعْضَرْدِي كَسْنَك اَوَارِي خُوبِ اَمَلَرُ وَ اَلْخَانِ حَسَن اَوَلَدِي
 حَقِّ تَعَالِي اَنكَ خَلْقِيَه وَلَطْفِيَه وَ كَرِيْمَه دَر • نَبِي كَسْمَه
 بَعْضَرْدِي قَاسِرَه كَلْبَشْدَر • دَاوُدِ بِيَا مَرْكَ عَلَيْهِ الصَّلَوة
 وَ اَلْكَافِر اَوَارِي اَنكَ خُوبِ بِي شَوْلِ مَثَابِي دِي كِرْ كِرْ اَلْخَانِ
 حَسَنَه وَ نَعْمَاتِ طَبِيْلَه اَنْعَامِ مَقَامَلَرَه نَشْنَه اَقْسَه
 اَمَلَر اَوَلَدِي كُودَن كُودَن مَوْتِ سَمْعَن • دَعِي خُوبِ اَوَارِي بَلَدَن شَيْك
 مَثَابِي اَوَلَدِي كِرْ كِرْ كِرْ يَزِيدَن اَوْ جَرِ قَتْلَ مَلَزَمِي وَ يَرِي بُو زِيَدَن
 يَوَرَدِي جَاوَزِ مَلَزَمِي كَلْبَ صَفِّ صَفِّ اَلْوَبِ اَنكَ اَوَارِي
 دَكُشْتَكِرْدِي • دَعِي بَدَن اَهْلِ سَازِ اَوَارِي سَه كَلَرْدِي
 اَنكَ يَانِجَه اَهْلَك اَوَرْدِي اَنكَ اَلْخَانِ حَسَنَه وَ نَعْمَاتِ
 كَسْمَه مَسْتَحْسِنِ اَلْوَبِ قَلْبَشْدَر • وَ دَعِي رَسُوْلَاهُ
 كَلَامِنِ طُحُوْطِ اَدَرِي كِه رَسُوْلَاهُ اَبُو مَوْسَا اَشْعَرِي اَمَلَر

يَا أَيُّهَا مُوسَى لَقَدْ أَعْطَيْتُ مِنْ نَارِ مِنْ مِزَانِ أَهْلِ دَاوُدَ • بَعَثِي
 دَاوُدَ صَرْبَ مِثَالِ أَيْدِي دَاوُدَ حَسْبَ صَوْتِهِ وَحَلَاوَةِ
 تَغْيِيسِهِ كَوْنِ دَاوُدَ حَلْفَنَةٍ دَاوُدَ وَارِدِي • دَخِلْ عَائِشَةَ
 أَفْزُوسَ نَهْ نَظَرِ دَاوُدَ كَمَا أَنْصَارِ دَاوُدَ بَرَكَتِي كَمَا لِحْجَانِ التَّلَدِ
 بِغَا مَبْرَحُضَرَتِ ائِدْرِ يَا عَائِشَةَ كُلَّ نَارِ نَجْمَةٍ هِيَ رَاوِلَا عِجْ بِه
 كَذَرِ دَاوُدَ • عَائِشَةَ ائِدْرِ يَوْفَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ائِدْرِ
 تَلِيدِي يَا نَجْمَةَ نَارِي عِجْ كَذَرِ دَاوُدَ ائِدْرِ دَاوُدَ • ائِتَا كَمَا ائِتَا كَمَا
 حَيَا نَا وَحَيَا كَمَا دَاوُدَ • دَخِلْ بِي مَعْنِي نَظَرِ دَاوُدَ كَمَا
 عَائِشَةَ بِنَ عَمْرِو رَسُولِ اللَّهِ فَتَنَ ائِدْرِ دَاوُدَ نَا كَمَا نَارِي وَارِزْ
 ائِدْرِ ائِدْرِ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَا يَا جَنَرِ دَاوُدَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَلْبُ
 دَاوُدَ دَاوُدَ رَدِ كَمَا كَمَا جَنَرِ دَاوُدَ دَاوُدَ عَائِشَةَ ائِدْرِ
 ائِدْرِ مَعْنِي ائِدْرِ • سَوَالِ ائِدْرِ عَالِمَا بُوْحَدِ شَيْكَ يَا ائِدْرِ
 سَوَالِ سَلَسِلَا ائِدْرِ كَمَا مَعْنِي وَخَصَرِ وَجْهَ دَاوُدَ بِي مِثَالِ

جَوَابِ رَسُولِ اللَّهِ عَائِشَةَ عَشْرَ حَقِيقَتِهِ حَتَّاجِ دَاوُدَ
 ائِدْرِ دَاوُدَ وَسَا زَاوُدَ حَاصِلِ ائِدْرِ عَشْرَةَ عَائِشَةَ ائِدْرِ
 وَدَاوُدَ ائِدْرِ عَشْرَ ائِدْرِ عَائِشَةَ ائِدْرِ • رَسُولِ اللَّهِ دَاوُدَ
 بَوَالِ عَشْرَةَ ائِدْرِ ائِدْرِ عَشْرَةَ ائِدْرِ عَشْرَةَ ائِدْرِ ائِدْرِ
 بِيغَا مَبْرَحُضَرَتِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 كَمَا ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 دَاوُدَ ائِدْرِ • تَا حَا بِيغَا مَبْرَحُضَرَتِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 ائِدْرِ كَمَا ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 قَرَانِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 بَرَكَتِهِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 بَرَكَتِهِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ
 قَرَانِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ ائِدْرِ

سَوَدَسَن اَقَمَغَه بَشَلَدَيَات اَوَرَكْدِي چَكْنَدِي اِيْمَا اَوَدَب
 كَمَلَك اَمَلَكِي بُو خَال كَوَجَك بَوَكِي وَكْدِي دِيكَلَك اَت. اَمَكُو
 اَوَلَدِي چَكَمَنَدِي كِه اَقَمَغَه بَشَلَدِي كِه اَت چَكْنَدِي
 كِه دَكْدِي كِه سَاكِن اَوَلَدِي • قَلَدَر دَاشَن كَرْدِه بَاشَر
 اَوَدَن هَوَادَه بَرَبَوَت كِي سَنَه دَر مَسَن اَاسَنَد
 چَا اَقَلَبَر • سَمان بَوَدَكْدِي دَخِي اَرَق اَقَدَكِي اَوَلَد
 كَوَرَكْنَسَنَه وَاوَد كَرَكِه اَرَتِي كَكَلَدِي بُو وَا بَغ
 اَوَلَدَن سَنِي رَسُوْل حَضَرِيَه خَبَرِيَد • رَسُوْل حَضَرِيَه
 صَلَّيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبَد رَاوَل كَوَرَكْنَسَنَه كِه كَوَرَكْدِي
 اَنَك اَنَدَن اَوَرَكْدِي اَنَدَرِي شَهْرَه رُسَنَك اَوَاكِه دَكَلَك
 كَلَنَدَر • اَكَا اَوَل كِه سَن اَرَتِي دَكْن اَوَسَنَك اَوَلَد
 فَرِشْتَا رِيْتَكْن اَوَاكِه دَكَلَب مَشْكُر كَكَرَكْدِي اِيْنَه
 هَر كَر بَقَسَه بَشَلَدِي كَرِيَد دَرِي • اِمَدِي بُو خَال بَشَلَدَرَن

بِن مَعْلُوم اَوَلَر كَوَرَاكَن حَسَنَدَن اَجْطَام لَطِيفَه وَادَوَاج
 لَمِيَه مَحْظُوط وَهَر مَنَد اَوَلَر لُوش • دَخِي خُوب اَوَا زَعَرَا
 رُو خَا نِي اَمِش اَنَجَدَر كِه بُو عَلِي مَوْسِي عِيَه وَعِلْم اَدَا وَا وَا عِلْم
 رُو خَا نِي دَدَلَر • دَخِي عَلِي مَوْسِي عِلْم رِيَا صِنْدَن بَرَسَمَد
 نَبِي كِه اَبُو عَلِي بِن سِنَا دَن رَوَا يَت اَوَلَمَشَدَر • اَوَل وَفَرَن
 كِه قَلَا كَت فَرَسَدَن چَقْدِي دِيَا رَعَرَبَه عِلْم رِيَا ضِي اَوَقَمَا
 وَاوَدِي عَلِي هِيَا ت كِي وَعِلْم عَجْم وَعِلْم حِكْمَت كِي اَوَلَد
 وَتَن عَلِي مَوْسِي عِيَه دَخِي مَسْغُول اَوَلَدِي عَلِي بِن وَعِلْم بِن
 بِلَه خَا صِل اَنَدِي • وَدَخِي بُو عَلِي عِيَه كِتَاب تَصْنِيف اَبَدَر
 كِه تَمَدِي بِن زَمَان مَزْدَه دَخِي اَوَل كِتَاب وَاوَد رَاوَر لَر
 دَخِي صَفِي لَدَن عِبْد المَوْنَك حِكَا يَن لَرِي مَشْهُور اَوَلَد عَجْم
 اَقَا كَمَد • بِن مَعْلُوم اَوَلَدِي كِه بُو عَلِي جَمِيع طَبَا عَدَه
 مَوْعِي ش • وَجَمِيع قَلُوبَن مَحْبُوب وَمَطْلُوعِي ش • اِمَدِي

بچند که جمیع امراء کاز • و علاء بزرگوار • و مشایخ بر
 سراز • هر وقت که هر روز و روزگاری • بوعلم موسیقی و علم ادب
 ختیار و تمسک دارند • اول دیار اسلامه خلفاء نامدار
 و صفی اختیار دارند خلیفه مستعصم در که خلیفه
 نامدار و اوشید که او غلام • در آن خلیفه مستعصم در
 خلافت که هر ملک که نکل است و دار و رسه بوعلم موسیقی
 جمیع جمع ایشان • دخی بوعلم که تعلیمه رعیت
 کسری میسر • ولی بزرگ اجنه او ستاد در و غایت
 هر ستاد در بوعلم سید انصار کین • و ستاد المنیر
 الدنا جری • صفی الدین صبا المومنی • اندک مکره
 ستاد افضل العلماء و الفضلاء ناصر الدین فارابی • اندک
 مکره استاد اکمل و تاجین کمال الدین طوسی در
 اندک مکره استاد اعلا الدین العقل الحادی عشر ابوعلی

سپنا • اندک مکره افتخار الشایخ و الفاروق • شیخ شهاب
 الدین سهروردی کلدی • اندک مکره استاد جلال
 الدین جلال خوارزمی • اندک مکره علاء الدولة و الدین
 علی سپنا کلدی • اندک مکره استاد عبد العزیز که مایه
 اندک مکره استاد شمس المصلا و المسلمین شمس
 کلدی • اندک مکره استاد افتخار الفاروق جلال
 الحق و الدین جلال ششتری کلدی • اندک مکره استاد
 افتخار الفاروق محمد لایه مصری کلدی • اندک مکره
 مشایخ لایه استاد عبد القادر مرعیدی • بن هر که
 در لایه که اول دخی بزرگ که استاد اول • که که بود
 صفی تم علیسه و هم علیسه بکه مشغول اوله دخی
 بویاد سق بلع اده • دخی بوعلم استاد کردن اشکده
 جوف ریاضت اده در بوعلم علم ریاضی و علم هواپیما بود

تمام ضبط اتمك بو صنعتك اوستا ازمه جنه لاونست اتمكه
 حاصل اولور . انا اوعلي بيله ديشدر كه نوغم موسيقي بر
 بلدر لطيف و شريف و روحاني كه استخراج المهندس عمار
 اربعون كه اول عنا صرا بعه وجود لك استقفا بد يعني
 اصلدز مكدور عالمك طبعيت اذن . امدي بل كل كم
 اول وجوده كل عنا صرا بعه اود در طبعيت خار و ابلد
 يعني ابي و مودر . محصول اربعون ياني طبعيتك و اخلاط
 اربعون صفا طبعيتك . بس بو اود در مسجلا اولر
 هو طبعيت خار ركنه در يعني ابي و اشدز . فصول اربع
 بهار طبعيتك و اخلاط اربعون فان طبعيتك بس هو ادر
 مسجلا اولر . مو طبعيت بار و در كبد يعني سوز
 فائش . فصول اربعون فطر طبعيتك و اخلاط اربعون بلم
 طبعيتك بس مسجلا اولر . صودن طلاق طبعيت بار و

و ابلدز . يعني سوز و مودر . فصول اربعون كوز طبعيتك
 و اخلاط اربعون سوز طبعيتك . امدي بو عنا صرا بعه
 وجود لك استقفا ابلدز . بس بلك كي در زنده يعني
 شكر در . يعني مسخر جدر بعض طبعيتك . امدي اولر
 وجود بلدي ادا و ارا ابي عشر در ناستد بس مسجلا اولر
 راستدن عراف و عرفان زير اتمكه كوزك . زير اتمكه
 كوزك كنن اسفهان ظاهر اولر . ايشو در د اصل
 استقفا بدز اوارك بس مسجلا اولر . بو اصول
 اربعون عكر نند دخي ظاهر اولر . يعني هر بر اصلدن ايك
 نغمه دعي . اول راستدن رنگه و عناق دغدر
 ايجي اصلدن كه عراق در حجاز و بوسلك دعي . اوچي
 اصلدن كه زير اتمكه كوزك در رهاوي و برك و غدر
 در دخي اصلدن كه اسم ناندز فوا و حسيني دعي . بلون

اِكَا صَلَدَنَ السَّاءَانَهُ دَعْدِي • هَرَكِي شَدُونِ بَرَاوَانَهُ
 رَاَسْتَه حَسِيْدِيَن كَرْدَانِيَه دُعْهِي • اَسْمَهَا نِهَلَه نَهَايِيَن
 كَرَاَسْت دُوْعْدِي • بَرَزَكِه زِيَرَاكَنْد كُوچَكَسَدَن
 شَهَنَاَز دُوْعْدِي • بُوَسَاك وَنَوَاي عَمَشَا قُوْن مَاه دُوْعْدِي
 سَوَاوَا دُرُوْرَسَه عَجْدَر شُدُوْد كِر اَهْلَدُوْد • هَر بَرِيْدَن لِيَكِي
 دُعْدِي • اَوَاك كِر وَغَدُوْر هَر اَكْسِيْدَن بَرُوْد دُعْدِي • جَلَاَب
 بِيَلَه وَرُوْرُوْر كِه اَوَلَه قُوْت مَوْجُوْدِي • هَمِيَرِيْدَن بَرِيَكِي
 طَعْدِي شِيْدِي كِر قُوْتِي صَغِيْف هَر اَكْسِيْدَن بَرُوْد دُعْدِي
 بِيَس يَاوِي نَطْم اَسْتَلَرُوْد • بَعْضُ فُضْلَاوُو شُدُوْد اِيْنِي عَشَرُو
 وَآلَتِ اَوَاك اَوْج عَزِيْ بِيْتَه بَلِيْد رُوْرُوْر كِه
 اَلَاَسْت يَتْلُوْ اَلْوَاَنَ زَنَكُوْلَه • عَشَاق وَنَاهِيَه بُوَسَلَكِي بِيَج
 وَآلَرِيْ مَكْنَه وَاصْمَهَا ن وَنِيْم • نَهَاوِي بَرَزَكِي دُعَا حَسِيْبِي بِيَج
 اَوَاز هَا نُوْرُوْر سَلَمَك كَرْدَانِيَه • شَهَنَاَز كَرَاَسْت حَمَاوَنَا حَقِيْقَتَا

وَآلَا بِلَكِيَل كِر بُوَسْعَتَا اَسْتَا دُرُوْرِي تَنِيَن بُوَقْنَك قُوْبِيَلَرِي
 حَضُوْرِيَن جَمْعُ حَقْمُوْر • وِيَايِيَن بِيَشَارَتَا اَدُوْبُوْرُوْر كِي بَعْضُ
 اَسْتَا دُرُوْرِيَن اَوَلَرُوْر كِر هَمِيَرِيَسَا عَنَتِي كُوْاَوَل شَاعِنَه سَابِيَه
 نَه بَرُوْد • جَلَاوَر كِر اَوَل كُوْكَسَبَت سَابِيَه اَوَلِي وَآلِي رِيَايَتِي
 اَتَمَك جَمْلَه وَاجِيْلَرُوْد • وَآكَرَاَسْتَا دُرُوْرُوْل اَرِيَن دُرُوْر كِر اَوَل
 كِه مَوْجُوْب حَرَاَرَت وَشَا عَسَدُوْر نُوْرُوْرُوْرُوْر • جَلَاوَر كِه اَوَل كُوْنَه
 مَنَابِيَه اَوَلَا • مَنُوْمَات وَوَرْمَلَات كَمِيَجِيَن جَلَاوَر كِه اَوَل
 يَكِيَه مَنَابِيَه اَوَلَا • بُوَسْلَا اَوُرُوْرِيَه ذِكْرَا اَلْوَاَنِي مَبْلَا اَتَمِيَجِي
 شُوْل وَجَمْلَه كِر مَنَابِيَه وَبِيْدِيَه مَشَقِيْدَا اَوَلَا • وَوَرْدَا شُوْ
 اَتَمَك شَرِيْفِي بَرِيَه كَرْمَك كَرَا كِر اَهْلِي سَاَنَه مَعْرِف وَبَسْعَدُو
 اَوَلَا وَدَهِيَن بِيَايَت صَا فَا اَوَلَا • نَاَزَكِيَا ت بَرُوْدَن وَآلَاوَن
 مَلَاوِي اَوَدَه • هَمِيَرِيَن بَرُوْرِيَجَه نَصْرُوْف اَلَمَك كَرْدُوْر • زِيَرَا
 بَرُوْد كِه اِخْتِلَاف جَمْعُوْر اَتَا بِيَز مَعْلُوْم اَدَجَك دَهِي بَرُوْد

كُفَّهِ وَكَذَرْدَه فَتَقِي بَرْدَه مَنَّا سِرْكَدُر • اَشِيو بَرْدَه كَرْدَرِش
 فَصَلَّاهُ هَفَتَك هَر كُنْكَ وَهَر كُيَسَنَك بَرَالِدَه نَسَبَت
 وَادَر • بَس نَاسْتَدُر كُفَّهِ وَكَذَرْدَه فَتَقِي بَرْدَه مَنَّا سَبَد
 وَمَلَايِم طَبَعْدُر اَمَز بُو دَر كِه ذِكْر اَوَّلُر كُيَسَنَه كُنْ حَسِي
 وَدُوسَنَه كُيَسِي عِرَاق وَدُر يَافَكَنَد وَبَرْدَك • سِه سَبَه
 كُيَسِي عَشَاق وَرَنَكُوه • وَجَهَا زَنَسَنَه كُيَسِي اَصْفَهَان
 وَدُر يَافَكَنَد كُوجَك • وَجَهَا زَنَسَنَه كُنْ بُو سَلَك وَدَهَاو
 وَجُيَسَنَه كُيَسِي عِرَاق وَدُر يَافَكَنَد وَبَرْدَك • وَادَنَه كُيَسِي
 نَاسَبَه وَادَنَه كُنْ فَرَاوَجَاز • شَبَه كُيَسِي عَشَاق • وَ
 رَنَكُوه • وَشَبَه كُنْ اَصْفَهَان وَدُر يَافَكَنَد وَكُوجَك • نَكُيَسَنَه
 كُيَسِي بُو سَلَك وَدَهَاو • بُو مَوْجَب اَزَه اَوَا زِي صَفَلَه
 بَرْدَه كُيَسِي كِه • اَتَا جُون اَوَا كِي بَرْدَه اَوَا كِي بَرَجَه
 نَسَبَت اَد بَد دُر • وَادَل اَوَا كِي دَرْت فَصَلَه قَتَبَت

اَد بَد دُر • اَوَج پَرْدَه يَازَد • وَاَوَج پَرْدَه يَازَد • وَاَوَج
 پَرْدَه كُودَد • وَاَوَج پَرْدَه فَشَد • نَكُيَسَنَه اَوَا جُون
 ذِكْر اَلْبَد • عَشَاق وَفَرَاوَج بُو سَلَك بُو اَوَج پَرْدَه يَازَد
 وَنَاسَبَه وَحَسِي وَدَهَاوِي يَازَد • وَاصْفَهَان وَ
 دُر يَافَكَنَد وَكُوجَك كُودَد • وَجَهَا زَنَسَنَه وَعِرَاق
 فَتَقِي كُودَد • اَنَدَن مَكَنَه عَشَاق هَازَك اَلْدَد • وَنَاسَبَه
 اَوَا نَاسَبَد • وَبُو سَلَك اَخِر دُر بُو جِهَنَه قَلَا سَلَك
 كُودَد • يَافَكَنَد وَدُر يَافَكَنَد بُو جِهَنَه وَبَرْدَك وَ
 بُو دَر كِه بَرْدَك اَقَلَدَدَه مَنَّا سَبَت بِيَان اَدَن • بَكُيَسَنَه
 هَر بَرْدَه بَر يَافَكَنَد اَيرو اَوَا پَرْدَه وَادَل اَوَا زِي
 مَنَّا سَبَت اَوَا اَوَا اَقَلَه تَهَلِمَد اَد بَد دُر • اَوَا اَقَلَدَدَد
 سَر بَد بَد • وَفَسُو مَنَّا سَبَت وَنَاسَبَه جَهَنَه وَحَسِي • وَ
 نَكُيَسَنَه وَصَفَهَان وَعَدَن وَعَمَان اَوَا اَقَلَدَدَد سَاكُيَسَنَه

دَرِزَاكَند وَكَوْجَك وَاصْطِفَانَه مَنَاسِبِي يَارَدَر • وَكَوْجَكِي
 كِه مَكِه وَمَدِينَه وَكَطَافِ وَيَمَن وَطَظِيف وَهَرَوَالَه وَهَضِه
 دَارَالْمَلَك چِين وَبُورِيَه سَاكِرَنَك حَسِينَه مَنَاسِبِي
 وَادِمْتَاخِر لَرَقُولِيَه • اَمَا مَقْدَمَلَر قُولِيَه دَرِزَاكَند وَ
 بُرُك دَوَرَلَر • اَوچِي اَقِيْمَر كِه بِيْتِ الْمَدِينَس وَفَسْطَطِينَه
 وَعَسْطَلَان وَفَيْصَرِيَه وَطَرِيَه وَطَرِيَس وَدَرِمْشَق وَافَرِيَه
 قَهْرِلَان وَمَعْبِدِيَه • وَاسِي كَعْدَرِيَه وَجَمَلَه يِلَاوَعَرَبِي
 اَبَلَسْتَانَه دَكْن بُو اَقِيْمَلَر اَهْلَه بُو سَاك وَرَهَاوَعَرَبِي
 مَنَاجِر لَر قُولِيَه • اَمَا مَقْدَمَلَر قُولِيَه حِجَاز وَعِرَاق مَنَاسِبِي
 دَرِزَاچِي اَقِيْمَر كِه • عَسْطَايِيَه وَفَلَاطِيَه • وَحَلَب • وَمَدِينَه
 الْحَكَا • وَارَزَنْجَان وَمَارْدِيَن وَسَخَاوَدَر • عِرَاق دَكْن اَمَل
 وَمَارْدَنْدَرَان • بُو اَقِيْمَلَر خَلِيقَه دَرِزَاكَند مَنَاسِبِي • وَ
 بِيَشِي اَقِيْمَر كِه دَرِزَاچِيَه بَرِجْمَكِه دَرِزَاچِيَه وَبُورِيَه وَبُورِيَس • وَ

اَرْدَم وَهَسْطَاوَه وَاخْلَاوَه • جَمِيع مَنَاسِبَت وَارَاسَت وَتَقْلِيَس
 وَتَرَوَانَت • وَبَابُ الْبَاب • وَمَدِينَه الدُّوَس • وَدَارَالْمَلَك
 نَجَارَاوَسْمَرْقَد • بُو اَقِيْمَلَر اَهْلَه قَرَاوَحِجَاز مَنَاسِبِي •
 مَنَاجِر لَر قُولِيَه • وَامَا مَقْدَمَلَر هَوَلُون بُو سَاك وَاصْطِفَانَه
 مَنَاسِبِي كَدَر • وَالتَّيْنِي اَقِيْمَر كِه بَلْعَاوَه وَخَانِ بَالِي وَبُرُكْسَا
 وَبُو اَقِيْمَلَر خَلِيقَه رَاسَت مَنَاسِبِي كَدَر • وَبَعْضَلَر قَتِيَه
 دَرِزَاكَند وَكَوْجَك دَوَرَلَر • اَمَا بِيَشِي اَقِيْمَر كِه مَرْخَزَد
 بَلْعَاوَدَر جَمِيع قَرَايِيَه بُو اَقِيْمَلَر اَهْلَه عَسْطَاوَه وَرَنَكُو
 مَنَاسِبِي كَدَر • وَبَعْضَلَر قَتِيَه رَاسَت وَعَسْطَاوَه • وَاولُ
 شَهْر كِه مَشْهُوَر دَرِزَاچِيَه اَدَلَه دَكْن اَبَدَلَر • وَامَا
 شَهْر وَوَلَايَت حَقْدَر اَدَلَر خَاطِر مَكْن اَنَكُوْن بُو قَدَرِيَه
 اَلْمَحْضَا رَا اَدَلَر **فصل**
 اَمَا بُو فَصْل لَغَاوَانَك تَا بِيَشِي اَدَلَر مَسْدَلَر دَكْن هَشْتَلَر فَصْل

کَذَرْنِ جَلْقَ کَرِکْ • وَاَوَاذَ کَرِکْ سَوَمَ وَرَطِبَا وَلَهُ کَمَهْ جَلْقَ کَرِکْ
فصل
 پیش مردم کلام پرور • مناسب دور درویش چه پرور •
 • نواز در دروازه بارانها چون مناسب درویشان •
 بِلِسْکَلِ کَمَهْ خَرِکْ قَوْلِکْ • مَلُکْ وَسَلَا لَمِنْ قَتْنَهْ حَسِیْنِ
 پَرِدِ سَنَ جَلْقَ • وَمَسَاخِ وَکَوِی کَمَهْ لَوِ رَوِ تَمَانِ وَکَرِکْ
 قَتْنَهْ اَصْمَهَانِ وَزَرِیَا کَمَهْ وَکَرِکْ غَايَتِ مَنَاسِبِلِدْ
 وَزَرِکْ وَلَوِکْ وَعَا لَمَلْ وَقَا ضَلْ وَحُکْمِ اِسْتِ کِشَلْ
 قَتْنَهْ عِرَاقِ وَزَرِیَا کَمَهْ بَزَرِکْ جَلْقَ کَرِکْ • وَسَوَا بِلِکْ وَ
 لَشْ کَرِکْ قَتْنَهْ وَبِلَاخِ اَهْلِ وَصَنَاعَتِ اَهْلِ وَاجِهْ
 اِسْتِ بِلِکْ قَتْنَهْ بَوَسَلْکِ جَلْقَ کَرِکْ • وَعَوَامِ النَّاسِ
 نَاسْتِ جَلْقَ کَرِکْ • وَدَجِی بِلِکْ کَرِکْ قَتْنَهْ نَاوَا زَوِکْ
 فَاوَدَ بَوَدِ دَرِکْ طَلَشْ وَکَلَدْ • وَدَرِکْ سَهْ کَمَهْ خَلَفْ

سَمَاعِ مَعْرِفَتِ بِلَانِ اَلَمْ • وَاَوَلِ مَسْبَدِ دِرِی قَسَمِ اَزِیْنَهْ قَسَمِ
 اَوَلِ حَوَایِ خَمْسَهْ اَلْفِیْنَهْ دَرِ • اَلْجَنِّ مَنَاعِلَ حَلِیْلِکْ
 بَلُودِ مَنَکْ دَرِ وَتَاکْ حَقِیْقَتِ • دِرِی قَسَمِ مَنَاعِلْ
 حَدِّ وَحَدِّدْ وَکَرِیْنَهْ دَرِ • اَلْجَنِّ قَسَمِ رَقَصَهْ دَهْ • بِلِکْ
 قَسَمِ حَرَقْ • قَسَمِ اَوَلِ حَوَایِ خَمْسَهْ بِلَدَرِ • بِلِکْ کَرِکْ
 عَلَمِ مَثَلِ اَچُونِ کَمَهْ طَهْ حِجَازِ پَرِدِ سَنَ جَلْقَ کَرِکْ • وَفَتَلِ
 عِرَاقِ پَرِدِ سَنَ جَلْقَ کَرِکْ • وَاَوَلِیْنِ نَاسْتِ پَرِدِ سَنَ جَلْقَ
 کَرِکْ • اَلْجَنِّ نَاوَا اَوَلِیْنِ نَکَوَلَهْ جَلْقَ کَرِکْ • وَعَصَرَهْ
 بَوَسَلْکِ پَرِدِ سَنَ جَلْقَ کَرِکْ • کَوَنِیْنِ عِرَاقِ عَمَّا اَلْجَنِّ دِرِ
 اَفْکَنَدِ جَلْقَ کَرِکْ پَرِدِ سَنَ جَلْقَ کَرِکْ • اَلْجَنِّ جَلْقَ کَرِکْ • چَرِ
 مَنَعِ صَادِقِ مَلُوعِ اَدَهْ دَهَاوِی پَرِدِ سَنَ جَلْقَ کَرِکْ • چُونِ
 اَبَدِیْنِ اَوَلَهْ حَسِیْنِ • وَدَجِی اَزَا کَرِکْ شَعْبَهْ دِنَدَ بَوِ
 قَیَاسِ اَزِیْنَهْ اَتِکْ کَرِکْ • وَدَجِی مَثَلِ اَوَلِیْنِ کَرِکْ مَوَیْجِ رَوِیْجِ

اَوَّلُ اَنْ اِسْتَحْثَّ اِدَاكَ • كَذَكَرُ اَوَّلِ اَوَّلِ اِسْتَحْثَّ اِدَاكَ
 اَوَّلُ اِدَاكَ مَنَابِ اَلَا هُوَ وَفِيهِ • بَوَكَا ذِيكَ حَاصِلُ اَتَاكَ
 بِرُتْبَتِيْنِهِ دُر • بِرِ سَمْعِ وَبِرِ بَصَرِ وَبِرِ دَمْعِ وَبِرِ سَمْعِ
 وَبِرِ دَمْعِ • حَقِّ سَمْعَانَهُ وَتَمَالُ اَحْلَ جَلَالَهُ • كَرُكُلُ بَرِيْزَتُنْدُ
 بِرِدِي • وَهَرِ جَسَرِ عَلِيْ بِسَمْلِهِ بَغْلِيْدُر • نِيْكَمُ قُلَاغِ
 صَوْتِ وَجَرِ اَعْلِيْ • وَكَوْزِ دُرُوْ دُرُوْ عِلْمِهِ • وَدَمْعِ عَلِيْ
 عَنَابِهِ يَلْعُ اَبُو فُقُوْزَكَه • وَدَمْعِ عَلِيْ حَسُوْ سَالِهِ وَ
 اَلِ كَلَكَه • وَبُوْ بِيْشَكْ هَرِ بَرِيْ رَتْنِيْ عَحْسُوْ اِنْدُ
 اَعْضَادَه • يَمِيْ سَمْعِ قُلَا قَكْ قُوْ دِي • وَبَصَرِ كُوْزَه قُوْ دِي
 دَمْعِ دَمَاعَه قُوْ دِي • يَلْعُ اَبُو فُقُوْزَكَه قُوْ دِي وَدَمْعِ جَمْلَه اَعْضَا
 جَمَالِ وَرِدِي • زِيَا كَه كُوْزِدُنْ عِيْرِيْ رَتْنَه كَر • قُلَا قَكْ
 اَرْتُوْ رَتْنَه اِسْتَحْثَّ • وَهُوَ دِيْ اَرْتُوْ رَتْنَه قُلَا قَكْ وَتَرُوْ
 عَلَاهُنَا • اَنَا حَكَادَنْ جُوْ عِيْ بُوْ اَزَدَنْ دُرِكَه اِسْتَحْثَّ كُوْزَكْ

كُوْزَكْ اَزَدَه فَضِيْلَتِيْ وَارَدُوْ • اَبُوْ سَبِيْدَنْ كَر كُوْزَكْ
 وَقُلَا قْ اِسْتَحْثَّ • وَبَعْضِ دَمْعِيْ دِيْدُوْ دُرُ كَرِ بَصَرِ مَوْصِيْعِ
 نَظَرِ دُر • سَمْعِ مَوْصِيْعِ اَلْهَامْ حَبِ • بَرِ مَعْلُوْمِ اَوَّلِ كَرِ سَمْعِ
 جَمْلَه حَوَاسِدُنْ فَا صُنْدُوْ اَبُوْ دُر • اَنَا بِرِ جَوَابِ دَمْعِيْ اِلْدُ
 كَرِ بِرِ رَتْنَه اَبُوْ دُرِ كَرِ دُوْ يَتِ وَخُوْ دُوْ قُصُوْزِ اَوَّلِ كَرِ
 نَظَرِ اَحْسَا سَا دَمُوْز • وَجَمْلَه اَحْكَامِ شَرْعِيْ سَبِيْدُوْ
 اِسْتَحْثَّ اَزَدَنْ كَرِ اَكُوْ سَمْعِ اَوَّلِيْدِيْ اَنَّا ثَبَاتِ مَحَالِ
 اَوَّلِيْدِيْ • وَدَمْعِ بَصَرِ حَسُوْ سَا بِرِ جَسْمَانِيْدَه • اَنَا حَسُوْ
 سَمْعِ دُوْ خَا نِدُوْ • وَهَرِ كَرِ هِيْجِ بِيْغَا مَبْرِ صَا اَعْمَا شِش • اَنَا
 جَمْلِيْ كَا مِلْ وَارْتَمِيْش • بَرِ جَمِيْعِ وَجُوْ هِلَه سَمْعِ بَصَرِيْ
 عَابِدُوْ • كَلَا كْ اِيْجِيْ فَنِيْ كَرِ سَمَاعِ تُوْ يَتِهْدُوْ • يَلْعُ كَرِ
 سَمَاعِ غَايَتِ اِسْتَحْثَّ كَه دُرِكَه فَا صِلَا حَ بِرِ زَنَّا بِرِيْ
 وَجَمْلَه تُوْ جِيْهَه اِدَرْدَنْ • شِيْخِ اَبُوْ عَلِيْ قَا قْ رَحْمَه اَللّٰهِ

النَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ • وَالنَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ • وَالنَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ •
 وَالْمَسْمُوعُ بِالْحَالِ • وَالنَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ • وَالنَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ •
 أَوْجَدُ مَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ • مَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ • مَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ •
 وَقِيلَ • مَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ • وَمَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ • وَمَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ •
 حَقْلَهُ • وَيَكْرَهُ سَمَاعُ قَرَأَهُ • حَضَرَتْ رِسَالَتُهُ عَلَيْهِ
 أَفْضَلُ الْقُدْرَاتِ وَأَكْمَلُ الْفِتَاتِ بِرِشْدِهِ زَيْنًا
 أَصَوَاتَكُمْ بِالْقُرْآنِ • يَنْبُذُكَ أَوَّلُ كُرَى قُرْآنِهِ • وَ
 هُمْ خَصَرَتْ رِسَالَتُ بَرِيدِهِ دُخَى بِرِشْدِهِ كَرَى • زَيْنًا
 الْقُرْآنُ بِأَصَوَاتِكُمْ • يَنْبُذُكَ أَوَّلُ كُرَى قُرْآنِهِ • وَ
 بَرِيدِهِ دُخَى اللَّهِ سَجَانَهُ وَقَالِي بِرِشْدِهِ كَرَى • بَرِيدِهِ
 الْخَلْقُ مَا يَنْشَاءُ • بَوْرِدُ مَقَرِّ تَقْسِيرِهِ بِدُرِّ كُرَى •
 مَا أَذْ صَوْتِ حُسْنَدُ • وَسَهْوَرُ خَيْرُهُ كَلِشْدُهُ كَرَى •
 جَنَّتْ جَنَّتْ أَهْلُ سَمَاعِ أَدَلَّ وَشَيْلَهُ أَوْلَا كَرَى هَرَاغَانِ

بِرِشْدِهِ وَبِرِشْدِهِ غُلْفِ إِشْدِهِ شَيْلَهُ كَرَى أَوْلَا صَوْنَهُ
 طَبِيعَتُهُ تَمَامُ لَدَتْ وَهَ الْمَكْ دَوْنَهُ هَوْنُ هَوْنُ أَوْلَا
 أَدْنُ صَكْ الْكُرَى لَطِيفُهُ • أَمَانُ وَأَصَوَاتُهُ لَهَا
 تَمَامُ وَارْدُ • وَالْوَكْرُ دُخَى إِشْدِهِ جَنْبُهُ مَثَلُ أَوْلَا
 وَبَوْرِدُ دُخَى كَرَى وَدَكْ • أَمَّا أَمَامُ غَرَالِي عَلَيْهِ
 الرَّحْمَةُ وَالْعَفْزُ كَدُومُ بَارِكُ لَقَطْلِهِ • السَّمَاعُ حَيْفُهُ
 نَعَاتُ رُوحَانِيَّةٍ مَلَايِمُ بِالطَّبَالِيعِ كَأَنَّ جَوْهَرَ النَّارِ
 مَحْفُوفٌ فِي الذَّنْبِ وَالذَّنْبُ كَلُوحٌ بِالْقَدَحِ • فَكَذَلِكَ اللَّهُ
 تَعَالَى سِرِّ مَحْفُوفٌ فِي جَوْهَرِ الْقَلْبِ كَلُوحٌ بِالسَّمَاعِ الْحَاثِ
 وَمَا عَكَثَ أَلْفَيْتُهُ وَبَنَدُ كَيْفِيَّتِهِ حَتَّى كَلْبَسَ
 دُخَى كَرَى كَرَى كَرَى • أَوَّلُ الْخَلْقِ وَمَوْصِلُ عَلَيْهِ
 بَرِيَاغَهُ دُخَى أَوْلَى بِرِشْدِهِ إِشْدِي وَجَدَا أَوْلَى بِرِشْدِهِ
 سَمَاعُ تَحْتِ أَوْلَى وَأَدْنَى أَوْلَى • بُوْجِسُ سَوْرُ وَجَدُ

ایشتر حیواناته دخی شاردن اگر آدمیه ائمه حیوانات
 کمن اوله . و اگر ریختی دیگر بنه بوعله باشم خوش دکل
 کلان سیکر و یا خود حیرت یقدر . و انواع انساندن کل
 و آدمی بپسندن دکل . مشایخ کبارک سوزندیز
 اقرب الطریق لای الله التمام . یعنی الله تعالی
 یقرب یول سما عدد . دخی جبره کلشدیز . انشیر لای
 رضی الله عنه روایت ادرکز حضرت رسول صلی الله علیه
 وسلم اترشدی صحاب صغیه رضوان الله علیهم اجمعین
 که ناکاه جبر لای علیه السلام . حضرت عرشدن جل جلاله
 و عمر تو اله اترشدی حضرت رسالت بوشا دیت و ردی
 استکلا در ویشلری اجمعه بالردن حتی کن و تم بتریز
 پیلان کدن کن . حضرت رسالت چون بوشا کتاشد
 تعایت شادمان اولدی خاطر مبارک کنه دوق و شوق

پیلان اولدی . اذن صکن کد و مبارک لفظیله بوردی
 هیچ ارا کده ریختی وارمکر برتشد اقیه . دود ارا اقد
 براعر یا ایدی یا سیدتم . اذن صکن هیچ بیتی خوش
 اوازده ایدی شینگرا اول جلقده اوندکه دوق و شوق
 حاصل اولدی کل صیغ و کل اشراق . بک عین بدیع مشتاق
 یست جبه الهوی کبری . فلا حظیب لانا ولا راف
 اله الحجاب الذی شغفت . عین رقیبتی و بریاوت
 اولو شاعرت که اول اعرابی بواج بیستی خوش اوازده اقد
 رسوله علیه السلام و جمیع احبابه دوق و شوق حاصل
 اولدی رسول علیه السلام شیکه وجد اولد و مبارک
 ردای عمریز اموزدن دندی . چون اول خالتدن بینه
 کندی کلدی . معاویه بن ابوسفیان علیه ما یسبحو
 ایدی احسن لکم یا رسول الله حضرت رسالت

بوردید که بین ایاماویه کربن سماع جیب دگر چون و جند
 دوستند اند کسردم . اندن حکم مصطفیک مبارک
 ردا سن درت یوز پاره اندک . و خاصرک برک اجه بریداک
 الشدردی . بس جبرایله خی زیاده الدی کوکه جعدی عرشد
 صاع بیند اصدی . شندی هرگاه که اول مبارک رداک
 پادی حرکت کله غار فلک بریزند در دوف و شوق و
 حرکت کله قسیر دوم سماعک اولین بیان ادراج
 سطر وارد در . زمان . و مکان . و اخوان . برقم دخی بکل
 که امام اعظم امام ابو حنیفه کفی ریح الله عنه و هندی
 رقص حرامند . ولیکن امام محمد بن ادریس امام شافعی و طبر
 مدینه مبارکند . اما کدکدکد ریز رقص تیه . تا
 حضور و صفای باطن حاصل الا . و مبعایث ادبه
 حرکت اده یجه تا نکه حرکت ادر کد خلقک نظرنه و قاردرک

ارتق اول . و هم وجد کسردمک دخی و داد اما و قیلک بر
 قسیم دخی بکل که خیره و زمک غار فلک و مشاعرک
 طریقد . و مراد خردن اولد کد برک اول . درویش
 نسبت املک دکل . نیکم حضرت رسالتک علیه
 افضل الشکوات و اکالات ردا سنی محابه بریداک
 الشدرد . مشاعک خرقی دخی اندک منقش الورد . اما کدک
 کد خرقه بریش مرثا الذن کسبه و اندک یوز صقیله و
 خلاده و ملاده . و اهل طریقا و جدد بریداک و کد خرقه
 برید سماع و جرحا لث غلبند . و بر دخی او کد برید
 حکیمیه یا بر مقتدا اوله طوبی خرقه ادر . بر دخی او
 خاتبا سنی غفاده کاهلری که شمع الی دوه توبه او
 بوجلسک حکم موقوفه عالیه و مرشد شجک کد دزد
 ایازنه کد دن املک کربن . او کد کد کد کد خرقه

بِئَمْوَ حَقِّقْ وَأَلْكَتِي صَاعَ طَوْشُهُ جَمْرًا لِّلْأَمَامِ • شَيْلَهُ كَرَمٌ
كَوَادِمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَزَمَ مَوْثِقُكَ عِلْمَ وَعِلْمُ خَالِدٍ
أَوَّلَ ظَاهِرٍ زَائِدِي • وَهَرِ كَمِثْلِكَ رَوْحَانِي وَتَوَلَّوْا عَائِلَ مَوْثِقِي
سَلَامًا أَوَّلًا • بَوْمِ أَنْكَ مَبَايِكُ ذَهَبِهِ خُوبًا أَوَّلًا • بَوْمِ
شَيْلَهُ كَرَمٌ وَكَوَادِمِ أَصْنَافِ خَلَايِقِ بُونُوكَ عَزَمَ عَمَلُهُ
دُرُشْدُورُ • مَلُوكُ وَكَوَادِمِ قَفْصِكَ كَرَمِ طَبِيعَتِهِ لَهْذُ
أَوَّلًا وَارْتَبَعُوا ذَرْوَهُ كَمَا لَأَوَّلًا • بَوْمِ شَرِيفِ عَلَيْهِ مَشْغُولُ الْوَلَدِ
بَوْمَانِ سَرُجَقْدُ أَمَّا بَوْمِ قَبَايِكُ اخْتِصَارِ اسْمِ كَرَمِ • أَمَّا
كَرَمِ كَرَمِ حَقِيقَتِهِ عَالِمُ دَرْوَا وَفَلَا أَوَّلًا طَابِقَهُ كَرَمُ أَوَّلًا
وَكَوَادِمِ كَرَمِ مَسْنُونِ • الْبَتَّ بَوْمِ شَرِيفِ أَوَّلًا بَوْمِ شَرِيفِ عَمَلِ
بَوْمِ صَبِيبِ أَوَّلِيهِ بَوْمِ عَلَيْهِ شَيْلَهُ كَرَمِ شَرَفُهُ دُرُشْدُورُ بَوْمَانِ
عَلَيْهِ كَرَمُ أَغْلَا نَزَرِ حَرِيقِ إِذَا كَرَمُ تَشَوَّقِ أَمْرُ وَنَجِيهِ بَوْلَا كَرَمِ
دَرْوَا عِلْمُ سَعِيدِ أَوَّلِيهِ سَوَادِ دَرْوَا كَرَمِ سَمْدِ مَوْثِقِ سَوَادِ أَوَّلِيهِ

[illegible]

آ	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ

آ	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ

مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد

مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد

بستن کتاب اولدیر اصفهان اغازده انه چارگاه نیند
 سگاه قرارده • تیرین اولدیر کجی اغازده انه راست
 اوین قرارده • پنجگاه اولدیر اصفهان اغازده انه
 راست اوین قرارده • بستن اصفهان اولدیر اصفهان
 اغازده انه نرم حسینی اوین قرارده • اصفهانک
 اولدیر اصفهان اغازده انه عجم اوین قرارده •

زَلِكْشَرْ هَوَارَانْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ عِرَاقْ اَوْنَهْ
 قَرَادَهْ • دِيْ كَشِيْدَكْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ رَهَاوْ
 اَوْنَهْ قَرَادَهْ • عَشْرَانْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ نَاسْ
 اَوْنَهْ قَرَادَهْ • عِرَاقْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ حِجَازْ
 بُوْرِيْدَنْ دَوْكَاهَنْ قَرَادَهْ • نَهَاوَنْدْ اُولدُرْ كُرْ حِجَازْ اَغَا زَادَهْ
 اِدَهْ اِنِهْ زَمْ بُوْرِيْدَنْ يِنِهْ حِجَازْ قَرَادَهْ • بَحْرْ نَازَكْ اُولدُرْ كُرْ
 حِجَازْ بُوْرِيْدَنْ سِكَاَهْ كَسْتِيْ اِنِهْ دَوْكَاهَنْ قَرَادَهْ •
 سَهَامُونْ اُولدُرْ كُرْ زَكْرِيَّا كَسْتِيْ كَسْتِيْ اِنِهْ رَهَاوِيْ اَوْنَهْ
 قَرَادَهْ • حِصَارْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَوْنَهْ سِكَاَهْ كَسْتِيْ
 اِنِهْ كُوْچِكْ قَرَادَهْ • حِصَارْ لَهْ اُولدُرْ كُرْ كِيْ دَا اِنِيْسَكْ
 حُسَيْنِيْ اَوْنَهْ سِكَاَهْ كَسْتِيْ اَصْفَهَانْ بُوْرِيْدَنْ
 يِنِهْ سِكَاَهْ قَرَادَهْ • حِصَارْ اَوْنَهْ اُولدُرْ كُرْ حِصَارْ كَسْتِيْ
 تَمَامْ اِنِهْ بُوْرِيْدَنْ قَرَادَهْ • شَرِيْبْ حِجَازْ اُولدُرْ كُرْ حِصَارْ كَسْتِيْ

عِرَاقْ بُوْرِيْدَنْ اِنِهْ حِجَازْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • حِجَازْ مَعَا لِفْ اُولدُرْ
 حِجَازْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ قُرْبَحَارْ تَمَامْ قَرَادَهْ • لَاحْتْ اَوْنَهْ
 اُولدُرْ كُرْ حِجَازْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ عِرَاقْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • نَوَازْ
 عَشْرَانْ اُولدُرْ كُرْ نَوَازْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ قُرْبَحَارْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ
 رَوَالَهْ اُولدُرْ كُرْ سِكَاَهْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ دَوْكَاهْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ
 اِدَهْ • زَمْ اُولدُرْ كُرْ مَوْرُوْرْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ رَهَاوِيْ
 اَوْنَهْ قَرَادَهْ • رَكْبْ اُولدُرْ كُرْ كُوْچِكْ بُوْرِيْدَنْ چَارْ تَاَهْ
 اَغَا زَادَهْ اِنِهْ دَوْكَاهَنْ قَرَادَهْ • كَرْدَانِيَهْ وَبُوْرِيْدَنْ
 اُولدُرْ كُرْ كَرْدَانِيَهْ اَغَا زَادَهْ بُوْرِيْدَنْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ
 اِدَهْ • رَكْبِيْبْ مَوْرُوْرْ اُولدُرْ كُرْ كُوْچِكْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ
 دَوْكَاهْ كَسْتِيْ اِنِهْ كُوْچِكْ قَرَادَهْ • مَبْرُوقْ اُولدُرْ كُرْ چَارْ تَاَهْ
 اَغَا زَادَهْ اِنِهْ سِكَاَهْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • مَوْرُوْرْ مَوْرُوْرْ اُولدُرْ كُرْ
 بَحْجَاَهْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ دَوْكَاهْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • زِيْ بَا كَسْتِيْ زِيْ

اولدوکر بزرگ یزیدن سکا کسکه انه مایه قرانده سکا
 اولدوکر سکا اغازده تمام ایب مایه کسکه یه چقا
 راست اوینه قرانده • هیاوندوروی ولدوکر خانا اغاز
 اده تمام دخی چقا کوجک نوروندک اول اوینه قران
 اده • نیشاندک اولدوکر چاگا اغازده دوه حسینیه
 بهه انه مایه قرانده • وجه حسینی اولدوکر حسینی
 اوینا وچنا اغازده یخسکه یزیدن دوکا قران
 اده • هرچنان اولدوکر نوز یزیدن چاگا کسکه انه دوکا
 قرانده • دوی عراق اولدوکر عراق استنما سکا اغاز
 اده انه دوکا قرانده • مستغان اولدوکر بزرگ اوینا
 عراق کسکه انه سکا نه تمام قرانده • بکار اولدوکر
 کزانیه اغازده انه چارکا هین مایه اوین قرانده
 کزانیه نیکا اولدوکر کزانیه اغازده انه چارکا

اوینه قرانده • بکار یزیدن اولدوکر چاگا اغازده انه
 اوینه قرانده • محمل اولدوکر یزیدن دوکا اغازده
 حسینی یزیدن دوکا قرانده • سیبیر اولدوکر محمل اغاز
 اده انه حصار یزیدن کوجک قرانده • حجاز بزرگ
 اولدوکر یزیدن اجماز کسکه انه بزرگ تمام قرانده
 محافلک اولدوکر یزیدن یز اسکا اغازده انه
 عراق یزیدن سکا قرانده • نهفت اولدوکر یزیدن
 دوکا اغازده انه عراق یزیدن حجاز قرانده • راست
 مایه اولدوکر راست کسکه انه مایه قرانده • سکا
 مایه اولدوکر سکا اغازده انه مایه قرانده • عراق
 مایه اولدوکر عراق اغازده انه مایه قرانده • عشق
 مایه اولدوکر عشاق تمام کسکه انه مایه قرانده •
 ترکیب صبا اولدوکر نوروز اغازده انه سکا قرانده

عجم اولدركه عراق تمام كستره اینه دوگاه قاراده • عجم بیز
 كشنده اولدركه چارگاه عجم اغاناده كهاوی نیندن
 حجاز قاراده • عراق عجم اولدركه عراق اغاناده حجاز
 نیندا اینه عراق نیندا دوگاه قاراده • حسینی عجم اولدركه
 حسینی اغاناده اینه عجم تمام قاراده • مورد عجم اولدركه
 مورد رومی كستره عراق نیندن دوگاه قاراده • چاگاه
 عجم اولدركه چاگاه اغاناده دخی عراق نیندا دوگاه قاراده
 اده • سیگاه عجم اولدركه سیگاه اغاناده دخی عراق
 نیندا دوگاه قاراده • دوگاه عجم اولدركه دوگاه اغاناده
 اده اینه عراق نیندا یینه دوگاه قاراده • ملاست عجم
 اولدركه دوگاه اولدن عراق كستره اینه دوگاه نیندن
 راست اولد قاراده • مرگ اولدركه عراق اولدن
 دوگاه كستره اینه مایه قاراده • اوانه زبور اولدركه

زنگوله اغاناده اینه سیگاه قاراده • حجاز عجم اولدركه
 حجاز اغاناده دنه عراق نیندن یینه دوگاه قاراده •
 سبزاندر سبزانلدركه چارگاه نیندا حجاز مایه پنجگاه
 كهاوی • نهفت عراق جمع اولد ویدی محمدی لایلا
 بیری جمع ایدی • اذن سبزاندر سبزان قودی • امیدی بیری
 دیر سبزاندر بوعلی خیر دار اولدیر • برسانده خندست
 الملك كراول اسناددن فایده بلاست • بن خند خاکی بوز
 به اکی فانه به اکی شعبه بریده جمع ادب براده ولایت
 اسناد اولدیر هر هفتد الی سبزان بکسر فالله اعلم

باب

غریب ترکیب یارین در که مفاصله آواز و دیر بربر

راست کواشت اولدركه بریند راست اغاناده جیغه
 سیگاهده کواشت كستره سیگاه قاراده • عراق کواشت

قراراده • حجار کواشت اولدر کیم تمام بریدن رجاء اغان
 اده انه نرم هندن نرم عراقه کواشت قراراده • نوای
 کواشت اولدر کیم اصقهان اویدن نوکستره ایه
 دوکا هندن اشغه نرم عراقه کواشت قراراده • بولک
 کواشت اولدر کیم حسینیه بوسلک اغان اده انه اصقها
 اشغه سکا هندن کواشت قراراده • عشاق کواشت
 اولدر کیم حسینیه چارکاهه عشاق اغان اده • انه
 راستن چقه سکا هندن کواشت قراراده • راست
 نوروز اولدر کیم راست تمام کستره کرو راستن نرم
 حسینیه نوروز قراراده • وعراق نوروز اولدر کیم
 دوکا هندن عراق اغان اده انه نرم اصقهان نوروز قرار
 اده • اصقهان نوروز اولدر کیم محجرتن اصقهان اغان
 اده انه حسینیه دوکا نوروز قراراده • کوچک

اولدر کیم اصقهان برده سندن عراق اغان اده انه سکا هندن
 کواشت قراراده • اصقهان کواشت اولدر کیم برده
 اصقهان اغان اده انه دوکا هندن چقه کواشت قرار
 اده • کوچک کواشت اولدر کیم کوچک اغان اده انه
 دوکا هندن چقه کواشت کستره قراراده • بزلک کواشت
 اولدر کیم حسینیه بزلک اغان اده انه دوکا اوزدن
 کواشت قراراده • رنگه کواشت اولدر کیم نوروز
 بریدن رنگه اغان اده انه دوکا هندن اشغه عراق اده
 کواشت کستره قراراده • رهاوی کواشت اولدر کیم
 کرکته حسینیه کرکته اصقهان ککرکته نوروز
 کرکته دوکا هندن رهاوی کستره سکن کواشت قرار
 اده • حسینی کواشت اولدر کیم بریدن حسینی تمام
 اغان اده انه دوکا هندن اشغه عراق بریدن کواشت

نوردوز اولدو کچر بیدن کوچک اغازاده اینه دوکاهدن
 نرم حسین نوردوز قراراده • بزرک نوردوز اولدو کچر
 حسینیدن بزرک اغازاده اینه نرم حسینیه نوردوز وار
 اده • زنگوله نوردوز اولدو کچر دوکاهده زنگوله اغا
 اده تمام بریده نرم نوردوز قراراده • نهایی نوردوز
 اولدو کچر کجک اویندن نهایی اینه سیکاهدن نرم
 حسینیه نوردوز قراراده • حسینیه نوردوز اولدو کچر بید
 حسینیه اغازاده اینه سیکاهدن نرم حسینیه نوردوز
 قراراده • حجاز نوردوز اولدو کچر حجاز اغازاده اینه
 دوکاهدن نرم اصفهانه نوردوز قراراده • نواب
 نوردوز اولدو کچر بیکناه اویندن نواب اغازاده اینه
 دوکاهدن نرم اصفهانه نوردوز قراراده • بوسلک
 نوردوز اولدو کچر دوکاهده بوسلک کسسه تمام سیکاهدن

نرم حسینیه اینه نوردوز قراراده • عشاق نوردوز اولدو کچر
 حسینیدن جازگاه عشاق اغازاده جازگاهدن نوردوز
 قراراده • ناستله دوکاهه ارسندن بزرک دوکاهه قراراده
 ناست • شهنواز اولدو کچر ناست تمام کسسه چقه
 دوکاهدن نرم اصفهان شهنواز قراراده • عراق شهنواز
 اولدو کچر دوکاهدن عراق اغازاده اینه حسینیدن دوکاهه
 شهنواز قراراده • اصفهان شهنواز اولدو کچر اولدو کچر
 اصفهان اغازاده دوکاهدن نرم اصفهانه شهنواز
 قراراده • کجک شهنواز اولدو کچر کجک کجک
 اغازاده اینه حسینیدن دوکاهه شهنواز قراراده کرد
 اذن جازگاهدن نرم اصفهانه شهنواز قراراده • بزرک
 شهنواز اولدو کچر حسینیدن دوکاهه بزرک اغازاده
 دوکاهدن نرم اصفهانه شهنواز قراراده • زنگوله

شهنشاز اولدو کیم کو چکدن زنگوله اغاناده . انه
 دوکاهدن نرم اصفهان شهنشاز قرا داده . رهاوی
 شهنشاز اولدو کیم حسینیه رهاوی اغاناده دوکاه
 شهنشاز قرا داده . کرگسه دوکاهدن رهاوی نرم اصفهان
 شهنشاز قرا داده . حسینیه شهنشاز اولدو کیم محمد اوزند
 حسینیه اغاناده انه درست حسینیه دوکاهه
 شهنشاز قرا داده . کرگسه محمد اصفهان حسینیه اغاناد
 اده اصفهان راست شهنشاز قرا داده . حجاز شهنشاز
 اولدو کیم محمد حجاز اغاناده حسینیه دوکاه
 شهنشاز قرا داده . کرگه بریدن حجاز اغاناده انه دوکاه
 نرم اصفهان شهنشاز قرا داده . ناری شهنشاز اولدو کیم
 ناری محمد حسینیه . شهنشاز حسینیه دوکاهه
 کرگه ناری حجاز اولدو کیم دوکاهه دوکاهدن نرم اصفهان

شهنشاز قرا داده . بوسلک شهنشاز اولدو کیم کرگسه
 بوسلک حسینیه اغاناده دوکاه شهنشاز قرا داده
 کرگسه بوسلک دوکاهدن اغاناده نرم اصفهان شهنشاز
 قرا داده . عشا شهنشاز اولدو کیم حسینیه چارکاه
 عشا اغاناده جاورکاهدن عراق اونه شهنشاز قرا
 اده . ذکر راست مایه اولدو کیم راست اغاناده انه
 مایه قرا داده . عراق مایه معلوم اصفهان مایه اولدو
 کیم اصفهان اغاناده بیه دوکاهدن اشعه مایه قرا
 اده . بزیل مایه اولدو کیم کو چکدن عراق اونه
 بزیل کسرم نرم اصفهان مایه قرا داده . زنگوله مایه
 اولدو کیم زنگوله اغاناده انه نرم حسینیه اوند مایه
 قرا داده . کویک مایه اولدو کیم بریدن کویک اغاناده
 انه دوکاهدن اشعه مایه قرا داده . رهاوی مایه

اولدوکر نردن کرکسه اول رهاوی اغازاده سکه مایه
 قراراده . حسینی رهاوی اولدوکر حسینی اغازاده اینه
 دوکا هده رهاوی قراراده . سمان زیرکشیه اولدوکر
 مایه قراراده . حجاز مایه اولدوکر اصمهان اولدوکر
 حجاز اغازاده اینه دوکا هده اشعه مایه قراراده .
 موی مایه اولدوکر کرکسه حسینی کرک اصمهان اولدوکر
 کرک دوکا هده نواکسه مایه قراراده . بوسلک مایه
 اولدوکر دوکا هده بوسلک اغازاده نرم حسینی مایه
 قراراده . عشاق مایه اولدوکر اولدوکر عشاق اغازاده
 مایه قراراده نردن کرکسه اولسون . ذکر راست
 سلک اولدوکر اصمهان اولدوکر راست اغازاده
 اصمهان اولدوکر سلک قراراده . عراق سلک اولدوکر
 حجاز دوکا هده عراق اغازاده اینه دوکا هده نرم

نرم اصمهان سلک قراراده . اصمهان سلک اولدوکر
 بیدن دوکا هده اصمهان اغازاده اینه دوکا هده اشعه
 سلک قراراده . کوچک سلک اولدوکر حصار بیدن
 بچگاه کوچک اغازاده بچگاه هده راسته سلک قرار
 اده . بزرگ سلک اولدوکر حسینی بزرگ اغازاده
 اینه دوکا هده نرم اصمهان سلک قراراده . نکرکله
 اولدوکر کوچک نکرکله اغازاده اینه دوکا هده
 اشعه سلک قراراده . رهاوی سلک اولدوکر دوکا
 رهاوی اغازاده دوکا هده نرم اصمهان سلک قرار
 اده . حسینی سلک اولدوکر بیدن حسینی اغازاده
 اینه دوکا هده نرم اصمهان سلک قراراده . کرک
 حسینی بیدن اصمهان سلک اصمهان اولدوکر راسته
 اصله حلوم بیک کرکسن هرستلک کرکسا اسنان اولدوکر

حِجَارِ سَلَمَکْ اُولدِر کِر دَر اَسِنْدَن حِجَار اَازادَه اِنِه اَصْفَهانَد
 زانستَه سَلَمَکْ قَرادَه • فَوایِ سَلَمَکْ اُولدِر کِر بَچْکَا هَدَن
 دَوکَا هَه قَرادَه اَازادَه • دَوکَا هَدَن نَرَم اَصْفَهانَه سَلَمَکْ
 قَرادَه • بوسَلِکْ سَلَمَکْ اُولدِر کِر بَچْکَا نَرَم اَصْفَهانَه
 کَسَن بَچْکَا هَدَن زانستَه سَلَمَکْ قَرادَه • عَشاقِ سَلَمَکْ
 اُولدِر کِر حِضار بِر دَسَن زادَه اَلِیْب عَشاقِ اَازادَه
 بَچْکَا قَرَدَن زانستَه سَلَمَکْ قَرادَه • مَداسَت کِر دَانِیَه
 اُولدِر کِر کِر دَانِیَه اَوَّل زانستَه اَازادَه اَنَدَن کِر دَانِیَه
 کَسَن زانستَه قَرادَه • عِراقِ کِر دَانِیَه اُولدِر کِر مَحیرِدَن
 عِراقِ اَازادَه بِریدَه جِغَه کِر دَانِیَه کَسَن زانستَه
 قَرادَه • اَصْفَهانِ کِر دَانِیَه اُولدِر کِر مَحیرِدَن حَسینِ
 اَصْفَهانِ اَازادَه بَچْکَا هَدَن نَرَم اَصْفَهانَه کِر دَانِیَه
 قَرادَه • کَوچِکِ کِر دَانِیَه حِضار بِریدَن کَوچِکِ اَازادَه

اَدَه اِنِه بَچْکَا هَدَن اَشغَه نَرَم اَصْفَهانِ کِر دَانِیَه قَرادَه •
 بَرزَدِ کِر دَانِیَه اُولدِر کِر مَحیرِدَن کَا اَصْفَهانَه نَرَم زِلَه اَازادَه •
 اَصْفَهانَد نَرَم اَصْفَهانَه کِر دَانِیَه لَوکَه • زَنکولَه کِر دَانِیَه
 اُولدِر کِر کَوچِکِ دَن زَنکولَه اَازادَه نَمَام کَسَن بَچْکَا هَدَن
 نَرَم چار کَا کِر دَانِیَه قَرادَه • حَسینی کِر دَانِیَه اُولدِر کِر
 مَحیرِدَن اَصْفَهانَه حَسینی اَازادَه اَنَدَن نَرَم اَصْفَهانَه
 کِر دَانِیَه قَرادَه • حِجَارِ کِر دَانِیَه اُولدِر کِر کِر دَانِیَه دَن
 اَصْفَهانَه حِجَار کَسَن اَصْفَهانَد نَرَم اَصْفَهانَه کِر دَانِیَه
 قَرادَه • فَوایِ کِر دَانِیَه اُولدِر کِر اَصْفَهانَد دَوکَا هَه
 نَزاکَتَن زانستَن اَشغَه کِر دَانِیَه قَرادَه • بوسَلِکْ
 کِر دَانِیَه اُولدِر کِر حَسینِ بوسَلِکْ اَازادَه • اِسَه
 بَچْکَا هَدَن نَرَم کِر دَانِیَه قَرادَه • مَهاوِی کِر دَانِیَه
 اُولدِر کِر حَسینِ مَهاوِی اَازادَه دِجَن اَصْفَهانَد

نَمِ اصْفَهَانَه كِرْدَانِيَه قَرَارَادَه • عِشَاقِ كِرْدَانِيَه اولدوكر
 حَسِينِدَن چَاڭكاه عِشَاقِ اَازَادَه چَاڭكاه هَدَن سَمَر
 چَاڭكاه كِرْدَانِيَه قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ ناست اولدوكر
 بَرِيَه كَرِاشَتِ اَازَادَه اِنَه ناست كَسْتِ قَرَارَادَه •
 نَوْدوز ناست اولدوكر اولدوكر نَوْدوز اَازَادَه اِنَه
 ناست قَرَارَادَه • شَهَناز ناست اولدوكر حَسِينِدَن
 شَهَناز اَازَادَه اِنَه ناست قَرَارَادَه ناست اولدوكر
 اِسْمِهانَدَن دَوڭكاهه مَايَه اَازَادَه ناست قَرَارَادَه •
 سَلَمَك ناست اولدوكر اِسْمِهانَدَن سَلَمَك اَازَادَه
 اِنَه قَرَارَكاهِه حَقَه ناست كَسْتِ قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ
 ناست اولدوكر سَمَان دِكِر كَرِاشَتِ عِرَاقِ اولدوكر
 سِجَكاهَه كَرِاشَتِ اَازَادَه اِنَه عِرَاقِ قَرَارَادَه •
 نَوْدوز عِرَاقِ اولدوكر حِصَارِ پَرِدَ سِنْدَن اِسْمِهانَه نَوْدوز

اَازَادَه اِنَه سِجَكاهَه عِرَاقِ قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ كِرْچَكَدَن
 عِرَاقَه سَمَانَدَن • شَهَناز عِرَاقِ اولدوكر حَسِينِدَن دَوڭكاه
 شَهَنازَه اَازَادَه اِنَه عِرَاقَه قَرَارَادَه • مَايَه عِرَاقِ
 اولدوكر اِسْمِهانَدَن دَوڭكاهه مَايَه اَازَادَه اِنَه دَوڭكاهَدَن
 اِسْمِهانَدَن عِرَاقِ قَرَارَادَه • سَلَمَك عِرَاقِ اولدوكر اِسْمِهانَدَن سَلَمَك
 اَازَادَه نَاصِ كَسْتِ عِرَاقِ قَرَارَادَه • كِرْدَانِيَه عِرَاقِ اولدوكر
 اِسْمِهانَدَن نَمِ اصْفَهَانَه كِرْدَانِيَه اَازَادَه سِجَكاهَه عِرَاقِ
 قَرَارَادَه • دِكِر كَرِاشَتِ اِسْمِهانَدَن اولدوكر حِصَارِ پَرِدَ سِنْدَن
 كَرِاشَتِ اَازَادَه اِنَه اِسْمِهانَدَن بَرِيَه دَوڭكاه قَرَارَادَه •
 كَرِاشَتِ سِجَكاهَه كَرِاشَتِ اَازَادَه اِنَه نَمِ حَسِينِدَه اِسْمِهانَه
 قَرَارَادَه • نَوْدوز اِسْمِهانَدَن اولدوكر حِصَارِ دَن نَوْدوز
 اَازَادَه اِنَه اِسْمِهانَدَن قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ كِرْچَكَدَن نَوْدوز
 اَازَادَه اِنَه نَمِ حَسِينِدَك اِسْمِهانَدَن قَرَارَادَه • مَايَه

اَغَاذِ اِهْ تَمَامْ اِهْ رَاسْتَنْ نَرَمْ حَسِينِ كُوجَكْ قِوَا د
اِدَهْ • كِرْدَانِيَهْ كُوجَكْ اُولَدِرْ كِرْدَانِيَهْ اَغَاذِ اِهْ اِهْ
نَرَمْ حَسِينِ كُوجَكْ قِوَا دَهْ • سَنُودُورْ بَرِ بَرِ بَرِ
اُولَدِرْ كِرْدَانِيَهْ نُورُوزْ اَغَاذِ اِهْ اِهْ حَسِينِ دُوكَا
بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
كِرْدَانِ اَغَاذِ اِهْ اِهْ حَسِينِ دُوكَا بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
سَهَنَانِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
نَرَمْ اَصْغَهَانَهْ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
مَچِرِ نَ مَلِيَهْ اَغَاذِ اِهْ اِهْ حَسِينِ دُوكَا هَهْ بَرِ بَرِ
اِدَهْ • سَلَمَكْ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
اَغَاذِ اِهْ جِجَهْ دُوكَا هَدَنْ نَرَمْ اَصْغَهَانَهْ بَرِ بَرِ
كِرْدَانِيَهْ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
جَا رَا هَدَنْ عِرَاقَهْ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ بَرِ
دِكِرْ كِرْدَانِيَهْ كُوجَكْ

اَصْنَعْنَاهُ اَوْلَادَكَ نَجْعًا هَدَنَ دَوْلَاهُ مَا يَهْ اَغَاوَادَه
 نَمَ حَسِيْنَه اَصْنَعْنَاهُ قَزَاوَادَه • سَلِكْ اِسْمَاعِيْلَ اَوْلَادِكَ
 يَا مَجْمُوعَ دَن يَاد دَوْلَاهُ دَن سَلِكْ اَغَاوَادَه اِنَّه دَوْلَاهُ
 اَصْنَعْنَاهُ قَزَاوَادَه • كَرْدَانِيَه اَصْنَعْنَاهُ اَوْلَادَكَ بَرِيْدَه
 كَرْدَانِيَه اَغَاوَادَه تَمَام جَعَه اَصْنَعْنَاهُ كَسَه دَوْلَاهُ
 قَزَاوَادَه • دَضِكْر كُنْ اَشْتِ كُوچِكْ اَوْلَادَكَ حِصَارَدَه
 كُنْ اَشْتِ اَغَاوَادَه اِنَّه حَسِيْنِيْدَن دَوْلَاهُ كُوچِكْ قَزَاو
 َادَه • نُوْرُوْز كُوچِكْ اَوْلَادَكَ كَرْدَانِيَه نُوْرُوْز اَغَاو
 َادَه اِنَّه حَسِيْنَن دَوْلَاهُ كُوچِكْ قَزَاوَادَه • شَهْنَايَن
 كُوچِكْ اَوْلَادَكَ حَسِيْنِيْدَن دَوْلَاهُ شَهْنَايَا اَغَاوَادَه
 دَوْلَاهُ دَن نَمَ اَصْنَعْنَاهُ كُوچِكْ قَزَاوَادَه • مَا يَهْ كُوچِكْ
 اَوْلَادَكَ مَجْمُوعَ دَن مَا يَهْ اَغَاوَادَه حَسِيْنَن دَوْلَاهُ كُوچِكْ
 قَزَاوَادَه • سَلِكْ كُوچِكْ اَوْلَادَكَ اَصْنَعْنَاهُ دَن سَلِكْ

سَلَمَك رَهَاوِي اُولَدِ كِر سَلَمَك تَمَام كَسْتِ جَعَه رَهَاوِي
قَرَارِدَه • كِر دَانِيَه رَهَاوِي اُولَدِ كِر كِر دَانِيَه تَمَام قَرَارِدَه
تَمَام جَعَه رَهَاوِي قَرَارِدَه • دِكِر كِر كِر كِر دَانِيَه جَعَه رَهَاوِي
حِصَانِدَه كِر كِر كِر اَغَا زَادَه اِنَه حَسِينِدَن دَوَكَاَه قَرَارِدَه
اِدَه • نَوْرُو ز حَسِينِي اُولَدِ كِر كِر دَانِيَه نَوْرُو ز اَغَا
اِدَه اِنَه حَسِينِدَن دَوَكَاَه قَرَارِدَه • شَهْنَز حَسِينِي
اُولَدِ كِر كِر كِر شَهْنَز اَغَا زَادَه اِنَه حَسِينِدَن دَوَكَاَه
قَرَارِدَه • مَانِيَه حَسِينِي اُولَدِ كِر كِر حَسِينِي مَانِيَه اَغَا زَادَه
اِنَه حَسِينِي كَسْرَه قَرَارِدَه • سَلَمَك حَسِينِي اُولَدِ كِر
مَحْمُود سَلَمَك اَغَا زَادَه تَمَام جَعَه حَسِينِي كَسْرَه وَارِد
اِدَه كِر دَانِيَه حَسِينِي اُولَدِ كِر كِر دَانِيَه اَغَا زَادَه جَعَه
حَسِينِي كَسْرَه دَوَكَاَه قَرَارِدَه • دِكِر كِر كِر كِر حَسِينِي حَسِينِي
اُولَدِ كِر كِر حَسِينِي اُولَدِ كِر كِر اَغَا زَادَه اِنَه حَسِينِي قَرَارِدَه

اُولَدِ كِر كِر كِر كِر كِر اَغَا زَادَه اِنَه زَنَكُوَه كَسْرَه
قَرَارِدَه • نَوْرُو ز زَنَكُوَه اُولَدِ كِر كِر شَهْنَز اُولَدِ كِر كِر
اَغَا زَادَه زَنَكُوَه قَرَارِدَه • شَهْنَز زَنَكُوَه اُولَدِ كِر
حَسِينِدَن شَهْنَز اَغَا زَادَه اِنَه زَنَكُوَه قَرَارِدَه • مَانِيَه
زَنَكُوَه اُولَدِ كِر كِر حَسِينِي مَانِيَه اَغَا زَادَه اِنَه دَوَكَاَه
زَنَكُوَه قَرَارِدَه • سَلَمَك زَنَكُوَه اُولَدِ كِر كِر كِر
سَلَمَك اَغَا زَادَه اِنَه زَنَكُوَه كَسْرَه قَرَارِدَه • كِر دَانِيَه
زَنَكُوَه اُولَدِ كِر كِر دَانِيَه اَغَا زَادَه تَمَام جَعَه زَنَكُوَه
كَسْرَه قَرَارِدَه • دِكِر كِر كِر رَهَاوِي اُولَدِ كِر كِر كِر
كِر كِر اَغَا زَادَه اِنَه رَهَاوِي قَرَارِدَه • نَوْرُو ز رَهَاوِي
شَهْنَز شَهْنَز كَسْرَه • شَهْنَز رَهَاوِي اُولَدِ كِر كِر
شَهْنَز اَغَا زَادَه اِنَه رَهَاوِي قَرَارِدَه • مَانِيَه رَهَاوِي
اُولَدِ كِر كِر كِر مَانِيَه اَغَا زَادَه اِنَه رَهَاوِي قَرَارِدَه

اوده . نوروز حجان اولدر کیر کیر ایتندن نوروز اغازاده .
 اینه حجان قراراده . شهنای حجان اولدر کیر کیر شهنای
 اغازاده لینه اسفهانندن حجان کسره دوکاه قراراده .
 مایه حجان اولدر کیر کیر دایتندن مایه اغازاده اینه حجان
 قراراده سلک حجان اولدر کیر سلک اغازاده اینه ناستند
 نرم اصغها نه حجان قراراده . کد اینه حجان اولدر کیر
 کیر رانیه تمام اغازاده جقه حجان کسره دوکاه قراراده
 ذکر کواشت نوا اولدر کیر کواشت اغازاده اینه نرم
 حسینک نوا قراراده . نوروز نوا اولدر کیر کیر کجکند
 نوروز اغازاده اینه نرم حسینک نوا قراراده . شهنای
 نوا اولدر کیر حسینک شهنای اغازاده اینه دوکاه هندن
 نرم حسینک نوا قراراده . مایه نوا اولدر کیر کیر
 مایه اغازاده اینه اول کیر نوا قراراده . سلک نوا

اولدر کیر کیر سلک اغازاده اینه پنجاه هندن دوکاه نوا
 قراراده . کد اینه نوا اولدر کیر کیر کد اینه تمام اغازاده
 جقه دوکاه هندن نرم حسینک نوا قراراده . ذکر کواشت
 بوسلک اولدر کیر کیر کواشت اغازاده اینه نرم
 حسینک بوسلک قراراده . نوروز بوسلک اولدر کیر
 کیر کجکندن نوروز اغازاده اینه حسینک بوسلک
 کسره قراراده . شهنای بوسلک اولدر کیر حسینک
 شهنای اغازاده اینه مقابلک بوسلک قراراده .
 مایه بوسلک اولدر کیر کیر مایه اغازاده اینه
 حسینک بوسلک قراراده . کد اینه بوسلک
 اولدر کیر کیر اینه اغازاده جقه سکا زید ایلینکه
 بوسلک قراراده . ذکر کواشت عشاق اولدر کیر حجان
 کواشت اغازاده اینه چارکاه هندن عشاق قراراده .

مردود عشاق اولدو کیم کیم ایندن نوردوزا غاز اده آنه
چارکار هه عشاق قار اده • شهنای عشاق اولدو
حسین شهناز غاز اده انه دوکا هه عشاق
عشاق قار اده • مایه عشاق اولدو کیم عجزدن مایه
غاز اده چارکار هه عشاق قار اده • کردانیه
عشاق اولدو کیم کیم غاز اده جقه
دوکا هه عشاق

• قار اده •

۴